PAULIAUS LAIŠKAI

LIETUVOS BIBLIJOS DRAUGIJA
VILNIUS, 2021

Versta iš
Novum Testamentum Graece,
NESTLE–ALAND (eds.), Stuttgart 201528

Lietuvos Biblijos draugijos ekumeninnio vertimo komanda
kun. Algirdas Akelaitis, dr. Tatjana Aleknienė,
past. Romualdas Babarskas, dr. Ona Dilytė-Čiurinskienė,
kun. Mozė Mitkevičius, kun. Laimonas Nedveckas,
dr. Giedrius Saulytis, kun. Linas Šipavičius.

Pauliaus laiškų vertėjas
ir komentarų autorius
dr. Giedrius Saulytis

Viršelio dizainas
Gulnara Galiachmetova | UAB Artprint

Išleido Lietuvos Biblijos draugija
J. Basanavičiaus 16A-117, LT-03224
LBD@biblijosdraugija.lt; www.biblijosdraugija.lt
e-knygynas: www.BiblijaTau.lt

ISBN 978-609-8073-66-9

ĮVADAS

Nauji Biblijos vertimai kyla iš troškimo aiškiau suvokti Dievo mintis. Nors Šventojo Rašto kanonas yra baigtinis, tačiau pats Dievo žodis – gyvas ir vis iš naujo prakalbinantis. Kinta ne tik kalba, į kurią verčiamas Biblijos tekstas, bet ir kultūra, kurioje gyvena skaitytojas su teksto vertėju. Be to, nauji kultūrinio ir religinio hebrajų bei graikų romėnų pasaulio, kuriame pirmiausia suskambo Viešpaties žodžiai, tyrimai atveria daugiau galimybių aiškintis biblinių tekstų prasmę. Dar reikėtų paminėti ir vis tobulėjančius tekstinius įrankius: skaitmenizuotą Šventojo Rašto tekstą originalo kalbomis, taip pat senųjų kalbų žodynus, konkordancijas, paieškos sistemas, leidžiančias tirti, kaip atskirus žodžius ir frazes vartoja vienas ar kitas Biblijos autorius, lyginti įvairius to paties teksto vertimus į skirtingas kalbas. Naują teksto perskaitymą ir sykiu jo perteikimą gimtąja kalba lemia dabartinės kultūros kaita ir besiplečiantis senųjų kultūrų bei jose užrašytų tekstų pažinimas.

Vienas pagrindinių Biblijos vertėjo uždavinių – nutiesti tiltą tarp biblinės ir savo kultūros. Šis nelengvai įgyvendinamas darbas reikalauja hebrajų ir graikų kalbos išmanymo, gimtosios kalbos pojūčio, teologinio išsilavinimo, bet svarbiausia – nuoširdžios meilės Dievui ir jo Žodžiui. Vienas žmogus vargu ar galėtų turėti visas šias savybes. Todėl mūsų dienomis naujus Biblijos vertimus dažniausiai atlieka ne pavieniai vertėjai, o komandos, kurias sudaro teologai, biblistai, hebrajų, graikų ir gimtosios kalbos specialistai. Galime tikrai pasidžiaugti, kad šiandien Lietuvoje jau turime minėtų sričių profesionalų, o Lietuvos Biblijos draugijai pavyko juos sutelkti kilniam ir išganingam tikslui – naujam ekumeniniam Naujojo Testamento vertimui (NEV) į lietuvių kalbą. Šį kartą skaitytojai turi progą prisiliesti prie naujai išverstų apaštalo Pauliaus laiškų (*Corpus Paulinum*).

Apaštalo Pauliaus laiškai sudaro reikšmingą Naujojo Testamento dalį. Paulius, produktyviausias Naujojo Testamento autorius, „tikėjimo ir tiesos mokytojas tautoms" (1 Tim 2,7), Kristaus Evangelijai suteikia tvirtą teologinį pamatą. Sunku įsivaizduoti Naująjį Testamentą be Pauliaus laiškų. Be jų, regis, nesuprastume kai kurių esminių tikėjimo tiesų, kaip antai: išgelbėjimo malone, išteisinimo tikėjimu, tikinčiųjų dalyvavimo Kristaus mirtyje ir prisikėlime. Paulius mums padeda suvokti, kuo Naujoji Sandora skiriasi nuo Senosios, kokio esama ryšio tarp Adomo ir Kristaus, kaip gimsta naujas žmogus ir kodėl naują žmoniją charakterizuoja ne tautinis, o dvasinis tikėjimo kriterijus, kaip Dievas Jėzaus Kristaus mirtimi sutaikė žydus su pagonių tautomis ir kaip Abraomas tapo jų tėvu, kokios yra Šventosios Dvasios dovanos ir dar daugybę įvairiausių kitų slėpinių. Nedvejotinai Paulius buvo „rinktinis Viešpaties indas" (Apd 9,15), mažiausias iš apaštalų, bet daugiausia nuveikęs (1 Kor 15, 9-10) ir bene giliausiai apmąstęs (2 Pet 3,15-16) Kristaus Evangeliją.

Tradiciškai *Corpus Paulinum* sudaro keturiolika laiškų: Laiškas romiečiams, 1 ir 2 Laiškas korintiečiams, Laiškas galatams, Laiškas efeziečiams, Laiškas filipiečiams, Laiškas kolosiečiams, 1 ir 2 Laiškas tesalonikiečiams, 1 ir 2 Laiškas Timotiejui, Laiškas Titui, Laiškas Filemonui ir Laiškas hebrajams. Šių dienų Naujojo Testamento tyrėjai vieningai sutaria, kad Laiškas hebrajams buvo parašytas ne Pauliaus (žr. Hbr 1,3a, 1,3b, 1,3d paaišk.). Dėl kitų laiškų autorystės – kiek iš jų buvo parašyti (o tiksliau, padiktuoti) Pauliaus – vieningos nuomonės nėra. Mūsų manymu, atsižvelgiant į laiškų struktūrą, leksiką, autobiografines pastabas, autorystės pristatymą laiško pradžioje ir jos patvirtinimą asmeniniu parašu keliuose laiškuose (1 Kor 16,21; Gal 6,11; Kol 4,18; Fm 19; žr. 2 Tes 3,17 paaišk.), apaštalą Paulių galima laikyti trylikos laiškų autoriumi: Naujojo Testamento kanone jie išdėstyti pagal apimtį, pradedant ilgiausiu Laišku romiečiams ir baigiant trumpiausiu Laišku Filemonui.

NEV vertimo metodas paremtas ištikimybės originaliam tekstui principu. Siekiant Pauliaus laiškus kuo tiksliau išversti į lietuvių kalbą, pasirinktas ne *ad verbum* (pažodinis), o *ad sensum* (prasminis) vertimo metodas. Verčiami ne žodžiai, bet mintys. Vis dėlto, idant skaitytojas žinotų, kokių žodžių nėra graikiškame tekste, vertėjo įterpti lietuviški žodžiai žymimi šiek tiek blyškesniu šriftu, pvz.: „Paulius, Kristaus Jėzaus vergas, pašauktas apaštalas, skirtas skelbti

Dievo Evangeliją" (Rom 1, 1). Žodžio *skelbti* graikiškame tekste nėra, ir pažodžiui tikriausiai turėtume versti: „Paulius, Kristaus Jėzaus vergas, pašauktas apaštalas, skirtas Dievo Evangelijai." Mūsų nuomone, įterptas žodis mintį padaro sklandesnę. Šiaip ar taip, kitu šriftu šiame leidinyje pažymėti įterptiniai žodžiai leidžia skaitytojui pamėginti perskaityti mintį be jų ir sykiu šiek tiek priartėti prie originalaus teksto.

Paminėtini dar keli uždaviniai, kuriuos suponuoja ištikimybės verčiamam originalo tekstui principas. Pirma, kreipiamas dėmesys į biblinės kultūros aplinką. Pavyzdžiui, Pirmame laiške korintiečiams minimi muzikos instrumentai – *aulos* ir *kithara* – ir grojimas jais nusakomas veiksmažodžiais *auleō* ir *kitharizō*. Lietuviški vertimai šią vietą perteikia taip: „jei negyvi instrumentai, pavyzdžiui, *fleita* ar *arfa*, neskleistų įvairių garsų, iš ko pažintume, kas *grojama* ar *skambinama*?" (Č. Kavaliauskas); „negyvi daiktai, skleidžiantys garsą, ar tai būtų *fleita*, ar *lyra*, – jei jie neišduos skirtingų tonų, kaip kas nors žinos, kas *grojama fleita* ar *lyra*?" (A. Jurėnas); „garsą skleidžiantys besieliai instrumentai – *aūlas* ar *kitara*: jei jie neskleis skirtingų garsų, kaip žinoti, kas *aūlu grojama* ar *kitara skambinama*?" (NEV) (1 Kor 14,7). Mūsų nuomone, parinkti žodžiai *aūlas* ir *kitara* tiksliau atspindi to meto kultūrinę aplinką ir neleidžia anachronistiškai niveliuoti skirtingų kultūrų. Paminėtinas ir žodžio „atleistinis" atsiradimas, kalbant apie vergus Romos imperijoje, kuriems šeimininkas suteikdavo laisvę (1 Kor 7, 22).

Antra, siekiama perteikti Pauliui būdingą rašymo stilių, išlaikant (jei įmanoma) stilistines teksto detales. Pavyzdžiui, Laiško efeziečiams įžangoje sąmoningai išsaugomi trys bendrašakniai žodžiai, kurie ankstesniuose vertimuose pasislėpdavo: „*Palaimintas* [*eulogētos*] Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, kuris *palaimino* [*eulogēsas*] mus Kristuje visa dvasine *palaima* [*eulogia*] dangaus aukštybėse" (Ef 1, 3). Trečia, ypatingas dėmesys kreiptas į nuoseklų teologinių sąvokų vertimą. Pavyzdžiui, siekiant kuo tiksliau perteikti Kristaus kenozės vyksmą, po ilgų svarstymų nuspręsta vksm. *kenoō – ištuštinti, išeikvoti, padaryti tuščiu, nusiaubti* – versti *padaryti nieku*: „Mąstykite kaip Kristus Jėzus, kuris, būdamas Dievo pavidalo, nemanė pasiglemžti lygybės su Dievu, bet *padarė save nieku*, prisiimdamas vergo pavidalą, tapdamas panašus į žmones ir išore pasidaręs kaip žmogus" (Fil 2, 5-7). Taip pat: „Mat Kristus siuntė

mane ne krikštyti, o Evangelijos skelbti, ir ne gudria kalba, kad Kristaus kryžius *nebūtų paverstas nieku*" (1 Kor 1, 17).

Teksto išnašose pateikiami išsamūs komentarai turėtų būti naudingi skaitytojams, norintiems labiau įsigilinti į tekstą. Komentarais siekiama supažindinti su turtingu apaštalo Pauliaus minties paveldu: juose atkreipiamas dėmesys į pagrindines laiškų temas, paaiškinamos svarbiausios teologinės sąvokos, apžvelgiami skirtingi sudėtingesnių vietų aiškinimai, analizuojama teologiniu požiūriu svarbių graikiškų žodžių kilmė bei jų vartosena Septuagintoje ir antikiniuose tekstuose. Skaitytojas supažindinamas ir su reikšmingais išlikusių rankraščių skirtumais – remiantis kritine teksto analize, aptariami skirtingi žodžiai, randami skirtinguose rankraščiuose, pvz., *nēpioi – vaikai* ir *ēpioi – švelnūs* (žr. 1 Tes 2,7 paaišk.). Dėl gana plačių komentarų nuspręsta atsisakyti teminių teksto struktūrinimo antraščių ir apsiriboti tradiciniu biblinio teksto struktūrinimo metodu – jo skirstymu į skyrius ir eilutes.

Tikime, jog trokštantys perprasti Pauliaus kaip išskirtinio Kristaus tarno pasaulėvaizdį, vertybes ir, svarbiausia, jo širdį, nebus nuvilti. Naujai perteiktos Pauliaus mintys ir jų teologinės refleksijos komentaruose turėtų atverti neišsiamiamą dieviško apreiškimo lobyną ir sustiprinti dvasinius piligrimus tikėjimo kelionėje.

Leidėjai

TECHNINĖS PASTABOS

Kursyvas – Senojo Testamento citatos.

[Laužtiniai skliaustai] – Novum Testamentum Graece 28 teksto redakcijoje (eds. Nestle–Aland), kuria paremtas šis vertimas, į laužtinius skliaustus imami žodžiai ar jų junginiai, esantys tik kai kuriuose rankraščiuose.

Blyškesniu šriftu pažymėtų žodžių graikiškame tekste nėra, jie numanomi iš konteksto ir įterpiami dėl minties sklandumo.

SANTRUMPOS

LXX – Septuaginta
NT – Naujasis Testamentas
ST – Senasis Testamentas
bdv. – būdvardis
cit. – citata
dktv. – daiktavardis
įvard. – įvardis
plg. – palyginti
vksm. – veiksmažodis
žr. – žiūrėti

TURINYS

Laiškas romiečiams

1 Paulius, Kristaus Jėzaus* vergas*, pašauktas apaštalas,
skirtas skelbti Dievo Evangeliją, 2kurią jis iš anksto
pažadėjo per savo pranašus šventuosiuose Raštuose. 3Ji –
apie jo Sūnų, kūnu* kilusį iš Dovydo palikuonių, 4o šven-
tumo Dvasia* per prisikėlimą iš mirusiųjų patvirtintą

1,1 *Kristaus Jėzaus*: žodžių junginio, apibūdinančio Jėzų kaip Kristų, eilės tvarka Pauliaus laiškuose kinta. Laiške romiečiams *Christos Iēsous* vartojamas dažniau nei *Iēsous Christos*, išskyrus tuos atvejus, kai prijungiamas dar žodis *kurios* – *Viešpats*.

1,1 *vergas*: pagrindinė žodžio *doulos* reikšmė yra *vergas*, antra – *tarnas*. Rinkdamas žodžius, kaip pristatyti savo tarnystę, Paulius turėjo ir kitų galimybių: (1) šiame laiške dktv. *diakonos* – *tarnas* taikomas apibūdinti valdžios atstovams (13,4), taip pat pačiam Kristui, kalbant apie jo misiją žydams (15,8), galiausiai bendruomenės diakonei Febei (16,1); (2) dktv. *leitourgos* – *tarnas* sinonimiškai apibūdina valdžios atstovus (13,6), tačiau jis pažymi ir apaštališką Pauliaus tarnystę (15,16); (3) vksm. *latreuō* – *tarnauti (šventykloje)* ir bendrašakniai žodžiai (1,9.25). Vis dėlto laiško įžangoje Paulius renkasi *doulos* (taip pat Fil 1,1; Tit 1,1), pabrėždamas savo, kaip vergo, priklausomybę ir pasišventimą Viešpačiui Kristui. Toliau jis aiškina, kad Kristaus vergas yra ir teisumo vergas (6,18-19). Tikėtina, jog Paulius seka ST tradiciją, vadinusią pranašą *Dievo vergu, tarnu* (hbr. *'ěvěd*). Taip vadinami Abraomas (Pr 26,24), Mozė (Joz 1,2) ir pranašai, pradedant Amosu (Am 3,7; Iz 20,3). Tyrėjai pastebi, kad semitinėje kultūroje, priešingai nei graikų, vergo statusas nebuvo gėdingas: ištikimi vergai sulaukdavo savo šeimininko pagarbos, palaikymo, apsaugos ir turėjo teisę naudotis namų ištekliais.

1,3 *kūnu*: žodžių junginys *kata sarka* – pažod. *pagal kūną* yra būdingas Pauliui ir iš viso jo laiškuose pavartotas 19 kartų (kiti NT autoriai jo nevartoja). Šių žodžių reikšmė kinta priklausomai nuo konteksto. Čia (taip pat 9,5) nusakoma Jėzaus kilmė; tautybė turima omenyje 4,1 ir 9,3; o antiteze *kata sarka* ir *kata pneuma* (*pagal kūną* ir *pagal Dvasią*) pabrėžiama etinė skirtis tarp gyvenimo su Šv. Dvasia ir be jos: tikintieji Kristų gauna Šv. Dvasią ir ja vadovaudamiesi išpildo Įstatymo reikalavimus; kita vertus, netikintieji Šv. Dvasios neturi ir, stengdamiesi gyventi teisiai, vadovaujasi Įstatymu, nepajėgiu išlaisvinti iš nuodėmingos prigimties (8,4-5.12-13); daugiau apie dktv. *sarx* vartoseną žr. Gal 5,13 paaišk.

1,4 *šventumo Dvasia*: NT toks žodžių junginys randamas tik šioje vietoje. Nemažai biblistų linkę manyti, kad, atskleisdamas Jėzaus Kristaus žmogišką ir dievišką prigimtis, Paulius remiasi ankstyvojoje Bažnyčioje jau gyvavusiu primityviu kristologiniu išpažinimu, todėl Šv. Dvasiai apibūdinti ir vartoja semitinę frazę, nebūdingą jo paties rašymo stiliui.

galinguoju Dievo Sūnumi*, – apie Jėzų Kristų, mūsų Vieš-
patį. [5]Per jį gavome malonę ir apaštalystę, kad dėl jo vardo
tikėjimui paklustų visos tautos, [6]tarp kurių ir jūs esate
pašaukti Jėzaus Kristaus. [7]Visiems gyvenantiems Romoje,
Dievo mylimiems, pašauktiems šventiesiems – malonė ir
ramybė jums nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties Jėzaus
Kristaus.

[8]Visų pirma dėkoju savo Dievui per Jėzų Kristų už jus
visus – jūsų tikėjimas garsėja visame pasaulyje*. [9]Die-
vas, kuriam tarnauju savo dvasia, skelbdamas jo Sūnaus
Evangeliją, yra mano liudytojas, jog nepaliaudamas jus
miniu, [10]visuomet savo maldose prašydamas, kad kaip
nors, jei tokia būtų Dievo valia, pagaliau įstengčiau pas
jus atkeliauti. [11]Mat trokštu jus išvysti, idant perduočiau
jums bent dalį dvasinės dovanos* jums sustiprinti, [12]tai
yra kad vienas kitą padrąsintume bendru tikėjimu, jūsų
ir mano. [13]Noriu, kad jūs, broliai, žinotumėte, jog daug
kartų ketinau pas jus atvykti (bet iki šiol vis atsirasdavo
kliūčių), idant ir pas jus turėčiau vaisių, kaip ir kitose
tautose. [14]Esu skolingas graikams ir barbarams, išmin-
čiams ir neišmanėliams, [15]todėl trokštu skelbti Evangeliją
ir jums Romoje.

[16]Nesigėdiju Evangelijos, nes ji yra Dievo galia išgelbėti kiek-
vieną tikintįjį*, pirma žydą, paskui graiką. [17]Ja apreiškiamas

---

1,4 *galinguoju Dievo Sūnumi*: pažodž. *Dievo Sūnumi galioje*. Nežinome, ar Paulius norėjo pabrėžti prisikėlimo iš mirusiųjų galią, patvirtinusią Jėzaus dieviškumą, ar paties dieviškumo galią, kuriai po prisikėlimo jau niekas negali prilygti.

1,8 *visame pasaulyje*: epistolinio žanro hiperbolė, pasitelkta įžanginiam pagiriamajam žodžiui. Visgi posakis yra daugiau nei stilistinė priemonė, nes toliau Paulius Evangelijos tikėjimo sklaidą *visame pasaulyje* grindžia pranašiškais psalmės žodžiais (10,18; Ps 19,4).

1,11 *dvasinės dovanos*: žodžių junginiu *charisma pneumatikon* Paulius apibūdina savo kaip apaštalo charizmą, o ne dovanų (dgs. *charismata*) įvairovę bažnyčioje, apie kurią jis rašo 12,5-8. Romiečiai jau Dievo apdovanoti, tačiau apaštalo charizma gali sustiprinti jų pašaukimus ir padėti skleistis skirtingoms dovanoms.

1,16 *Nesigėdiju Evangelijos, nes ji yra Dievo galia išgelbėti kiekvieną tikintįjį*: šią mintį (1,16-17) galime laikyti ne tik pagrindine Laiško romiečiams, bet ir viso *Corpus Paulinum* teze, visos Pauliaus teologijos santrauka. Tikėjimo prigimtis bei reikšmė Rom aptariama giliau ir detaliau, palyginti su kitais apaštalo laiškais: dktv. *pistis* – *tikėjimas* iš viso pavartotas net 35 kartus, vksm. *pisteuō* – *tikėti* – 20 kartų.

Dievo teisumas iš tikėjimo į tikėjimą*, kaip parašyta*: *teisusis*
*tikėjimu gyvens.**
[18]Dievo rūstybė apreiškiama iš dangaus prieš visokią be-
dievystę ir neteisybę žmonių, kurie varžo tiesą neteisybe,
[19]nes tai, kas gali būti žinoma apie Dievą, jiems yra atsk-
leista – Dievas jiems tai atskleidė. [20]Juk tai, kas nuo pasau-
lio sukūrimo jame neregima, jo amžinoji galia ir dievystė,
suvokiama žvelgiant į kūrinius. Tad jie neturi pasiteisinimo.
[21]Pažinę Dievą, jie nešlovino jo kaip Dievo ir jam nedėkojo,
bet atsidėjo bergždiems samprotavimams, ir nenuovoki jų
širdis aptemo. [22]Sakydami, kad yra išmintingi, pasidarė
kvaili [23]ir nemirtingo Dievo šlovę iškeitė į atvaizdus, prime-
nančius mirtingą žmogų, paukščius, keturkojus ir šliužus.
[24]Todėl Dievas dėl jų širdžių geismų leido jiems elgtis nety-
rai ir patiems niekinti savo kūnus. [25]Dievo tiesą jie iškeitė
į melą ir garbino kūrinius bei tarnavo jiems, o ne Kūrėjui,
kuris palaimintas per amžius. Amen. [26]Štai todėl Dievas ir
leido jiems pasiduoti gėdingoms aistroms. Jų moterys pri-
gimtinius santykius iškeitė į priešingus prigimčiai. [27]Taip
pat ir vyrai, palikę prigimtinius santykius su moterimis,
užsidegė geismu vienas kitam; vyras su vyru elgiasi begė-
diškai ir už savo paklydimą gauna jiems priklausantį atlygį.
[28]Kadangi jie nevertino Dievo pažinimo, Dievas leido jiems
remtis beverčiais samprotavimais* ir daryti, kas netinkama.

1,17 *iš tikėjimo į tikėjimą*: žodžiai *ek pisteōs eis pistin* gali reikšti: (1) jog Dievas iš savo ištikimybės (dktv. *pistis* reiškia ir *ištikimybę*, žr. Gal 2,16 paaišk.) apreiškia žmogui, kaip būti išteisintam ir išgelbėtam, t. y. *iš [Dievo] ištikimybės – tikinčiam žmogui*; (2) Evangelijos perdavimą iš tikinčio skelbėjo – tikinčiam klausytojui; (3) tikėjimo kelionę nuo atsivertimo iki brandos; (4) poslinkį nuo ST tikėjimo prie NT tikėjimo Evangelija.

1,17 *kaip parašyta*: laiške frazė pavartota 14 kartų, o ST citatų iš viso yra net 17! Vien tai parodo, kokią didelę reikšmę Paulius teikė ST ir kaip juo grindė skelbiamą Evangeliją (plg. 1 Kor 15,3-4). Perfrazuojant Augustiną, tyrinėjusį ST ir NT santykį Pauliaus laiškuose, „Naujasis Testamentas paslėptas Senajame, o Senasis apreikštas Naujajame" (*De spiritu et littera* 11,18; 15,27).

1,17 *teisusis tikėjimu gyvens*: cit. Hab 2,4 (taip pat Gal 3,11; Hbr 10,38). Posakį galima suprasti dvejopai: *teisus žmogus gyvens (pasi)tikėdamas* arba *kas yra išteisintas dėl tikėjimo – gyvens*, žr. Gal 3,11 paaišk.

1,28 *beverčiais samprotavimais*: vksm. *dokimazō – išmėginti, ištirti mėginio vertę, pripažinti* svarbus Pauliaus teologijos terminas. Šiame sakinyje jis drauge su bendrašakniu bdv. *adokimos – neišlaikęs išmėginimo, netinkamas, netikęs, bevertis* ir pan. pabrėžia mąstymo, kuriame nėra vietos Dievui, bergždumą; daugiau apie šias kategorijas žr. 1 Kor 11,29 ir 1 Tes 2,4 paaišk.

[29]Jie kupini visokios neteisybės, nedorybės, godumo, blogio,
apimti pavydo, kraugeriškumo, nesantaikos, klastos, pagie-
žos, apkalbėtojai, [30]šmeižikai, Dievo nekentėjai, skriaudėjai,
pasipūtę pagyrūnai, išradingi piktadariai, neklusnūs gimdy-
tojams, [31]nesupratingi, neištikimi, beširdžiai, negailestingi*.
[32]Žinodami, kad, pagal Dievo potvarkį, šitaip besielgiantys
verti mirties, jie ne tik patys tai daro, bet ir pritaria taip
besielgiantiems.

2 Todėl, žmogau*, neturì pasiteisinimo, jei teisì kitus – teis-
damas kitą, pasmerki save, nes ir tu, kuris teisi, darai
tą patį. [2]O mes žinome, kad Dievo nuosprendis tiems, kurie
tai daro, yra teisingas. [3]Žmogau, negi manai, kad teisdamas
tai darančius ir pats tai darydamas, išvengsi Dievo nuosp-
rendžio? [4]O gal niekini jo gerumo, pakantumo ir kantrumo
turtus, nesuprasdamas, kad Dievo gerumas veda tave į atgai-
lą? [5]Savo kietumu ir neatgailaujančia širdimi pats sau kaupi
rūstybę rūstybės ir teisingo Dievo teismo apreiškimo dienai.
[6]*Jis kiekvienam atlygins pagal jo darbus**: [7]tiems, kurie ištvermingai
darydami gerus darbus ieško šlovės, garbės ir nemirtingumo –
amžinuoju gyvenimu, [8]o savanaudžiams*, nepaklūstantiems
tiesai ir neteisybe pasitikintiems – rūstybe ir pykčiu*. [9]Vargas

---

1,31 *negailestingi*: ydų (ir dorybių) vardijimas, analizavimas, nesvetimas ir antikiniams tekstams (pvz., Aristotelio *Nikomacho etikai*), yra būdingas Pauliaus laiškams (Gal 5,19-23; Kol 3,5-9; 1 Tim 1,9-10; 6,4-5; 2 Tim 3,2-5). Šiame, ilgiausiame, *Corpus Paulinum* nedorybių sąraše nesunku įžvelgti retorinių stiliaus figūrų: (1) jau pats vardijimas yra sintaksinė figūra, vartojama emocinei įtampai padidinti; (2) ją sustiprina aukščiausias ypatybių laipsnis: *peplerōmenous – kupini* ir *mestous – apimti*, (3) asindetonas – net 22 vienarūšės sakinio dalys neturi nė vieno jungtuko, (4) fonetinis asonansas – greta esantys ir beveik identiškai skambantys skirtingų reikšmių žodžiai, pvz.: *phthonou phonou – pavydo, polinkio žudyti, asunetous asunethous – nesupratingi, neištikimi*. Įtaigų Pauliaus rašymo stilių pripažindavo net jo nedraugai: „jo laiškai yra svarūs ir stiprūs" (2 Kor 10,10).

2,1 *žmogau*: retorinis kreipinys, suartinantis žinios skelbėją su klausytoju (taip pat 2,3; 9,20), gali būti verčiamas ir *bičiuli, drauge*.

2,6 *Jis kiekvienam atlygins pagal jo darbus*: cit. Ps 62 [61], 13; Pat 24,12.

2,8 *savanaudžiams*: dktv. *eritheia* ateina iš Antikos politinio konteksto, kuriame jis reiškė *asmenines ambicijas, varžymąsi, klastingą agitavimą siekiant valdžios* (žr. Aristotelis, *Politika* 1302b:4, 1303a:14). NT šį žodį vartoja tik Paulius ir Jokūbas, dažniausiai *savanaudiškumo* prasme (Gal 5,20; Fil 1,17; 2,3; Jok 3,14.16), bet, atsižvelgiant į kontekstą, jis gali reikšti ir *varžymąsi, nesantaiką* (2 Kor 12,20).

2,8 *rūstybe ir pykčiu*: hebraizmas, plačiai vartotas LXX (pvz., Įst 29,27; Ps 78[77], 49; Jer 7,20; Iz 13,9). Nors žodžiai skirtingi, tikriausiai nebūtų tikslinga aiškintis, kuo Dievo rūstybė skiriasi nuo jo pykčio; veikiau šį žodžių junginį reikėtų suprasti kaip *didžią rūstybę*.

ir suspaudimas* kiekvieno bloga darančio žmogaus sielai,
pirma žydo, paskui graiko. [10]Tačiau šlovė, garbė ir ramybė
kiekvienam, kuris daro gera, pirma žydui, paskui graikui,
[11]nes Dievas nežiūri į asmenis*. [12]Visi, nusidėję be Įstatymo,
pražus be Įstatymo, ir visi, nusidėję Įstatymui, bus nuteisti
pagal Įstatymą. [13]Nes Dievo akyse teisūs ne Įstatymo klausy-
tojai, bet tie, kurie vykdo Įstatymą, – jie bus išteisinti. [14]Kai
pagonys, neturėdami Įstatymo, pagal savo prigimtį vykdo
tai, ko reikalauja Įstatymas, tada jie, neturintys Įstatymo,
patys sau yra Įstatymas. [15]Jie parodo, kad Įstatymo vykdy-
mas* įrašytas jų širdyse; tai liudija ir jų sąžinė* bei tarpusavio
svarstymai* – tai kaltinantys, tai pateisinantys. [16]Taip bus

---

2,9 *Vargas ir suspaudimas*: dktv. *thlipsis – suspaudimas, kančia, vargas, išmėginimas ir pan.* ir pan. bei dktv. *stenochōria – suspaudimas, priespauda, suvaržymas* yra svarbios eschatologinės sąvokos, kuriomis paskutinių dienų vizijose apibūdinamos kančios, nelaimės ir vargas. Nelaimių, kurios ištiks Izraelį dėl jo nepaklusnumo Jahvei, kontekste šis žodžių junginys randamas jau LXX (Įst 28,53.55.57; Iz 8,22; 30,6), jį ne kartą vartoja ir Paulius (8,35; 2 Kor 6,4; 12,10); taip pat žr. 2 Kor 1,4 paaišk. Galutinis *didysis suspaudimas* (*thlipsis megalē*) Apreiškimo knygoje yra visų šių kančių kulminacija (Apr 7,14).

2,11 *nežiūri į asmenis*: pažod. *nėra šališkumo pas Dievą* – skolinys iš šališkumą nusakančios hebrajiškos idiomos *nāśā' panîm*, reiškiančios *pakelti veidą*, t. y. kaip maloningumo, svetingumo ženklą. Tora įpareigojo visus, o ypač Izraelio teisėjus, saugotis šališkumo, atskleisdama Dievo kaip Aukščiausiojo Teisėjo paveikslą (Kun 19,15; Įst 1,16-17; 16,18-20). Dktv. *prosōpolēmpsia – šališkumas – atsižvelgimas į asmenis* pasitaiko LXX, NT ir Bažnyčios tėvų raštuose, o klasikinėje graikų literatūroje tyrėjai jo neaptinka. NT *prosōpolēmpsia* pavartotas dar 3 kartus (Ef 6,9; Kol 3,25, Jok 2,1), taip pat randamas bendrašaknis vksm. *prosōpolēmpteō* (Jok 2,9) ir dktv. *prosōpolēmptēs* (Apd 10,34).

2,15 *Įstatymo vykdymas*: pastebėtina, kad žodžių junginys *to ergon tou nomou*, pažod. *Įstatymo darbas*, yra *hapax legomenon*, t. y. pavartotas vienintelį kartą NT. Regis, Paulius šį posakį pasirenka sąmoningai, atskirdamas *Įstatymo darbus* (dgs.) – tai viena raktinių Pauliaus teologijos frazių (pvz., 3,20; Gal 2,16; 3,2.10), turinti neigiamą konotaciją – ir Įstatymo kaip etinio normatyvo vykdymą, kuris čia vertinamas teigiamai.

2,15 *sąžinė*: etimologinėje genezėje sąžinės sąvoka buvo labiau siejama su kognityvinėmis, o ne su žmogaus juslinėmis galiomis; *suneidēsis* kyla iš veiksmažodžių *oida*, *sunoida*, kurių pagrindinės reikšmės yra *žinoti*, *suprasti*. Pvz., Euripidas *sunoida* vartoja kaip sąvoką, nusakančią savo nedorybių matymą, o Antifanas (Stobaeus, *Florilegium* 3.24) ir Isokratas (*Nicocles* 59, *Ad Philippum* 79) – nekaltumo pažinimą. Plutarchas sąžinę prilygina sielos opai, nuolatos graužiančiai, bet ir pamokančiai (*De tranquilitate animi* 476F-477A). Pauliaus teologija paspartino sąžinės kaip moralinio vadovo, o gal net ontologinio žmogaus sando, skiriančio gėrį nuo blogio, kaip vidinio balso, atkartojančio Dievo įsakymus kiekviename žmoguje, reikšmės paplitimą. Apie sąžinę kaip savimonę žr. 1 Kor 8,7 ir 2 Kor 4,2 paaišk.

2,15 *tarpusavio svarstymai*: nors frazė *metaxu allēlōn tōn logismōn* dažniausiai verčiama kaip *mintys*, praleidžiant žodžių junginį *metaxu allēlōn* – pažod. *tarp vienas kito*, panašu, kad Paulius čia turi omenyje ne vidinius atskiro žmogaus samprotavimus, o graikų ir romėnų kultūroje paplitusius filosofinius svarstymus, pvz., Platono dialogus; dktv. *logismos – samprotavimas, svarstymas, protavimas* ir pan. *pokalbio* prasme randamas Sir 27,5.7. Tad pasakęs, jog pagonių tautos pačios sau yra Įstatymas (2,14), Paulius grindžia šį teiginį nuorodomis į sąžinę kaip moralinį vadovą ir į mąstytojų svarstymus, padedančius suprasti, kas gera ir kas bloga.

tą dieną*, kai, pasak mano Evangelijos, Dievas teis žmonių
slaptybes per Kristų Jėzų.
[17]Jeigu tu vadiniesi judėjas*, remiesi Įstatymu ir giriesi Dievu,
[18]pažįsti jo valią ir, Įstatymo pamokytas, skiri, kas pranašiau,
[19]esi tikras, kad gali būti aklųjų vedlys, šviesa esantiems
tamsoje, [20]kvailių auklėtojas, mažamečių mokytojas, turįs
Įstatyme išreikštą pažinimą ir tiesą, [21]tai kodėl gi, mokyda-
mas kitą, nepamokai pats savęs? Kodėl pamokslaudamas,
kad negalima vogti, pats vagi? [22]Sakai „nesvetimauk“, o pats
svetimauji? Bjauriesi stabais – ir apiplėši šventyklas*? [23]Giriesi
Įstatymu, o nusižengdamas Įstatymui paniekini Dievą: [24]*dėl
jūsų*, kaip parašyta, *Dievo vardui piktžodžiaujama tarp pagonių.** [25]Mat
apipjaustymas naudingas, jei vykdai Įstatymą, bet jei esi Įs-
tatymo pažeidėjas, tavo apipjaustymas tampa neapipjausty-
mu. [26]Todėl, jei neapipjaustytasis laikosi Įstatymo nuostatų,
ar jo neapipjaustymas nebus laikomas apipjaustymu? [27]Tad
Įstatymo vykdytojas, neapipjaustytas nuo gimimo, teis tave,
Įstatymo pažeidėją, turintį jo raidę ir apipjaustymą. [28]Nes
judėjas yra ne tas, kuris išore toks, ir apipjaustymas – ne
kūne ir ne išorėje. [29]Ne. Judėjas yra tas, kuris toks slaptoje,
ir apipjaustymas tas, kurį širdyje atlieka Dvasia, o ne raidė.
Tokiam pagyrimas ne iš žmonių, bet iš Dievo.

3 Tuomet koks judėjo pranašumas ir kokia apipjaustymo
nauda? [2]Visokeriopas. Pirma, jiems patikėti Dievo žodžiai.
[3]Tai ką? Jei kai kurie buvo neištikimi, ar jų neištikimybė gali
panaikinti Dievo ištikimybę? [4]Tikrai ne! Te Dievas pasirodo

---

2,16 *Taip bus tą dieną*: tęsiama mintis, kuri baigiasi 13 eil., o 14-15 eil. įsiterpia kaip papildoma Pauliaus refleksija apie tautas, neturinčias Įstatymo.

2,17 *Jeigu tu vadiniesi judėjas*: kai kuriuose vėlesniuose rankraščiuose dalelytės *ei de – jeigu* pakeistos žodeliu *ide – štai*. Vis dėlto ankstyvieji šaltiniai sakinį vieningai pradeda sąlygine prielaida *ei de*. Pauliaus akimis, tikrasis judėjiškumo kriterijus apibrėžiamas ne prigimtimi ir ne Įstatymo žinojimu, o atvirumu Šv. Dvasiai (2,28-29; 8,5-9).

2,22 *apiplėši šventyklas*: turimos omenyje žydų apiplėštos pagonių šventyklos. Juozapas Flavijus *Žydų senovėje*, aiškindamas romėnams Toros įstatus, rašo: „Te nė vienas nepiktžodžiauja dievams, kuriuos garbina kiti miestai. Taip pat te nė vienas neapiplėšia svetimų šventyklų ir nepasisavina dovanų, paaukotų kuriam nors dievui“ (*Antiquitates*, 4.207). Mat miesto užkariautojai paprastai apiplėšdavo šventyklas (2 Mak 9,2), o žydams tai buvo draudžiama (Įst 7,25-26).

2,24 *Dievo vardui piktžodžiaujama tarp pagonių*: beveik pažodžiui cituojama Iz 52,5, taip pat turimi omenyje pranašo žodžiai Ez 36,17-23.

teisus, o *kiekvienas žmogus – melagis**, kaip parašyta: *kad būtum
išteisintas savo žodžiais ir laimėtum, kai tave teisia**. 5 O jei mūsų ne-
teisumas iškelia Dievo teisumą, ką gi sakysime? Kad Dievas
neteisus, kai rūstauja? Kalbu, kaip įprasta žmogui. 6 Tikrai
ne! Kaip tuomet Dievas teistų pasaulį? 7 Bet jeigu Dievo tiesa
per mano melą tik dar labiau išryškėja jo šlovei, tai kodėl dar
teisti mane kaip nusidėjėlį? 8 Gal darykime bloga, kad išeitų
gera – kaip esame šmeižiami ir kaip kai kurie tvirtina mus
sakant? Tokių pasmerkimas teisingas!

9 Tai kaip? Ar mes teisinamės? Visai ne! Juk jau apkaltinome ir
žydus, ir graikus – visi yra pavaldūs nuodėmei, 10 kaip parašyta:*

Nėra nė vieno teisaus,
11 *nėra nuovokaus,*
nėra kas Dievo ieškotų.
12 *Visi pasiklydo, net ir drauge – niekam tikę,*
nėra darančio gera,
[nėra] nė vieno.
13 *Jų gerklė – atviras kapas,*
sukti jų liežuviai,
po lūpomis – gyvačių nuodai,
14 *o burna pilna keiksmų ir kartėlio.*
15 *Jų kojos eiklios kraują pralieti,*
16 *jų keliuose griūtis ir vargas.*
17 *Ramybės kelio jie nepažįsta,*
18 *jų akyse nėra Dievo baimės.*

19 Žinome, kad visa, ką sako Įstatymas, jis sako tiems, ku-
rie pavaldūs Įstatymui, idant visos burnos būtų užčiauptos
ir visas pasaulis stotų prieš Dievo teismą. 20 Todėl Įstatymo
darbais jo akivaizdoje nebus išteisintas joks kūnas* – per Įs-
tatymą tik įgyjamas nuodėmės pažinimas.

3,4 *kiekvienas žmogus – melagis*: cit. Ps 116,11 [115,2].
3,4 *kad būtum išteisintas savo žodžiais ir laimėtum, kai tave teisia*: cit. Ps 50,6 [Ps 51,4].
3,10 *kaip parašyta*: toliau cituojamos net 7 LXX ištraukos (5 iš Psalmyno), truputį modifikuojant įžangines frazes: 10 eil. – Koh 7,20; 11-12 eil. – Ps 13,2.3; 13 eil. – Ps 5,10; 139,4; 14 eil. – Ps 9,28; 15-17 eil. – Iz 59,7-8; 18 eil. – Ps 35,2. Daugiau apie ST citatų rinkinius – antologijas žr. 2 Kor 6,18 paaišk.
3,20 *nebus išteisintas joks kūnas*: frazė *pasa sarx* į Pauliaus žodyną ateina iš LXX (pvz., Iz 40,5; 66,23; Ez 21,4; Zch 2,17) ir dažniausiai, kaip ir šioje vietoje, reiškia *žmoniją, kiekvieną žmogų*. Tačiau kai kur ji apima ne tik žmones, bet ir kitus Dievo kūrinius žemėje (pvz., Pr 7,21; 9,11; Job 34,15); taip pat žr. Gal 2,16 paaišk.

[21]Tačiau dabar Dievo teisumas, paliudytas Įstatymo ir Pranašų, yra apreikštas be Įstatymo. [22]Tai Dievo teisumas per tikėjimą Jėzaus Kristaus*, duodamas visiems, kurie tiki. Juk nėra skirtumo – [23]visi nusidėjo ir stokoja Dievo šlovės, [24]o išteisinami dovanai jo malone dėl atpirkimo Kristuje Jėzuje*. [25]Dievas viešai jį iškėlė kaip permaldavimo auką jo kraujyje*, veikiančią per tikėjimą, kad būtų jo teisumo ženklas* dėl anksčiau padarytų nuodėmių, [26]kurias Dievas kantriai pakentė, ir teisumo ženklas dabar, parodantis, jog jis pats teisus ir išteisina tą, kuris tiki Jėzų.

[27]Kurgi tuomet pasigyrimas? Jis nutildytas. Kokiu įstatymu? Darbų? Ne! Tikėjimo įstatymu! [28]Mūsų požiūriu, žmogus išteisinamas tikėjimu, be Įstatymo darbų. [29]Ar Dievas yra tik žydų Dievas? Ar ir pagonių? Taip, ir pagonių, [30]nes Dievas yra

---

3,22 *per tikėjimą Jėzaus Kristaus*: posakis *dia pisteōs Iēsou Christou* yra dviprasmis, todėl daug svarstomas teologų. Tradiciškai manyta, kad Paulius turi omenyje žmogaus tikėjimą, tačiau naujesni tyrimai siūlo frazę traktuoti kaip nusakančią Kristaus tikėjimą ir ištikimybę. Sintaksė nepadeda išspręsti šios dviprasmybės, todėl pasirinkimą lemia teologinis požiūris. Jei turima omenyje Kristaus ištikimybė, tuomet sustiprinama malonės reikšmė, Dievui išteisinant tikintįjį. Žmogaus tikėjimas nesumenkinamas, nes toliau sakoma, jog ši dovana skirta *visiems, kurie tiki*. Jei vis dėlto abu kartus turimas omenyje tikinčiųjų tikėjimas, tada nedvejotinai pabrėžiamas tikėjimas kaip esminė išteisinimo sąlyga. Daugiau apie tai žr. Gal 2,16 paaišk.

3,24 *Kristuje Jėzuje*: Pauliaus mėgstama teologinė formuluotė, jo laiškuose pavartota daugiau nei 80 kartų (6,11.23; 8,1.2; 9,1; 12,5; 15,17 ir t. t.). Jėzus Kristus yra ne tik atpirkimo pagrindas ir priežastis, jo kančia, mirtis ir prisikėlimas yra ne tik būdas, kuriuo ateina išgelbėjimas, bet ir ontologinė sfera, kurioje keičiasi kiekvieno žmogaus (ir apskritai bet kurio Dievo kūrinio) egzistencija. Tikėjimu jau čia ir dabar įeidami į šią sferą, tikintieji tampa Kristaus mirties, prisikėlimo ir naujo amžinojo gyvenimo dalimi, o po mirties – neaprėpiamų Dievo malonės ir šlovės turtų paveldėtojais (6,3-5; Gal 2,19-20; Ef 2,4-7; Kol 2,9-13).

3,25 *Dievas viešai jį iškėlė kaip permaldavimo auką jo kraujyje*: dktv. *hilastērion – permaldavimas, numaldymas, sutaikymas* turi daug reikšminių konotacijų. Pirma, tai ST *sandoros skrynios dangtis*, dar vadinamas malonės sostu, kurį vyriausiasis kunigas kartą per metus Atpirkimo dieną apšlakstydavo paaukotų gyvulių krauju (Iš 25,17-22; Kun 16 sk.). Šia prasme LXX žodis pavartotas 21 kartą (pvz., Iš 25,17; Kun 16,2; Sk 7,89), o NT tik čia ir Hbr 9,5. Pastarajame tekste tikrai turimas omenyje sandoros skrynios dangtis, o čia – už tautos nuodėmes atnašautas gyvulys (1 Kor 5,7; 1 Pet 1,19; Jn 1,29.36), todėl *hilastērion* verčiamas kaip *permaldavimo auka*. Šio ritualo, kurį NT autoriai aiškina kaip Kristaus kančios ir mirties provaizdį, esmė – Dievo rūstybės už padarytus nusižengimus permaldavimas, nuodėmių atleidimas ir išteisinimas.

3,25 *teisumo ženklas*: *endeixis tēs dikaiosunēs*; vertėjai šį žodžių junginį dažniausiai verčia pasitelkdami vksm. formas, pvz., *parodė teisumą* ar pan. Tačiau, mūsų nuomone, čia labiau tinka išsaugoti dktv. *endeixis – ženklas, požymis, parodymas, įrodymas* – ir versti pažodžiui. Paulius Kristaus kančią ir permaldaujančią mirtį ant kryžiaus vaizduoja kaip Dievo viešai iškeltą (*protithēmi*) *teisumo ženklą* (frazė kartojama 3,26). Kitame skyriuje vėl randame panašią analogiją – *teisumo antspaudą* (*sphragis tēs dikaiosunēs*) – tik jau kalbant apie Abraomo tikėjimą ir apipjaustymą (4,11). Žodį *endeixis* randame ir Fil 1,28; ten krikščionių vienybę ir drąsą Paulius taip pat vadina ženklu: Evangelijos priešams *pražūties ženklu*, o tikintiems – išgelbėjimo.

vienas, jis dėl tikėjimo išteisins apipjaustytąjį ir per tikėji-
mą – neapipjaustytąjį. [31]Gal tuomet tikėjimu panaikiname
Įstatymą? Tikrai ne! Mes Įstatymą tik įtvirtiname.

4 Ką tuomet pasakysime apie Abraomą, mūsų protėvį
pagal kūną – ką gi jis gavo? [2]Jei Abraomas buvo ištei-
sintas darbais, tuomet jis gali girtis, bet ne prieš Dievą. [3]O
ką sako Raštas?* *Abraomas patikėjo Dievu ir tai jam buvo pripažinta*
teisumu. [4]Atlygis darbininkui laikomas ne malone, o prievole.
[5]O tam, kuris nedirba, bet tiki Dievą, išteisinantį bedievį, jo
tikėjimas pripažįstamas teisumu. [6]Taip ir Dovydas vadina lai-
mingu žmogų, kuriam Dievas be darbų pripažįsta teisumą*:
[7] *Laimingi, kurių neteisybės atleistos*
ir kurių nuodėmės uždengtos.
[8] *Laimingas žmogus, kuriam Viešpats neįskaito nuodėmės.*
[9]Ar ši palaima skirta apipjaustytiesiems, ar ir neapipjaustytie-
siems? Juk mes sakome: *Abraomui tikėjimas buvo pripažintas teisumu.*
[10]Kuomet buvo pripažintas? Jam esant apipjaustytam ar dar neapip-
jaustytam? Prieš apipjaustymą, o ne po jo. [11]Apipjaustymo žymę jis
gavo kaip teisumo antspaudą dėl tikėjimo, kurį turėjo prieš apip-
jaustymą tam, kad taptų tėvu visiems, kurie tiki, nors yra neapip-
jaustyti, kad [ir] jiems teisumas būtų pripažintas, [12]ir tėvu tiems
apipjaustytiesiems, kurie ne tik apipjaustyti, bet ir vaikšto mūsų
tėvo Abraomo, kuris tikėjo dar būdamas neapipjaustytas, pėdomis.
[13]Juk pažadas, kad paveldės pasaulį, Abraomui ir jo palikuonims
buvo duotas ne dėl Įstatymo vykdymo, bet dėl tikėjimo teisumo.
[14]Nes jei paveldėtojai tik tie, kurie laikosi Įstatymo, tai tikėjimas
tuščias ir pažadas negalioja. [15]Juk Įstatymas gimdo rūstybę, o kur
nėra Įstatymo, nėra ir nusižengimo. [16]Todėl paveldima tikėjimu*,
idant būtų iš malonės, o pažadu galėtų kliautis visi palikuonys – ne

---

4,3 *ką sako Raštas?*: toliau cit. Pr 15,6; Gal 3,6; plg. Jok 2,23.

4,6 *Dievas be darbų pripažįsta teisumą*: toliau žodis žodin iš LXX cituojama Ps 32,1-2a. Paulius įžvelgia jungtį tarp šios iš pirmo žvilgsnio nesusijusios su Abraomu ištraukos ir Pr 15,6, kurioje sakoma, kad Abraomo tikėjimą Dievas pripažino teisumu. Šias dvi ištraukas sieja tas pats vksm. *logizomai – galvoti, manyti, laikyti, turėti omenyje, įskaityti, pripažinti*. Sąsaja padeda geriau suprasti soteriologinį Pauliaus žvilgsnį: būti teisiam Dievo akyse reiškia būti be nuodėmės, o ši laimės būsena pasiekiama tik vienu būdu – tikėjimu.

4,16 *Todėl paveldima tikėjimu*: pažodžiui frazė skamba taip: *todėl tai – iš tikėjimo* arba *tikėjimu*, o žodis *paveldima* įterptas dėl aiškumo, nes prieš tai kalbama apie pažado paveldėtojus (4,14).

tik besilaikantys Įstatymo, bet ir turintys Abraomo, kuris yra visų
mūsų tėvas, tikėjimą, [17]kaip parašyta: *Padariau tave daugelio tautų tėvu.**
Toks jis buvo Dievo, kurį tikėjo, akivaizdoje, Dievo, atgaivinančio
mirusiuosius ir pašaukiančio nebūtį į būtį*. [18]Vildamasis, nors ne-
buvo vilties, Abraomas patikėjo ir tapo *daugelio tautų tėvu*, kaip buvo
pasakyta: *Tiek bus tavo palikuonių.** [19]Jis nenusilpo tikėjimu, nors ir
matė savo kūną [jau] apmirusį (jam buvo arti šimto metų) ir Saros
įsčias apmirusias*, [20]neprarado tikėjimo ir nesuabejojo Dievo pa-
žadu. Priešingai, sustiprėjo tikėjimu ir atidavė Dievui šlovę, [21]įsiti-
kinęs, kad tai, ką Dievas pažadėjo, pajėgs ir įvykdyti. [22]Todėl *tai jam
buvo pripažinta teisumu.*

[23]Tačiau *jam buvo pripažinta* buvo parašyta ne vien apie jį, [24]bet
ir apie mus. Bus pripažinta ir mums, tikintiems tą, kuris
prikėlė iš numirusių mūsų Viešpatį Jėzų, [25]atiduotą dėl mūsų
nusižengimų ir prikeltą dėl mūsų išteisinimo.

5 Taigi, išteisinti tikėjimu gyvename taikoje su Dievu per
mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, [2]per kurį [tikėjimu] prieina-
me prie tos malonės, kuria tvirtai laikomės ir didžiuojamės
Dievo šlovės viltimi. [3]Bet ne vien tuo. Didžiuojamės ir vargais,
žinodami, kad vargas gimdo ištvermę, [4]ištvermė – tvirtumą*,
tvirtumas – viltį. [5]O viltis gėdos nedaro, nes Dievo meilė yra
išlieta mūsų širdyse per mums duotą Šventąją Dvasią. [6]Juk

4,17: cit. Pr 17,5. Paulius paradoksaliai pasitelkia citatą iš pasakojimo apie tai, kaip buvo įsteigta Sandora su Abraomu ir jos ženklas – apipjaustymas. Pauliaus įsitikinimu, kaip kūno apipjaustymas tėra vidinio širdies apipjaustymo ženklas (2,28-29), taip ir Abraomas yra ne tik žydų, bet visų tikinčiųjų, nepriklausomai nuo kilmės ir tautybės, archetipas – *visų mūsų tėvas* (4,16).

4,17 *atgaivinančio mirusiuosius ir pašaukiančio nebūtį į būtį*: pirmoji frazė gali būti tiek aliuzija į Saros nevaisingumą (4,19), tiek į epizodą, kuriame Abraomas aukoja Izaoką, vildamasis, kad Dievas prikels jį iš mirusiųjų (Pr 22,1-14; Hbr 11,19), tiek ir apskritai į stipresnę už mirtį Dievo galią (Ez 37 sk.), parodytą Kristaus ir eschatologiniame tikinčiųjų prisikėlime (1 Kor 15,12–28.51-55). Antroji frazė soteriologinę Dievo galią susieja su kūrinijoje ir žmonijos istorijoje besiskleidžiančia Dievo galia. Ta pačia galia, kuria buvo sukurta visata, iš Abraomo ir Saros, prokreacijai nebetinkamos šeimos, Dievas pažadino Izraelio tautą, o per ją pažadėtąjį Mesiją, viso pasaulio Gelbėtoją.

4,18: cit. Pr 15,5; šiuos Dievo žodžius Abraomas išgirdo tuomet, kai žvilgsnį pakėlė į dangų, nusėtą nesuskaičiuojama daugybe žvaigždžių. Būtent šis regėjimas, kurį lydėjo Dievo pažadas, paakino Abraomą tikėti, o Dievas jo tikėjimą pripažino teisumu (Pr 15,6).

4,19 *Saros įsčias apmirusias*: plg. Hbr 11,11-12.

5,4 *tvirtumą*: dktv. *dokimē* kyla iš vksm. *dokimazō – išmėginti, ištirti, kad paaiškėtų mėginio vertė*, pažodžiui būtų *patikimumas* (Fil 2,22), gal net *branda*. Tad turimas omenyje patyręs, patikimas, išmėginimų užgrūdintas, tvirto charakterio žmogus; taip pat žr. 1 Tes 2,4 paaišk.

Kristus, kai mes dar buvome silpni, tinkamu metu mirė už bedievius. [7]Vargu ar kas mirtų net už teisųjį. Galbūt už gerą žmogų kas nors ir ryžtųsi numirti. [8]Bet Dievas parodė mums savąją meilę tuo, kad Kristus mirė už mus, kai vis dar buvome nusidėjėliai. [9]Tad dabar, kai esame išteisinti jo krauju, juo labiau per jį būsime išgelbėti nuo rūstybės. [10]Jei, dar būdami priešai, buvome sutaikyti su Dievu per jo Sūnaus mirtį, juo labiau dabar, kai jau esame sutaikyti, būsime išgelbėti jo gyvenimu. [11]Negana to – mes dar didžiuojamės Dievu per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, per kurį dabar sulaukėme sutaikymo.

[12]Todėl, kaip per vieną žmogų nuodėmė atėjo į pasaulį, o per nuodėmę mirtis, taip ir mirtis perėjo į visus žmones, nes visi nusidėjo. [13]Nuodėmė buvo pasaulyje ir iki Įstatymo, bet, nesant Įstatymo, nuodėmė neįskaitoma. [14]Tačiau nuo Adomo iki Mozės mirtis karaliavo net ir tiems, kurie nebuvo nusidėję, nusižengdami kaip Adomas, kuris yra Ateisiančiojo provaizdis*.

[15]Tačiau nusižengimas nelygu dovanai: jeigu dėl vieno žmogaus nusižengimo mirė daugelis, tai Dievo malonė ir vieno žmogaus, Jėzaus Kristaus, malone daugeliui suteikta dovana yra daug didesnė. [16]Ne, vieno žmogaus nuodėmė nelygu dovanai: dėl vieno nusižengimo – pasmerkimo nuosprendis, o dėl daugybės nusižengimų – išteisinimo dovana. [17]Jeigu mirtis įsikaraliavo dėl vieno žmogaus – vieno jo nusižengimo, tai juo labiau dėl vieno Jėzaus Kristaus gyvenime karaliaus tie, kurie gausiai gauna malonės ir išteisinimo dovaną.

[18]Taigi, kaip per vieną nusižengimą – visiems žmonėms pasmerkimas, taip ir per vieną teisingą veiksmą – visiems žmonėms išteisinimas ir gyvenimas. [19]Kaip vieno žmogaus neklusnumu daugelis tapo nusidėjėliais, taip ir vieno

---

5, 14 *Adomas, kuris yra Ateisiančiojo provaizdis*: Adomo kaip Ateisiančiojo, t. y. Kristaus, provaizdis gan netikėtas, tačiau perskaičius skyrių iki galo, tampa aišku, kad turimas omenyje ne Adomo neklusnumas Dievui – pastarasis priešpriešinamas Kristaus paklusnumui (5, 19) – bet jo nuopolio padarinys jo palikuonims. Adomas yra senosios žmonijos galva, o Kristus – naujosios. Iš Adomo kilo žmonija, pažeista nuodėmės, o iš Kristaus – atpirkta teisiųjų bendrija. Adomas atvėrė duris mirčiai, o Kristus – amžinajam gyvenimui. Adomas lėmė mums gyvenimą ir mirtį žemėje, o Kristus – prisikėlimą ir gyvenimą danguje. Šį sugretinimą atrandame ir 1 Kor 15, 45-49: „Koks žemiškasis, tokie ir žemiškieji, ir koks dangiškasis, tokie ir dangiškieji. [...] kaip nešiojome žemiškojo atvaizdą, taip nešiosime ir dangiškojo atvaizdą" (1 Kor 15, 48-49).

paklusnumu daugelis taps teisiaisiais. [20]O Įstatymas įsiterpė
tam, kad nusižengimas taptų didesnis. Tačiau, kur padau-
gėjo nuodėmės, ten dar labiau pagausėjo malonės, [21]idant,
kaip nuodėmė karaliavo nešdama mirtį, taip ir malonė ka-
raliautų išteisindama amžinajam gyvenimui per Jėzų Kristų,
mūsų Viešpatį.

6 Ką gi sakysime? Pasilikime nuodėmėje, kad padaugėtų
malonės? [2]Tikrai ne! Esame mirę nuodėmei. Kaip vis dar
joje gyvensime? [3]Ar nežinote, kad mes visi, pakrikštytieji į
Kristų Jėzų*, buvome pakrikštyti į jo mirtį? [4]Taigi per krikštą
buvome palaidoti kartu su juo mirtyje, idant, kaip Kristus Tėvo
šlove buvo prikeltas iš mirusiųjų, taip ir mes gyventume naują
gyvenimą. [5]Jeigu jau esame suaugę su jo mirties paveikslu, tai
būsime suaugę ir su prisikėlimo. [6]Mes juk žinome, kad mūsų
senasis žmogus buvo nukryžiuotas kartu su juo, idant būtų su-
naikintas nuodėmės kūnas ir mes nebevergautume nuodėmei.
[7]Juk kas miręs, tas išlaisvintas iš nuodėmės. [8]Jeigu numirėme
su Kristumi, tikime, kad ir gyvensime su juo, [9]žinodami, kad
prikeltas iš mirusiųjų Kristus daugiau nebemiršta, mirtis jam
nebeviešpatauja. [10]Mirdamas jis kartą ir visiems laikams mirė
nuodėmei, o gyvendamas gyvena Dievui. [11]Taip ir jūs laikykite
save mirusiais nuodėmei, bet gyvais Dievui Kristuje Jėzuje.
[12]Todėl nuodėmė tenekaraliauja jūsų mariame kūne, versda-
ma paklusti jo geismams. [13]Ir neduokite nuodėmei savo kūno
narių kaip neteisybės įnagių, bet atiduokite save Dievui lyg
atgaivintus iš mirusiųjų ir savo narius Dievui kaip teisumo
įnagius. [14]Nuodėmė jūsų nebevaldys – jūs esate ne Įstatymo,
bet malonės galioje.

6,3 *pakrikštytieji į Kristų Jėzų*: teologai skirtingai aiškina frazės *eis Christon Iēsoun* prasmę. (1) Vieni posakį supranta kaip trumpinį, praleidžiantį žodį *onoma* – *vardas*, t. y. *pakrikštyti Jėzaus vardan* (plg. Apd 8,16; 19,5; taip pat 1 Kor 1,13.15). (2) Kiti ją siūlo versti *remiantis Kristumi Jėzumi*, nes Paulius nori atkreipti dėmesį į tikėjimo Kristumi pradžią. (3) Tą pačią reikšmę perteiktų ir vertimas *pakrikštyti Kristui*, *dėl Kristaus*. (4) Vis dėlto vyraujanti nuomonė yra ta, kad Pauliaus teologijoje Kristus yra dvasinė sfera, į kurią panardinamas tikintysis ar tikinčioji; vksm. *baptizō* reikšmės susijusios su įmerkimu, panardinimu į vandenį, kaip antai: *nardinti*, *merkti*, *mirkyti*, *skandinti*, *tvindyti*, *maudyti*, *plauti* ar *apiplauti* ritualine prasme. Šį aiškinimą patvirtintų ir tolesnė mintis, kad pakrikštytieji yra *panardinti į Kristaus mirtį*, t. y. mistiškai suaugę su jo mirtimi, mirę sau bei nuodėmei ir prisikėlę su Kristumi naujam, šventam ir amžinajam gyvenimui (6,4-6; Gal 3,27).

15 Tai kaip? Imkime nuodėmiauti, jei esame ne Įstatymo, bet
malonės galioje? Tikrai ne! 16 Argi nežinote, kad paversdami
save klusniais kieno nors vergais ir esate to, kuriam paklūs-
tate, vergai: arba į mirtį vedančios nuodėmės, arba į teisumą
vedančio paklusnumo. 17 Ačiū Dievui, kad būdami nuodėmės
vergai iš širdies paklusote tokiam mokslui, koks jums buvo
patikėtas, 18 o išlaisvinti iš nuodėmės tapote teisumo vergais.
19 Taip kalbu dėl jūsų žmogiško silpnumo*. Kaip buvote ati-
davę savo kūno narius kaip netyrumo ir neteisybės vergus ir
gyvenote neteisiai, taip dabar atiduokite savo narius kaip tei-
sumo vergus ir tapsite šventi. 20 Nes būdami nuodėmės vergai
buvote laisvi nuo teisumo. 21 Kokį gi derlių tuomet pjovėte?
Tai, ko dabar gėdijatės, nes viso to pabaiga – mirtis. 22 O dabar,
išlaisvinti iš nuodėmės ir tapę Dievo vergais, jūs brandina-
te šventumo vaisių, o pabaigoje turite amžinąjį gyvenimą.
23 Atlygis už nuodėmę – mirtis, o Dievo dovana – amžinasis
gyvenimas Kristuje Jėzuje, mūsų Viešpatyje.

7 Argi nežinote, broliai, – kalbu išmanantiems Įstatymą, –
kad Įstatymas galioja žmogui tol, kol jis gyvas? 2 Antai,
ištekėjusi moteris Įstatymo sujungta su vyru, kol jis gyvas.
Tačiau jei vyras miršta, ji laisva nuo Įstatymo, jungusio ją
su vyru. 3 Taigi, ji būtų laikoma svetimautoja, jei, vyrui
gyvam esant, priklausytų kitam vyrui. Tačiau jei jos vyras
miršta, ji yra laisva nuo Įstatymo ir nebūtų svetimautoja,
priklausydama kitam vyrui. 4 Taip ir jūs, mano broliai, per
Kristaus kūną numirėte Įstatymui, kad priklausytumėte
kitam, prikeltajam iš mirusiųjų, idant brandintume vaisių
Dievui. 5 Kai gyvenome kūnu, mūsų nariuose veikė Įstatymo
pažadintos nuodėmingos aistros, idant brandintume vaisių
mirčiai. 6 O dabar esame išlaisvinti iš Įstatymo, mirę tam,
kurio buvome varžomi, idant tarnautume nauja Dvasia, o ne
pasenusia raide.

6,19 *dėl jūsų žmogiško silpnumo*: pažod. *dėl jūsų kūno silpnumo*. Frazę galėtume versti ir laisviau: *kad jums būtų lengviau suprasti*. Paulius, norėdamas paaiškinti žmogaus viduje vykstančius dvasinius giluminius procesus, pasitelkia skaitytojui suprantamas metaforas – šiuo atveju vergo ir jo šeimininko. Panašiai evangelijose Jėzus apie Dievo karalystę kalba įvairiais iš kasdienio gyvenimo paimtais palyginimais.

7 Ką gi sakysime? Įstatymas – nuodėmė? Tikrai ne! Tačiau
aš nebūčiau pažinęs nuodėmės, jei nebūtų Įstatymo. Ne-
žinočiau, kas yra geismas, jei Įstatymas nesakytų: *Negeisi**.
8 Bet nuodėmė, pasinaudojusi įsakymu, pažadino manyje
visokius geismus; o be Įstatymo nuodėmė negyva. 9 Kadaise
aš buvau gyvas be Įstatymo*, bet, atėjus įsakymui, pradė-
jo gyventi nuodėmė, 10 o aš numiriau; ir įsakymas, turėjęs
teikti gyvenimą, man atnešė mirtį. 11 Nuodėmė, pasinau-
dojusi įsakymu, apgavo mane ir juo nužudė. 12 Tačiau pats
Įstatymas šventas, taip pat ir įsakymas šventas, teisingas
ir geras. 13 Vadinasi, tai, kas gera, atnešė man mirtį? Tikrai
ne! Tai nuodėmė, idant pasirodytų, kad yra nuodėmė, pasi-
naudojusi tuo, kas gera, atnešė man mirtį, kad per įsakymą
ji taptų dar labiau nuodėminga. 14 Juk mes žinome, kad Įsta-
tymas yra dvasinis, o aš esu kūniškas, parduotas nuodėmės
galion. 15 Mat nesuprantu, ką darau. Ko noriu, to nedarau,
o ko nekenčiu, darau. 16 O jei darau tai, ko nenoriu, sutinku,
kad Įstatymas geras. 17 Tačiau tuomet ne aš tai darau, bet
manyje gyvenanti nuodėmė. 18 Žinau, kad manyje, tai yra
mano kūne, negyvena tai, kas gera. Norėti noriu, bet pada-
ryti gero negaliu. 19 Nedarau gera, nors ir noriu, bet darau
bloga, nors ir nenoriu. 20 O jei [aš] darau, ko nenoriu, nebe
aš tai darau, bet manyje gyvenanti nuodėmė.

21 Taigi atrandu įstatymą*: kai noriu padaryti gera, čia pat
yra ir bloga. 22 Savo vidiniame žmoguje džiaugiuosi Dievo
Įstatymu, 23 bet savo kūno nariuose regiu kitą įstatymą,
kovojantį su mano proto įstatymu ir pavergiantį mane

7,7: cit. Iš 20,17; Įst 5,21; plg. Pat 21,26; Mch 2,2.

7,9 *Kadaise aš buvau gyvas be Įstatymo*: pirmą kartą laiške nuskamba įvard. *egō – aš*. Regis, kalbėdamas pirmuoju asmeniu, Paulius tapatinasi su Adomu ir Ieva, o sykiu ir su visa žmonija. Adomas tapo gyva siela (Pr 2,7), gavo Dievo įsakymą, draudžiantį valgyti nuo gėrio ir blogio pažinimo medžio (Pr 2,17). Tačiau įsakymas, duotas, idant žmonijos protėviai gyventų, pažadino geidulį (Pr 3,6), o šis nuodėmę, kuri galiausiai atnešė mirtį (Pr 3,19). Taip nutiko ir Izraeliui: Mozės duotas Dekalogas suteikė ne palaiminimą, o prakeiksmą, nes tauta jį sulaužė (Įst 28,15-68; Neh 1,6-7). Panašiai ir visa žmonija gyveno (ir iš dalies tebegyvena) be Dievo Įstatymo, tačiau ir jo pažinimas nuodėmės bei blogio problemos neišsprendžia. Ne Įstatymas, o prisikėlęs Kristus nugali nuodėmę ir dovanoja gyvenimą (5,20-21; 6,23).

7,21 *atrandu įstatymą*: kai kurie biblistai mano, kad toliau kalbama apie Torą; kitaip tariant, Paulius sako: „štai tokia yra mano, norinčio daryti gera, patirtis, naudojantis Įstatymu." Vis dėlto labiau tikėtina, kad turimas omenyje nuodėmingumo principas, kurį Paulius toliau vadina *nuodėmės įstatymu* (7,23).

nuodėmės įstatymui*, glūdinčiam mano kūno nariuose.
[24]Nelaimingas aš žmogus! Kas išgelbės mane iš šio mirties
kūno?* [25]Ačiū Dievui per Jėzų Kristų, mūsų Viešpatį! Taigi
pats aš protu tarnauju Dievo įstatymui, o kūnu – nuodė-
mės įstatymui.

8 Taigi dabar nėra pasmerkimo tiems, kurie yra Kris-
tuje Jėzuje*. [2]Nes gyvybės Dvasios įstatymas* Kristu-
je Jėzuje išlaisvino tave iš nuodėmės ir mirties įstatymo.
[3]Kas Įstatymui buvo neįmanoma dėl kūno silpnumo, tai
padarė Dievas, pasiųsdamas savo Sūnų kūne, panašiame
į nuodėmingąjį, ir nuodėmei įveikti pasmerkė nuodė-
mę kūne, [4]idant Įstatymo nuostatai išsipildytų mumyse,
gyvenančiuose ne pagal kūną, bet pagal Dvasią. [5]Gyve-
nantieji pagal kūną mąsto tai, kas kūno, o gyvenantieji
pagal Dvasią – tai, kas Dvasios. [6]Kūno mintys neša mirtį,
o Dvasios mintys – gyvenimą ir ramybę. [7]Mat kūno min-
tys priešiškos Dievui, nes nepaklūsta Dievo Įstatymui, o
ir negali paklusti. [8]Esantieji kūne negali patikti Dievui.
[9]Bet jūs esate ne kūne, o Dvasioje, jei jumyse gyvena Die-
vo Dvasia. O kas Kristaus Dvasios neturi, tas nėra jo. [10]Jei
Kristus jumyse, tai nors kūnas mirtingas dėl nuodėmės,

7,23 *kovojantį su mano proto įstatymu ir pavergiantį mane nuodėmės įstatymui*: šie Pauliaus svarstymai, atskleidžiantys žmogiškos prigimties dvilypumą, primena graikų mąstytojų, ypač platonių, kurie protą laikė esmine sielos savybe, mintis. Kad ir kaip būtų, akivaizdu, kad Pauliaus įžvalgos remiasi jo asmenine patirtimi, todėl šio skirsnio pabaiga labai emocinga (7,24).
7,24 *Kas išgelbės mane iš šio mirties kūno?*: be abejonės, šis skausmingas retorinis klausimas leidžia suprasti, kad niekas, išskyrus Dievą, negali žmogaus išvaduoti iš jo pasidalijusios prigimties. Paulius išeitį regi gyvenime *pagal Dvasią, Dvasios įstatyme*, kurį aptaria kitame skyriuje.
8,1 *kurie yra Kristuje Jėzuje*: kai kuriuose vėlesniuose rankraščiuose įterpiamos frazės iš 4 eil.: *gyvena ne pagal kūną* (dar kituose pridedama), *bet pagal Dvasią*.
8,2 *gyvybės Dvasios įstatymas*: tai jau ketvirtas 7–8 sk. randamas įstatymas: (1) Įstatymas (Tora) (pvz., 8,7-12); (2) nuodėmės ir mirties įstatymas (7,23; 8,2); (3) proto įstatymas (7,23); (4) gyvybės Dvasios įstatymas (8,2). Žmoguje Paulius regi du vienas kitam priešiškus principus – gėrio troškimą ir polinkį į nuodėmę. Tai, kas yra gera ir teisinga, apreiškia Mozės Įstatymas, tačiau jo raidė nesuteikia jėgų daryti tai, ko pati reikalauja (2,29; 2 Kor 3,3.6). Nugalėti nuodėmingą prigimtį padeda tik gyvybės Dvasia (8,2.4.11). Kai kurių vertėjų sprendimas šioje eilutėje versti *Dievo Dvasia, teikianti gyvybę* yra loginis vedinys, tačiau originalaus teksto žodžiai yra *pneumatos tēs zōēs – gyvybės, gyvenimo Dvasia*.

Dvasia teikia gyvybę dėl teisumo*. [11]Jeigu prikėlusiojo Jėzų
iš mirusiųjų Dvasia gyvena jumyse, tai prikėlusysis Kristų
iš mirusiųjų atgaivins ir jūsų marius kūnus savo Dvasia,
gyvenančia jumyse.
[12]Taigi, broliai, nesame kūno skolininkai, kad gyventume,
kaip jis nori*. [13]Jeigu gyvenate pagal kūną, turėsite mirti, bet
jei Dvasia marinate kūno darbus, gyvensite. [14]Visi, vedami
Dievo Dvasios*, yra Dievo sūnūs. [15]Juk gavote ne vergystės
dvasią, kad vėl bijotumėte, bet gavote įsūnystės Dvasią, kuria
šaukiame: „Aba, Tėve!“* [16]Pati Dvasia liudija mūsų dvasiai,
kad esame Dievo vaikai. [17]O jei vaikai, tai ir paveldėtojai – Die-
vo paveldėtojai ir Kristaus bendrapaveldėtojai, jei kenčiame
kartu su juo, kad kartu būtume ir pašlovinti.
[18]Manau, kad dabartiniai kentėjimai nepalyginami su būsi-
mąja šlove, kuri mums bus apreikšta. [19]Juk kūrinija ilgesingai
laukia, kada bus apreikšti Dievo sūnūs [20](mat kūrinija buvo
palenkta bergždybei ne savo noru, bet per tą, kuris ją palen-
kė*) su viltimi, [21]jog ir pati kūrinija bus išvaduota iš pražūties
vergovės ir gaus Dievo vaikų šlovės laisvę. [22]Juk žinome, kad
visa kūrinija iki šiol dejuoja gimdymo skausmuose. [23]Ir ne

8,10 *Dvasia teikia gyvybę dėl teisumo*: pažod. *Dvasia – gyvybė, gyvenimas dėl teisumo*. Šių dienų NT tyrėjai sutaria, kad čia Paulius turi omenyje Šv. Dvasią, o ne žmogaus dvasią. Paminėtini keli argumentai: (1) pastraipoje aptariamas *gyvybės Dvasios įstatymas* (8,2); (2) 4-6 eil. kalbama apie gyvenimą ir mąstymą, vadovaujantis Šv. Dvasia; (3) tiek 9 eil., tiek 11 eil. nedvejotinai turima omenyje Dievo Dvasia, tad ir 10 eil. žodis *pneuma – dvasia* turi tą patį signifikatą – Šv. Dvasią.

8,12 *kaip jis nori*: pažod. *pagal kūną*.

8,14 *vedami Dievo Dvasios*: plg. Gal 5,18. Vksm. *agō – vesti, vadovauti* LXX randamas Izraelio kelionės per dykumą naratyve, pabrėžiant Viešpaties kaip vienintelio patikimo vedlio rolę (pvz., Įst 8,2.15; 29,4). Panašu, kad tai Pauliaus aliuzija, padedanti suvokti pasikliovimo Šv. Dvasia reikšmę. Dievo Dvasia priešpriešinama įkalinančiai baimei (8,15). Pastebėtina, kad Evangelijoje pagal Joną Šv. Dvasios vedimą apibūdina sinoniminis vksm. *odēgeō – vesti, lydėti*, taip pat vartojamas Išėjimo istorijoje (pvz., Iš 13,17; 15,13).

8,15 *Aba, Tėve!*: aramėjiškas žodis *abba* reiškia *tėve*. Posakis *Tėve, Tėve* išreiškia artimą Dievo vaiko ir dangiškojo Tėvo santykį (plg. Gal 4,6; Mk 14,36). Šios bendrystės, kurią perteikia Šv. Dvasia, jausmingumą pabrėžia ir vksm. *krazō – šaukti, rėkti*.

8,20 *per tą, kuris ją palenkė*: biblistų nuomonės išsiskiria dėl numanomo asmens. Vieni mano, kad tai Adomas, turėjęs valdžią visai žemės kūrinijai (Pr 1,26-28; Ps 8,5-9), kiti – kad Dievas, prakeikęs žemę dėl žmogaus nuopuolio (Pr 3,17). ST patikina, kad Jahvė yra visos kūrinijos Dievas (Ps 24,1; 50,10-12), Jėzus moko, kad be jo valios kūrinijoje neįvyksta nė menkiausio pokyčio (Mt 10,29-31). Treti, nors ši pozicija teologiniame diskurse reta, mano, kad kalbama apie Ievą sugundžiusį žaltį. Kad ir kaip būtų, Pauliaus pavartotas priel. *dia – per* pabrėžia tarpininką, agentą, per kurį įvyko šis kosminis nuopuolis.

tik ji, bet ir mes patys, turintys Dvasią kaip pirmąjį vaisių*,
mes taip pat viduje dejuojame, laukdami įsūnystės, mūsų
kūno atpirkimo*. [24]Esame išgelbėti viltimi, tačiau regima
viltis nėra viltis. Nes kas vilsis to, ką jau regi? [25]Tačiau jeigu
viliamės to, ko neregime, tada kantriai laukiame.
[26]Dvasia taip pat padeda mums, nes esame silpni ir neži-
nome, ko turėtume melsti, tačiau pati Dvasia mus užtaria
neišsakomomis dejonėmis. [27]O tas, kuris ištiria širdis, žino
Dvasios siekius, nes ji užtaria šventuosius pagal Dievo valią.
[28]Be to, žinome, kad mylintiems Dievą, kurie buvo pašaukti
jo sumanymu, vìsa talkina, kad išeitų į gera*. [29]Nes kuriuos
numatė, tuos iš anksto ir skyrė būti panašius į jo Sūnaus pa-
vidalą, kad jis būtų pirmgimis tarp daugelio brolių. [30]Kuriuos
iš anksto paskyrė, tuos ir pašaukė, kuriuos pašaukė, tuos ir
išteisino, kuriuos išteisino, tuos ir pašlovino.
[31]Ką gi dar pasakyti? Jei Dievas už mus, kas prieš mus?
[32]Kaipgi tas, kuris nepagailėjo savo Sūnaus*, bet atidavė jį už
mus visus, kartu su juo nedovanos mums visko? [33]Kas galės
apkaltinti Dievo išrinktuosius? Dievas juos išteisina. [34]Kas
galės pasmerkti? Kristus [Jėzus], kuris ne tik mirė, bet ir buvo
prikeltas, yra Dievo dešinėje ir užtaria mus? [35]Kas atskirs mus
nuo Kristaus meilės? Vargas? Suspaudimas? Persekiojimai?
Badas? Nuogumas? Pavojai ar kalavijas? [36]Kaip parašyta*:

Dėl tavęs esame žudomi visą dieną,
laikomi pjaunamomis avimis.

[37]Tačiau visa tai mes nugalime (ir dar kaip!) per tą, kuris mus
pamilo. [38]Esu tikras: nei mirtis, nei gyvenimas, nei ange-
lai, nei valdovai, nei dabartis, nei ateitis, nei galios, [39]nei

---

8,23 *turintys Dvasią kaip pirmąjį vaisių*: žr. 1 Kor 15,20 paaišk.

8,23 *laukdami įsūnystės, mūsų kūno atpirkimo*: ši Pauliaus mintis numano teologinę „jau ir dar ne" perspektyvą. 15 eil. sakoma, kad tikintys Kristumi jau yra gavę įsūnystės Dvasią, o čia, kad jie vis dar laukia įsūnijimo, kuris bus suteiktas tuomet, kai bus atpirktas, t. y. realiai perkeistas fizinis kūnas. Nuosekliai plėtodamas šią metaforą, Šv. Dvasios gavimą Paulius palygina su pirmaisiais derliaus vaisiais, o visas derlius – tai būsima *Dievo vaikų šlovės laisvė* (8,21).

8,28 *vìsa talkina, kad išeitų į gera*: sakinio subjektas gali būti ne tik *panta – visa*, bet ir numanomas Dievas, tuomet prasmė būtų tokia: „jis visame kame talkina, kad mums tai išeitų į gera". Šiaip ar taip, Paulius yra tikras, kad visos gyvenimo aplinkybės prisideda prie Dievo sumanymų išpildymo ir todėl tikintiesiems išeina tik į gera.

8,32 *kuris nepagailėjo savo Sūnaus*: galima aliuzija į Abraomo pasiryžimą paaukoti savo sūnų (Pr 22,16).

8,36 *Kaip parašyta*: pažod. LXX cit. Ps 44,23 [43,23]; plg. Zach 11,4.7; Iz 53,7.

aukštumos, nei gelmės, nei joks kitas kūrinys negalės mūsų
atskirti nuo Dievo meilės Kristuje Jėzuje, mūsų Viešpatyje.

9 Kalbu tiesą Kristuje, nemeluoju, tai liudija mano są-
žinė Šventojoje Dvasioje*, [2]jog didis mano liūdesys ir
nepaliaujamas skausmas širdyje! [3]Melsčiau, kad pats būčiau
prakeiktas ir atskirtas nuo Kristaus* dėl savo brolių, savo tau-
tiečių pagal kūną*. [4]Jie yra izraelitai, jų yra įsūnystė ir šlovė,
sandoros, Įstatymo leidyba, tarnystė šventykloje ir pažadai,
[5]jų protėviai ir iš jų pagal kūno kilmę Kristus, aukščiau visų
esantis Dievas, palaimintas per amžius. Amen.

[6]Ne, Dievo žodis nebuvo bergždžias. Ne visi kilusieji iš Izrae-
lio yra Izraelis*. [7]Ir ne visi Abraomo palikuonys yra jo vaikai,
bet, kaip pasakyta: *iš Izaoko tau bus pašaukti palikuonys**, [8]tai yra
ne kūno vaikai yra Dievo vaikai, bet tik pažado vaikai laiko-
mi palikuoniais. [9]O pažado žodžiai tokie*: *Apie tą laiką ateisiu, ir
Sara turės sūnų*. [10]Ir ne tik jai, bet ir Rebekai, vienu pradėjimu
iš mūsų tėvo Izaoko pagimdžiusiai dvynius, [11]dar jiems ne-
gimus ir nepadarius nei gero, nei blogo (idant įvyktų pagal
Dievo sumanymą, [12]ne dėl darbų, bet dėl to, kuris pašaukia),
buvo pasakyta*: *Vyresnysis tarnaus jaunesniajam*, [13]kaip parašyta*:

Jokūbą pamilau,

9,1 *liudija mano sąžinė Šventojoje Dvasioje*: vėl pabrėžiamas sąžinės vaidmuo (2,15), tik šį kartą jis susiejamas su vidiniu Šv. Dvasios liudijimu (8,16). Šiems dviem liudytojams ir tikėjimo kelionės vedliams Paulius teikia ypatingą dėmesį (2 Kor 1,12; 4,2; 1 Tim 1,19; 3,9 ir kt.).

9,3 *prakeiktas ir atskirtas nuo Kristaus*: gr. tekste tėra vienas žodis *anathema*, reiškiantis *prakeiksmą, tai, kas atiduota Dievo rūstybei*, tačiau toliau pavartotas prielinksnis *apo* – *nuo* reikalauja įterptinio žodžio. Pauliaus malda būti prakeiktam ir atskirtam nuo Kristaus dėl savo tautiečių užkietėjimo, be abejo, yra hipotetinė, išreiškianti apaštalo meilę savo tautai. Šia įžanga Paulius patikina, kad tolesnį dėstymą apie Izraelio užkietėjimą motyvuoja ne neapykanta, o meilė.

9,3 *dėl savo brolių, savo tautiečių pagal kūną*: paprastai dktv. *adelphoi* – *broliai* Paulius taiko krikščionims, tačiau čia – savo tautiečiams, pabrėždamas, kad nėra išsižadėjęs savo tautinio tapatumo, nors būtent tuo jį kaltino žydai (Apd 21,28; 24,5).

9,6 *Ne visi kilusieji iš Izraelio yra Izraelis*: t. y. ne visi gimusieji Jokūbui, kuriam Dievas suteikė Izraelio vardą (Pr 35,10-11), ir jo vaikams bei vaikaičiams yra tikri izraelitai. Paulius sugrįžta prie savo minties, kad tikras žydiškumas apibrėžiamas ne kilme ir ne išoriniais simboliais, kaip antai apipjaustymu, bet dvasinėmis kategorijomis – iš širdies kylančiu tikėjimu Evangelija ir vidiniu atsivėrimu Šventajai Dvasiai (2,28-29).

9,7 *iš Izaoko tau bus pašaukti palikuonys*: pažod. LXX cit. Pr 21,12; (plg Hbr 11,18).

9,9 *pažado žodžiai tokie*: remiamasi Pr 18,10.14.

9,12 *buvo pasakyta*: pažod. LXX cit. Pr 25,23.

9,13 *kaip parašyta*: cit. Mal 1,2-3.

o Ezavo neapkenčiau.
14Ką gi sakysime? Kad Dievas neteisingas? Tikrai ne! 15Mo-
zei jis sako*:
Pasigailėsiu to, kurio pasigailiu,
ir būsiu gailestingas tam, kuriam esu gailestingas.
16Taigi viskas priklauso ne nuo to, kuris nori, ir ne nuo to,
kuris bėga, bet nuo gailestingojo Dievo. 17Juk Raštas sako fa-
raonui*: *Pažadinau tave tam, kad per tave parodyčiau savo galią ir kad*
mano vardas būtų skelbiamas visoje žemėje. 18Taigi, Dievas pasigaili
to, kurio nori, ir tą, kurį nori, užkietina.
19Žinoma, man pasakysi: „[Tad] kodėl jis dar priekaištauja?
Kas galėtų pasipriešinti jo valiai?“ 20Žmogau, o kas gi tu toks
esi, kad prieštarautum Dievui? Ar lipdinys sakys lipdytojui*:
„Kodėl mane tokį padarei?“ 21Ar puodžius neturi teisės iš to
paties molio minkalo pagaminti vieną indą garbingam var-
tojimui, o kitą – gėdingam*? 22O jeigu Dievas, norėdamas
parodyti rūstybę ir atskleisti savo galybę, labai kantriai pa-
kentė rūstybės indus, nužiestus pražūčiai, 23idant parodytų
savo šlovės turtus gailestingumo indams, kuriuos iš anksto
paruošė šlovei? 24Mus jis pašaukė ne tik iš žydų, bet ir iš pa-
gonių, 25kaip ir sakoma Ozėjo knygoje*:
Ne savo tautą pavadinsiu savąja tauta,
ir nemylimą – mylimąja.
26 *Ir toje vietoje, kur jiems buvo pasakyta: „Jūs ne mano tauta“,*
ten jie bus vadinami „gyvojo Dievo sūnumis“.
27O Izaijas šaukia apie Izraelį*: *Nors Izraelio sūnų skaičius būtų kaip*
jūros smiltys, tik likutis bus išgelbėtas. 28*Viešpats nedelsdamas tesės že-*
mėje savo žodį. 29Taip pat Izaijas išpranašavo*:
Jei galybių Viešpats nebūtų palikęs mums palikuonių,
būtume tapę kaip Sodoma,
būtume panašūs į Gomorą.

9,15 *Mozei jis sako*: pažod. LXX cit. Iš 33,19.
9,17 *Raštas sako faraonui*: cit. Iš 9,16.
9,20 *Ar lipdinys sakys lipdytojui*: čia ir 21 eil. remiamasi Iz 29,16; 45,9.
9,21 *vieną indą garbingam vartojimui, o kitą – gėdingam*: plg. 2 Tim 2,20.
9,25 *kaip ir sakoma Ozėjo knygoje*: 25 eil. laisvai cit. Oz 2,25 [2,23], 26 eil. pažod. cit. Oz 2,1b [1,10].
9,27 *Izaijas šaukia apie Izraelį*: visa citata (27-28 eil.) iš tikrųjų yra Ozėjo ir Izaijo pranašysčių lydinys (Oz 2,1a (MT 1,10); Iz 10,22-23).
9,29 *Izaijas išpranašavo*: pažod. LXX cit. Iz 1,9.

[30]Ką gi sakysime? Pagonys, kurie nesiekė teisumo, gavo
teisumą, teisumą iš tikėjimo. [31]O Izraelis, siekęs teisumo
Įstatymo, Įstatymo nepasiekė*. [32]Kodėl? Todėl, kad siekė ne
tikėjimu, o manydami, jog teisumas remiasi darbais. Jie
suklupo ant suklupimo akmens, [33]kaip parašyta*:

Štai dedu Sione suklupimo akmenį ir papiktinimo uolą,
ir tikintis jį nebus sugėdintas.

10 Broliai, aš širdingai trokštu ir meldžiuosi Dievui už
juos – kad jie būtų išgelbėti. [2]Galiu paliudyti, kad
jie uolūs dėl Dievo, bet pažinimo stokoja. [3]Nesuvokdami
Dievo teisumo ir siekdami įtvirtinti nuosavą [teisumą], jie
nepakluso Dievo teisumui. [4]Juk Įstatymo pabaiga yra Kristus,
išteisinantis kiekvieną, kuris tiki.
[5]Mozė rašo apie teisumą iš Įstatymo*: įsakymus *vykdantis*
žmogus jais bus gyvas. [6]Bet štai kaip kalba teisumas iš tikėjimo*:
nesakyk savo širdyje: „kas įžengs į dangų?“ – tai yra Kristaus atves-
ti, [7]arba *„kas nužengs į bedugnę?“* – tai yra Kristaus iš mirusiųjų
prikelti. [8]Tačiau ką jis sako?*

Žodis arti tavęs –
tavo lūpose ir tavo širdyje.

Tai yra tikėjimo žodis, kurį skelbiame. [9]Jei tu lūpomis išpa-
žinsi Viešpatį Jėzų ir širdimi tikėsi, kad Dievas prikėlė jį iš

9,31 *Izraelis, siekęs teisumo Įstatymo, Įstatymo nepasiekė*: įvardijęs pagrindinę Toros paskirtį – padaryti žmogų teisų, Paulius daro paradoksalią išvadą, kad, nors Izraelis didžiuojasi Įstatymu ir jį vykdo, iš tiesų jo esmės taip ir nesupranta.

9,33 *kaip parašyta*: tolesnė citata susideda iš dviejų skirtingų Izaijo pranašystės vietų (Iz 28,16 ir 8,14). Pastebėtina, kad paskutinė frazė hebrajiškame MT tekste *kas tiki, neskubės* LXX jau verčiama *kas tiki jį, nebus apviltas* arba *neliks sugėdintas*. Tad tuo metu, kai hebrajiškas tekstas buvo verčiamas į graikų kalbą (III a. iki Kr.), šiai pranašystės ištraukai, kurią cituoja ne vien Paulius, bet ir Petras (1 Pet 2,6), jau buvo teikiama mesijinė reikšmė.

10,5 *rašo apie teisumą iš Įstatymo*: cit. Kun 18,5; plg. Įst 30,15-20.

10,6 *kalba teisumas iš tikėjimo*: Paulius personifikuoja tikėjimo teisumą, apibūdindamas jį Pakartoto Įstatymo citatos žodžiais (Įst 30,11-14). Pastaroji citata dažnai buvo apmąstoma rabiniško judaizmo mokytojų ir plačiai aiškinama Pauliaus amžininkų tiek Palestinoje, tiek ir diasporoje. Pvz., *Targum Neofiti žodį* tapatina su Tora, kurią užkopęs į kalną gavo Mozė ir kurios paliepimus priminė iš jūros gilumos iškilęs pranašas Jona. Savo raštuose šią Įstatymo ištrauką ne kartą reflektuoja ir Filonas Aleksandrietis. *Žodis*, kurio nereikia nuleisti iš dangaus ir iškelti iš bedugnės, Filonui yra gėris, gerumas, duodamas kitiems (*De posteritate Caini* 84-85). Tad hermeneutine prasme Paulius jau eina pramintais takais, tačiau nauja yra tai, kad arti esantį *žodį* jis interpretuoja kaip *Žodį* – Kristų, kuris žmonėms apreiškiamas Evangelijos skelbimu – per *tikėjimo žodį* (10,8).

10,8 *ką jis sako?*: toliau cituojama Įst 30,14.

mirusiųjų, būsi išgelbėtas. [10]Nes žmogus širdimi tiki ir yra iš-
teisintas, lūpomis išpažįsta ir yra išgelbėtas. [11]Juk Raštas sako*:
Nė vienas, *tikintis jį, nebus sugėdintas.* [12]Nėra skirtumo tarp žydo
ir graiko, nes tas pats visų Viešpats, dosnus visiems, kurie jo
šaukiasi. [13]Juk *kiekvienas, kuris šauksis Viešpaties vardo, bus išgelbėtas**.
[14]Tačiau kaip jie šauksis to, kurio neįtikėjo? Kaip tikės tą, apie
kurį negirdėjo? Kaip išgirs be pamokslininko? [15]Kaip pamoks-
laus, jeigu nėra pasiųsti? Juk parašyta*: *Kokie gražūs žingsniai**
gerosios naujienos skelbėjų! [16]Bet ne visi pakluso Evangelijai. Antai
Izaijas sako*: *Viešpatie, kas patikėjo mūsų žinia?* [17]Taigi tikėjimas iš
girdėtos žinios*, o žinia per Kristaus žodžius. [18]Tačiau klausiu:
ar jie negirdėjo? Priešingai*: *Po visą žemę pasklido jų garsas*
ir iki pasaulio pakraščių – jų žodžiai.
[19]Vėl klausiu: ar Izraelis nesuprato? Mozė pirmas atsako*:
Aš pažadinsiu jūsų pavydą tiems, kurie nėra tauta,
sukelsiu jūsų pyktį ant nenuovokios tautos.
[20]Izaijas drįsta sakyti*:
Buvau atrastas tų, kurie manęs neieškojo,
pasirodžiau tiems, kurie apie mane neklausinėjo.
[21]O Izraeliui sako*: *Visą dieną laikiau ištiesęs savo rankas į nepaklusnią*
ir priešgyniaujančią tautą.

10,11 *Raštas sako*: vėl cituojama Iz 28,16 (žr. 9,33 paaišk.), o pirmas žodis *pas* – *kiekvienas*, pridedamas greičiausiai turint omenyje pranašystę (Joel 3,5), kuri cituojama truputį toliau (10,13): „*kiekvienas, kuris* šauksis Viešpaties vardo, bus išgelbėtas." Tai dar vienas pavyzdys (žr. 10,6, taip pat 9,33 paaišk.), iliustruojantis, kad to meto ST citavimo hermeneutika leisdavo mokytojui į tekstą įterpti ir lakonišką savo interpretaciją.

10,13 *kiekvienas, kuris šauksis Viešpaties vardo, bus išgelbėtas*: cit. Joel 3,5.

10,15 *Juk parašyta*: laisvai cit. Iz 52,7 arba Nah 2,1

10,15 *Kokie gražūs žingsniai*: pažod. *gražios kojos* – yra idioma, nusakanti klausytojo susižavėjimą tuo, kuris atnešė gerąją naujieną. Pastebėtina ir bdv. *ōraios* reikšmė *savalaikis, deramu metu atliekamas, tinkamas*. Ji šiam frazeologizmui suteikia ir soteriologinį atspalvį – geroji išgelbėjimo naujiena visuomet pasiekia žmogų deramu, tinkamu metu (plg. 2 Kor 6,2; Hbr 3,7-9).

10,16 *Izaijas sako*: pažod. cit. Iz 53,1.

10,17 *iš girdėtos žinios*: frazė *ex akoēs* pažodžiui – *tikėjimas iš klausymo, girdėjimo* arba *tikėjimas iš žinios* (dėl aiškumo čia verčiama abiem žodžiais), žr. Gal 3,2 paaišk.

10,18 *Priešingai*: pažod. cit. Ps 19,4 (18,5).

10,19 *Mozė pirmas atsako*: pažod. cit. Įst 32,21.

10,20 *Izaijas drįsta sakyti*: sukeičiant žodžių tvarką, cituojama Iz 65,1. Pastebėtina, kad Paulius, cituodamas ST, laikosi hermeneutinės judėjų tradicijos: pirma pateikti ištrauką iš Toros, o po to iš pranašų.

10,21 *Izraeliui sako*: sukeičiant žodžių tvarką, cituojama Iz 65,2. Ši citata įrėmina skyriaus mintis: pradžioje Paulius meldžiasi dėl Izraelio išgelbėjimo, o pabaigoje pats Dievas, tiesdamas rankas į neklusnią tautą, laukia jos sugrįžtančios (ši vaizdinė priemonė biblistų vadinama *inclusio*).

11 Taigi klausiu: ar Dievas atstūmė savo tautą? Tikrai
ne! Juk ir aš esu izraelitas, iš Abraomo palikuonių, iš
Benjamino giminės. 2Dievas neatstūmė savo tautos, kurią iš
anksto numatė. Ar nežinote, ką Raštas sako apie Eliją*, kai jis
skundžiasi Dievui dėl Izraelio: 3Viešpatie, *tavo pranašus išžudė,
tavo aukurus sugriovė, aš vienas likau, kėsinasi ir į mano gyvybę.* 4O koks
yra Dievo atsakymas*? *Pasilikau sau septynis tūkstančius vyrų, kurie
nepriklaupė prieš Baalą.* 5Taip ir šiuo metu yra jo malone išrink-
tas likutis. 6Bet jei malone, tai ne dėl darbų, antraip malonė
nebūtų malone. 7Tai kaip? Izraelis nepasiekė to, ko ieškojo;
pasiekė tik išrinktieji, o kiti užsikietino, 8kaip parašyta*:

Dievas davė jiems stingulio dvasią,
akis, kurios neregi,
ir ausis, kurios negirdi,
iki pat šiandien.

9Ir Dovydas sako*:

Tegul jų stalas tampa pinklėmis ir žabangais,
spąstais ir atpildu.
10 *Teaptemsta jų akys, kad neregėtų,*
ir sulenk jų nugarą amžiams.

11Taigi klausiu: ar jie suklupo tam, kad parpultų? Tikrai ne!
Tačiau per jų nusižengimą išgelbėjimas duotas pagonims,
idant žydus apimtų pavydas. 12Bet jeigu jų nusižengimas
praturtina pasaulį, o jų nesėkmė* praturtina pagonis, tai
koks turtas bus jų pilnumas?!

13O jums, pagonims, sakau: būdamas pagonių apaštalas, aš
didžiuojuosi savo tarnyste 14ir viliuosi: gal pavyks pažadinti
savo tautos pavydą ir bent kai kuriuos išgelbėti. 15Nes jeigu jų

11,2 *ką Raštas sako apie Eliją*: laisvai cit. 1 Kar 19,10.14.
11,4 *koks yra Dievo atsakymas*: laisvai cit. 1 Kar 19,18.
11,8 *kaip parašyta*: laisvai cit. sujungiant Įst 29,3 [LXX 29,4] ir Iz 29,10.
11,9 *Dovydas sako*: laisvai cit. Ps 69,22-23 [LXX 68,23-24], įterpiant Ps 35,8 [LXX 34,8] fragmentą.
11,12 *nesėkmė*: dktv. *hēttēma* – *pralaimėjimas, nesėkmė* yra retas žodis, NT randamas tik čia ir 1 Kor 6,7. Kai kurie vertėjai mano, kad šiame kontekste jį reikėtų versti kaip *visumos, pilnatvės* (*plērōma* – *pilnatvė, pilnumas, visuma, daugybė*) antonimą, t. y. *mažą skaičių* žydų, tikinčių Kristų. Kad ir kaip būtų, Paulius Izraelio užkietėjimą ir pagonių atvirumą Evangelijai laiko tarpusavyje susijusiais reiškiniais (11,28-32). Jis ne tik meldžiasi dėl Izraelio atsivertimo (10,1), bet ir tiki, kad, atėjus metui, Izraelis bus išgelbėtas (11,25-27).

atmetimas yra pasaulio sutaikymas, ką duos jų priėmimas, jei
ne gyvenimą mirusiesiems*. 16Jeigu pirmkepė duona šventa,
tai ir visa tešla*. Jei šaknis šventa, tai ir šakos.
17Jei kai kurios šakos buvo nulaužtos, o tu, laukinis alyvme-
dis, buvai įskiepytas tarp likusių šakų* ir tapai alyvmedžio
šaknies syvų dalininku, 18nesigirk prieš kitas šakas. O jei gi-
riesi, žinok – ne tu laikai šaknį, bet šaknis tave. 19Pasakysi:
„šakos nulaužtos, idant aš būčiau įskiepytas“. 20Puiku! Jos
buvo nulaužtos dėl netikėjimo, o tu laikaisi tikėjimu. Nesi-
didžiuok, o bijok! 21Jei Dievas nepagailėjo prigimtinių šakų,
[kažin] ar pagailės tavęs. 22Matai, Dievas geras ir griežtas:
puolusiems – griežtas, o tau – geras, jei pasiliksi jo gerume;
antraip ir tu būsi nukirstas. 23Bet ir anie, jei nepasiliks neti-
kėjime, bus įskiepyti, nes Dievas gali vėl juos įskiepyti. 24Juk
jei tu buvai iškirstas iš gimtojo laukinio alyvmedžio ir prieš
prigimtį įskiepytas į taurųjį alyvmedį, tai juo labiau anos
prigimtinės šakos galės būti įskiepytos savame alyvmedyje.
25Noriu, kad jūs, broliai, žinotumėte apie šį slėpinį ir ne-
būtumėte išmintingi savo pačių akyse: dalis Izraelio yra už-
kietėjusi, kol įeis pagonių visuma, 26o tuomet visas Izraelis
bus išgelbėtas, kaip parašyta*:

Ateis iš Siono Gelbėtojas,
nugręš bedievystę nuo Jokūbo.
27 *Štai tokia bus mano sandora su jais,*
kai pašalinsiu jų nuodėmes.

28Evangelijos atžvilgiu jie yra priešai jūsų labui, o išrinkimo
atžvilgiu – mylimieji dėl protėvių. 29Juk Dievo dovanos ir pa-
šaukimas – neatšaukiami*. 30Kaip jūs kitados nepaklusote

11,15 *gyvenimą mirusiesiems*: neaišku, ar Paulius turi omenyje eschatologinį mirusiųjų prisikėlimą, ar tiesiog naują dvasinį Izraelio tautos gyvenimą. Rašydamas apie mirusiųjų prisikėlimą kūne Paulius paprastai vartoja dktv. *anastasis – kėlimasis, prisikėlimas* ir vksm. *egeirō – pažadinti, prikelti* (pvz., 1 Kor 15, 12), tačiau čia nėra nei vieno, nei kito, tad labiau tikėtina, kad kalbama apie dvasinį žydų perkeitimą. Pastebėtina paralelė tarp šios eilutės ir 5, 10.
11,16 Plg. Sk. 15, 17-21; taip pat žr. 1 Kor 15, 20 paaišk.
11,17 *įskiepytas tarp likusių šakų*: pažodžiui – *juose, tarp jų*. Tad nepagrįsta frazę *en autois* versti *vietoj jų*, t. y. vietoj nulaužtų šakų.
11,26 *kaip parašyta*cit. Iz 59, 20-21.
11,29 *Dievo dovanos ir pašaukimas – neatšaukiami*: nors bdv. *ametamelētos – neatgailaujantis, nesigailintis, nekintantis, neatšaukiamas* (NT pavartotas tik čia ir 2 Kor 7, 10) pažymi dovanų ir pašaukimo savybę, tačiau taip pat atskleidžia ir Dievo charakterį: Dievas pažįsta tuos, kuriuos pasirinko, jiems suklupus, nepersigalvoja dėl jų išrinkimo ir neatsiima savo dovanų.

Dievui, bet dabar sulaukėte pasigailėjimo dėl jų neklusnumo,
[31]taip ir jie dabar nepaklūsta dėl jums skirto pasigailėjimo,
kad [dabar] ir patys sulauktų pasigailėjimo. [32]Dievas visus
uždarė neklusnume, idant visų pasigailėtų.
[33]O Dievo turtų, išminties ir pažinimo gelmės! Kokie neiš-
tiriami jo sprendimai ir nesusekami jo keliai.
[34] *Kas pažino Viešpaties mintį?**
Ir kas buvo jo patarėjas?
[35] *Arba kas jam ką davė,*
kad būtų sugrąžinta?
[36]Juk iš jo, per jį ir jam yra visa. Jam šlovė per amžius!
Amen.

12 Dėl Dievo gailestingumo raginu jus, broliai, atna-
šauti savo kūnus kaip gyvą, šventą, Dievui mielą
auką – tai jūsų protinga tarnystė*. [2]Ir nesitaikykite prie šio
amžiaus, bet keiskitės, atnaujindami mąstymą, kad galė-
tumėte perprasti Dievo valią – kas gera, tinkama, tobula.
[3]Dėl man suteiktos malonės sakau kiekvienam iš jūsų:
negalvokite apie save geriau negu dera, bet galvokite* san-
tūriai, pagal kiekvienam skirtą tikėjimo saiką. [4]Juk kaip
viename kūne esama daug narių, ir visi nariai turi ne tą
pačią paskirtį, [5]taip ir mes daugelis esame vienas kūnas

11,34 *Kas pažino Viešpaties mintį?*: cit. Iz 40,13 (plg. Job 15,8; Iz 55,8-9; Jer 23,18); 35 eil. laisvai cit. Job 41,3 [LXX 41,11a]. Pastarosios eilutės prasmė hebrajiškame ir graikiškame tekstuose skiriasi. Pauliaus citata artimesnė hebrajiškai frazei, tad tikėtina, kad čia Paulius iš atminties verčia hebrajišką tekstą, o ne cituoja Septuagintą. Kad ir kaip būtų, šios citatos užbaigia skirsnį (9-11 sk.), kuriame apaštalas maldos dvasia apmąsto Izraelio tautos būklę, vertindamas ją išteisinimo malone per tikėjimą (1-8 sk.) šviesoje.

12,1 *tai jūsų protinga tarnystė*: užbaigęs teologinę Evangelijos ekspoziciją, Paulius, kaip būdinga ir kitų jo laiškų struktūrai, pereina prie praktinių pastoracinių ir moralinių paraginimų – parenezės (*parainesis*). Kokia frazės *tēn logikēn latreian*, sukėlusios nemažai teologinių diskusijų, prasmė? Pažodžiui tai *protinga, apgalvota tarnystė* arba *protingas garbinimas*. Besirenkantys garbinimo reikšmę žodį sieja su atnašos aukojimu, kuris minimas prieš tai. Tačiau Paulius toliau kalba apie skirtingas dovanas ir ragina krikščionis jomis tarnauti (8,4-8); tad, mūsų nuomone, labiau tikėtina, kad *latreia* čia vartojama platesne *tarnystės Dievui* prasme, kuri be abejo, apima savyje ir garbinimo aspektą. Bdv. *logikos* šiame kontekste versti kaip *dvasinis*, mūsų nuomone, nėra pagrindo, nes, norėdamas pabrėžti dvasinę tarnystės prigimtį, Paulius būtų pasirinkęs jo mėgstamą bdv. *pneumatikos*, kurį šiame laiške randame du kartus (1,11; 7,14; iš viso jo laiškuose 20 kartų). Juolab kad *protinga, apgalvota tarnystė* gerai dera prie tolimesnės minties – savikritišku mąstymo atnaujinimu (12,2-3).

12,3 *galvokite*: vksm. *phroneō* – *galvoti, mąstyti, manyti* yra būdingas Pauliaus žodynui; daugiau apie jo reikšmes žr. Fil 1,7 paaišk.

Kristuje, o vieni kitiems – nariai, 6 turintys skirtingų do-
vanų pagal mums duotą malonę*: ar pranašystės dovaną
pagal tikėjimo dydį*, 7 ar tarnystės tarnaujant, ar mokytojo
mokant, 8 ar ragintojo raginant, dosnaus šelpėjo, stropaus
vadovo, džiaugsmingo atjautėjo.
9 Meilė tebūna neveidmaininga. Bjaurėkitės tuo, kas bloga,
glauskitės prie to, kas gera. 10 Mylėkite vieni kitus broliška
meile. Stenkitės vieni kitus pranokti rodydami pagarbą. 11 Ne-
pritrūkite uolumo, liepsnokite dvasia, tarnaukite Viešpačiui.
12 Džiaukitės viltimi, būkite ištvermingi varguose, atkaklūs
maldoje. 13 Dalinkitės su stokojančiais šventaisiais, puoselė-
kite svetingumą. 14 Laiminkite [savo] persekiotojus, laimin-
kite, o nekeikite. 15 Džiaukitės su besidžiaugiančiais. Verkite
su verkiančiais. 16 Sutarkite vieni su kitais. Nesididžiuokite,
bendraukite su žemesniaisiais. Nelaikykite savęs išmintin-
gais. 17 Niekam neatsilyginkite piktu už pikta, rūpinkitės tuo,
kas dora visų žmonių akyse. 18 Kiek tai nuo jūsų priklauso,
gyvenkite taikiai su visais žmonėmis. 19 Nekeršykite patys,
mylimieji, bet palikite tai Dievo rūstybei, juk parašyta*: *Ma-
no kerštas, aš atmokėsiu,* – sako Viešpats. 20 Atvirkščiai*: *jei tavo
priešas alksta, pamaitink jį, jei trokšta, pagirdyk jį, nes tai darydamas,
sukrausi ant jo galvos žarijas.* 21 Nesiduok blogio nugalimas, bet
nugalėk blogį gėriu.

13 Kiekviena siela tepaklūsta aukštesnei valdžiai, nes
nėra valdžios, kuri nebūtų iš Dievo. Ir esamos val-
džios yra Dievo skirtos. 2 Todėl, kas priešinasi valdžiai, tas
prieštarauja Dievo patvarkymui, o prieštaraujantys patys
užsitraukia teismo nuosprendį. 3 Juk valdovų bijoma ne ge-
ra darant, o bloga. Nori nebijoti valdžios? Daryk gera, ir

12,6 *turintys skirtingų dovanų pagal mums duotą malonę*: palyginus šį ir 1 Kor 12,7-10.28 bei Ef 4,11 dvasinių bei tarnystės dovanų sąrašus, tampa akivaizdu, kad jie nėra tapatūs ir baigtiniai. Pabrėžiama Šv. Dvasios dovanų įvairovė, o ne konkretus ir galutinis jų skaičius.

12,6 *ar pranašystės dovaną pagal tikėjimo dydį*: toliau pateikiamame charizmų sąraše nėra veiksmažodžių. Paprastai vertėjai įterpia imperatyvus. Mūsų nuomone, mintis yra sklandi ir be jų. Tačiau galimas ir toks 12,6b-8 vertimas: „jei pranašystę, tepranašauja pagal tikėjimo dydį. Jei tarnystę, tetarnauja. Mokytojas temoko. Ragintojas teragina. Rėmėjas te dosniai dalijasi. Vadovas te stropiai vadovauja. Gailestingasis te džiaugsmingai rodo gailestingumą."

12,19 *juk parašyta*: cit. Įst 32,35; plg. Kun 19,18; Pat 20,22; 24,29; Sir 28,1-7; Hbr 10,30.

12,20 *Atvirkščiai*: cit. Pat 25,21-22.

sulauksi iš jos pagyrimo. [4]Jie Dievo tarnai tavo labui. Tačiau
jei darai bloga, bijok, nes jie ne veltui nešioja kalaviją; jie
Dievo tarnai ir darančius bloga atiduoda jo rūstybei*. [5]Todėl
paklusti reikia ne tik vengiant rūstybės, bet ir dėl sąžinės.
[6]Juk todėl ir mokesčius mokate, nes jie Dievo tarnai, atsidėję
šiam darbui. [7]Atiduokite visiems, kas priklauso: kam mo-
kestis – mokestį, kam muitas – muitą, kam baimė – baimę,
kam pagarba – pagarbą. [8]Nebūkite niekam nieko skolingi,
išskyrus tarpusavio meilę, nes mylintis kitą išpildo Įstaty-
mą. [9]Juk *nesvetimausi, nežudysi, nevogsi, negeisi* ir bet kuris kitas
įsakymas* gali būti apibendrintas šiais žodžiais*: *Mylėsi savo
artimą kaip save patį.* [10]Meilė nedaro artimui nieko blogo. Taigi
meilė – Įstatymo išpildymas.

[11]Be to, žinote, koks dabar laikas – atėjo valanda jums pabusti
iš miego. Išgelbėjimas dabar arčiau nei tuomet, kai įtikėjote.
[12]Naktis traukiasi, brėkšta diena. Todėl nusimeskime tamsos
darbus, apsiginkluokime šviesos ginklais. [13]Gyvenkime dorai,
kaip tinka dieną: nelėbaukime, negirtuokliaukime, nesan-
guliaukime, neištvirkaukime, nesivaidykime ir nepavydėki-
me. [14]Apsivilkite Viešpačiu Jėzumi Kristumi ir žiūrėkite, kad
besirūpindami kūnu netenkintumėte jo geismų.

13,4 *atiduoda jo rūstybei*: laiško įžangoje Paulius atkreipia dėmesį į teisingumo principą – nusikaltimas reikalauja dieviško atpildo (1,18; 2,2). Dievo rūstybė minima ir eschatologinėje perspektyvoje (2,5), tačiau Paulius patikina, kad tikintieji, išteisinti Kristaus krauju, jos išvengs (5,9). Krikščionys įpareigojami neatsilyginti piktu už pikta, palikti tai Dievo atpildui (12,17a,19). Tačiau čia valstybei, jos teisingumo sergėtojams leidžiama tai, kas draudžiama tikintiesiems – bausti už padarytą blogį. Skirtumą pabrėžia tie patys bendrašakniai žodžiai: vksm. *ekdikeō – keršyti, vykdyti bausmę* (12,19) ir bdv. *ekdikos – keršijantis, vykdantis teisingumą, atiduodantis bausmei* (13,4). Valstybės kaip Dievo rūstybės vykdytojos vaidmuo, be abejonės, į Pauliaus teologiją ateina iš ST. Tik ten Izraeliui priešiškos karalystės tapdavo Dievo įrankiais, kuriais Dievas bausdavo prasižengusį Izraelį (pvz., Iz 10,5-6.25-26; 13,4-5 ir kt.).
13,9 *bet kuris kitas įsakymas*: ne iš eilės cituojami Dekalogo įsakymai pabrėžia Pauliaus mintį, kad bet kuris Dievo įsakymas numano meilės santykį ir gali būti įvykdytas tik mylint; plg. Iš 20,13-17; Įst 5,17-21.
13,9 *apibendrintas šiais žodžiais*: cit. Kun 19,18b. I-ame amžiuje ne vienas judaizmo mokytojas siekė suprasti, kas svarbiausia Toroje, ir ją lakoniškai apibendrinti. Tad šiuo aspektu Paulius nėra novatorius. Antai Talmude pasakojama apie pagonį, paprašiusį išmokyti jį Toros, kol jis stovėsiąs ant vienos kojos. Į tai Hilelis atsakęs: „Nedaryk kitam, ko pats nemėgsti. Tai yra visa Tora, o visa kita – tik jos interpretacijos. Eik, mokykis" (*Šabbat* 31a). Prisimintini ir epizodai iš evangelijų Mt 22,24-40; Mk 12,28-34; Lk 10,25-28; taip pat plg. Gal 5,14.

14 Silpno tikėjimo brolį priimkite*, bet ne tam, kad
ginčytumėtės dėl skirtingų požiūrių. 2Vienas tiki,
kad viskas valgytina, o silpnasis valgo tik daržoves. 3Kas
valgo, teneniekina nevalgančiojo, o kas nevalgo, teneteisia
valgančiojo. Juk Dievas jį priėmė! 4Kas gi tu esi, kad teistum
ne savo namų tarną*?! Savo viešpačiui jis stovi ar puola. Bet
jis stovės, nes Viešpats pajėgs jį palaikyti. 5[Juk] vienam atro-
do, kad diena dienai nelygu, o kitam visos dienos vienodos.
Tegu kiekvienas turi savo įsitikinimą. 6Kas laiko vieną dieną
ypatinga, tai daro Viešpačiui. Ir kas valgo, valgo Viešpačiui,
nes dėkoja Dievui, ir kas nevalgo, nevalgo Viešpačiui ir taip
pat dėkoja Dievui. 7Juk nė vienas iš mūsų negyvena sau, ir
nė vienas sau nemiršta. 8Jei gyvename – Viešpačiui gyvena-
me, jei mirštame – Viešpačiui mirštame. Tad ar gyvename,
ar mirštame, priklausome Viešpačiui. 9Juk ir Kristus mirė ir
gyvena*, idant būtų ir mirusiųjų, ir gyvųjų Viešpats. 10Kodėl
gi tu teisi savo brolį? O tu? Kodėl niekini savo brolį? Mes visi
stosime prieš Dievo teismo sostą.* 11Juk parašyta*:

Kaip aš gyvas, sako Viešpats, prieš mane priklaups kiekvienas kelis

---

14,1 *Silpno tikėjimo brolį priimkite*: tikėtina, kad Paulius turi omenyje tikinčiuosius, išaugusius judaizmo aplinkoje, kuriems Įstatymas leido valgyti tik tam tikros rūšies mėsą (Kun 11, 4-8; Įst 14, 7-10). Tačiau gali būti, kad kalbama apie tuos, kurie apskritai nevalgo mėsos (14, 2). Tokiu atveju tai krikščionys, anksčiau išpažinę pagonišką tikėjimą: pvz., Pitagoro arba Orfėjo (mistinio graikų poeto) pasekėjai buvo vegetarai ir gyveno asketiškai. Nors labai panašus klausimas aptariamas ir 1 Kor 8, atkreiptinas dėmesys į tai, kad ten Paulius ragina nevalgyti mėsos, paaukotos dievybėms pagoniškose šventyklose, o čia apie stabus jis nepasako nė žodžio. Kadangi aplinkybės nėra tapačios, skiriasi ir apaštalo pamokymai.

14,4 *ne savo namų tarną*: dktv. *oikos* reiškia namus, dktv. *oiketeia* apibūdina tuose pačiuose namuose kolektyviai tarnaujančius vergus, o čia pavartotas dktv. *oiketēs* – vieną iš vergų. Tad Pauliaus mintis aiški: visi tikintieji, nepriklausomai nuo skirtingų dovanų ir požiūrių atskirais diskutuotinais klausimais, gyvena ir tarnauja tuose pačiuose namuose. Ir nė vienas iš tarnų nėra kito šeimininkas. Tik Dievas, šių namų šeimininkas, gali teisingai teisti (14, 10-12), tačiau jo intencija, kurią Paulius čia ir toliau pabrėžia, yra kitokia – jis siekia padėti net puolusiam savo tarnui, o ne jį pasmerkti (plg. 1 Kor 4, 5).

14,9 *mirė ir gyvena*: Kristaus prisikėlimui neįprastas apibūdinimas; dažniau sakoma *mirė ir buvo prikeltas* (8, 34; 2 Kor 5, 15). Dėl šios priežasties dalyje vėlesnių rankraščių vksm. *zao – gyventi* yra keičiamas arba į *anistēmi – kelti, prikelti*, arba pastarasis žodis įterpiamas. Paulius prisikėlimą dažniausiai apibūdina vksm. *egeirō* pasyvo formomis – *būti prikeltam* (4, 25; 6, 4; 7, 4 ir t. t.), tačiau čia, matyt, norėdamas pabrėžti gyvenimo ir mirties antitezę, jis ketvirtą kartą iš eilės (14, 7-9) pavartoja antonimų porą – gyventi ir mirti, mirti ir gyventi.

14,10 *stosime prieš Dievo teismo sostą*: žr. 2 Kor 5, 10 paaišk.

14,11 *Juk parašyta*: citata sudaryta iš dviejų ištraukų. Pirma frazė *zō egō – aš gyvenu* – traktuotina kaip patikinimas, priesaika, kartojasi ne vienoje ST knygoje (Sk 14, 28; Iz 49, 18; Jer 22, 24 ir kt.), o antra – iš Iz 45, 23.

ir kiekvienas liežuvis išpažins Dievą.
[12]Taigi kiekvienas iš mūsų atsiskaitys už save [Dievui].
[13]Todėl liaukimės teisę vieni kitus. Verčiau apsispręskime
neduoti broliui akstino suklupti ar parpulti*. [14]Žinau ir esu
tikras Viešpatyje Jėzuje, kad savaime niekas nėra sutepta*,
tačiau kas laiko ką nors suteptu – tam tai sutepta. [15]Jei tavo
brolis liūdi dėl to, ką valgai, elgiesi jau ne iš meilės. Nežudyk
savo valgiu to, už kurį mirė Kristus! [16]Taigi tenebūna kone-
veikiama tai, ką jūs geru laikote. [17]Juk Dievo karalystė yra ne
maistas ir ne gėrimas, bet teisumas, ramybė ir džiaugsmas
Šventojoje Dvasioje. [18]Kas taip tarnauja Kristui, yra mielas
Dievui ir pripažįstamas žmonių*. [19]Tad siekime ramybės ir
to, kas padėtų vienas kitą ugdyti. [20]Negriauk Dievo darbo dėl
maisto! Viskas tyra, bet blogai tam, kas valgydamas pastū-
mėja kitą suklupti. [21]Gerai nevalgyti mėsos, negerti vyno ir
nedaryti nieko, kas pastūmėtų tavo brolį suklupti. [22]Tai, kuo
tiki*, laikyk sau Dievo akivaizdoje. Laimingas, kas nesmerkia
savęs dėl to, kaip pasirinko. [23]O kas abejoja, bet valgo, tas
smerktinas, nes elgiasi ne pagal tikėjimą. Visa, kas daroma
ne pagal tikėjimą, yra nuodėmė*.

14,13 *neduoti broliui akstino suklupti ar parpulti*: šią mintį galima būtų versti su įterptiniais žodžiais ir taip: „apsispręskime nedėti brolio kelyje suklupimo akmens ar papiktinimo uolos“. Sinoniminiai žodžiai *proskomma – kliūtis* ir *skandalon – suklupimas, kliuvinys, papiktinimas*, paimti iš jau cituotos (9,33) Izaijo pranašystės (Iz 28,16; 8,14), yra aliuzija į Kun 19,14: „Neužgausi nebylio, nepadėsi kliūties (*skandalon*) neregiui. Bijosi savo Dievo; aš esu Viešpats“ (Kun 19,14); *proskomma* kartojama ir toliau (14,20-21).

14,14 *savaime niekas nėra sutepta*: tęsdamas mintį apie švarų ir suteptą maistą (14,2-3), Paulius pabrėžia principinę poziciją, kad, priešingai nei judėjai (Kun 11,4-8; Įst 14,7-10), krikščionys visą maistą laiko švariu (plg. Mk 7,2-5.15; 1 Tim 4,3-4).

14,18 *pripažįstamas žmonių*: daugiau apie bdv. *dokimos – ištirtas, išmėgintas, išgrynintas*, taip pat *tinkamas, patikimas, tikras, pripažintas*, ir vksm. *dokimazō – išmėginti, ištirti, kad paaiškėtų mėginio vertė*, taip pat *pripažinti vertu, tinkamu* ir pan. žr. 1 Kor 11,19 ir 1 Tes 2,4 paaišk.

14,22 *tai, kuo tiki*: čia ir 14,23a dktv. *pistis – tikėjimas* vartojamas siauresne *įsitikinimų, pažiūrų* prasme; vis dėlto 14,23b jis jau apima daugiau nei požiūrį į mėsos valgymą ir vyno gėrimą – *visa, kas daroma ne pagal tikėjimą, yra nuodėmė*.

14,23 *Visa, kas daroma ne pagal tikėjimą, yra nuodėmė*: šia išvada Paulius užbaigia tikėjimo temą, kuriai šiame laiške skiriamas didžiausias dėmesys. Kai kuriuose rankraščiuose po šios eilutės skamba baigiamoji doksologija (16,25-27), tad tyrėjai mano, kad galėjo būti kelios laiško versijos – trumpesnė ir ilgesnė. Šiaip ar taip, tikėjimo tema, kurią įrėmina įžangoje ir epiloge esantis *tautų paklusnumo tikėjimui* motyvas (1,5 ir 16,26), čia dar kartą akcentuojama iš negatyvios pusės. Tai tarsi laiško pabaigoje skambantis apaštalo saikdinimas išlaikyti tikėjimą (plg. 2 Tim 4,1-7).

15 Mes, stiprieji, turime pakelti silpnųjų negales, o ne sau įtikti. [2]Kiekvienas iš mūsų tesirūpina įtikti artimui – jo ugdymo labui. [3]Juk ir Kristus rūpinosi ne sau įtikti, bet, kaip parašyta*: *Tave užgauliojančių užgaulės mane užgriuvo.* [4]O visa, kas anksčiau parašyta, parašyta mums pamokyti, idant Rašto palaikomi ir guodžiami puoselėtume viltį. [5]O ištvermės ir paguodos Dievas teduoda jums tarpusavyje sutarti, kaip nori Kristus*, [6]kad viena širdimi ir vienu balsu šlovintumėte mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Dievą ir Tėvą.

[7]Todėl priimkite vienas kitą, kaip ir Kristus jus priėmė, Dievo šlovei. [8]Juk Kristus dėl Dievo tiesos tapo apipjaustytųjų tarnas, kad patvirtintų protėviams duotus pažadus, [9]ir kad dėl jo gailestingumo pagonys šlovintų Dievą, kaip parašyta*:

Todėl išpažinsiu tave tarp pagonių
ir tavo vardui giedosiu.

[10]Ir dar sakoma*: *Linksminkitės, pagonys, drauge su jo tauta.* [11]Ir vėl*: *Girkite Viešpatį, visi pagonys, pagirkite jį, visos tautos!* [12]Taip pat ir Izaijas sako*: *Išaugs Jesės atžala ir pakils tautų valdyti; juo vilsis pagonys.* [13]Vilties Dievas jus, tikinčius, tepripildo visokio džiaugsmo ir ramybės, kad Šventosios Dvasios galia būtumėte kupini vilties.

[14]Aš, mano broliai, esu įsitikinęs, kad jūs patys esate pilni gerumo, apsčiai turite visokeriopo pažinimo ir galite vienas kitą paprotinti. [15]Vis dėlto parašiau jums ganėtinai drąsų priminimą iš man suteiktos Dievo malonės [16]būti Kristaus Jėzaus tarnu pagonims, kunigaujančiu Dievo Evangelija, idant pagonys taptų tinkama atnaša, pašventinta Šventosios

---

15,3 *kaip parašyta*: pažod. LXX cit. Ps 69,9 [68,10].
15,5 *kaip nori Kristus*: pažod. *pagal Kristų*.
15,9 *kaip parašyta*: cit. Ps 18,49 [17,50]; 2 Sam 22,50.
15,10 *dar sakoma*: pažod. LXX cit. Įst 32,43. Pastebėtina, kad paskutinė Mozės giesmės eilutė, kurios pradžią čia cituoja Paulius, graikiškame vertime yra praplėsta, palyginti su hebrajišku tekstu. Izraelio ir pagonių tautų bendrystės, kylančios iš Dievo garbinimo, niuansas išreikštas būtent graikiškai, priev. *meta* – *drauge, kartu*.
15,11 *Ir vėl*: cit. Ps 117,1 [116,1].
15,12 *Izaijas sako*: cit. Iz 11,10.

Dvasios*. [17]Tad galiu didžiuotis Kristuje Jėzuje tuo, ką darau
dėl Dievo. [18]Juk nedrįsčiau ko nors pasakoti, ko Kristus nebū-
tų per mane padaręs pagonių paklusnumui laimėti – žodžiu
ir darbu, [19]ženklų ir stebuklų galia, [Dievo] Dvasios galia.
Taip aš paskleidžiau Kristaus Evangeliją nuo Jeruzalės ir jos
apylinkių iki pat Ilirijos*. [20]Siekiau skelbti Evangeliją ten,
kur Kristus vardas dar nebuvo žinomas, idant nestatyčiau
ant svetimų pamatų, [21]bet kaip parašyta*:

Išvys tie, kuriems nebuvo skelbta,
ir suvoks tie, kurie nebuvo girdėję.

[22]Tai vis ir trukdė man pas jus atvykti*. [23]O dabar, kai šiuose
kraštuose nebėra tokios vietos, o aš daugelį metų esu puoselė-
jęs troškimą atvykti pas jus, [24]keliaudamas į Ispaniją viliuosi
pakeliui jus išvysti ir būti jūsų išlydėtas kelionėn, pirma, be
abejo, kiek pasidžiaugęs jūsų draugija. [25]O dabar keliauju į
Jeruzalę patarnauti šventiesiems. [26]Mat Makedonija ir Achaja
nusprendė nusiųsti aukų* Jeruzalės šventųjų vargšams. [27]Jos
taip nusprendė, bet ir yra jų skolininkės: jei pagonys yra ju-
dėjų dvasinių gėrybių dalininkai, tai patys privalo patarnauti
jiems dalydamiesiesi žemiškosiomis*. [28]Taigi, užbaigęs tai
ir pristatęs jiems šią rinkliavą*, pro jus keliausiu į Ispaniją.

15,16 *idant pagonys taptų tinkama atnaša, pašventinta Šventosios Dvasios*: pasitelkdamas tą pačią metaforą (12,1), Paulius Evangelijos skelbimą palygina su kunigavimu Šventykloje, o tikinčiuosius – su kunigo atnašaujama aukuro auka. Regis, tokį palyginimą Paulius skolinasi iš pranašo Izaijo: *Ir iš visų tautų, sako Viešpats, jie pargabens jūsų brolius kaip atnašą Viešpačiui ant arklių ir vežimais, neštuvais, ant mulų ir kupranugarių. Atgabens juos į Jeruzalę, mano šventąjį kalną, sako Viešpats, kaip izraelitai neša savo atnašą švariuose induose* (Iz 66,20).

15,19 *nuo Jeruzalės ir jos apylinkių iki pat Ilirijos*: nors čia Paulius pabrėžia, kad yra pagonių apaštalas, savo atsivertimo pradžioje jis skelbė Evangeliją ir Jeruzalėje (Apd 9,28-29). O apie Pauliaus misiją Ilirijoje (apytikslė mūsų dienų Makedonijos ir Albanijos teritorija) neturime žinių nei iš Apaštalų darbų, nei iš Pauliaus laiškų (beje, ir čia tepasakoma, kad jis skelbė Evangeliją *iki pat* Ilirijos).

15,21 *kaip parašyta*: cit. Iz 52,15.

15,22 *Tai vis ir trukdė man pas jus atvykti*: mintis apie ketinimą keliauti į Romą ir vis pasitaikydavusias kliūtis, tarp kurių buvo ir tai, kad Paulius stengėsi skelbti Evangeliją tiems, kurie jos dar negirdėjo (15,20-21), nuskamba laiško pradžioje (1,13) ir pabaigoje.

15,26 *aukų*: dktv. *koinōnia* čia traktuotinas *aukų, dovanų* reikšme; daugiau apie *koinōnia* reikšmes žr. Fil 1,5 ir 2 Kor 9,13 paaišk.

15,27 *privalo patarnauti jiems* dalydamiesi žemiškosiomis: plg. 1 Kor 9,11.

15,28 *pristatęs jiems šią rinkliavą*: pažodž. *uždėjęs savo antspaudą šiai rinkliavai*. Gali būti, kad turimas omenyje to meto siuntoms taikytas formalumas – uždėti siuntėjo antspaudą, liudijantį, kad siuntinys gavėją pasiekė toks, koks ir buvo išsiųstas. Kai kurie vertėjai antspaudą aiškina kaip tvarkos simbolį, t. y. pabrėžiama, kad rinkliava atlikta tvarkingai ir be priekaištų. Tačiau panašu, kad frazė reiškia, jog Paulius asmeniškai pristatys aukas į Jeruzalę (plg. Apd 11,28-30).

[29]Žinau, kad atėjęs pas jus atsinešiu Kristaus palaiminimo
pilnatvę. [30]Prašau jūsų [broliai] per mūsų Viešpatį Jėzų Kris-
tų ir dėl Dvasios meilės kovoti kartu su manimi maldoje už
mane Dievui, [31]kad nenukentėčiau nuo netikinčiųjų Judėjoje
ir kad mano patarnavimas Jeruzalei būtų palankiai priimtas
jos šventųjų, [32]idant, jei tokia bus Dievo valia, atkeliaučiau
pas jus su džiaugsmu ir drauge su jumis atsigaučiau. [33]O ra-
mybės Dievas tebūna su jumis visais! Amen.

16 Pristatau jums mūsų sesę Febę*, Kenchrėjos* bend-
ruomenės diakonę. [2]Priimkite ją Viešpatyje, kaip dera
šventiesiems, ir padėkite jai, kai tik reikės jūsų pagalbos, nes
ji pati yra buvusi daugelio, taip pat ir mano, globėja.
[3]Sveikinkite Priską ir Akvilą*, mano bendradarbiams Kristu-
je Jėzuje, [4]kurie guldė savo galvas už mano gyvybę. Jiems ne
vien aš esu dėkingas, bet ir visos kitataučių bendruomenės.

16,1 *sesę Febę*: ilgame Pauliaus bičiulių ir bendražygių sąraše pirmoji paminima Febė. Kodėl? Tikriausiai jai buvo patikėta pristatyti Pauliaus laišką į Romą. Laiškanešiais Romoje (lot. *tabellarius*) dažniausiai dirbdavo į laisvę paleisti vergai – atleistiniai (žr. 1 Kor 7,22 paaišk.), tačiau vienkartinė Febės kaip apaštalo laiškanešės užduotis dar nieko nesako apie jos praeitį. Gr. vardas. *Febē – šviesioji, spindinčioji* (vienas dažniausių dievo Apolono epitetų, tik vyr. g. *Febos*, randamas graikų mitologijoje) sufleruoja pagonišką, o ne žydišką Febės kilmę. Ji – bažnyčios diakonė, bet dar daugiau apie ją pasako žodis *prostatis*, reiškiantis *patroną, globėją, rėmėją, užtarėją* (16,2). Bendrašaknį vksm. *proistēmi – vadovauti* – Paulius vartoja, rašydamas apie vadovavimo dovaną bendruomenėje (12,8). Tad tikėtina, jog Febė buvo įtakinga lyderė ne tik bažnyčioje, bet ir miesto bendruomenėje. Nors patronais senovės Romoje būdavo vyrai, tačiau išimtiniais atvejais panašų vaidmenį vaidindavo ir pasiturinčios moterys. Pastebėtina, kad tiek čia, tiek patristiniuose raštuose dktv. *diakonos* yra vyriškos giminės; mot. gim. *diakonissa* pirmą kartą aptinkama 19-ame Nikėjos susirinkimo kanone.
16,1 *Kenchrėjos*: Kenchrėja, rytinis Korinto miesto uostas (plg. Apd 18,18). Tiek šis faktas, tiek ir toliau minimas bendruomenės šeimininkas Gajus (16,23) namų, kuriuose rinkosi bendruomenė, šeimininkas Gajus leidžia pagrįstai teigti, kad Laišką romiečiams Paulius parašė iš Korinto (1 Kor 1,14 mini Gajų, kurį Paulius pakrikštijo Korinte).
16,3 *Priską ir Akvilą*: Pauliaus bendražygiai, kilę iš Romos, su kuriais jis susipažino Korinte (Apd 18,2). Priskilė yra Priskos deminutyvas. Paulius Akvilo žmoną vadina Priska (taip pat 1 Kor 16,19; 2 Tim 4,19), o Lukas – Priskile (Apd 18,2.18.26). Regis, Paulių su Priska ir Akvilu suartino ne tik Evangelijos skelbimas bei bendrystė misijinėje kelionėje iš Korinto į Efezą (Apd 18,18-19), bet ir bendras palapinių audimo amatas (Apd 18,3). Priska ir Akvilas buvo apaštalo Apolo (1 Kor 3,4-6.22; 4,6; 16,12) mokytojai (Apd 18,26), tad nenuostabu, kad juos itin gerbė Pauliaus bei Apolo įkurtos ir ugdytos bendruomenės (16,4). Tai, kad Priska minima pirma savo vyro (taip pat Apd 18,18.26; Rom 16,3 ir 2 Tim 4,19), liudija svarbesnę jos rolę apaštališkoje tarnystėje, nors neatmestina ir prielaida, kad jos visuomeninis statusas buvo aukštesnis.

[5]Sveikinkite ir bendruomenę jų namuose*. Sveikinkite ma-
no mylimąjį Epenetą, kuris yra Azijos pirmavaisis Kristui*.
[6]Sveikinkite Mariją, kuri daug dėl jūsų vargo. [7]Sveikinkite
Androniką ir Juniją*, mano tautiečius, kalėjusius su mani-
mi; jie yra įžymūs tarp apaštalų ir anksčiau už mane gimę
Kristuje. [8]Sveikinkite Ampliatą, mano mylimąjį Viešpatyje.
[9]Sveikinkite Urboną, mūsų bendradarbį Kristuje, ir mano
mylimąjį Stachą. [10]Sveikinkite Apelį, išmėgintą* Kristuje.
Sveikinkite Aristobulo namiškius. [11]Sveikinkite mano tau-
tietį Erodijoną. Sveikinkite tuos Narkiso namiškius, kurie
Viešpatyje. [12]Sveikinkite Trifeną ir Trifosą, kurios darbuojasi
Viešpatyje. Sveikinkite mylimąją Persidę, kuri daug darbavo-
si Viešpatyje. [13]Sveikinkite Rufą, išrinktąjį Viešpatyje, ir jo
bei mano motiną*. [14]Sveikinkite Asinkritą, Flegontą, Hermį,
Patrobą, Hermą ir su jais esančius brolius. [15]Sveikinkite Fi-
lologą ir Juliją, Nerėją ir jo seserį, Olimpą bei visus su jais
esančius šventuosius.

[16]Sveikinkite vienas kitą šventu pabučiavimu. Jus sveikina
visos Kristaus bažnyčios.

[17]Raginu jus, broliai, saugotis tų, kurie kelia nesutarimus
ir stato kliūtis, prieštaraudami tam mokslui, kurio jūs iš-
mokote. Šalinkitės jų! [18]Tokie žmonės tarnauja ne mūsų

16, 5 *bendruomenę jų namuose*: Priskos ir Akvilo namuose susirenkanti bendruomenė minima ir 1 Kor 16, 19. Priska ir Akvilas, anksčiau išvykę iš Romos dėl imperatoriaus potvarkio (Apr 18, 2), Rom parašymo metu, regis, vėl buvo sugrįžę į savo namus, kuriuose ir rinkosi bendruomenė. Tokių bendruomenių Romoje buvo ir daugiau: Aristobulo ir Narkizo namuose (16, 10.11), Asinkrito ir kitų brolių prižiūrima bendruomenė (16, 14), taip pat Filologo ir Julijos (16, 15). Apskritai ankstyvoji Bažnyčia gyvavo namų bendruomenėmis (Apd 2, 46; Kol 4, 15); taip pat žr. Flm 1, 2 paaišk.

16, 5 *Azijos pirmavaisis Kristui*: pirmavaisio (*aparchē*) analogija ateina iš ST, tad turima omenyje, kad Epenetas buvo pirmasis Azijos gyventojas, įtikėjęs Kristų (plg. 1 Kor 16, 15); taip pat žr. 1 Kor 15, 20 paaišk.

16, 7 *Androniką ir Juniją*: kai kurie šių dienų biblistai mano, kad Junija yra sutrumpintas vyro vardas, tačiau Bažnyčios tėvų komentaruose Junija įvardijama kaip Androniko žmona. Frazė *įžymūs tarp apaštalų* gali reikšti, kad apaštalai juos labai gerbė, visgi labiau tikėtina, kad Paulius juos pačius vadina apaštalais, kurie garsėjo savo darbais.

16, 10 *išmėgintą*: plg. 14, 18; žr. 1 Kor 11, 19 ir 1 Tes 2, 4 paaišk.

16, 13 *jo bei mano motiną*: mažai tikėtina, kad Rufas buvo Pauliaus brolis, veikiau Paulius šią tikinčiąją vadina savo motina perkeltine prasme (plg. Mk 10, 30), būdamas dėkingas už jam parodytą motinišką rūpestį. Gali būti, kad Rufas buvo Simono Kirėniečio, kuriam teko panešėti Jėzaus kryžių į Golgotą, sūnus (Mk 15, 21). Ši prielaida grindžiama tuo, kad Morkaus Evangelija rašyta, turint omenyje, kad jos pirmaisiais skaitytojais bus romiečiai, gerai pažįstantys Rufą.

Viešpačiui Kristui, bet savo pilvui, ir gražiais, maloniais
žodžiais apgaudinėja patiklias širdis. [19]O jūsų paklusnumas
visiems žinomas. Todėl džiaugiuosi jumis ir linkiu jums bū-
ti išmintingiems tam, kas gera, ir nekaltais tuo, kas bloga*.
[20]O ramybės Dievas netrukus sutryps šėtoną po jūsų kojomis*.
Mūsų Viešpaties Jėzaus malonė tebūna su jumis!*
[21]Jus sveikina mano bendradarbis Timotiejus ir mano tau-
tiečiai Jasonas bei Sosipatras. [22]Sveikinu jus Viešpatyje ir aš,
Tercijus, užrašęs šį laišką. [23]Jus sveikina Gajus, mano ir visos
bendruomenės šeimininkas. Jus sveikina miesto iždininkas
Erastas ir brolis Kvartas.
[25]* [O tam, kuris geba jus sustiprinti pagal mano Evange-
liją ir Jėzaus Kristaus skelbimą, pagal apreiškimą slėpinio,
nutylėto per amžinuosius laikus, [26]o dabar atverto ir pranašų
raštais atskleisto visoms tautoms, kad amžinojo Dievo palie-
pimu jos paklustų tikėjimui – [27]vieninteliam išmintingajam
Dievui per Jėzų Kristų šlovė amžių amžiais! Amen.]

16,19 *išmintingiems tam, kas gera, ir nekaltais tuo, kas bloga*: plg. Mt 10,16.
16,20 *ramybės Dievas netrukus sutryps šėtoną po jūsų kojomis*: aliuzija į Pr 3,15.
16,20 *Mūsų Viešpaties Jėzaus malonė tebūna su jumis!*: ši benedikcija kai kuriuose rankraščiuose įterpta arba atkartojama „trūkstamoje" 24 eil. Tyrėjų nuomone, vėlesni redaktoriai ją įterpė, norėdami išvengti įspūdžio, kad 21-23 eil. minimus bendražygius Paulius buvo pamiršęs ir prirašė tik vėliau prisiminęs.
16,25 *[O tam...]*: kai kuriuose rankraščiuose nėra laišką užbaigiančios doksologijos (16,25-27). Jos vieta kinta: vienuose šaltiniuose ji įterpta po 14,23, ankstyvajame P46 papiruse – po 15,33; vienur ja užbaigiami 14 ir 15 skyriai, o kitur – 15 ir 16 skyriai. Tyrėjų nuomone, šiuos redakcinius skirtumus galėjo lemti Markijono kontroversija: trumpesnė laiško forma (1,11 – 14,23) vadinama Markijono „apkarpyta" versija, o ilgesnė – originali, vėlesnių perrašinėtojų vienaip ar kitaip redaguota.

Pirmas laiškas korintiečiams

1 Paulius, Dievo valia pašauktas Kristaus Jėzaus apaštalas,
ir brolis Sostenas – 2Dievo Bažnyčiai, esančiai Korinte,
pašventintiesiems Kristuje Jėzuje, pašauktiems šventie-
siems, taip pat visiems, besišaukiantiems mūsų Viešpaties
Jėzaus Kristaus vardo kiekvienoje vietoje: pas save ir pas mus*.
3Malonė ir ramybė jums nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties
Jėzaus Kristaus.
4Visada dėkoju už jus savo Dievui, kad jis suteikė jums
savo malonę Kristuje Jėzuje, 5nes jame buvote viskuo pra-
turtinti, visokiu žodžiu ir visokiu pažinimu – 6taip Kristaus
liudijimas buvo patvirtintas jumyse. 7Tad jums netrūksta
jokios dovanos, belaukiant mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus
apreiškimo*. 8Jis ir išlaikys jus iki galo be priekaišto mūsų
Viešpaties Jėzaus [Kristaus] dienai, 9nes Dievas, pašaukęs
jus į savo Sūnaus, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus bend-
rystę, yra ištikimas.

1,2 *pas save ir pas mus*: nors sintaksė palankesnė būtent tokiam vertimui, kai kurie egzegetai jau pirmajame laiško sakinyje įžvelgia užuominą apie Kristaus kūno vienybę – tai viena pagrindinių laiško temų – ir verčia sakinį taip: *visiems, besišaukiantiems Jėzaus Kristaus, kuris yra jų ir mūsų Viešpats, vardo*. Iš tiesų jau 11-13 eil. Paulius teigia, kad Kristus negali būti padalytas; taip pat žr. 1,10 paaišk.

1,7 *apreiškimo*: turimas omenyje ne kurio nors slėpinio ar tiesos apreiškimas (pvz., Rom 16,25; Gal 2,2; Ef 1,17), bet eschatologinis Kristaus atėjimas (2 Tes 1,7), atversiantis ne tik Viešpaties, bet ir tikinčiųjų šlovę (Rom 8,19; 2 Tes 1,10). Šiame laiške ypač jaučiamas eschatologinio Kristaus atėjimo lūkestis (7,29-31; 15,12-57), tai pabrėžia ir baigiamasis maldavimas: „Mūsų Viešpatie, ateik!" (16,22). Dvasios dovanos (*charismata*), kuriomis didžiavosi Korinto bendruomenė, yra duotos iki Kristaus atėjimo, o tuomet: „Pranašystės liausis, kalbos nutils, ir žinojimo nebereikės, [...] ateis tobulumas" (13,8.10).

10 Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu raginu jus, broliai*,
kad visi sutartumėte ir tarp jūsų nebūtų skilimų*, bet kad
jus jungtų ta pati mintis ir tas pats tikslas. 11 Mat iš Chlojės
patikėtinių* sužinojau, kad tarp jūsų, mano broliai, esama
vaidų. 12 Kalbu apie tai, kad jūs kiekvienas sakote: „Aš esu
Pauliaus“, „o aš – Apolo“, „aš – Kefo“, „o aš – Kristaus“. 13 Ar
Kristus suskilo? Gal Paulius buvo nukryžiuotas už jus? O gal
Pauliaus vardu jūs buvote pakrikštyti? 14 Dėkoju [Dievui], kad
nekrikštijau nė vieno iš jūsų, tik Krispą ir Gajų, 15 antraip kas
nors pasakytų, kad buvote pakrikštyti mano vardu. 16 Tiesa,
pakrikštijau ir Stepono šeimyną, o daugiau nežinau, ar ką
besu pakrikštijęs. 17 Mat Kristus siuntė mane ne krikštyti,
o Evangelijos skelbti, ir ne gudria kalba*, kad Kristaus kry-
žius nebūtų paverstas nieku*.

18 Žūstantiems kryžiaus žinia yra kvailybė, o mums, gelbs-
timiesiems, – Dievo galia, 19 nes parašyta:

Sunaikinsiu išminčių išmintį
*ir niekais paversiu nuovokiųjų nuovokumą.**

20 Kur išminčius? Kur žinovas? Kur šio amžiaus tyrėjas? Ar
Dievas neapkvailino pasaulio išminties? 21 Kadangi pagal Die-
vo išmintį pasaulis savo išmintimi Dievo nepažino, Dievas

1, 10 *broliai*: šių dienų egzegetai nurodo, kad kreipinys *adelphoi* numano ir *seseris* (1, 11 ir toliau), nes to meto kultūroje dktv. *adelphai – seserys* viešuose kreipiniuose apskritai nebuvo vartojamas. Pauliaus laiškuose dgs. dktv. *seserys* randamas tik 1 Tim 5, 2.

1, 10 *skilimų*: manoma, kad dktv. *schisma – skilimas, skaldymas* į Pauliaus žodyną ateina iš politinio konteksto ir visų pirma pabrėžia ne teologinius skirtingų grupių požiūrius, o šioms frakcijoms būdingą politinės galios siekį. Visame Pauliaus korpuse schizmos kategoriją randame tik šiame laiške (11, 18; 12, 25). Vėliau Bažnyčios istorijoje žodis vartotas konfesiniams skilimams apibūdinti, pvz., paminėtina 1054 m. įvykusi Rytų ir Vakarų Bažnyčios schizma.

1, 11 *iš Chlojės patikėtinių*: pažod. *tų Chlojės*, kitaip tariant, numanomi žmonės, turėję vienokį ar kitokį ryšį su Chloje. Biblistai svarsto, kad tai galėję būti namiškiai, vergai, pasiuntiniai. Mūsų nuomone, tai patikėtiniai, įteikę Pauliui korintiečių laišką, į kurį jis ir atsako (7, 1).

1, 17 *gudria kalba*: posakis *sophia logou* pažod. reikštų *žodžio išmintis*; dktv. *sophia* jau Antikoje turėjo ne tik *išminties, meno, mokytumo* reikšmes, bet ir neigiamas *gudrybės, suktumo* konotacijas. Labiausiai tikėtina, kad Paulius turi omenyje retorinius kalbos sugebėjimus, būdingus iškiliems oratoriams, kurie manipuliavo klausytojų emocijomis, siekdami juos įtikinti. Paulius toks nebuvo (2 Kor 10, 10). Toliau tekste (12, 8) šis žodžių junginys, tik atvirkštine tvarka (*logos sophias*), jau pateikiamas pozityviai, kaip Šv. Dvasios dovana. Taigi čia pabrėžiama rafinuota retorika, žmogiška gudrybė kaip tikros išminties priešingybė. Tą pačią mintį Paulius pakartoja 2, 1, nors jau kitais žodžiais: *kath' huperochēn logou ē sophias – iškilia kalba ar išmintimi* (ir 2, 4.5).

1, 17 *paverstas nieku*: vksm. *kenoō – ištuštinti, išeikvoti, padaryti tuščiu, nusiaubti*, žr. Fil 2, 7 paaišk.

1, 19 *Sunaikinsiu išminčių išmintį ir niekais paversiu nuovokiųjų nuovokumą*: cit. Iz 29, 14.

panoro išgelbėti tikinčiuosius skelbimo kvailybe. [22]Žydai
reikalauja ženklų, graikai ieško išminties, [23]o mes skelbiame
nukryžiuotą Kristų – žydams suklupimą, graikams – kvailybę,
[24]tačiau pašauktiesiems, tiek žydams, tiek graikams, – Kris-
tų – Dievo galią ir Dievo išmintį. [25]Nes Dievo kvailybė išmin-
tingesnė už žmonių išmintį, ir Dievo silpnumas galingesnis
už žmonių galią.
[26]Pažiūrėkite, broliai, į savo pašaukimą – kūno žvilgsniu*
nedaug tarp jūsų išmintingų, nedaug galingų, nedaug kil-
mingų. [27]Tačiau Dievas išsirinko, kas pasauliui kvaila, kad
sugėdintų išminčius; Dievas išsirinko, kas pasauliui silpna,
kad sugėdintų galinguosius. [28]Ir Dievas išsirinko, kas pasau-
liui prastos kilmės ir menka, ko nėra, kad niekais paverstų
tai, kas yra, [29]idant joks kūnas nesigirtų Dievo akivaizdoje.
[30]Jo dėka ir jūs esate Kristuje Jėzuje, kuris mums tapo išmin-
timi iš Dievo – teisumu, šventumu* ir atpirkimu, [31]idant, kaip
parašyta, *kas giriasi, tesigiria Viešpačiu**.

2 Ir aš, broliai, atėjęs pas jus, atėjau skelbdamas jums
Dievo slėpinį ne iškilia kalba ar išmintimi, [2]nes buvau
nusprendęs tarp jūsų nežinoti nieko kito, tik Jėzų Kristų,
ir tą nukryžiuotą. [3]Ir pats buvau pas jus apimtas silpnumo,
baimės ir didelio drebulio*. [4]Mano kalba bei skelbimas buvo

---

1,26 *kūno žvilgsniu*: Pauliui būdingą žodžių junginį *kata sarka – pagal kūną* – tenka versti, atsižvelgiant į kontekstą (žr. Rom 1,3 paaišk.); tyrėjai išskiria net septynias šio žodžių junginio prasmes Pauliaus laiškuose (žr. Gal 5,13 paaišk.). Čia ją galėtume versti dar laisviau: *žmonių vertinimu* ar pan.

1,30 *šventumu*: dktv. *hagiasmos* apima *pašventinimo, šventėjimo* ir *šventumo* reikšmes, kurias teologai vėliau išskyrė. Paprastai *pašventinimas* apibūdinamas kaip pirminis Dievo Dvasios veiksmas, kuriuo Dievas perkeičia, pašventina nusidėjėlį; *šventėjimas* – tai tikinčiųjų brendimo procesas, o jo pažanga ar galutine pakopa yra laikomas *šventumas*. Pastebėtina, kad Pauliui *šventumas* – visų pirma dovana, o ne nuopelnas. Korinto tikinčiuosius jis vadina ir pašventintais, ir šventaisiais (1,2), nepaisant to, kad jie tik kūdikiai Kristuje (3,1) ir daro didelių nuodėmių (5,1). Tad labai tikėtina, jog čia apaštalas pabrėžia, kad krikščionių šventumas yra pats Kristus. Pastebėtina, jog kai *hagiasmos* turi prasminį *pašventinimo* atspalvį, minima ir Šv. Dvasia (2 Tes 2,13; 1 Pet 1,2).

1,31 *kas giriasi, tesigiria Viešpačiu*: laisvai cituojama Jer 9,23-24.

2,3 *baimės ir didelio drebulio*: posakis pasiskolintas iš hebrajų kalbos (žr. Ef 6,5 paaišk.); juo Paulius apibūdina vergų požiūrį į savo šeimininkus (Ef 6,5), taip pat deramą tikinčiųjų požiūrį į apaštalus bei jų paskelbtą išganymo žinią (Fil 2,12).

ne įtaigūs išminties [žodžiai]*, o Dvasios ir galios raiška,
[5]idant jūsų tikėjimo šaltinis būtų ne žmonių išmintis, bet
Dievo galia.
[6]Išmintį mes kalbame subrendusiems, tik ne šio amžiaus*
ir ne pranykstančių šio amžiaus valdovų* išmintį, [7]bet kalba-
me slėpinyje glūdinčią Dievo išmintį, kurią Dievas iš anksto,
prieš amžius skyrė mūsų šlovei [8]ir kurios nepažino jokie šio
amžiaus valdovai, nes, jei būtų pažinę, nebūtų nukryžiavę
šlovingojo Viešpaties. [9]Tačiau, kaip parašyta:

*Ko akis neregėjo ir ausis negirdėjo**
ir kas žmogaus širdies nepasiekė,
tai Dievas paruošė tiems, kurie jį myli.

[10]Mums Dievas tai apreiškė per Dvasią, nes Dvasia ištiria
viską, net Dievo gelmes. [11]Kuris žmogus žino, kas žmoguje,
jei ne pačiame žmoguje esanti dvasia? Taip ir to, kas Dieve,
nežino niekas, tik Dievo Dvasia. [12]Mes gi gavome ne pasaulio
dvasią, o Dvasią iš Dievo, idant pažintume, kas Dievo mums
dovanota. [13]Tai ir kalbame ne žmogiškos išminties, o Dvasios
išmokytais žodžiais, dvasiškai aiškindami dvasinius daly-
kus. [14]Sielos žmogus* nepriima Dievo Dvasios dalykų, jam
tai kvailybė ir jis nepajėgia to suprasti, nes tai perprantama
dvasiškai. [15]O Dvasios žmogus perpranta viską, tačiau pats
lieka niekieno neperprastas.

2,4 *išminties [žodžiai]*: išlikusiuose rankraščiuose iš viso yra vienuolika skirtingų šios vietos žodinių variacijų. Vėlesniuose *išmintis*, remiantis kita eilute, papildoma pažyminiu *žmonių*. *Novum Testamentum Graece* 28 teksto redakcija (eds. Nestle–Aland), kuria paremtas šis vertimas, *logoi* ima į laužtinius skliaustus, tuo nurodydama, kad žodis randamas tik kai kuriuose rankraščiuose.

2,6 *šio amžiaus*: žr. Ef 2,2 paaišk.

2,6 *pranykstančių šio amžiaus valdovų*: frazę galima suprasti ir taip: „šio amžiaus valdovų, kurie yra niekas".

2,9 *Ko akis neregėjo ir ausis negirdėjo*: cit. Iz 64,3.

2,14 *Sielos žmogus*: Pauliaus antropologija skiriasi nuo Petro. Pastarajam nepražūstantis žmogaus sandas yra siela (1 Pet 1,9.22; 2,25; 4,19), o Pauliui – dvasia. Pauliaus požiūriu, siela ir kūnas glaudžiai susiję ir yra žemiškos prigimties (15,44), priešingai nei žmogaus dvasia. Todėl žmogų, kuris nepažįsta Šv. Dvasios ir nesupranta Evangelijos, Paulius vadina *psuchikos anthrōpos* – *sielos žmogumi*. Toks apibūdinimas nėra aiškus, todėl vertėjai šią frazę paprastai traktuoja kaip *juslinis, jausminis žmogus* arba *žemiškas žmogus*. Vis dėlto Pauliaus antropologija neleidžia sielos redukuoti vien iki jausminės ir juslinės žmogaus prigimties. Šios eilutės kontekstas kalba apie mąstymą, tad protas taip pat yra sielos dėmuo. Pauliaus požiūriu, Dievo Dvasios neapšviestas *sielos žmogus* gali remtis tik žmogiška išmintimi (2,5.13). Kita vertus, atviro Šv. Dvasios apreiškimui ir dvasiškai subrendusio žmogaus (2,6.12-13) mąstymą Paulius vadina *Kristaus protu* (2,16).

16 *Kas pažino Viešpaties mintį,*
*kad galėtų jį pamokyti?**
O mes turime Kristaus protą.

3 Jums, broliai, aš negalėjau kalbėti kaip Dvasios žmo-
nėms, bet tik kaip kūno žmonėms, kaip kūdikiams Kris-
tuje. 2 Žindžiau jus pienu, o ne valgydinau, nes kieto maisto
dar negalėjote priimti. Dar ir dabar negalite, 3 nes tebesate
kūniški. Jeigu pavydite ir vaidijatės, negi nesate kūniški,
argi nevaikštote žmogaus keliais? 4 Kai vienas sako: „Aš esu
Pauliaus“, o kitas – „Aš – Apolo“, – argi nesate tokie žmonės?
5 Kas gi yra Apolas? Kas yra Paulius? Tarnai, per kuriuos jūs
įtikėjote ir kurie tarnavo, kiek kiekvienam skyrė Viešpats. 6 Aš
sodinau, Apolas laistė, bet augino Dievas. 7 Nei sodintojas ką
reiškia, nei laistytojas, tik augintojas Dievas. 8 Sodintojas ir
laistytojas yra viena, bet kiekvienas gaus atlygį pagal savo
triūsą. 9 Juk mes esame Dievo bendradarbiai, o jūs Dievo dirva,
Dievo statyba. 10 Dievo man suteikta malone aš, kaip sumanus
statytojas, padėjau pamatą, o kitas stato toliau. Kiekvienas
težiūri, kaip toliau stato, 11 nes niekas negali padėti kito pa-
mato, be jau padėtojo, kuris yra Jėzus Kristus. 12 Ar kas ant
šio pamato stato iš aukso, sidabro, brangakmenių, medienos,
šieno ar šiaudų – 13 kiekvieno darbas taps regimas. Juk toji
diena* nušvies, nes ugnimi pasirodys* ir [pati] ugnis ištirs,
koks yra kiekvieno darbas. 14 Kieno statybos darbas išliks, tas
gaus atlygį, 15 o kieno darbas sudegs, tas patirs nuostolį; pats
išsigelbės, bet kaip ištrauktas iš ugnies*. 16 Argi nežinote, kad
esate Dievo šventykla ir jumyse gyvena Dievo Dvasia? 17 Kas
griauna Dievo šventyklą, tą sugriaus Dievas. Dievo šventykla
yra šventa, o ta šventykla esate jūs.

2,16 *kas pažino Viešpaties mintį, kad galėtų jį pamokyti?* cit. Iz 40,13.

3,13 *toji diena*: Paskutiniojo teismo dieną Paulius vadina *ta diena* (Rom 2,16; 13,12; 2 Tes 1,10), *Viešpaties diena* (1 Tes 5,2), kaip ir ST: *ta diena* (plg. Iz 2,11.17; Joel 3,18-19; Am 3,14; Mal 3,2.17 ir kt.), *Viešpaties diena* (plg. Iz 2,12; 13,9; Jer 46,10; Ez 30,3; Sof 1,7; Zach 14,1 ir kt.).

3,13 *nes ugnimi pasirodys*: kadangi nėra veiksnio, sakinio mintį galima suprasti ir taip: viskas *paaiškėja ugnyje*.

3,15 *ištrauktas iš ugnies*: pažod. *taip, kaip per ugnį* neleidžia tvirtai teigti, ką turi omenyje Paulius. Tikėtina, kad čia numanomas pranašo Amoso posakis: *jūs tapote kaip nuodėgulis, ištrauktas iš ugnies* (Am 4,11).

[18]Tegu niekas savęs neapgaudinėja: jei kas iš jūsų manosi
esąs išmintingas šiame amžiuje, tegu tampa kvailas, idant
taptų išmintingas. [19]Mat šio pasaulio išmintis Dievo akyse
yra kvailybė, nes parašyta:

*Jis sugauna išminčius jų gudrybėje.**

[20]Ir vėl:

Viešpats žino išminčių mintis,
*kad jos yra bergždžios.**

[21]Todėl niekas tenesigiria žmonėmis, nes viskas yra jūsų:
[22]Paulius, Apolas, Kefas, pasaulis, gyvenimas, mirtis, da-
bartis, ateitis – viskas jūsų*, [23]jūs gi Kristaus, o Kristus –
Dievo.

4 Taigi žmonės mus telaiko Kristaus talkininkais* ir Dievo
slėpinių prievaizdais*. [2]O iš prievaizdo reikalaujama, kad
būtų ištikimas*. [3]Man mažiausiai rūpi, kaip jūs ar žmonių

3,19 *Jis sugauna išminčius jų gudrybėje*: cit. Job 5,13; pasitelktas medžiotojo, persekiojančio ir galiausiai užklumpančio savo grobį, įvaizdis. Pastebėtina ir tai, kad cituojamos Jobo „guodėjo" Elifazo mintys, kurios, kaip paaiškėja knygos pabaigoje, nebuvo išmintingos.

3,20 *Viešpats žino išminčių mintis, kad jos yra bergždžios*: Paulius su ironija laisvai cituoja Ps 94,11, pakeisdamas *žmones išminčiais*. Šiomis ST citatomis Paulius pabrėžia dvasinę antitezę: 1,18-25 jis atskleidė, kad Dievo išmintis, pasaulio akimis žiūrint, yra kvailybė, o dabar parodo ir priešingą pusę – pasaulio išmintis Dievo akyse yra kvailystė.

3,22 *gyvenimas, mirtis, dabartis, ateitis – viskas jūsų*: plg. Rom 8,38-39. Pateikdamas tokią plačią tarnystės viziją, Paulius parodo, kad Bažnyčia yra ne vieno ar kito apaštalo, o Kristaus ir drauge Dievo nuosavybė. Skirtingos charizmos suponuoja plačią daugialypės Bažnyčios kaip Kristaus kūno, kuriame skirtingi nariai atlieka jiems suteiktas funkcijas, sampratą (12-14 sk.). Tikintieji neturi skaldytis, angažuodamiesi vienai ar kitai tikėjimo tradicijai – Pauliaus, Apolo ar Kefo, ir tuo pagrindu didžiuotis bei niekinti kitus. Šią mintį Paulius vaizdžiai plėtoja 12,12-26.

4,1 *Kristaus talkininkais*: dktv. *hupēretēs – padėjėjas, pagalbininkas, vykdytojas, tarnas* reikšmė etimologiškai kyla iš karinių galerų irkluotojo, klausančio jiems vadovaujančio karininko nurodymų; vėliau žodis plačiai taikytas įvairiuose kontekstuose patarnaujantiems žmonėms apibūdinti, kaip antai gydytojo asistentui, valdžios atstovo pavaldiniui, pvz., Romoje magistratų liktoriui (sargybiniui), taip pat teismo, šventyklos, sinagogos patarnautojui. Lyginant *hupēretēs* ir *doulos* (*vergas*) bei *diakonos* reikšminius atspalvius, pažymėtina, kad *hupēretēs* savo viršininkui tarnauja laisva valia ir nėra jo vergas; taip pat žr. Fil 1,1 paaišk. Jonas, Barnabo pusbrolis, talkinęs Pauliui ir Barnabui pirmoje misijoje, vadinamas *hupēretēs* (Apd 13,5).

4,1 *Dievo slėpinių prievaizdais*: žr. Ef 1,10 paaišk.

4,2 *ištikimas*: arba *patikimas*; bdv. *pistos – tikintis, ištikimas, patikimas, vertas pasitikėjimo, tas, kuriuo galima kliautis* ir pan.

teismas* mane teistų, aš ir pats savęs neteisiu. [4]Nors mano sąžinė manęs neteisia*, tačiau tuo dar nesu išteisintas. Teisėjas man yra Viešpats. [5]Taigi nieko neteiskite prieš laiką, iki ateis Viešpats, kuris nušvies, ką slepia tamsa, ir atskleis širdžių ketinimus. Tuomet kiekvienas sulauks pagyrimo iš Dievo.

[6]Visa tai, broliai, jūsų labui pritaikiau sau ir Apolui, idant iš mūsų pavyzdžio pasimokytumėte: „nieko, be to, kas parašyta“*, ir nesipūstumėte* vienas prieš kitą. [7]Kas gi tave skiria nuo kitų? Ką turi, ko nesi gavęs? O jei esi gavęs, ko giriesi, tarsi nebūtum gavęs? [8]Jūs jau esate sotūs, jau turtingi, be mūsų pradėjote karaliauti! Norėtųsi, kad karaliautumėte, tuomet ir mes galėtume karaliauti kartu su jumis! [9]Tačiau man atrodo, kad Dievas mums, apaštalams, skyrė pasirodyti paskutiniams, kaip mirti pasmerktiesiems. Juk tapome reginiu pasauliui, angelams ir žmonėms*. [10]Mes kvaili dėl Kristaus, jūs

---

4,3 *žmonių teismas*: pažod. *anthrōpinos hēmera – žmonių diena*. Šiais žodžiais paryškinamas kontrastas tarp Viešpaties teismo (3,13) ir žmonių teismo. Paulius nebijo būti teisiamas *žmonių dieną*, nes teisingo teismo jis laukia *tą dieną*, žr. 3,13 paaišk. Biblistai, svarstydami posakių *žmonių diena* ir *Viešpaties diena* semantiką, nurodo, kad hebrajų, o kaip skolinys ir graikų kalboje žodis *diena* buvo vartojamas kaip *teismo* sinonimas: kaip diena atskleidžia tai, ką buvo paslėpusi naktis, taip teisingas teismas nustato tikrąjį dalykų vaizdą. Būtent taip Kristaus atėjimą ir jį lydėsiantį teismą Paulius apibūdina keliomis eilutėmis toliau (4,5). *Dienos – nakties*, kaip teismo, į dienos šviesą iškeliančio tai, kas paslėpta, įvaizdžiai yra būdingi ir Jono raštams (Jn 3,17-21; 11,9-10).

4,4 *sąžinė manęs neteisia*: pažod.: *nieko nežinau prieš save*. Pastebėtina, kad iš čia pavartoto vksm. *sunoida – žinoti (drauge)*, o refleksyviai *žinoti (savyje)* ir kyla dktv. *suneidēsis – sąmonė, sąžinė*, žr. 8,7 paaišk.

4,6 *„nieko, be to, kas parašyta“*: ši frazė, egzegetų vadinama „viena slėpiningiausių“, aiškinama labai skirtingai. Štai keletas pagrindinių požiūrio taškų: (1) tai, kas parašyta ST; (2) ST citatos, kurias jis prieš tai citavo; (3) visa, kas parašyta šiame Pauliaus laiške; (4) tai, kas parašyta bendruomenės nuostatuose arba ankstesniuose laiškuose; (5) tai laiško surašytojo klaida; (6) tai Pauliaus cituojama pačių korintiečių mintis, kuria jis nori pasakyti, kad būdami dvasiškai nesubrendę kūdikiai (3,1-3) jie nemoka skaityti ir klaidingai išsiaiškina Pauliaus mintis.

4,6 *nesipūstumėte*: vksm. *phusioō – pūstis, didžiuotis, keltis* – yra vienas raktinių šio laiško žodžių, 4 sk. pavartotas net tris kartus: 4,18.19; taip pat 5,2; 8,1; 13,4. Neabejotinai korintiečių išdidumas ir savęs iškėlimas prieš kitus buvo pagrindinė bendruomenės yda. Paulius ją siekia perkeisti, rodydamas į Kristaus kryžių, kvailybę graikams ir suklupimą žydams (1,23), taip pat į save ir kitus apaštalus, kuriuos žmonės laiko atmatomis ir atpirkimo ožiais (4,13). Veiksmingiausias vaistas nuo išdidumo, pasak Pauliaus, yra meilė, kuri nesipuikuoja (13,4).

4,9 *skyrė pasirodyti paskutiniams [...] tapome reginiu pasauliui, angelams ir žmonėms*: apaštalus Paulius palygina su myriop pasmerktaisiais, kuriuos reginio amfiteatre kulminacijoje išveda žvėrims sudraskyti, o angelus ir žmones – su tribūnose sėdinčiais žiūrovais; dktv. *theatron – teatras, reginys, žiūrovai*, čia verčiamas kaip *reginys*, neleidžia dvejoti, kad analogija pasirinkta turint omenyje Korinto mieste buvusį amfiteatrą ir jame vykusius pasirodymus.

išmintingi Kristuje. Mes silpni, jūs stiprūs. Jūs gerbiami,
mes be garbės. [11]Iki šios valandos alkstame ir trokštame,
neturime kuo apsirengti, esame mušami, benamiai [12]ir
vargstame dirbdami savo rankomis. Keikiami laiminame,
persekiojami iškenčiame, [13]užgauliojami esame draugiški.
Tapome tarsi pasaulio šiukšlėmis*, iki šiol laikomi visų
atmatomis*.

[14]Tai rašau ne gėdydamas jus, o protindamas kaip savo
mylimus vaikus. [15]Net jei ir turėtumėte tūkstančius auk-
lėtojų Kristuje, neturėsite daug tėvų – Evangelija aš pa-
gimdžiau jus Kristuje Jėzuje*. [16]Tad ir prašau jūsų: sekite
manimi*. [17]Todėl ir pasiunčiau pas jus Timotiejų, kuris
yra mano mylimas ir ištikimas sūnus Viešpatyje. Jis pri-
mins jums mano kelius Kristuje [Jėzuje], kurių mokau
visur, kiekvienoje bendruomenėje. [18]Kai kurie ėmė pūs-
tis, lyg neketinčiau pas jus atkeliauti. [19]Tačiau, jei Vieš-
pats panorės, aš netruksiu pas jus atkeliauti. Tuomet ir
pasversiu ne kokie yra pasipūtėlių žodžiai, bet kokia jų
galia, [20]nes Dievo karalystė ne žodžiuose, o galioje. [21]Ko
norite? Ar kad ateičiau pas jus su rykšte*, ar su meile ir
romumo dvasia*?

4,13 *pasaulio šiukšlėmis*: posakis *perikatharmata tou kosmou* pažod. reiškia *pasaulio sąšlavos, šiukšlės*, tačiau helenizmo laikų graikų kalboje jis vartotas ir perkeltine prasme, kalbant apie myriop pasmerktus žmones, kurių ritualinė mirtis tariamai apvalydavo miesto bendruomenę. Pastebėtina, kad LXX vertėjai hebrajišką dktv. *kōper* – *atpirkimas, išpirka* į graikų kalbą verčia būtent žodžiu *perikatharma*: *nedorėlis – išpirka už teisųjį* (Pat 21,18). Tad šią frazę galėtume versti ir taip: *tapome tarsi pasaulio atpirkimo ožiais*.

4,13 *visų atmatomis*: antras šiame sakinyje pavartotas posakis, apibūdinantis visuomenėje vyravusį požiūrį į apaštalus ir apskritai į krikščionis, yra *pantōn peripsēma* – pažod. *visų nuograndos, nuoskutos*; dktv. kyla iš vksm. *psaō* – *gramdyti, nutrinti, valyti*; taip sakyta apie purvo nugramdymą nuo apavo.

4,15 *aš pagimdžiau jus Kristuje Jėzuje*: plg. Gal 4,19.

4,16 *sekite manimi*: arba *imkite mėgdžioti mane*, žr. Ef 5,1 paaišk.

4,21 *rykšte*: dktv. *rabdos* – *lazda, rykštė* – vartojamas kaip pedagoginė metafora, dažnai sutinkamas LXX Dievo auklybai apibūdinti. Pvz., „Aš būsiu jam tėvas, o jis bus man sūnus. Jei jis nusikals, bausiu jį žmonių rykštėmis [*en rabdōi*] ir žmonių vaikų smūgiais" (2 Sam 7,14); „Kvailystė prisirišusi prie vaiko širdies, bet pamokymo rykštė [*rabdos*] išvaro ją" (Pat 22,15); „plaksiu rykštėmis [*en rabdōi*] už jų kaltę" (Ps 89,32) ir t. t.

4,21 *su meile ir romumo dvasia*: nėra dvejonių, kad būtent meilę ir romumo dvasią Paulius laiko dvasios tėvui derančiomis nuostatomis, o rykštės gali būti aliuzija į korintiečių mokytojų, kuriais jie ėmė žavėtis (4,14-15), metodus. Nors, kita vertus, kaip jau minėta, LXX dktv. *rabdos* – *lazda, rykštė* – vartojamas, kalbant apie auklėjimą (2 Sam 7,14; Ps 89,32; Pat 22,15 ir kt.).

5 Sklinda garsas, kad tarp jūsų esama pasileidimo*, tokio
pasileidimo, kokio nėra net tarp pagonių – kažkas sueina
su savo tėvo žmona. [2]Ir jūs dar esate pasipūtę?! Argi neturėjo-
te sielvartauti ir pašalinti iš savo tarpo to, kuris taip pasielgė?
[3]Na, o aš, nors ir nebūdamas su jumis kūnu, bet būdamas dva-
sia, jau nutariau, tartum būčiau tarp jūsų, tą, kuris tai padarė,
[4][mūsų] Viešpaties Jėzaus vardu, jūsų susirinkime dalyvaujant
ir mano dvasiai, mūsų Viešpaties Jėzaus galia [5]atiduoti šėtonui,
idant kūnas būtų sunaikintas, o dvasia galėtų būti išgelbėta
Viešpaties dieną*. [6]Nedera jums girtis. Nejau nežinote, kad
truputis raugo įraugina visą tešlą? [7]Išvalykite senąjį raugą,
idant būtumėte nauja tešla, juk esate nerauginti ir mūsų
Paschos avinėlis, Kristus, yra paaukotas. [8]Tad švęskime ne su
senuoju raugu, ne su blogio ir nedorybės raugu, bet su nerau-
gintais tyrumo ir tiesos papločiais. [9]Rašiau jums laiške, kad
nebendrautumėte su pasileidėliais, [10]žinoma, ne su šio pasau-
lio pasileidėliais, gobšais, sukčiais* ir stabmeldžiais, nes tuo-
met privalėtume pasitraukti iš pasaulio. [11]Ne, iš tiesų rašiau
jums, kad nebendrautumėte su tuo, kuris vadinasi brolis, bet
yra pasileidėlis, gobšas, stabmeldys, burnotojas, girtuoklis ar

---

5,1 *pasileidimo*: pagrindinė dktv. *porneia* reikšmė yra *prostitucija, pasileidimas, paleistuvavimas*. Manoma, jog NT semantinis šio žodžio reikšmių laukas yra kur kas platesnis ir apima praktiškai visas įmanomas seksualines nuodėmes, kurias draudė Mozės įstatymas. Žodis kildinamas iš dktv. *pornē – prostitutė, pasileidėlė, paleistuvė*; paminėtinas ir pornografijos, kaip santykių su prostitutėmis aprašymo, terminas, randamas jau antikiniuose tekstuose.
5,5 *idant kūnas būtų sunaikintas, o dvasia galėtų būti išgelbėta Viešpaties dieną*: vyrauja kelios pagrindinės teologinės pozicijos šiuo klausimu. (1) Paulius tikisi, kad nusikaltusiojo kūnas bus sunaikintas – jį ištiks liga ir jis mirs. Kančios jį atves iki atgailos, o mirtis tam tikra prasme atpirks jo nuodėmę, tad prasikaltusiojo dvasia bus išgelbėta paskutiniojo teismo metu. Panašiai Paulius svarsto ir 11,29-30 (žr. 11,30 paaišk.). (2) Kadangi tekste nėra įvardžio, nesakoma *jo kūnas, jo dvasia*, Paulius čia turi omenyje ne nusikaltusįjį, bet bendruomenę. Išmetant iš savo tarpo nusikaltusįjį, kūniškas bendruomenės mąstymas bus sunaikintas, o bendruomenė išgelbėta. (3) *Kūnas* ir *dvasia* čia vartojamos ne antropologine prasme, kaip vidinis ir išorinis žmogaus sandas, bet pneumatologine prasme – kaip dvi viena kitai priešingos nuostatos, kurias Paulius jau aptarė (3,1-4).
5,10 *sukčiais*: dktv. *harpax – plėšikas, pagrobėjas, grobikas* taikomas ir apibūdinti klastingam žmogui, kuris grobia sukčiaudamas; taip pat 5,11; 6,10. NT *plėšikas* paprastai nusakomas dktv. *lēstēs*, pvz. Mt 21,13; Mk 14,48; Lk 19,46; Jn 10,1; 2 Kor 11,26.
5,13 *Išvarykite piktąjį iš savųjų tarpo*: cit. Įst. 13,5; taip pat pasikartoja Įst 17,7; 19,19; 21,21; 22,21.24; 24,7.

sukčius. Su tokiu nė prie vieno stalo nesėskite! 12Nes koks man
reikalas teisti pašaliečius? O jūs, ar ne savuosius turėtumėte
teisti? 13Pašaliečius teis Dievas. *Išvarykite piktąjį iš savųjų tarpo.**

6 Kažkas iš jūsų, besibylinėdamas su kitu, drįsta teistis
pas neteisiuosius, o ne pas šventuosius? 2Ar nežinote,
kad šventieji teis pasaulį*? O jei teisite pasaulį, negi esate
netinkami smulkioms byloms spręsti? 3Nejau nežinote, kad
mes teisime angelus, ką jau kalbėti apie kasdienio gyvenimo reikalus? 4O jūs, iškilus ginčams dėl kasdienių reikalų,
teisėjais sodinate bendruomenėje nieko nereiškiančius
žmones? 5Ar jums ne gėda? Nejaugi tarp jūsų nėra nė vieno
išmintingo žmogaus, kuris gebėtų išspręsti brolių ginčą?
6Tačiau dabar brolis teisiasi su broliu, ir dar pas netikinčiuosius. 7Pralaimite jau vien dėl to, kad teisiatės vieni
su kitais. Ar ne verčiau pakęsti neteisybę? Ar ne verčiau
likti apiplėštiems? 8Bet jūs patys neteisiai elgiatės, patys
apiplėšiate, ir dar brolius! 9Gal nežinote, kad neteisieji nepaveldės Dievo karalystės? Neapsirikite! Nei pasileidėliai*,
nei stabmeldžiai, nei svetimautojai, nei išglebėliai, nei

6,2 *šventieji teis pasaulį*: eschatologinio pasaulio teismo, kurio teisėju yra ne tik Dievas, bet visa jo tauta, idėja ateina iš ST ir apokaliptinės judaizmo literatūros. Pvz., pažod. Dan 7,22 vertimas būtų: *iki atėjo dienų senolis ir atidavė teismą Aukščiausiojo šventiesiems*. Kumrano rankraščiuose sakoma, jog Dievas teis tautas savo išrinktųjų rankomis (1Qp-Hab 5,4). Panašiai mintis formuojama ir Apreiškimo knygoje (Apr 2,26-27; 20,4). Sinoptinėse evangelijose Jėzus tvirtina, kad apaštalai teis dvylika Izraelio giminių (Mat 19,28; Lk 22,30).

6,9 *pasileidėliai*: čia prasideda dešimties nedorybių, o tiksliau – joms pasiduodančių žmonių sąrašas. Sunku pasakyti, kuo Paulius rėmėsi, jį sudarydamas. Vienų biblistų nuomone, didžiausią įtaką darė ST nuostatai ir Jėzaus Kristaus mokymas apie Dievo karalystę, tačiau kiti atranda nemažai sąsajų su dorybių ir ydų sąrašais, būdingais graikų romėnų kultūrai, o ypač stoikų raštams, pvz., Senekai, Musonijui Rufui, Epiktetui ir kitiems, žr. 7,10 paaišk. Tokie sisteminiai sąrašai būdingi ir helenistinio judaizmo šaltiniams (pvz., Filono Aleksandriečio tekstams), mat buvo siekiama, jog diasporos žydai nesusimaišytų su pagonimis ir nepersiimtų jų gyvenimo būdu. Panašiai Paulius siekia formuoti krikščionišką tapatybę, tik jos pagrindas yra Jėzaus Kristaus atpirkimas – *esate brangiai nupirkti* (6,20; 7,23). Šis kristologinis akcentas suponuoja krikščionišką etiką – *esate nuplauti, pašventinti, išteisinti Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu ir mūsų Dievo Dvasia* (6,11).

vyrų sugulovai*, 10 nei vagys, nei gobšai, nei girtuokliai, nei
burnotojai, nei sukčiai nepaveldės Dievo karalystės. 11 Kai
kurie buvote tokie, bet esate nuplauti, esate pašventinti,
esate išteisinti Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu ir mūsų
Dievo Dvasia.
12 Viskas man leistina*, tačiau ne viskas naudinga. Viskas
man leistina, tačiau aš nebūsiu nuo nieko priklausomas.
13 Valgis pilvui ir pilvas – valgiui, bet Dievas niekais pavers ir
vieną, ir kitą. O kūnas – ne pasileidimui, bet Viešpačiui, ir
Viešpats – kūnui. 14 Dievas prikėlė Viešpatį ir mus savo galia
prikels. 15 Argi nežinote, kad mūsų kūnai yra Kristaus nariai?
Nejau, paėmęs Kristaus narius, padarysiu juos pasileidėlės
nariais? Tikrai ne! 16 Argi nežinote, kad kas susideda su pa-
sileidėle, yra vienas kūnas? Nes sakoma: *Du taps vienu kūnu**.
17 O kas susideda su Viešpačiu, yra viena dvasia. 18 Venkite
pasileidimo! Nė viena žmogaus daroma nuodėmė nepaliečia

6, 9 *nei išglebėliai, nei vyrų sugulovai*: žodžių *malakoi* ir *arsenokoitai* reikšmės NT biblistų kruopščiai tyrinėjamos, tačiau konsensusas dėl šių žodžių reikšmės nėra pasiektas. Pirmasis bdv. *malakos* – pažod. *švelnus, minkštas, nuolaidus, malonus*, (Mt 11, 8 ir Lk 7, 25 – *švelnūs drabužiai*, o LXX Pat 25, 15 – *švelnus liežuvis*) turi ir neigiamų konotacijų, kaip antai *lepus, glebus, išglebęs, bevalis* ir pan. Viduramžių tekstuose *malakos* – tai silpnavalis, užsiimantis nuodėmingais lytiniais santykiais su savimi, t. y. masturbacija. Ir dabartinėje šnekamojoje graikų kalboje viena iš dktv. *malakia* reikšmių yra *masturbacija*. Visgi dalis egzegetų mano, jog *malakos* apibūdina ne onanistą, o homoseksualą, lytiniuose santykiuose tarp vyrų užimantį pasyvų, t. y. moterišką vaidmenį. Siejant jį su *arsenokoitēs* – pažod. *vyrų sugulovas*, išeitų, kad Paulius turi omenyje abu homoerotinių santykių partnerius. Esama ir trečio požiūrio, pagal kurį *malakos* reiškia už pinigus lytines paslaugas teikusį vyrą prostitutą. Todėl dalis teologų yra įsitikinę, kad čia smerkiamas ne homoseksualumas *per se*, bet homoseksuliais santykiais paremta vyrų prostitucija. Antrasis žodis *arsenokoitai* galėjęs būti ir apaštalo Pauliaus (arba helenistinio judaizmo autorių) naujadaras, sudarytas remiantis Kun 18, 22; 20, 13. Įstatymo draudimai vyrams turėti lytinių santykių su vyrais perteikiami vksm. *koimaō* – *guldyti, migdyti, sugulti, permiegoti*. Iš dktv. *arsēn* – *vyras* ir dktv. *koitē* – *guolis* ir susideda Pauliaus vartojamas *arsenokoitēs*. Kad ir kaip būtų, pastebėtina, kad kiti šeši šiame sąraše įvardyti nedorėliai – stabmeldžiai, vagys, gobšai, girtuokliai, burnotojai ir sukčiautojai – yra laikomi ne mažiau nuodėmingais.

6, 12 *Viskas man leistina*: nemažai vertėjų šią frazę, taip pat ir kitos eilutės pradžią, ima į kabutes, taip nurodydami, kad Paulius cituoja korintiečių arba kieno nors kito *motto*. Nors posakis pakartojamas du kartus čia ir du kartus vėliau (10, 23), sintaksiškai sakinyje nėra jokių citatos požymių. Dažniausiai ST citatas Paulius pristato žodžiu *gegraptai* – *parašyta* (1, 19.31; 2, 9; 3, 19 ir kt.) ir *phēsin* – *sakoma* (6, 6), o Korinto tikinčiųjų mintis jis cituoja įterpdamas „jūs kiekvienas sakote" (1, 12) ir „vienas sako" (3, 4). Be to, dedant kabutes, iškyla nemažai nesutarimų dėl citatos pradžios ir pabaigos, pvz., vieni vertėjai į kabutes ima „valgis pilvui ir pilvas – valgiui", o kiti ir sakinį „bet Dievas niekais pavers ir vieną, ir kitą" (6, 13). Mūsų nuomone, šias interpretacijas galima svarstyti komentaruose, bet tekstui jų primesti nereikėtų. Juolab kad šių minčių autoriumi galėjo būti ir pats Paulius (plg. Gal 5, 1.13).

6, 16 *Du taps vienu kūnu*: cit. Pr 2, 24, taip pat Mt 19, 5; Mk 10, 8.

kūno, bet pasileidėlis nusideda savo kūnui. [19]Ar nežinote, kad
jūsų kūnas yra šventykla jumyse esančios Šventosios Dvasios,
kurią turite iš Dievo, ir kad jūs nebepriklausote patys sau?
[20]Esate nupirkti. Tad savo kūnu šlovinkite Dievą!

7 O dabar apie tai, ką rašėte*. Gera vyrui neliesti moters*. [2]Ta-
čiau pasileidimui išvengti kiekvienas tegul turi savo moterį
ir kiekviena teturi savo vyrą. [3]Vyras teatlieka savo priedermę
žmonai*, o žmona – vyrui. [4]Ne žmona yra savo kūno šeimininkė,
o vyras, ir ne vyras yra savo kūno šeimininkas, o žmona. [5]Nea-
timkite šios teisės vienas iš kito, nebent kuriam laikui drauge
susitarę, kad atsidėtumėte maldai ir vėl būtumėte kartu, idant
šėtonas negundytų jūsų nesusilaikymu. [6]Tai sakau leisdamas, o
ne liepdamas. [7]Norėčiau, kad visi žmonės būtų tokie kaip aš, bet
kiekvienas iš Dievo turi savo dovaną, vienas tokią, kitas anokią.
[8]Nesusituokusiems ir našlėms sakau: gerai jiems pasilikti
tokiems kaip aš, [9]bet, jeigu jie nesusilaiko, tegul tuokiasi, nes
tuoktis yra geriau nei degti. [10]O susituokusiems įsakau – ne
aš, bet Viešpats*: žmona tenesiskiria su vyru*, [11]o jei išsiskirtų,
tegul pasilieka netekėjusi arba susitaiko su vyru*. Taip pat ir
vyras tenepalieka žmonos*. [12]O kitiems sakau aš, ne Viešpats:

7,1 *dabar apie tai, ką rašėte*: nuo šios vietos Paulius pradeda atsako į korintiečiams rūpėjusius klausimus. Juos nesunku atpažinti, nes atsakymai prasideda ta pačia konstrukcija – *peri de* ir įvardžiu arba žymimuoju artikeliu – *dabar apie, šiuo klausimu, dėl* (7,1.25; 8,1; 12,1; 16,1.12). Iš viso apaštalas atsako į 6 klausimus: apie santuoką ir susilaikymą, apie susižadėjusius, apie stabams paaukoto maisto valgymą, apie dvasines dovanas, apie rinkliavą ir apie Apolo atvykimą.

7,1 *moters*: pirmoji dktv. *gunē* reikšmė yra *moteris*, taip pat *žmona, sutuoktinė*.

7,3 *teatlieka savo priedermę žmonai*: turimi omenyje lytiniai santykiai.

7,10 *įsakau – ne aš, bet Viešpats*: plg. Mt 5,31-32; 19,3-12; Mk 10,2-12; Lk 16,18.

7,10 *žmona tenesiskiria su vyru*: I a. skyrybos Romos imperijoje buvo plačiai paplitusios. Pauliaus amžininkas Seneka su ironija rašo, kad moterys skaičiuoja metus ne pagal cenzorius, o pagal vyrų, už kurių jos išteka, skaičių (*De beneficiis* 3.16.2); o girdamas savo žmoną, teigia, kad dora yra išėjusi iš mados (*De consolatione ad Helviam matrem* 16.3; 19.2). Tad santuokinė ištikimybė buvo laikoma dorybe ir skatinama ne tik krikščionių, bet ir stoikų.

7,11 *tegul pasilieka netekėjusi arba susitaiko su vyru*: Paulius perima judaizmo nuostatą, kad žmona po skyrybų turi galimybę susitaikyti ir sugrįžti pas savo vyrą tik tuo atveju, jei pasilieka nesusituokusi ir nėra turėjusi santykių su kitu (Įst 24,1-4; taip pat žr. 2 Sam 16,20-21; 20,3).

7,11 *vyras tenepalieka žmonos*: I a. judaizme vyravo du priešingi požiūriai į tai, kokiais atvejais, remiantis Įst 24,1-4, vyras gali atleisti savo žmoną. Pasak Šamajaus, vyras gali duoti atleidimo raštą žmonai tik jos neištikimybės atveju, o pasak Hilelio – dėl mažiausio žmonos prasižengimo, pvz., dėl prastai pagaminto maisto (*Mišna, Git.* 9,10). Bet kuriuo atveju judaizme skyrybas inicijuoti galėjo tik vyras. Tačiau teisinėje Romos sistemoje šia teise naudojosi abu sutuoktiniai.

jei kuris brolis turi netikinčią žmoną ir ji sutinka gyventi su
juo, tenepalieka jos. [13]Taip pat jei kuri moteris turi netikintį
vyrą, ir jis sutinka gyventi su ja, tenepalieka to vyro. [14]Juk
netikintis vyras yra žmonos pašventintas, o netikinti žmo-
na – tikinčio vyro*. Antraip jūsų vaikai būtų netyri, o dabar
jie yra šventi. [15]Tačiau, jeigu netikintis nori skirtis, tegu ski-
riasi. Tokiais atvejais brolis ar sesuo nėra suvaržyti – Dievas
pašaukė mus santaikai. [16]Kaip žinai, žmona, kad išgelbėsi
vyrą? Arba kaip žinai, vyre, kad išgelbėsi žmoną?

[17]Taigi, kaip Viešpats kam skyrė, kokį Dievas ką pašaukė,
tegu taip ir gyvena. Taip aš nurodau visose bendruomenėse.
[18]Kas buvo pašauktas apipjaustytas, tepasilieka apipjaustytas,
kas neapipjaustytas – teneapsipjausto. [19]Apipjaustymas nie-
ko nereiškia ir neapipjaustymas nieko nereiškia, bet Dievo
įsakymų laikymasis yra reikšmingas. [20]Koks kiekvienas buvo
pašauktas, toks tepasilieka. [21]Buvai vergas, kai tave pašaukė?
Nesikrimsk*. Tačiau, jei gali tapti laisvas, pasinaudok proga.
[22]Nes Viešpatyje pašauktas vergas yra Viešpaties atleistinis*.
Taip pat ir pašauktas laisvasis yra Kristaus vergas. [23]Esate
nupirkti, netapkite žmonių vergais. [24]Tegul pasilieka, broliai,
kiekvienas prieš Dievą toks, koks buvo pašauktas.

[25]Skaistybės klausimu* neturiu Viešpaties įsakymo, bet
duodu patarimą kaip tas, kuriuo iš Viešpaties gailestingumo
galima pasitikėti. [26]Aš manau, kad gera dėl dabarties sunku-
mų*, gera žmogui tokiam būti. [27]Esi susaistytas su moterimi*?

7,14 *tikinčio vyro*: nors ankstyvuosiuose rankraščiuose vietoj žodžio *vyras* čia pavartotas *adelphos* – *brolis*, pradedant Ireniejaus, Tertulijono ir kitais patristiniais raštais, aiškumo dėlei verčiama *tikinčio vyro*.

7,21 *Nesikrimsk*: pažod. *tegu tau tas nerūpi*.

7,22 *Viešpaties atleistinis*: Romos imperijoje atleistiniais tapdavo buvę vergai. Jie įgydavo beveik visas Romos piliečių teises, tačiau ir toliau turėdavo tam tikrų asmeninių ir moralinių įsipareigojimų buvusiems šeimininkams.

7,25 *Skaistybės klausimu*: pažod. *dėl mergelių*. Semantinis dktv. *parthenos* reikšmių laukas platus: *mergelė [skaisti], mergaitė, mergina, jauna moteris [netekėjusi arba ištekėjusi]* ir pan., o reiškiant sakralumo idėją – *žynė, vaidilutė*. Atsižvelgiant į kontekstą, nėra dvejonių, kad Paulius šiame paragrafe aptaria nesusituokusių ir besiruošiančių tuoktis – tiek jaunų vyrų, tiek jaunų moterų – klausimą.

7,26 *dėl dabarties sunkumų*: arba *artėjančių sunkumų*. Bet kuriuo atveju turimas omenyje eschatologinis paskutinių dienų kontekstas, kai, laukiant antrojo Kristaus pasirodymo, tikintiesiems teks kentėti priespaudą. Akivaizdu, kad Paulius mano, jog tai įvyks labai greitai (7,31), net jam dar gyvam esant (15,51-52); žr. 1,7 paaišk.

Neieškok atsiskyrimo. Nesi susaistytas su moterimi? Neieškok moters.
[28]Jeigu vedi, nenusidedi, ir jei mergina išteka, nenusideda. Visgi tokie turės kūno vargų, o aš norėčiau jus apsaugoti.
[29]Štai ką sakau, broliai: nedaug yra likę laiko! Nuo šiol turintys žmonas tegyvena tarsi neturėtų,
[30]verkiantys – tarsi neverktų, besidžiaugiantys – tarsi nesidžiaugtų, perkantys – tarsi neįsigytų,
[31]besirūpinantys pasauliu – tarsi nesirūpintų, nes šio pasaulio pavidalas praeina.
[32]Norėčiau, kad jūs neturėtumėte rūpesčių. Nesusituokęs rūpinasi Viešpaties reikalais – kaip patikti Viešpačiui,
[33]o susituokęs rūpinasi pasaulio reikalais – kaip patikti žmonai,
[34]ir yra pasidalijęs. Taip pat netekėjusi moteris ar mergina rūpinasi Viešpaties reikalais, idant būtų šventa kūnu ir dvasia. O ištekėjusi rūpinasi pasaulio reikalais – kaip patikti vyrui.
[35]Tai sakau jūsų pačių labui, ne norėdamas jus pažaboti, bet idant deramai ir netrikdomai atsidėtumėte Viešpačiui.
[36]Tačiau jei kas mano* netinkamai besielgiąs su savo mergina labai jos geisdamas* ir, jo nuomone, tokia yra priedermė*, tedaro kaip nori, nenusidės; tegu jie tuokiasi.
[37]Bet kas savo širdyje tvirtai apsisprendė, ne būtinybės verčiamas, o galėdamas valdyti savo potraukį* ir savo širdyje nutaręs, kad išsaugos savo merginą, tas gerai

---

7,27 *susaistytas su moterimi*: atsižvelgiant į tai, kad čia Paulius dėsto savo nuomonę skaistybės klausimu, labiausiai tikėtina, jog 27-28 ir 36-38 eil. kalbama apie susižadėjusį, bet dar nevedusį vyrą.

7,36 *jei kas mano*: Bažnyčios tėvai (Jonas Auksaburnis, Augustinas, Teodoras Antiochietis ir kt.) nežym. įvardį *tis – kas* traktavo kaip nuorodą į merginos tėvą. Šį požiūrį perėmė ir Reformacijos tėvai (Liuteris, Kalvinas). Visgi didžioji dalis šiuolaikinių egzegetų laikosi nuomonės, kad čia turimas omenyje sužadėtinės vyras, žr. tolesnius 7,36 paaišk. Dar vienas požiūris remiasi prielaida, kad Paulius kalba sužadėtiniams, kurie yra pasiryžę gyventi drauge, išlaikydami skaistybę vadinamojoje dvasinėje santuokoje (tokių santuokų būta nuo II-III a.).

7,36 *labai jos geisdamas*: pažod. *jei būtų perdėm geidulingas, aistringas* arba *jei būtų peraugusi*. Vienu atveju turima omenyje mergina, perkopusi įprastą jaunosios amžių, o kitu (mūsų manymu, tai labiau tikėtina) turimas omenyje stiprus lytinis vyro potraukis.

7,36 *tokia yra priedermė*: frazė *houtōs opheilei ginesthai* – pažod. *taip turi būti* – sietina su bendrašakniu dktv. *opheilē* – *priedermė, pareiga, prievolė* (7,3), kuris apibūdina sutuoktinių lytinius santykius. Tad aptariamu atveju vyras dvejoja, ar vesdamas savo sužadėtinę nenusidės. Galimas dalykas, kad taip manyti jį verčia paties Pauliaus patvarkymas išlaikyti savo visuomeninį statusą tokį, koks buvo pirmą kartą patikėjus Kristumi (7,17-24). Atsakydamas į korintiečių laišką (7,1) ir plačiau išdėstydamas savo požiūrį, apaštalas patikina, kad susižadėjusiems tuoktis ne nuodėmė. Vis dėlto, kaip paaiškėja toliau, jis laikosi nuomonės, kad pranašesnis kelias – išsaugoti skaistumą (7,37-40).

7,37 *savo potraukį*: dktv. *thelēma* reiškia *valią*, bet taip pat *norą, lytinį potraukį*, pvz., Jn 1,13 *kūno norai, vyro norai*.

padarys. [38]Taigi, kas veda savo merginą, gerai daro, o kas
neveda – dar geriau. [39]Žmona yra susaistyta, kol gyvas jos
vyras. Jei vyras miršta, ji laisva tekėti už ko nori, tik Viešpa-
tyje. [40]Visgi, mano nuomone, laimingesnė ji bus tuomet, jei
tokia ir liks, – manau, kad ir aš turiu Dievo Dvasią.

8 Dabar apie stabams paaukotą maistą: žinome, kad visi
turime pažinimą*. Pažinimas išpučia, o meilė ugdo*.
[2]Jei kas manosi ką pažinęs, tas dar nežino, kaip dera žinoti.
[3]Tačiau kas myli Dievą, tas jo pažintas*. [4]Taigi, dėl stabams
paaukoto maisto valgymo, žinome, kad pasaulyje nėra jokio
stabo ir nėra jokio kito Dievo*, išskyrus vieną. [5]Nors ir yra
vadinamųjų dievų danguje ar žemėje (daug tokių „dievų“ ir
daug „viešpačių“), [6]tačiau mums yra tik vienas Dievas Tėvas,
iš kurio visa ir mes jam, ir vienas Viešpats Jėzus Kristus, per
kurį visa ir mes per jį.
[7]Tačiau ne visi turi tokį pažinimą. Kai kurie iki šiol prisirišę
prie stabų, aukojimo maistą valgo taip, tarsi jis išties būtų
paaukotas stabams*, ir jų silpna sąžinė* susiteršia. [8]Maistas

---

8, 1 *visi turime pažinimą*: tikėtina, kad korintiečiai laiške klausė Pauliaus dėl stabams paaukotų gyvulių mėsos (7, 1), o atsakydamas apaštalas čia cituoja jų mintis (taip pat 8, 4). Todėl nemažai vertimų šią frazę ima į kabutes.

8, 1 *meilė ugdo*: vksm. *oikodomeō* – *statyti, statydinti*, perk. pr. *ugdyti*, yra vienas raktinių šio laiško žodžių (8, 10; 10, 23; 14, 4.17). Palyginęs bendruomenės ugdymą su (šventyklos) statyba (3, 9), Paulius labiau pabrėžia bendruomeninį, o ne asmeninį ugdymo aspektą: atsižvelgimą į silpnesniuosius (8 sk.), vieningą Viešpaties vakarienės šventimą (11, 17-34), pirmenybės suteikimą charizmoms, kurios labiausiai ugdo bendruomenę (12, 27-31; 14, 1-26); taip pat žr. 14, 3 paaišk.

8, 3 *kas myli Dievą, tas jo pažintas*: posakis *egnōstai hup' autou* – *jo pažintas* čia, regis, suprastinas kaip *jo pripažintas*. Pastebėtina, jog viename ankstyvųjų rankraščių (P46), taip pat Klemenso Aleksandriečio raštuose sakinys trumpesnis ir Dievas jame neminimas, o mintis tokia: *kas myli, tas yra pažinus*, t. y. atviras pažinimui. Šiaip ar taip, Paulius priešpriešina du pažinimo tipus: vieną motyvuotą meilės, kitą – išdidumo (vėl vartojamas vksm. *phusioō* – *pūstis*, žr. 4, 6 paaišk.). Pabrėžiama, kad didžiuotis pažinimu tuščia, nes net Dievo Dvasios suteiktas pažinimas yra ribotas, o meilė niekuomet neišsenka (13, 2.8-12). Korinto tikinčiųjų pasipūtimas formavo klaidingą dvasingumo ir pažinimo sampratą, kurią Paulius ir siekia pataisyti.

8, 4 *pasaulyje nėra jokio stabo ir nėra jokio kito Dievo*: plg. Įst 4, 35.39; 6, 4; Ps 115, 3-8; Iz 44, 8-20; 45, 5.

8, 7 *tarsi jis išties būtų paaukotas stabams*: dalis stabams aukojamo gyvulio mėsos būdavo sudeginama ant aukuro, kita dalis rituališkai valgoma šventykloje, o likusi dalis parduodama prekyvietėse. Panašu, jog čia Paulius kalba apie vaišinimąsi šventykloje (8, 10), o ne apie prekyvietėje pirktos mėsos valgymą namuose (10, 25-29).

8, 7 *silpna sąžinė*: šioje eilutėje kalbama apie pažinimo stoką, tad dktv. *suneidēsis* čia vartojamas labiau *savimonės*, o ne *sąžinės* prasme (taip pat 10, 25-29; 2 Kor 4, 2; 5, 11). Naujatikiai iš pagonių tarpo, neturintys gilių tikėjimo šaknų, valgydami stabams paaukotą maistą, pradėdavo kaltinti save (ir kitus krikščionis) kaip stabų, o ne gyvojo Dievo garbintojus. Plačiau apie sąžinės sąvoką žr. Rom 2, 15 paaišk.

neatves mūsų pas Dievą. Neatsiliekame, jei nevalgome, ir nepirmaujame, jei valgome. [9]Tik žiūrėkite, kad ši laisvė netaptų silpnųjų suklupimo priežastimi. [10]Nes, jeigu tave, turintį pažinimą, kas pamatytų valgantį prie stabų šventyklos stalo, ar silpno žmogaus sąžinė nebus paakinta valgyti stabams paaukoto maisto? [11]Silpnasis žūsta dėl tavo pažinimo – brolis, už kurį numirė Kristus! [12]Šitaip nusidėdami broliams ir sužeisdami jų silpną sąžinę, jūs nusidedate Kristui. [13]Todėl, jei maistas tampa spąstais mano broliui, aš nevalgysiu mėsos per amžius, idant nepastūmėčiau savo brolio nusidėti.

9 Ar aš nesu laisvas? Ar nesu apaštalas? Ar nesu regėjęs Jėzaus, mūsų Viešpaties? Ar jūs nesate mano darbo Viešpatyje vaisius? [2]Jei kitiems ir nesu apaštalas, tai jums tikrai esu. Juk mano apaštalystės antspaudas esate jūs Viešpatyje. [3]Štai mano atsakymas tiems, kurie mane kaltina. [4]Nejau neturime teisės valgyti ir gerti? [5]Nejau neturime teisės vedžiotis su savimi sesės, žmonos, kaip kiti apaštalai, Viešpaties broliai ir Kefas? [6]Ar tik mudu su Barnabu neturime teisės užsidirbti pragyvenimui? [7]Kas eina karo tarnybą už savo paties pinigus? Kas sodina vynuogyną ir nevalgo jo vaisių? Arba kas gano kaimenę ir nesimaitina kaimenės pienu? [8]Ar tai, ką sakau, tėra žmogaus mintys? Ar to paties nesako ir Įstatymas? [9]Juk Mozės Įstatyme parašyta: *Nedėk antsnukio kuliančiam jaučiui.** Argi Dievui rūpi jaučiai? [10]O gal jis taip kalba būtent mums? Išties, tai parašyta mums, nes artojas turi arti su viltimi ir kūlėjas kulti su viltimi gauti savo derliaus dalį. [11]Argi didelis dalykas, jei, pasėję jums dvasinių gėrybių, pas jus pjausime žemiškųjų? [12]Jei kiti turi teisę gauti jūsų gėrybių, tai mes juo labiau. Tačiau šia savo teise nesinaudojome – mes viską iškenčiame, kad tik nedarytume kliūčių Kristaus Evangelijai. [13]Ar nežinote, kad tarnaujantys šventykloje maitinasi iš šventyklos* ir kad patarnaujantys prie aukuro gauna dalį atnašų? [14]Taip ir Viešpats liepė Evangelijos skelbėjams gyventi iš Evangelijos, [15]bet aš jokia iš tų teisių nesinaudojau. Ir

---

9,9 cit. Įst 25,4; plg 1 Tim 5,18.
9,13 *maitinasi iš šventyklos*: t. y. valgo šventykloje paaukotą maistą.

tai rašau ne tam, kad man taip atsitiktų*, jau verčiau man
mirti, negu...* niekas neatims iš manęs pagrindo girtis. [16]Jei
skelbiu Evangeliją, neturiu kuo girtis – juk man uždėta tokia
prievolė, ir vargas man, jei neskelbčiau Evangelijos. [17]Jei tai
darau savo noru, turiu atlygį, o jei ne savo noru – atlieku man
patikėtą prievaizdo pareigą*. [18]Tad koks yra mano atlygis? Ogi
toks, kad, skelbdamas Evangeliją, pateikiu ją už dyka, nesi-
naudodamas Evangelijos man suteikiama teise.

[19]Būdamas nuo nieko nepriklausomas, aš pasidariau visų
vergas, idant kuo daugiau jų laimėčiau: [20]judėjams tapau
kaip judėjas, kad laimėčiau judėjus; Įstatymui pavaldiems
žmonėms – lyg būčiau pavaldus Įstatymui (pats nebūdamas
pavaldus Įstatymui), kad laimėčiau pavaldžiuosius Įstatymui;
[21]neturintiesiems Įstatymo – lyg neturėčiau Įstatymo (nors ir
nesu be Dievo Įstatymo, nes paklūstu Kristaus Įstatymui), kad
laimėčiau neturinčius Įstatymo; [22]silpniesiems pasidariau
silpnas, kad laimėčiau silpnuosius; visiems tapau viskuo,
kad vienaip ar kitaip bent kai kuriuos išgelbėčiau. [23]Visa
tai darau dėl Evangelijos, idant tapčiau jos dalininku. [24]Ar
nežinote, kad varžybų aikštėje bėga* visi, bet apdovanojimą
gauna tik vienas? Bėkite taip, kad jį gautumėte! [25]Kiekvienas
varžybų dalyvis visaip save riboja: anie – kad gautų vystantį
vainiką, o mes – nevystantį. [26]Taip aš ir bėgu – ne aklai, taip
ir kumščiuojuosi – nemušu oro, [27]bet tramdau savo kūną ir
valdau kaip vergą, kad kitiems pamokslaudamas pats nepa-
sidaryčiau netinkamas.

10 Noriu, kad jūs, broliai, žinotumėte, jog visi mūsų
tėvai buvo debesies apgaubti ir visi perėjo jūrą*; [2]visi

9,15 *kad man taip atsitiktų*: t. y. Pauliui, kaip Evangelijos skelbėjui, būtų surinktos aukos pragyvenimui.
9,15 *negu...*: Pauliaus mintis šioje vietoje nutrūksta. Egzegetai čia įžvelgia apaštalo susijaudinimą ir dėl to ne visai rišlią kalbą, minties šuolį.
9,17 *prievaizdo pareigą*: pažodž. *prievaizdavimą*, plg. 4,1; žr. Ef 1,10 ir 3,2 paaišk.
9,24 *varžybų aikštėje bėga*: dktv. *stadion – stadionas, rungtynių vieta, varžybų aikštė*; vksm. *trechō – bėgti, eiti lenktynių*. Nuo šios eilutės iki skyriaus pabaigos Paulius mini bent kelias sporto varžybų rungtis – bėgimą bei grumtynes ir vartoja ne vieną sporto varžyboms būdingą terminą.
10,1 *buvo debesies apgaubti ir visi perėjo jūrą*: kalbama apie Izraelio tautos išėjimą iš Egipto, žr. Iš 13,21-22; Ps 105,39 ir Iš 14,22-30, Ps 66,6; Neh 9,11.

buvo pakrikštyti į Mozę debesyje ir jūroje*; 3visi valgė tą patį
dvasinį maistą* 4ir visi gėrė to paties dvasinio gėrimo* – gėrė
iš juos lydinčios dvasinės uolos*, o ta uola buvo Kristus*. 5Ta-
čiau dauguma jų nepatiko Dievui ir buvo išguldyti dykumoje.
6Tie įvykiai yra mums pavyzdžiai, kad negeistume to, kas
bloga, kaip anie geidė*. 7Nepasidarykite stabmeldžiais kaip
kai kurie iš jų, kaip parašyta: „Tauta sėdosi valgyti bei gerti
ir kėlėsi pramogauti*.“ 8Nepasileiskime, kaip kai kurie iš jų

10,2 *buvo pakrikštyti į Mozę debesyje ir jūroje*: posakiai *pakrikštyti į Mozę*, *pakrikštytieji į Jėzų Kristų* (Rom 6,3), *pakrikštyti į vieną kūną* (12,13) yra būdingi teologinei Pauliaus minčiai. Pauliui tiek Kristus (ir Mozė kaip jo provaizdis), tiek Kristaus Kūnas – Bažnyčia yra mistinė sfera, į kurią įeinama per krikštą (daugiau apie tai žr. Rom 6,3 paaišk.). Taip pat pastebėtina, kad pagal hebrajų paprotį konvertitai krikštydavosi patys, o krikščionys priešingai – buvo krikštijami kitų. Pastebėtina, kad didžiojoje dalyje rankraščių čia pavartota pasyvi veiksmažodžio forma, t. y. *buvo pakrikštyti* (kaip krikščionys). Kituose rankraščiuose, tarp jų ankstyvajame papiruse P46 ir Origeno bei Auksaburnio raštuose, pavartota sangrąžinė forma, t. y. *krikštijosi* (kaip hebrajai). Tikėtina, kad Paulius Mozės kartos krikštą galėjo apibūdinti krikščioniškai (nors akademiniu šių dienų požiūriu tai būtų anachronizmas), nes ir tolesnėje Izraelio kelionėje per dykumą apaštalas įžvelgia analogijų su tikinčiųjų gyvenimu.

10,3 *valgė tą patį dvasinį maistą*: turima omenyje mana, duona iš dangaus, kuria izraelitai maitinosi, keliaudami per dykumą (Iš 16; Ps 78,23-29). Biblistai svarsto, kodėl Paulius šį maistą, o kitoje eilutėje vandenį ir uolą, vadina *dvasiniu* (*pneumatikos*) *maistu*. Nuomonės išsiskiria. Vieni mano, kad mana pasotindavo izraelitus ne tik fiziškai, bet ir dvasiškai, o kiti – kad Paulius siekia pabrėžti Dvasios šaltinį, Dievą. Kad ir kaip būtų, šioje ST istorijoje apaštalas įžvelgia užuominų apie krikščionių sakramentus – Krikštą ir Eucharistiją.

10,4 *gėrė to paties dvasinio gėrimo*: turimas omenyje vanduo, stebuklingai ištryškęs iš uolos (Sk 17,1-7; Sk 20,2-13; Ps 78,15-16; 105,41; 114,8).

10,4 *lydinčios dvasinės uolos*: nors ST tekstas nieko nekalba apie Izraelio tautą *lydėjusią uolą*, tačiau toks požiūris rabiniškoje egzegetinėje tradicijoje jau buvo įsitvirtinęs, tad Paulius jo nekvestionuoja. Pvz.: „Jis [...] padarė, kad vandens šulinys juos lydėtų [...]. Ir jis lydėjo juos dykumoje keturiasdešimt metų, kilo su jais į kalnus ir leidosi į slėnius“ (Pseudo-Filonas, *Liber antiquitatum biblicarum* 10,7; 11,15). „Kadangi jis [šulinys] jiems buvo duotas, jis ėjo drauge į slėnius“ (*Targum Onkelos*, Iš 21,16-20). „Taigi šulinys, buvęs su Izraeliu dykumoje, buvo kaip keliaujanti uola [...] ir iš jos tryško galingos srovės“ (*Tosefta Sukkah* 3,11-12).

10,4 *uola buvo Kristus*: ST neretai Dievas vadinamas *uola*. Tiek Mozė (Įst 32,4.15.18.30.31), tiek psalmininkai Dievą vaizduoja kaip uolą, pvz.: „Viešpats yra mano uola, tvirtovė ir išlaisvintojas“ (Ps 18,2); „Tik Jis yra mano uola ir išgelbėjimas, mano tvirtovė – aš nesvyruosiu“ (Ps 62,2); „Dievas yra jų uola, aukščiausiasis Dievas jų atpirkėjas“ (Ps 78,35). Matome, kad *uolos*, *išgelbėjimo* ir *atpirkėjo* sąvokos glaudžiai susijusios. Tad suprantama, kodėl Paulius Izraelį lydėjusią uolą pavadina Kristumi.

10,6 *kad negeistume to, kas bloga, kaip anie geidė*: žr. Sk 11,4-9.31-34.

10,7 *Tauta sėdosi valgyti bei gerti ir kėlėsi pramogauti*: žr. Iš 32,6; vksm. *paizō* semantinis reikšmių laukas platus: *žaisti*, *lakstyti*, *pramogauti*, *dainuoti*, *skambinti muzikos instrumentu*, *šokti*, *juokauti* ir pan. Leisdamasis nuo kalno Mozė girdi stovykloje šūkaujančios minios triukšmą, dainas, o prisiartinęs išvysta šokius ir nuliedintą stabą – auksinį veršį (Iš 32,15-19). Taigi, žodžiu *paizō* čia nusakomos pagoniškoms šventėms būdingos pramogos, kurių Mozės karta išmoko Egipte. Šiuo pavyzdžiu Paulius įspėja Korinto – miesto, garsėjusio stabmeldiškomis puotomis ir pasileidimu, – tikinčiuosius nevalgyti pagonių šventyklose. Stabams paaukoto maisto valgymas paprastai reiškė tik linksmybių įžangą, o puotos baigdavosi pasileidimu – tai vaizdžiai iliustruoja kitas Pauliaus pateiktas pavyzdys (10,8; Sk 25,1-5).

pasileido ir krito vieną dieną dvidešimt trys tūkstančiai*. [9]Nemėginkime Kristaus*, kaip kai kurie iš jų mėgino ir žuvo nuo gyvačių*. [10]Ir nemurmėkite, kaip kai kurie iš jų murmėjo* ir žuvo nuo naikintojo. [11]Visa tai jiems atsitiko kaip pavyzdžiai, o užrašyta pamokyti mums, gyvenantiems amžių pabaigoje. [12]Todėl, kas manosi stovįs, težiūri, kad nekristų. [13]Jus ištikęs išmėginimas įprastas žmogui, bet Dievas ištikimas – jis neleis jūsų mėginti daugiau nei galite pakelti, o kartu su išmėginimumu duos ir išeitį, kad galėtumėte iškęsti.

[14]Todėl, mano mylimieji, traukitės nuo stabmeldystės. [15]Kalbu kaip protingiems žmonėms, patys spręskite apie tai, ką sakau. [16]Ar laiminimo taurė, kurią laiminame, nėra bendrystė Kristaus kraujyje? Ar duona, kurią laužome, nėra bendrystė Kristaus kūne? [17]Kadangi duona viena, tai ir mes, daugelis, esame vienas kūnas, nes visi dalijamės ta viena duona. [18]Pažiūrėkite į Izraelio tautą*: ar valgantys aukas nėra aukuro beñdrai? [19]Ką gi aš sakau? Ar kad stabams paaukotas maistas ką nors reiškia? Ar kad stabas ką reiškia? [20]Ne tai, o kad jie aukoja demonams*, o ne Dievui. O aš nenoriu, kad jūs taptumėte demonų beñdrais. [21]Negalite gerti Viešpaties taurės ir demonų taurės, negalite sėdėti prie Viešpaties stalo

---

10,8 *dvidešimt trys tūkstančiai*: tai vienas iš pavyzdžių, kai aprašant tą patį įvykį skirtingose Biblijos knygose pateikiami skirtingi skaičiai. Panašu, kad Paulius turi omenyje Sk 25,5-9 pasakojimą, o ten miršta 24 000. Biblistai neatitikimą aiškina skirtingai: (1) Paulius, cituodamas iš atminties, suklydo; (2) sumaišė su Levio giminės vyrais, kurių buvo 23 000 (Sk 26,62); (3) sąmoningai sujungė dvi istorijas (Iš 32,28 ir Sk 25,5-9), iš vienos paimdamas 3 000, o iš kitos 20 000; (4) rėmėsi kitais, neišlikusiais rašytiniais šaltiniais; (5) Skaičių knygos autorius žuvusiųjų skaičių suapvalino iki 24 000, o Pauliaus – iki 23 000. Kaip ten bebūtų, pateiktame pavyzdyje svarbus ne žuvusiųjų skaičius, o jų nusižengimas, susilaukęs Dievo atpildo.
10,9 *Nemėginkime Kristaus*: kaip uolą, lydėjusią Mozės kartą per dykumą, Paulius tapatina su Kristumi, taip ir Dievo mėginimą jis įvardija kaip Kristaus mėginimą.
10,9 *žuvo nuo gyvačių*: žr. Sk 21,4-9.
10,10 *kai kurie iš jų murmėjo*: izraelitai murmėjo visos kelionės per dykumą metu (Sk 14,36; 16,41.49; 17,5.10), bet tikriausiai čia turimas omenyje ištroškusių izraelitų murmėjimas prieš Mozę, įvardytas kaip Dievo mėginimas (Iš 17,1-7).
10,18 *Izraelio tautą*: pažod. *Izraelį pagal kūną*.
10,20 *jie aukoja demonams*: ir toliau kalbama apie Izraelio tautą (10,18), o ne apie pagonis. Žodžiai *ta ethnē* – *pagonys* buvo įterpti dalyje rankraščių, nes perrašinėtojams atrodė nelogiška, jog žydai galėtų aukoti stabams. Tačiau iš tikrųjų mintis yra nuosekli – Paulius toliau plėtoja 8,7 pateiktą pavyzdį, pasakojantį apie tai, kaip Izraelis nusiliedino auksinį stabą ir jį garbino (Iš 32,15-19), žr. 10,7 paaišk. Taigi nuo Dievo atsitraukusi ir stabą garbinusi Izraelio tauta tampa įspėjimu korintiečiams, valgiusiems stabams paaukotą maistą pagoniškose šventyklose.

ir prie demonų stalo. 22 Gal norime sukelti Viešpaties pavydą*?
Gal esame už jį stipresni?
23 Viskas leistina, tačiau ne viskas naudinga. Viskas leis-
tina, tačiau ne viskas ugdo. 24 Niekas teneieško savo, bet
kito naudos.
25 Visa, kas parduodama mėsos turgavietėje, valgykite ra-
mia sąžine*, nieko neklausinėdami, 26 nes *Viešpaties yra žemė ir
visa, kas ją pripildo**. 27 Jei jus pasikviečia netikintis žmogus ir
jūs norite eiti, visa, kas jums pateikiama, valgykite ramia
sąžine, nieko neklausinėdami. 28 Bet jei kas jums pasakytų:
„Tai šventyklos aukų mėsa“, nebevalgykite dėl to, kuris tai
pasakė, ir dėl sąžinės, 29 turiu omenyje, ne jūsų, o kito sąži-
nę. Kodėl gi mano laisvė turėtų būti teisiama kitos sąžinės?
30 Jeigu aš valgau dėkodamas, kodėl esu koneveikiamas dėl
to, už ką aš dėkoju? 31 Ar valgote, ar geriate, ar ką kita darote,
visa darykite Dievo šlovei. 32 Neįžeiskite nei žydų, nei graikų,
nei Dievo Bažnyčios, 33 kaip ir aš stengiuosi visiems viskuo
patikti, ieškodamas ne savo, bet daugelio naudos, idant jie
būtų išgelbėti.

11 Sekite manimi*, kaip ir aš – Kristumi.
2 Giriu jus, kad prisimenate visą mano mokslą ir
saugojate tai, ką jums esu perdavęs. 3 Noriu, kad žinotumėte,
jog kiekvieno vyro galva yra Kristus, žmonos galva – vyras*,
o Kristaus galva – Dievas. 4 Kiekvienas vyras, kuris meldžiasi

---

10,22 *Viešpaties pavydą*: Viešpaties pavydo samprata kyla iš Dekalogo įsakymo Izraeliui neturėti kitų dievų, nesigaminti stabų ir jų negarbinti, nes Viešpats Izraelio Dievas yra *pavydus Dievas* (Iš 20,3-6; Įst 5,9); stabų garbinimas pakursto Viešpaties pavydą (Įst 6,14-15; Joz 24,19-20; 1 Kar 14,22-23; Ps 78,58). Regis, čia Paulius turi omenyje konkretų įspėjimą nevalgyti stabams paaukoto maisto (Iš 34,12-17).

10,25 *ramia sąžine*: žr. 8,7 ir Rom 2,15 paaišk.

10,26 *Viešpaties yra žemė ir visa, kas ją pripildo*: cit. Ps 24,1; 50,12.

11,1 *Sekite manimi*: tas pats posakis kaip 4,16; žr. Ef 5,1 paaišk.

11,3 *žmonos galva – vyras*: kaip liet. k. žodis *vyras* gali reikšti arba lytį, arba santuokinį ryšį, taip ir gr. k. dktv. *gunē* turi dvi pagrindines reikšmes – *moteris* ir *žmona*. Regis, pastaroji reikšmė šiame paragrafe (11,2-16) labiau atitiktų tiek vyravusias kultūros normas, tiek Pauliaus pamokymo turinį (plg. Ef 5,23) – turimos omenyje ne moterys apskritai, o ištekėjusios moterys. Kadangi vienas iš pateiktų argumentų (11,8-12) remiasi žmogaus, kaip vyro ir moters, sukūrimo naratyvu (Pr 1,26-28; 2,18-25), *gunē* verčiama ir kaip *moteris*, siekiant išreikšti labiausiai tikėtiną minties seką; taip pat žr. 14,34 paaišk.

ar pranašauja, turėdamas galvos apdangalą*, daro gėdą sa-
vo galvai. [5]Kiekviena žmona, kuri meldžiasi ar pranašauja*
neapgobta galva*, daro gėdą savo galvai – tai tas pats, kas būti
nuskustai*. [6]Jei žmona neapsigobia, tai tegu ir nusikerpa. O jei
žmonai gėda nusikirpti ar nusiskusti, tegu apsigobia. [7]Vyras
neprivalo gobti galvos, nes jis yra Dievo atvaizdas ir šlovė, o
žmona yra vyro šlovė. [8]Ne vyras iš moters, bet moteris iš vyro,
[9]ir ne vyras sukurtas dėl moters, bet moteris dėl vyro. [10]Todėl
žmona privalo turėti ženklą ant galvos angelams*. [11]Tačiau
Viešpatyje nei moters nėra be vyro, nei vyro be moters: [12]kaip
moteris iš vyro, taip vyras per moterį, bet visa iš Dievo. [13]Pa-
tys spręskite: ar dera žmonai melstis Dievui neapsigobusiai?
[14]Argi pati prigimtis jūsų nemoko, kad vyrui negarbė auginti
ilgus plaukus? [15]Kita vertus, moteriai auginti ilgus plaukus
yra garbinga – [jai] plaukai duoti kaip skraistė.

11, 4 *turėdamas galvos apdangalą*: pažod. *turėdamas žemyn nuo savo galvos* arba *turėdamas ant galvos*. Kadangi posakio reikšmė nėra visai aiški, vienų biblistų nuomone, turimas omenyje apdangalas, o kitų – ilgi plaukai. Istoriškai romėnai vyrai melsdavosi apsigobę galvas, o graikai ir žydai – ne. Tik III a., siekdami atsiriboti nuo krikščionių, žydai pradėjo apsigobti maldai. Nors Korintas buvo Romos provincija, jame vyravo graikų papročiai. Tad sunku pasakyti, ar pagonys vyrai melsdavosi apsigobę. Kad ir kaip būtų, šis apaštalo pamokymas vienaip ar kitaip koreliuoja su vyravusiomis kultūros ir etiketo normomis.

11, 5 *Kiekviena žmona, kuri meldžiasi ar pranašauja*: Pauliaus nurodymai aprangos kodo klausimu sykiu atskleidžia, kad tiek vyrai, tiek moterys viešame bendruomenės susirinkime galėdavo melstis ir pranašauti. Nemažai biblistų pranašavimą laiko ne vien spontaniška inspiracine kalba, bet ir homilija, pastoraciniu pamokymu; taip pat žr. 14, 34.

11, 5 *neapgobta galva*: Pasak Talmudo ir Mišnos, jei moteris žydė pasirodydavo viešumoje be apdangalo, ji padarydavo tokią gėdą savo vyrui, kad jis ją galėdavo atleisti (*Mishnah Ketubbot* 7, 6). Panašiai į moters aprangą žiūrėta ir graikų kultūroje: viešumoje žmonos gobdavosi galvą, o mergaitės – ne, idant duotų ženklą vyrams, kad yra netekėjusios (Plutarchas, *Apophthegmata Laconica* 232C).

11, 5 *tai tas pats, kas būti nuskustai*: Tacitas, aprašydamas germanų papročius, mini, kad neištikimai žmonai vyras nukirpdavo plaukus, nurengdavo ir nuogą išvarydavo į gatvę (*Germania* 19). Plaukus graikai nusikirpdavo gedėdami (Platonas, Faidonas 89b). Tikėtina, kad Paulius pasitelkia viešos gėdos argumentą, turėdamas omenyje egzistavusius papročius.

11, 10 *ženklą ant galvos angelams*: šiuolaikinis skaitytojas gali tik spėlioti, ką reiškia šis mįslingas posakis. Biblistų pateikiamus atsakymus galima suskirstyti į keturias pagrindines grupes: (1) *angelais* vadinami bažnyčių vyresnieji (plg. Apr 1, 20; 2, 1.8.12 ir toliau); (2) Tertulijonas (*De virginibus velandis* 1.7) ir vėlesni šio požiūrio adeptai čia įžvelgia nuorodą į kritusius angelus, demonus, ST vadinamus „Dievo sūnumis", ieškančius sueities su moterimis (Pr 6, 1-4); (3) posakis suprantamas kaip *ženklas ant galvos, koks yra būdingas angelams*, juk Dievo akivaizdoje serafai dengia savo veidą sparnais (Iz 6, 2); (4) angelai kaip Dievą garbinančios bendruomenės stebėtojai nusipelno pagarbos; jei ištekėjusioms moterims tuometinėje graikų kultūroje buvo nepadoru viešumoje nesigobti, tai juo labiau būtų negarbinga taip elgtis garbinant Dievą angelų akivaizdoje.

[16]O jei kas ketintų ginčytis, težino – kitokio papročio netu-
rime* nei mes, nei Dievo bažnyčios.
[17]Duodamas šiuos nurodymus negaliu jūsų pagirti už jūsų
susirinkimus: jie išeina ne į gera. [18]Visų pirma girdžiu, kad,
kai susirenkate kaip bendruomenė, tarp jūsų būna skilimų*,
ir tuo iš dalies tikiu. [19]Taip, tarp jūsų turi būti ir pasidalijimo*,
kad paaiškėtų, kurie iš jūsų yra tinkami*. [20]Taigi, nors ir su-
sirenkate, tai dar nereiškia, kad valgote Viešpaties vakarienę,
[21]nes kiekvienas skuba suvalgyti savo maistą*, ir vienas lieka
alkanas, o kitas nusigeria. [22]Ar neturite namų, kad pavalgytu-
mėte ir išgertumėte? O gal niekinate Dievo Bažnyčią ir norite
pažeminti nepasiturinčiuosius? Ką turėčiau jums pasakyti?
Pagirti? Ne, už tai nepagirsiu.
[23]Aš gavau iš Viešpaties tai, ką ir perdaviau jums – Viešpats
Jėzus tą naktį, kurią buvo išduotas, paėmė duoną, [24]padėko-
jęs laužė ir tarė: „Tai yra mano kūnas už jus*. Tai darykite
mano atminimui.“ [25]Taip pat po vakarienės paėmė taurę,
sakydamas: „Ši taurė yra Naujoji Sandora mano kraujyje.
Kiekvieną kartą, kai gersite, darykite tai mano atminimui.“

11,16 *kitokio papročio neturime*: t. y. papročio, kai ištekėjusios moterys meldžiasi neapsigobusios ar palaidais plaukais, o vyrai – apsigobę. Paulius numano, kad jo išdėstytas požiūris gali neįtikinti. Tad, regis, jis siekia švelninti nuomonių skirtumus, sakydamas, kad tokiomis nuostatomis vadovaujasi visos jam žinomos bendruomenės – kitokios praktikos paprasčiausiai nėra.

11,18 *būna skilimų* žr. 1,10 paaišk.

11,19 *pasidalijimo*: dktv. *hairesis* čia verčiamas kaip *pasidalijimas*, nors žodis gali reikšti *vaidus* (Gal 5,20), *ereziją* (2 Pet 2,1) ar *religinę srovę, judėjimą, partiją* (Apd 5,17). Panašiai kaip I a. judaizmas buvo pasidalijęs į fariziejų, sadukiejų ir esėjų sroves, taip ir tikintieji Korinto bendruomenėje jungėsi į frakcijas, kurias siejo su vieno ar kito apaštalo autoritetu (1,12; 3,4).

11,19 *tinkami*: bdv. *dokimos – ištirtas, išmėgintas, išgrynintas*, bet taip pat *tinkamas, patikimas, tikras, pripažintas*. Abi reikšmes turi ir bendrašaknis vksm. *dokimazō – išmėginti, ištirti, kad paaiškėtų mėginio vertė*, bet taip pat *pripažinti vertu, tinkamu* (žr. 1 Tes 2,4 paaišk.). Vksm. reikšmės apima tiek procesą, tiek jo rezultatą: išmėgintas, ištirtas žmogus tampa patikimas, tinkamas Viešpaties darbams. Čia, regis, labiau turimas omenyje vienos ar kitos Korinto tikinčiųjų grupės požiūrių tinkamumas ar atmestinumas (plg. *dokimos* 2 Tim 2,15), taip pat žr. 2 Kor 10,18.

11,21 *kiekvienas skuba suvalgyti savo maistą*: Eucharistijos šventimas ankstyvojoje Bažnyčioje vykdavo namuose (plg. Apd 2,46) ir, kaip aiškėja iš šio teksto, tikintieji atsinešdavo savo maisto bei gėrimo. Problema, kurią sprendžia apaštalas, yra ta, kad nepasiturintys maisto atsinešti negalėdavo, o atsinešusieji skubėdavo patys jį suvalgyti.

11,24 *mano kūnas už jus*: kai kuriuose vėlesniuose rankraščiuose įterpiami dlv. *sulaužomas, atiduodamas*. Visgi *Corpus Paulinum* tyrinėtojai sutaria, kad trumpesnis variantas – *mano kūnas už jus* – yra būdingesnis Pauliaus rašymo stiliui.

[26]Taigi, kiekvieną kartą, kai valgote šią duoną ir geriate šią
taurę, skelbiate Viešpaties mirtį, kol jis ateis.
[27]Todėl, kas netinkamai valgo duoną ir geria Viešpaties taurę,
tas nusikals Viešpaties kūnui ir kraujui. [28]Tegu žmogus save
patikrina ir tik tuomet valgo duonos ir geria iš taurės. [29]Nes
kas valgydamas ir gerdamas Kristaus kūno neatpažįsta*, tas
valgo ir geria sau nuosprendį. [30]Todėl tarp jūsų daug silpnų,
ligotų, užtektinai ir užmigusių*. [31]Jeigu patys save tikrintu-
me, nebūtume teisiami. [32]O kai Viešpats mus teisia – auklėja,
idant nebūtume pasmerkti kartu su pasauliu. [33]Todėl, mano
broliai, kai susirenkate valgyti, palaukite vieni kitų. [34]Jei kas
alksta, tepavalgo namuose, kad susirinkimai nevirstų jums
teismu. O visa kita nurodysiu atvykęs.

12 Dabar apie dvasines dovanas*: nenoriu, broliai, kad
apie jas neišmanytumėte. [2]Žinote, kad, kai buvote pa-
gonys, jus tarytum traukte traukė prie nebylių stabų. [3]Todėl
sakau jums, kad nė vienas, kalbantis Dievo Dvasia, nesako:
„Prakeiktas Jėzus!“ Ir nė vienas negali pasakyti: „Jėzus Vieš-
pats“, jei ne Šventąja Dvasia.
[4]Esama skirtingų dovanų, bet ta pati Dvasia. [5]Esama skir-
tingų tarnysčių, bet tas pats Viešpats. [6]Ir esama skirtingų
veiklų, bet tas pats visa visuose veikiantis Dievas. [7]Kiek-
vienam duodama Dvasios raiška bendram labui. [8]Vienam
Dvasios duodamas išminties žodis, kitam – pažinimo žodis
ta pačia Dvasia, [9]vienam – iš tos pačios Dvasios – tikėjimas,

---

11,29 *Kristaus kūno neatpažįsta*: mintis gali būti suvokiama dvejopai: (1) netinkamas skubėjimas suvalgyti ir išgerti tai, ką atsinešė pasiturintys bendruomenės nariai, įrodo, kad jie nežiūri į valgomą duoną kaip į Kristaus kūną; (2) susirinkusi bendruomenė yra Kristaus kūnas, tačiau nesirūpindami silpnesniaisiais, nesulaukdami vėluojančių, tokie krikščionys *neatpažįsta Kristaus kūno*.

11,30 *tarp jūsų daug silpnų, ligotų, užtektinai ir užmigusių*: kai kurie tyrinėtojai linkę manyti, kad Paulius čia kalba apie dvasinį silpnumą; visgi labiau tikėtina, kad turimos omenyje kūno negalios, ligos ir net mirtys kaip Viešpaties auklėjimo būdai, vedantys į išganymą (11,33). Paminėtinas ir dar vienas požiūris: pasmerkimas, kurį užsitraukia neatpažįstantys Viešpaties kūno (11,29), yra skirtas šykštuoliams, nenorėjusiems maistu dalytis su kitais.

12,1 *apie dvasines dovanas*: pažyminys *pneumatika* neturi pažymimojo žodžio, todėl verčiant jį tenka įterpti. Nors dktv. *charismata* – *dovanos* šiame skyriuje pavartojamas tik 4 eil., atsižvelgiant į kontekstą, čia jis labiausiai tinka. Sudaiktavardėjusi būdvardžio forma *ta pneumatika* šiame laiške verčiama: *dvasiniai dalykai* (2,13), *dvasinės gėrybės* (9,11) ir *dvasinės dovanos* (12,1; 14,1).

kitam – išgydymo dovanos iš vienos Dvasios, [10]vienam – nepaprastų galių veiksmai, kitam – pranašavimas, vienam – dvasių skyrimas, kitam – įvairių rūšių kalbos*, dar kitam – kalbų aiškinimas. [11]Tačiau visa tai veikia viena ir ta pati Dvasia, kuri atskirai kiekvienam dalija, kaip nori.

[12]Kaip vienas kūnas turi daug narių, ir visi kūno nariai, jų daugybė, yra vienas kūnas, taip ir Kristus. [13]Juk mes visi, žydai ir graikai, vergai ir laisvieji, buvome pakrikštyti viena Dvasia į vieną kūną*, ir visi buvome pagirdyti viena Dvasia. [14]Juk kūnas – tai ne vienas narys, o daugybė. [15]Jeigu koja sakytų: „Kadangi nesu ranka, aš nepriklausau kūnui“, ar dėl to ji liautųsi priklausiusi kūnui? [16]Ir jeigu ausis sakytų: „Kadangi nesu akis, aš nepriklausau kūnui“, ar dėl to ji liautųsi priklausiusi kūnui? [17]Jei visas kūnas būtų akis, kurgi tuomet klausa? Jei visas – akis, kurgi būtų uoslė? [18]Vis dėlto Dievas sudėliojo kūne narius, kiekvieną, kaip panorėjo. [19]Jeigu visi būtų vienas narys, kurgi tuomet kūnas? [20]O dabar narių daug, bet kūnas vienas. [21]Negali akis sakyti rankai: „Man tavęs nereikia“, ar galva kojoms: „Man jūsų nereikia“. [22]Ne, būtent tie kūno nariai, kurie atrodo silpnesni, yra būtini. [23]Tuos, kuriuos laikome mažiau garbingais, supame didesne pagarba, ir mūsų gėdinguosius narius gaubia didesnis padorumas, [24]o mūsų padoriesiems nariams to nereikia. Dievas taip ir suderino kūną, daugiau pagarbos teikdamas tiems, kam jos trūksta, [25]idant kūne nebūtų skilimo ir nariai vienodai rūpintųsi vieni kitais. [26]Jei kenčia vienas narys, su juo kenčia ir visi nariai. Jei pagerbiamas [vienas] narys, su juo džiaugiasi visi nariai.

12,10 *įvairių rūšių kalbos*: pastebėtina, kad šią Dvasios dovaną Paulius apibūdina kitais žodžiais nei Lukas. Pasak Luko, Sekminių dieną pirmieji Jėzaus mokiniai, pasidarę pilni Šv. Dvasios, pradėjo kalbėti *heterais glōssais – kitomis kalbomis* (Apd 2, 4). O Paulius dar prideda žodį *genē*, kurį verčiame *rūšys*, tačiau jis gali reikšti ir *gimines, gentis, tautas*. Galimas dalykas, tikėta, kad įvairios kalbų rūšys apima ir angelų kalbas (žr. 13,1 paaišk.). Toliau Paulius frazę trumpina: *genē glōssōn*, tai pažodžiui reikštų *kalbų rūšys*, t. y. *įvairios kalbos* (12, 28). Regis, apaštalų laikais posakis *kalbėti kalbomis* tampa techniniu terminu: jį vartoja tiek Paulius (12, 30; 14, 5-6.18.23), tiek Lukas (Apd 10, 46; 19, 6), nors Morkaus intarpe skaitome: „kalbės *naujomis (kainos – naujas, nežinomas, keistas, nuostabus)* kalbomis" (Mk 16, 1).

12,13 *pakrikštyti viena Dvasia į vieną kūną*: t. y. panardinti (vksm. *baptizō – nardinti, nerti*) į Kristaus kūną kaip į mistinę sferą, kurią sudaro Dievo Dvasią turintys žmonės; taip pat žr. 10, 2 ir Rom 6, 3 paaišk.

27Jūs esate Kristaus kūnas, o skyrium – jo nariai. 28Kai ku-
riuos Dievas paskyrė Bažnyčioje, pirma – apaštalais, antra –
pranašais, trečia – mokytojais, paskui – stebuklai, paskui –
išgydymo dovanos, pagalba, vadovavimas, įvairios kalbos.
29Ar visi apaštalai? ar visi pranašai? ar visi mokytojai? ar visi
stebukladariai? 30ar visi turi išgydymo dovanų? ar visi kalba
kalbomis? ar visi aiškina? 31Siekite didžiųjų dovanų, ir aš pa-
rodysiu jums patį iškiliausią kelią.

13 Jei kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis*, bet netu-
rėčiau meilės*, būčiau aidintis varis ar žvangantys
cimbolai. 2Ir jei turėčiau pranašystės dovaną, suprasčiau visus
slėpinius ir įgyčiau visą pažinimą, jei turėčiau visą tikėjimą,
kad galėčiau kalnus kilnoti, tačiau neturėčiau meilės, būčiau
niekas. 3Ir jei išdalyčiau viską, ką turiu, ir jei atiduočiau savo
kūną, kad galėčiau pasigirti*, bet neturėčiau meilės, nebūtų
jokios naudos.
4Meilė kantri, meilė gera, nepavydi, [meilė] nesigiria,
nesipuikuoja, 5nesielgia netinkamai, neieško savo naudos,
nepyksta, pamiršta, kas bloga, 6nesidžiaugia neteisybe, bet
džiaugiasi tiesa. 7Visa pakenčia, visa tiki, visa kuo viliasi,
visa ištveria.

13,1 *Jei kalbėčiau žmonių ir angelų kalbomis*: svarstytina, ar kalbėjimas *angelų kalbomis* yra retorinė priemonė, hiperbolė, ar iš tikrųjų tikėta, jog skirtingos kalbų rūšys apima ir angelų kalbas (žr. 12,10 paaišk.). Jobo testamento knygoje, datuojamoje apie I a., pasakojama, kaip Jobo dukterys šlovino Dievą angelų kalba (48.3), dangiškųjų valdovų kalba (49.2) ir cherubų dialektu (50.2). Tad požiūris, jog čia Paulius nehiperbolizuoja, o pats teigia arba persako korintiečių įsitikinimą, kad kalbantis kitomis kalbomis gali kalbėti ir kuria nors angelų kalba, yra visai pagrįstas; taip pat žr. Kol 2,18 paaišk.

13,1 *meilės*: dktv. *agapē* – *meilė* šiame nedideliame skyriuje pavartotas net 9 kartus. Nėra dvejonių, kad tai gražiausias himnas meilei ne tik NT, bet ir visoje Biblijoje. Jis atskleidžia Kristaus Evangelijos esmę, įkūnija pagrindinę *Corpus Paulinum* temą ir ne tik korintiečiams, bet kiekvienam tikėjimo piligrimui rodo *patį iškiliausią kelią*.

13,3 *jei atiduočiau savo kūną, kad galėčiau pasigirti*: nemažai vertėjų šią mintį verčia taip: *jei atiduočiau savo kūną sudeginti*. Šį esminį minties neatitikimą lemia skirtingi tekstiniai šaltiniai. Didžioji dauguma ankstyvųjų rankraščių čia turi žodžių junginį *hina kauchēsōmai* – *kad pasigirčiau*, tačiau kita dalis – panašiai skambantį (skiriasi tik dvi raidės) *hina kauthēsomai* – *kad būčiau sudegintas*. Patristiniuose tekstuose versijos irgi yra pasidalijusios, pvz.: Klemenso ir Jeronimo raštuose skaitome *kad pasigirčiau*, o Tertulijono, Kiprijono, Auksaburnio ir kt. – *kad būčiau sudegintas*; dar įdomiau tai, kad Origeno raštuose pasitaiko abu variantai. Prasidėjus Bažnyčios persekiojimams, teksto perrašinėtojams sudeginimo variantas atrodė tinkamesnis, todėl jis paplito vėlesniuose šaltiniuose. Tačiau Nestle–Aland graikiško teksto redakcinės kolegijos nuomone, labiau tikėtina, kad Paulius rašė *kad pasigirčiau*.

8Meilė niekada neišsenka*. Pranašystės liausis, kalbos nu-
tils, baigsis pažinimas, 9nes mes pažįstame tik iš dalies ir
pranašaujame iš dalies, 10bet, kai ateis tobulumas, baigsis tai,
kas iš dalies. 11Kai buvau vaikas, kalbėjau kaip vaikas, mąs-
čiau kaip vaikas, svarsčiau kaip vaikas; tapęs vyru, palikau
tai, kas vaikiška. 12Dabar regime lyg veidrodyje, mįslingai,
o tuomet regėsime veidas į veidą. Dabar pažįstu iš dalies, o
tuomet pažinsiu, kaip esu pažintas. 13Taigi lieka tikėjimas,
viltis ir meilė – šie trys, bet didžiausia iš jų – meilė.

14 Puoselėkite meilę ir siekite dvasinių dovanų, o ypač –
kad pranašautumėte. 2Kas kalba kita kalba, ne žmo-
nėms kalba, bet Dievui. Niekas jo nesupranta, jis Dvasia
kalba slėpinius. 3O pranašaujantis kalba žmonėms, juos
ugdydamas*, ragindamas ir guosdamas. 4Kas kalba kita kal-
ba, ugdo save patį, o kas pranašauja – ugdo bendruomenę*.
5Norėčiau, kad jūs visi kalbėtumėte kalbomis, bet labiau –
kad pranašautumėte. Mat pranašaujantis yra didesnis už
kalbantįjį kalbomis, nebent pastarasis ir aiškintų, kad būtų
ugdoma bendruomenė.

6Broliai, tarkime, aš ateinu pas jus, kalbėdamas kalbomis.
Kokia jums bus nauda, jei nekalbėsiu, perteikdamas apreiš-
kimą, pažinimą, pranašystę ar pamokymą? 7Panašiai ir garsą
skleidžiantys besieliai instrumentai – aūlas ar kitara*: jei
jie neskleis skirtingų garsų, kaip žinoti, kas aūlu grojama
ar kitara skambinama? 8Ir jei trimitas skleis neaiškų garsą,
kas ruošis mūšiui? 9Taip ir su jumis: jei kalba netarsite su-
prantamų žodžių, kaip suprasti, ką sakote? Juk žodžius vėjais

---

13,8 *neišsenka*: vksm. *piptō – kristi, griūti, pulti žemyn* gali reikšti ir *išsekti, pranykti, baigtis*.

14,3 *ugdydamas*: dktv. *oikodomē – statyba, statymas*, perk. pr. *ugdymas* ir vksm. *oikodomeō – statyti, ugdyti* – vien šiame skyriuje pavartoti net septynis kartus, atskleidžia, kokią didelę reikšmę apaštalas teikė dvasiniam bendruomenės ugdymui. Kadangi pažinimo bei apskritai dvasingumo siekis gali remtis ir savanaudiškais motyvais (8,1; 13,2), Paulius pabrėžia, kad bendruomenės ugdymas pranoksta pavienio asmens tobulėjimą. Akivaizdu, kad korintiečiai tokios nesavanaudiško ir meile motyvuoto dvasingumo vizijos neturėjo; taip pat žr. 8,1 paaišk.

14,4 *bendruomenę*: atsižvelgiant į kontekstą dėl aiškumo čia ir toliau šiame skyriuje *ekklēsia* verčiama *bendruomenė*, o ne *bažnyčia*, taip pat 6,4.

14,7 *aūlas ar kitara*: dktv. *aulos – vamzdis, dūdelė* ir pan.; anksčiau vertėjai versdavo *fleita*, tačiau aūlas panašesnis į obojų arba lietuvių birbynę. Kitara – senovės graikų styginis muzikos instrumentas, sudarytas iš dviejų rėmų, išilgai jų virš nedidelio keturkampio rezonatoriaus buvo įtemptos septynios ar daugiau stygų.

paleisite. [10]Kad ir kiek daug būtų pasaulyje įvairių kalbų, nėra
nė vienos bebalsės. [11]Todėl, jeigu nesuprantu kalbos reikšmės,
kalbančiajam būsiu svetimtautis ir kalbantysis man bus sve-
timtautis. [12]Taip ir su jumis: kadangi esate uolūs dvasinių
dovanų ieškotojai, siekite jų gausos bendruomenei ugdyti.
[13]Todėl, kas kalba kita kalba, tegu meldžiasi, kad galėtų ją
ir aiškinti. [14][Mat] jei meldžiuosi kita kalba, meldžiasi ma-
no dvasia, o protas lieka bevaisis. [15]Ką gi daryti? Melsiuosi
dvasia, bet melsiuosi ir protu; giedosiu dvasia, bet giedosiu
ir protu. [16]Nes jei šlovini dvasia, kaip neišmanantis žmogus*
tars „amen“ tavo dėkojimui? jis juk nesupranta, ką kalbi.
[17]Tu gražiai dėkoji, bet kitas nėra ugdomas. [18]Dėkui Dievui,
aš kalbomis kalbu daugiau už jus visus, [19]bet bendruomenė-
je verčiau pasakysiu penkis žodžius savo protu, kad ir kitus
pamokyčiau, nei tūkstančius žodžių nežinoma kalba.

[20]Broliai, nebūkite vaikai supratimu. Blogio atžvilgiu būkite
kūdikiai, o mąstymu – subrendę žmonės. [21]Įstatyme parašyta:

Svetimomis kalbomis
ir svetimųjų lūpomis
kalbėsiu šiai tautai,
*bet ir tuomet manęs neklausys**, – sako Viešpats.

[22]Taigi, kalbos yra ženklas ne tikintiems, bet netikintiems,
o pranašavimas – ne netikintiems, bet tikintiems.

[23]Juk jeigu susirinks visa bendruomenė ir visi ims kalbėti
kalbomis, ir ateis neišmanantys ar netikintys, argi nesakys,
kad jūs šėlstate*? [24]Tačiau jei visi pranašaus ir įeis koks netikin-
tis ar neišmanantis, jis bus visų sugėdintas, visų apkaltintas,
[25]jo širdies slaptybės bus atidengtos ir, puolęs veidu žemėn,
jis pagarbins Dievą, skelbdamas: „Dievas išties yra tarp jūsų.“

14, 16 *neišmanantis žmogus*: pažod. *esantis neišmančio žmogaus vietoje*; regis, šia fraze Paulius apibūdina naujatikį, kuris vėliau pradėtas vadinti *katechumenu* (taip pat 14, 23.24).

14, 21 *Svetimomis kalbomis ir svetimųjų lūpomis kalbėsiu šiai tautai, bet ir tuomet manęs neklausys*: laisvai cituojama Iz 28, 11 ir numanoma Įst 28, 49. Izraelis neklausė savo pranašų, kurių kalbą suprato, tad dėl jų užkietėjimo Dievas atidavė tautą į svetimšalių, kurių kalbos jie nesuprato, rankas. Paulius tuo remiasi, aiškindamas, kad kalbėjimo kitomis kalbomis dovana yra kaip teismo ženklas netikintiesiems (14, 22) – jeigu jie netiki aiškia Evangelijos žinia apie kryžių (1, 18), tai niekaip negali suprasti ir kalbėjimo kitomis kalbomis dovanos, kurią duoda Šv. Dvasia. Visgi tikintieji turi rūpintis žmonių išgelbėjimu, todėl viešumoje pranašauti, mokyti bei melstis suprantama kalba (idant netikintys turėtų galimybę patikėti, o tikintieji būtų sustiprinti), o kitomis kalbomis melstis – slaptumoje (14, 2.28).

[26]Tad kaip bus, broliai? Kai susirenkate, kiekvienas turi ar
psalmę, ar pamokymą, ar apreiškimą, ar kalbą, ar aiškini-
mą; visa tai tebūna skirta ugdymui. [27]Jei kas kalba kita kalba,
tekalba du, daugiausia trys, ir paeiliui, o vienas teaiškina.
[28]Jei nebūtų aiškintojo, tegul jis bendruomenėje tyli, o kal-
ba sau ir Dievui. [29]Pranašai tekalba du ar trys, o kiti tegu
įvertina. [30]Jei kas nors bus apreikšta kitam iš ten sėdinčių,
pirmasis tenutyla. [31]Juk jūs galite visi po vieną pranašauti,
kad visi būtų pamokyti ir visi padrąsinti. [32]Pranašų dvasios
paklūsta pranašams, [33]nes Dievas yra ne sąmyšio, bet ramy-
bės Dievas. Kaip visose šventųjų bendruomenėse, [34]moterys
bendruomenėje tetyli*; joms kalbėti neleidžiama ir, kaip

14,23 *šėlstate*: vksm. *mainomai – šėlti, siusti, siautėti, pakvaišti, būti apsėstam* ir pan. (plg. Jn 10,20; Apd 12,15; 26,24-25). Kai kurie biblistai čia mėgina įžvelgti sąsajas su šėlsmu pagoniškų kultų apeigose. Tikėtina, kad Korinto tikintieji Dvasios dovanų pasireiškimą (bent jau forma) įsivaizdavo kaip mistinių kultų dvasingumą. Juk, pradėdamas rašyti apie Dvasios dovanų raišką, Paulius primena, kad iki atsivertimo juos „traukte traukė prie stabų" (12,2). Titas Livijus, aprašęs, kas Romoje vykdavo slaptų bakchanalijų metu, štai taip perteikia perpasakotus įspūdžius: „vyrai, tarsi pasiutę, konvulsiškai pranašaudavo, moterys, apsirengusios kaip bakchantės, susivėlusiais plaukais, su deglais rankose bėgdavo prie Tiberio" (*Ab urbe condita* 39,13). Tolimesni Paulius pamokymai sugriauna tokį neva dvasinių dovanų raiškos modelį: Šv. Dvasios inspiracija yra valdoma (14,32); bendruomenė yra ne sąmyšio, bet ramumo vieta (14,33); viskas, reiškiantis charizmoms, turi būti daroma tinkamai ir tvarkingai (14,40).
14,34 *moterys bendruomenėje tetyli*: mūsų, lyčių lygybės, laikais šis pamokymas itin nuodugniai tyrinėjamas teologų ir biblistų. Išskirtinos trys pagrindinės pozicijos: (1) Tai ne Pauliaus, o korintiečių tezė, kurią Paulius cituoja (panašiai kaip 7,1; 8,1 ir kt.), o atsiliepdamas paneigia. Paneigimas įžvelgiamas retoriniame apaštalo klausime: *Argi iš jūsų [t. y. vien vyrų] išėjo Dievo žodis?* (14,36). Šis požiūrio taškas mažai tikėtinas, kadangi citata labai ilga, o paneigimas nekonkretus ir apskritai sunkiai įžvelgiamas. (2) 34-35 eil. yra intarpas, parašytas ne Pauliaus, o vėlesnių redaktorių, kurie rėmėsi 1 Tim 2,11-15. Pozicija visų pirma grindžiama tuo, kad Paulius negalėjo prieštarauti pats sau: juk jis leido apsigobusiai žmonai melstis ir pranašauti (11,5) ir ką tik rašė, jog „visi [taip pat ir moterys] galite pranašauti" (14,31). Be to, atkreipiamas dėmesys į Pauliui nebūdingus posakius: *kalbėti neleidžiama* ir *kaip sako Įstatymas*. Penkiaknygėje nėra nurodymo, draudžiančio kalbėti moteriai (tiesa, kai kurie egzegetai svarsto, gal turima omenyje Pr 3,16). Be to, visur, kur mini Raštą, Paulius pateikia ir citatą, o čia citatos nėra. Galiausiai pažymima, kad keliuose vėlesniuose rankraščiuose 34-35 eil. yra nukeltos į skyriaus pabaigą, t. y. po 40 eil., o vienas XII a. rankraštis šias eilutes teksto ženklais pažymi kaip intarpą. Visgi didžiausias iššūkis šiam požiūrio taškui yra tai, kad 34-35 eil. tekstas yra visuose ankstyvuosiuose rankraščiuose. (3) Pauliaus paliepimą moterims tylėti reikia aiškintis, atsižvelgiant į artimiausią kontekstą, t. y.: „Pranašai tekalba du ar trys, o kiti tegu įvertina" (14,29). Taigi moterys bendruomenėje pranašaudavo, tačiau aptariant pranašystes turėjo tylėti. Tiek judėjiškoje, tiek helenistinėje kultūroje moterys neturėjo teisės dalyvauti viešajame diskurse, o viešumoje prieštarauti savo vyrui buvo apskritai nepadoru. Paulius, ragindamas apsvarstyti pranašystes, žmonoms liepia patylėti, o nuomonių skirtumus su savo vyru išsiaiškinti namuose (14,35). Pastebima ir tai, kad moterys neturėjo galimybių išsilavinti. Apibendrinant šį požiūrį, daroma išvada, kad, palyginti su tuometinėmis etikos normomis, Pauliaus leidimas moterims viešai kalbėti (meldžiantis ir pranašaujant) ir taip ugdyti bendruomenę (11,5; 14,31) suteikė joms daugiau teisių nei buvo įprasta. Tačiau visai nepaisyti egzistavusių etikos taisyklių ištekėjusiai moteriai buvo *negražu* (14,35).

sako Įstatymas, tegu paklūsta. 35O jei nori ko nors išmokti,
namie tepasiklausia savo vyrų, nes moteriai negražu kalbėti
bendruomenėje. 36Ar Dievo žodis išėjo iš jūsų? ar jus vienus
pasiekė? 37Jei kas manosi esąs pranašas ar Dvasios žmogus,
tegu supranta, kad tai, ką jums rašau, yra Viešpaties įsaky-
mas. 38O kas to nepripažįsta, pats nebus pripažintas. 39Taigi,
[mano] broliai, siekite pranašauti ir nedrauskite kalbėti kal-
bomis. 40Bet viskas tebūna daroma tinkamai ir tvarkingai.

15 Primenu jums, broliai, Evangeliją, kurią esu jums
paskelbęs, kurią jūs priėmėte, kuria remiatės 2ir
kuria būsite išgelbėti, jei laikotės Evangelijos žodžio, kurį
jums paskelbiau, nebent veltui buvote įtikėję. 3Pirmiausia
jums perdaviau, ką pats esu gavęs: kad Kristus numirė už
mūsų nuodėmes, pagal Raštus, 4kad buvo palaidotas ir yra
prikeltas trečią dieną, pagal Raštus, 5ir kad pasirodė Kefui,
paskui dvylikai; 6tada jis pasirodė iš karto daugiau nei pen-
kiems šimtams brolių, kurių daugumas gyvena iki šiolei, o kai
kurie yra užmigę; 7po to pasirodė Jokūbui, paskui visiems
apaštalams; 8o visų galiausiai, tartum ne laiku gimusiam,
pasirodė ir man. 9Juk aš esu mažiausias iš apaštalų, never-
tas vadintis apaštalu, nes persekiojau Dievo Bažnyčią, 10bet
Dievo malone esu, kas esu, ir jo man suteikta malonė neliko
bergždžia, priešingai – pasidarbavau daugiau už juos visus,
tiesa, ne aš, o Dievo malonė, esanti su manimi. 11Tad ar aš,
ar jie – taip mes skelbiame, ir taip jūs patikėjote.

12O jei skelbiama, kad Kristus buvo prikeltas iš numirusių,
kaip kai kurie iš jūsų sako, jog nėra mirusiųjų prisikėlimo? 13Jei
nėra mirusiųjų prisikėlimo, tai ir Kristus nebuvo prikeltas;
14o jei Kristus nebuvo prikeltas, tai tuščias [ir] mūsų skelbi-
mas, tuščias ir jūsų tikėjimas. 15Be to, išeina, kad mes esame
melagingi Dievo liudytojai, nes liudijome, kad Dievas prikėlė
Kristų, kurio jis neprikėlė, jei jau mirusieji nėra prikeliami.
16Juk jeigu mirusieji nėra prikeliami, tai ir Kristus nebuvo
prikeltas; 17o jei Kristus nebuvo prikeltas, tai bergždžias jūsų
tikėjimas, jūs vis dar esate savo nuodėmėse, 18tuomet ir užmi-
gusieji Kristuje yra žuvę. 19Jei Kristumi viliamės vien šiame
gyvenime, tai esame labiausiai apgailėtini iš visų žmonių.

[20]Bet iš tiesų Kristus yra prikeltas iš mirusių, pirmavaisis
iš užmigusiųjų*. [21]Kadangi mirtis – per žmogų, tai per žmo-
gų ir mirusiųjų prisikėlimas. [22]Nes kaip Adome visi miršta,
taip Kristuje visi atgyja, [23]bet kiekvienas pagal savo eilę:
pirma Kristus, po to Kristaus žmonės – jo atėjimo metu*,
[24]o tuomet – pabaiga, kai jis perduos karalystę Dievui Tėvui,
sunaikinęs visus valdovus, valdžias ir galias. [25]Juk jis turės
karaliauti, kol visus priešus paties po savo kojomis. [26]Pasku-
tinis priešas, kuris bus sunaikintas, – mirtis, [27]nes *visa palenkė
jam po kojų**. Kai sakoma „visa palenkta“, aišku, kad išskyrus
tą, kuris jam visa palenkė. [28]O kai jam bus visa palenkta, tada
[ir] pats Sūnus nusilenks tam, kuris jam visa palenkė, idant
Dievas būtų visa visame. [29]Antraip ką darys krikštijamieji už
mirusiuosius*? Jei mirusieji apskritai nėra prikeliami, kam

15,20 *pirmavaisis iš užmigusiųjų*: dktv. *aparchē* gali reikšti ir tiesiog *pirma*, kaip 15,23, tačiau labiau tikėtina, kad Paulius mirusiųjų prisikėlimui apibūdinti pasitelkia šį žodį, turėdamas omenyje ST pirmųjų derliaus vaisių nuėmimo šventimą. Kaip Izraelyje buvo švenčiama, surinkus pirmuosius derliaus vaisius ir grūdus (Iš 23,16), taip krikščionys švenčia Kristaus prisikėlimą su viltimi, kad ir patys bus prikelti, kai amžių pabaigoje Dievas surinks visą derlių. Vienoje iš Jėzaus parabolių taip ir sakoma: „Pjūtis – pasaulio pabaiga" (Mt 13,39). Paulius tikinčiųjų prisikėlimą susieja su paruzija, t. y. su Kristaus atėjimu 15,23.

15,23 *jo atėjimo metu*: dktv. *parousia – buvimas čia, atėjimas, atvykimas* yra reikšmingas eschatologinis terminas, žymintis antrąjį Kristaus atėjimą į žemę. Teologijoje antrasis Kristaus atėjimas įsitvirtino graikišku paruzijos pavadinimu, o pirmasis – lotynišku žodžiu *adventus*, taip pat reiškiančiu *atėjimą*. Pauliaus laiškuose paruzijos kategoriją randame kaskart, kai kalbama apie Kristaus sugrįžimą (1 Tes, 2,19; 3,13; 4,15; 5,23; 2 Tes 2,1.8), nors jis taikomas ir Antikristo pasirodymui (2 Tes 2,9), taip pat ne teologine reikšme, kalbant apie žmonių atvykimą (16,17; 2 Kor 7,6.7; Fil 1,26).

15,27 *nes visa palenkė jam po kojų*: cit. Ps 8,6.

15,29 *krikštijamieji už mirusiuosius*: teologai ir NT tyrinėtojai pateikia ne vieną skirtingą šios minties paaiškinimą. Išskirsime kelis pagrindinius: (1) Manoma, kad korintiečiai adaptavo pagoniškus papročius ir iš tiesų buvo krikštijami vietoje savo mirusiųjų artimųjų, idant šie būtų išgelbėti. Žinių, kad tokio ritualo būta, pateikia Tertulijonas (*Adversus Marcionem* 5.10; *De resurrectione carnis* 48), Epifanijus (*Panarion* 28.6), Filasteris (*Heresiae* 49). Tačiau šie krikščionių autoriai smerkia tokią praktiką, kaip pagonišką. Todėl mažai tikėtina, kad Paulius, laiške daug kartų įspėjęs korintiečius saugotis pagoniškų apeigų, tokį ritualą čia pasitelktų kaip vieną iš savo argumentų. (2) Įžvelgiamos ne pagoniškos, o judėjiškos krikštijimosi už mirusiuosius sąsajos (plg. 2 Mak 12,43-45), tačiau, kaip ir pirmuoju atveju, manoma, kad buvo krikštijamasi už kitus, jau mirusius. (3) Atsižvelgiant į 15 sk. kontekstą ir *Corpus Paulinum* teologiją krikšto klausimu, labiausiai tikėtina, kad turimas omenyje tikinčiųjų vandens krikštas. Jau Jonas Auksaburnis rašo, kad Pauliaus posakis primena krikšto formulę (*Homiliae in epistulam i ad Corinthios* 40.2). Žodis *mirusieji* gali reikšti arba tų, kurie krikštijami, dvasinę būklę iki tikėjimo (Ef 2,1.5; Kol 2,13), arba mirtingą tikinčiųjų kūną (Rom 6,12; 8,10). Bet kuriuo atveju, vandens krikštas, Pauliaus požiūriu, yra mirtį ir prisikėlimą liudijantis ženklas / sakramentas (Rom 6,3-14; Kol 2,12-13), o šiame skyriuje jis ir siekia parodyti, kad mokymas apie tikinčiųjų prisikėlimą pagrįstas.

už juos krikštytis? [30]Kodėl ir mes kas valandą esame pavoju-
je? [31]Kasdien susiduriu su mirtimi, prisiekiu, [broliai,] savo
pasididžiavimu, kurį turiu mūsų Viešpatyje Jėzuje Kristuje,
jumis. [32]Jei su žvėrimis Efeze kovojau* kaip viso labo žmogus,
kas man iš to? Jei mirusieji nėra prikeliami, tai

valgykime ir gerkime,
*juk rytoj mirsime.**

[33]Neapsirikite:

*Gadina dorą būdą blogos pažintys.**

[34]Išsiblaivykite, kaip pridera, ir nenuodėmiaukite. Kai kurie
iš jūsų nepažįsta Dievo – sakau tai jūsų gėdai.

[35]Ko gero, kas nors paklaus: „Kaip gali būti prikeliami mi-
rusieji? Su kokiu kūnu jie ateina?" [36]Kvaily, tai, ką tu pasėji,
neatgyja, jei nenumiršta. [37]Sėdamas tu sėji ne būsimą kūną,
o pliką grūdą, tarkime, kviečių ar kokį kitą. [38]O Dievas jam
duoda kūną, kokį panorėjo – kiekvienai sėklai savą kūną. [39]Ne
visi kūnai vienodi: vienoks žmonių, kitoks gyvulių kūnas,
vienoks paukščių, kitoks žuvų; [40]yra dangaus kūnų ir žemės
kūnų: vienokia yra dangiškųjų šlovė, kitokia – žemiškųjų,
[41]vienoks saulės, kitoks mėnulio, dar kitoks žvaigždžių spin-
dėjimas; juk ir žvaigždės spindi skirtingai.

[42]Taip ir su mirusiųjų prisikėlimu. Sėjamas pražūvantis
kūnas, prikeliamas nepražūvantis, [43]sėjamas negarbingas,
prikeliamas šlovingas, sėjamas silpnas, prikeliamas galin-
gas, [44]sėjamas sielinis kūnas, prikeliamas dvasinis kūnas.
Jeigu yra sielinis kūnas, tai yra ir dvasinis. [45]Taip ir parašyta:

15,32 *su žvėrimis Efeze kovojau*: mirusiųjų prisikėlimui pagrįsti Paulius pasitelkia dar vieną argumentą – savo, kaip apaštalo, tarnystę ir su ja susijusius mirtinus pavojus, kuriuos jis išsamiai aprašo 2 Kor 11,23-29. Mintį apie kovą su žvėrimis galime suprasti arba tiesiogine, arba perkeltine prasme. Pastaroji, rodos, yra labiau tikėtina. Jei Pauliui, kaip pasmerktam nusikaltėliui, išties būtų tekę Efezo amfiteatre kovoti su žvėrimis, jis, pagal romėnų teisę, būtų praradęs savo pilietybės teikiamas teises, o taip nebuvo (Apd 22,25-29; 23,27). Greičiausiai ir Lukas tokį įvykį būtų paminėjęs Apaštalų darbuose. Veikiau žvėrimis Paulius vadina priešiškus Evangelijai ir trokštančius jo kraujo žmones, kurių Efeze, pasak jo paties, buvo daug (16,8-9). Ir kitoje vietoje apsigynimą teisme Paulius metaforiškai lygina su išplėšimu iš liūto nasrų (2 Tim 4,16-17).

15,32 *Valgykime ir gerkime, juk rytoj mirsime*: cit. Iz 22,13.

15,33 *Gadina dorą būdą blogos pažintys*: citata iš Menandro (apie 342 – 290 pr. Kr.) komedijos (fragmentas 187 [218]) *Taidė* (gr. *Thaïs*). Kadangi ne vienas Menandro posakis tapo plačiai cituojama auksine mintimi, svarstytina, ar čia Paulius pateikia teksto citatą, ar korintiečiams gerai žinomą maksimą.

pirmasis žmogus, Adomas, *tapo gyva siela**; o paskutinis Ado-
mas – gyvenimą teikiančia dvasia [46]Tačiau pirma ne dvasios,
o sielos žmogus*, ir tik paskui – dvasios. [47]Pirmasis žmogus –
iš žemės dulkių, žemiškasis, o antrasis žmogus – iš dangaus.
[48]Koks žemiškasis, tokie ir žemiškieji, ir koks dangiškasis,
tokie ir dangiškieji. [49]Tad kaip nešiojome žemiškojo atvaizdą,
taip nešiosime ir dangiškojo atvaizdą.

[50]Štai ką sakau, broliai: kūnas ir kraujas negali paveldėti
Dievo karalystės ir kas pražūva nepaveldės to, kas nepražū-
va. [51]Štai skelbiu jums slėpinį: nors ne visi užmigsime, bet
visi būsime perkeisti – [52]staiga, akimirksniu, aidint pasku-
tiniajam trimitui*. Jis sutrimituos ir mirusieji bus prikelti
nepražūvantys, o mes būsime perkeisti, [53]nes ši pražūtis turi
apsivilkti nepražūtimi, ir šis marumas apsivilkti nemarumu.
[54]Kai ši pražūtis apsivilks nepražūtimi ir šis marumas apsi-
vilks nemarumu, tuomet išsipildys užrašytas žodis:

*Mirtis pergalės praryta!**
[55]*Kur, mirtie, tavoji pergalė?*
*Kur, mirtie, tavasis geluonis?**

[56]Mirties geluonis – nuodėmė, o nuodėmės galia – Įstaty-
mas. [57]Bet ačiū Dievui, kuris duoda mums pergalę per mūsų
Viešpatį Jėzų Kristų.

[58]Taigi, mano mylimieji broliai, būkite tvirti, nepajudi-
nami, visuomet turtėkite Viešpaties darbais žinodami, kad
jūsų triūsas Viešpatyje nėra bergždžias.

16 Dabar apie rinkliavą šventiesiems*: darykite taip, kaip
esu nurodęs Galatijos bendruomenėms. [2]Kas pirmąją

15,45 *tapo gyva siela*: cit. Pr 2,7.
15,46 *sielos žmogus*: žr. 2,14 paaišk.
15,52 *aidint paskutiniajam trimitui*: plg. 1 Tes 4,16.
15,54 *Mirtis pergalės praryta!*: laisvai cituojama Iz 25,8.
15,55 *Kur, mirtie, tavasis geluonis?*: laisvai cituojama Oz 13,14.
16,1 *apie rinkliavą šventiesiems*: vienas iš Pauliaus įsipareigojimų Jeruzalės bendruomenei buvo jos rėmimas lėšomis, surinktomis bažnyčiose pagonijoje (plg. Gal 2,10). Apaštalas tai darė ne tik Korinte bei čia minimose Galatijos bendruomenėse, bet ir kitur (Rom 15,25-27). Rinkliavas motyvavo ne tik skirtingas pragyvenimo lygis – Judėjoje gyvenimo sąlygos buvo kur kas sunkesnės (Apd 11,27-30) – bet visų pirma savo tikėjimo tėvų ir apskritai dvasinių šaknų pripažinimas: „jei pagonys yra judėjų dvasinių gėrybių dalininkai, tai patys privalo patarnauti jiems dalydamiesi žemiškosiomis" (Rom 15,27). Šią perspektyvą Paulius teologiškai grindžia ir plėtoja 2 Kor 8-9 sk.

savaitės dieną kiekvienas iš jūsų teatideda, kiek gali, iš to,
ką yra sukaupęs, idant rinkliavos nebūtų daromos tik man
atvykus. [3]O atvykęs pasiųsiu jūsų parinktus žmones su palydimaisiais laiškais, kad nuneštų jūsų dovaną į Jeruzalę. [4]Jei
pasirodys, kad ir man verta keliauti, jie keliaus su manimi.
[5]Pas jus atkeliausiu, perėjęs Makedoniją. Makedonijoje
neužsibūsiu*, [6]o pas jus galbūt pasiliksiu arba ir peržiemosiu,
kad išlydėtumėte mane, kai keliausiu toliau. [7]Mat nenoriu
dabar su jumis pasimatyti tik praeidamas. Viliuosi, jei Viešpats leis, kurį laiką pas jus paviešėti. [8]Iki Sekminių viešėsiu
Efeze, [9]nes čia plačiai atsivėrusios durys mano darbui, bet ir
priešų daug. [10]Jei atvyks Timotiejus, žiūrėkite, kad jam pas
jus nieko netektų bijoti, nes jis, kaip ir aš, dirba Viešpaties
darbą. [11]Todėl niekas jo teneniekina. Išlydėkite jį ramybėje,
kad ateitų pas mane, nes laukiu jo kartu su broliais.

[12]Dėl brolio Apolo: labai raginau jį, kad su broliais aplankytų
jus, bet dabar jis visai neturi noro vykti; ateis, radęs tinkamą laiką.

[13]Budėkite, tvirtai stovėkite tikėjimu, būkite vyriški, stiprūs! [14]Tegu viskas jūsų būna daroma su meile.

[15]Prašau jūsų, broliai, – jūs žinote Stepono namus, kad
jie yra Achajos pirmavaisiai*, paskyrę save šventųjų tarnystei, – [16]kad ir jūs paklustumėte tokiems žmonėms ir visiems,
kurie dirba ir vargsta kartu su mumis. [17]Džiaugiuosi Stepono,
Fortunato ir Achaiko atvykimu, jie užpildė jūsų nebuvimo
spragą, [18]atgaivino ir mano, ir jūsų dvasią. Gerbkite tokius
žmones!

[19]Jus sveikina Azijos bendruomenės. Šiltai jus sveikina Akvilas ir Priska* ir bendruomenė jų namuose*. [20]Jus sveikina
visi broliai. Sveikinkite vienas kitą šventu pabučiavimu*.

16,5 *Makedonijoje neužsibūsiu*: pažod. *Makedoniją pereisiu*.
16,15 *Achajos pirmavaisiai*: t. y. pirmieji patikėję Kristumi Achajos krašte, žr. 15,20 paaišk.
16,19 *Akvilas ir Priska*: žr. Rom 16,3 paaišk.
16,19 *bendruomenė jų namuose*: Apd 2,46; plg. Kol 4,15, žr. Rom 16,5 ir Flm 1,2 paaišk.
16,20: žr. 2 Kor 13,12 paaišk.

[21]Sveikinimai – mano paties, Pauliaus, ranka*. [22]Jei kas
nemyli Viešpaties, tebūnie prakeiktas*. Maranata*! [23]Vieš-
paties Jėzaus malonė su jumis. [24]Mano meilė su jumis visais
Kristuje Jėzuje.

16,21 *mano paties, Pauliaus, ranka*: žr. 2 Tes 3,17 paaišk., plg. *Gal* 6,11; Kol 4,18; Fm 1,19.
16,22 *tebūnie prakeiktas*: žr. Gal 1,8 paaišk.
16,22 *Maranata*: NT šis aramėjiškas posakis randamas tik šioje vietoje. Jis gali reikšti: (1) *Viešpats atėjo*, (2) *Viešpats ateina* arba (3) *Viešpatie, ateik*. Visos šios prasmės tinka ir teologiniu aspektu: tai gali būti išpažinimas, įtvirtinantis Viešpaties atėjimo (pirmojo arba antrojo) faktą, arba maldavimas, kad Kristus kuo greičiau sugrįžtų. *Didachėje* (10, 6) ta pati formulė vartojama Eucharistiniame kontekste, tačiau ir vėl neaišku, ar kaip išpažinimas, ar kaip malda. Kadangi pastaroji, tik graikų kalba, skamba Apreiškimo knygos pabaigoje – *ateik, Viešpatie Jėzau* (Apr 22, 20) – tai ir čia *marana tha* tradiciškai traktuojama kaip malda.

ANTRAS LAIŠKAS KORINTIEČIAMS

1 Paulius, Dievo valia Kristaus Jėzaus apaštalas, ir brolis
Timotiejus – Dievo Bažnyčiai Korinte ir visiems šven-
tiesiems, gyvenantiems visoje Achajoje. 2 Malonė ir ramybė
jums nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties Jėzaus Kristaus.
3 Palaimintas Dievas* ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus
Tėvas, gailestingumo Tėvas ir visokeriopos paguodos Die-
vas*, 4 guodžiantis mus visuose mūsų varguose*, kad ir mes
galėtume paguosti visokio vargo prislėgtuosius ta paguoda,
kuria patys esame Dievo guodžiami. 5 Nes kaip gausėja mums
tenkančių Kristaus kentėjimų*, taip per Kristų gausėja ir
mūsų paguodos. 6 Jei esame slegiami vargo, tai jūsų paguo-
dai ir išgelbėjimui. Jei esame guodžiami, tai jūsų paguodai,
teikiančiai jėgų ištverti tokius pačius kentėjimus, kokius ir
mes kenčiame. 7 Mūsų pasitikėjimas jumis tvirtas, nes žino-
me, kad esate ir kentėjimų, ir paguodos bičiuliai.
8 Norime, kad jūs, broliai, žinotumėte apie bėdą, į kurią mes
patekome Azijoje. Buvome taip nepakeliamai slegiami, kad
nė nesitikėjome likti gyvi. 9 Patys sau buvome ištarę mirties

---

1, 3 *Palaimintas Dievas*: žr. Ef 1, 3 paaišk.
1, 3 *visokeriopos paguodos Dievas*: šiame laiške Dievo, kaip guodėjo visuose žmogaus varguose, paveikslas atskleidžiamas itin ryškiai (1, 3-11; 7, 2-13); taip pat žr. 7, 6 paaišk.
1, 4 *varguose*: dktv. *thlipsis – suspaudimas, priespauda, kančia, vargas* – yra vienas raktinių laiško žodžių, pavartotas 9 kartus (1, 8; 4, 17; 6, 4 ir kt.); taip pat žr. Rom 2, 9 paaišk.
1, 5 *kaip gausėja mums tenkančių Kristaus kentėjimų*: laiško įžanga supažindina su pagrindine tema – krikščionių kentėjimais pasaulyje. Nors Kristus ir dovanojo pergalę prieš blogį, Pauliaus įsitikinimu, Dievas nepanaikina vargo, bet dalyvauja jame, teikdamas savo malonę ir paguodą.

nuosprendį ir jau pasitikėjome ne savimi, o Dievu, prikelian-
čiu mirusiuosius. 10Jis išgelbėjo mus iš mirtino pavojaus, ir
gelbės. Viliamės juo, [kad] ir toliau gelbės, 11prisidedant ir
jums malda už mus, idant už daugelio lūpomis mums iš-
melstą dovaną* daugelis už mus dėkotų.
12Štai kuo didžiuojamės – savo sąžinės liudijimu*, kad pa-
saulyje, o ypač jūsų atžvilgiu, gyvenome vadovaudamiesi
Dievo nuoširdumu ir tyrumu, [ir] ne kūniška išmintimi,
bet Dievo malone. 13Nerašome jums nieko, išskyrus tai, ką
galite perskaityti ir suprasti. Viliuosi, kad suprasite iki galo,
14kaip iš dalies mus jau supratote, kad [mūsų] Viešpaties Jė-
zaus dieną mes būsime jūsų pasididžiavimas, o jūs – mūsų*.
15Kupinas tokio pasitikėjimo, ketinau pirma atkeliauti pas
jus, kad antrąkart gautumėte malonę, 16ir pro jus keliauti į
Makedoniją, o iš Makedonijos vėl atvykti pas jus, kad išly-
dėtumėte mane į Judėją. 17Argi turėdamas tokių ketinimų
elgiausi lengvabūdiškai? O gal šie ketinimai tėra kūniško
žmogaus ketinimai ir mano „taip, taip“ reiškia „ne, ne“?
18Prisiekiu, kaip Dievas ištikimas*, mūsų žodis jums nėra
ir „taip“, ir „ne“. 19Dievo Sūnus Jėzus Kristus, kurį mes – aš,
Silvanas ir Timotiejus – jums paskelbėme, nebuvo „taip“ ir
„ne“. 20Kiek tik yra Dievo pažadų, jame jie yra „taip“. Todėl
per jį ir mūsų tariamas „amen“ Dievo šlovei. 21Tai jis, Dievas,

---

1,11 *dovaną* dktv.: *charisma* čia apibūdina Dievo malonę, apsaugojusią nuo akivaizdžios mirties.

1,12 *savo sąžinės liudijimu*: apie sąžinės – *suneidēsis* etimologiją ir genezę antikinėje literatūroje bei jos sąvoką Pauliaus teologijoje žr. 1 Kor 8,7 paaišk.

1,14 *Viešpaties Jėzaus dieną mes būsime jūsų pasididžiavimas, o jūs – mūsų*: dktv. *kauchēma* ir *kauchēsis* – *pasididžiavimas, pasigyrimas* bei vksm. *kauchaomai* – *girtis* yra raktiniai šio laiško žodžiai, iš viso pavartoti net 29 kartus. Pasakęs, kad gali didžiuotis savo sąžine, Paulius pristato ir eschatologinę perspektyvą šiuo aspektu: deramas apaštalo ir jo pagimdytos tikinčiųjų bendruomenės tarpusavio santykis yra pasitikėjimas ir pasididžiavimas. Mat korintiečiai buvo nusivylę Pauliumi kaip apaštalu ir apskritai sudvejoję jo pašaukimu bei skelbiama Evangelija. O Paulius priešingai – vis kartoja, kad pasitiki korintiečiais ir giriasi jais (7,4.14; 9,2); tuo pačiu turėtų atsilyginti ir Korinto bendruomenė (5,12; 12,11). Pasigyrimo motyvas daug kartų kartojasi ir vadinamojoje „kvailio prakalboje“ (11,16 – 12,13), skirtoje sugėdinti korintiečiams ir atskleisti klaidingiems gyrimosi bei pasididžiavimo motyvams.

1,18 *Prisiekiu, kaip Dievas ištikimas*: idiomatinis posakis, būdingas iškilmingoms priesaikoms. Laiško įžangoje tai jau antras apaštalo patikinimas dėl savo sąžiningo elgesio. Pirma Paulius prisiekia savo sąžine, dabar – Dievu. Apaštalo planus atvykti į Korintą iš pradžių sujaukė bėda, greičiausiai persekiojimas, tačiau, kaip toliau paaiškėja, ir netinkama Korinto bendruomenės būklė (1,23; žr. 2,1 paaišk.). Tad misijinių kelionių maršruto pasikeitimų, nesvarbu, dėl kokių priežasčių, negalima laikyti svariais argumentais, sprendžiant pasitikėjimo apaštalu ir jo dorovės klausimus. Tai ir yra pagrindinis Antrojo laiško korintiečiams parašymo motyvas.

mus kartu su jumis stiprina Kristuje, patepė, [22]paženklino
savo antspaudu ir davė mūsų širdims Dvasios užstatą*.
[23]Šaukiuosi Dievą savo sielos liudytoju – į Korintą nebekelia-
vau gailėdamas jūsų. [24]Nenorime viešpatauti jūsų tikėjimui,
bet esame jūsų džiaugsmo talkininkai – tikėjimu jūs ir taip
tvirtai stovite.

2 Aš nusprendžiau nebekeliauti pas jus su liūdesiu*. [2]Nes,
jeigu aš jus liūdinu, kas mane pradžiugins, jei ne tas,
kurį nuliūdinau? [3]Todėl ir parašiau jums, kad, kai atvyksiu,
manęs nenuliūdintų tie, kurie turėtų mane pradžiuginti. Juk
pasitikiu jumis visais ir žinau, kad mano džiaugsmas yra ir
visų jūsų džiaugsmas. [4]Iš didelio sielvarto ir širdgėlos rašiau
jums, gausiai liedamas ašaras, ne tam, kad liūdėtumėte, bet
kad žinotumėte, kaip stipriai jus myliu.
[5]Jei kas ir nuliūdino, tai ne mane, bet (nenoriu perlenkti),
bent iš dalies, nuliūdino jus visus. [6]Tokiam pakanka dau-
gumos skirto sudrausminimo*. [7]Dabar, priešingai, veikiau
turėtumėte jam atleisti ir jį paguosti, kad jo nepaskandintų
beribis liūdesys. [8]Todėl raginu jus: įrodykite, kad jį myli-
te*. [9]Tam ir parašiau, kad jus išmėginčiau ir sužinočiau, ar

---

1,22 *paženklino savo antspaudu ir davė mūsų širdims Dvasios užstatą*: plg. 5,5; Ef 1,13-14, žr. Ef 1,13 ir 1,14 paaišk.

2,1 *nusprendžiau nebekeliauti pas jus su liūdesiu*: kai kurie korintiečiai kaltino apaštalą esant lengvabūdį ir nepatikimą (1,17; 10,2). Čia Paulius atskleidžia pagrindinę priežastį, kodėl jis nenorėjo vėl keliauti į Korintą – konfliktą su žmogumi, kurio vardas neminimas (apskritai šiame laiške, priešingai nei pirmajame, nėra paminėtas nė vienas vardas), bet jis vadinamas tuo, *kas nuliūdino*, (2,5) ir *įžeidėju* (7,12). Šis asmuo netikėjo Pauliaus pašaukimu, juodino jo tarnystę ir susilaukė nemažos bendruomenės dalies pritarimo. Todėl apaštalas nuolat pabrėžia, kad tiek jo paties, tiek jo bendražygių elgesys yra nepriekaištingas (1,19-23; 2,17; 3,1-6; 4,2; 5,11-12; 6,1-13 ir kt.). Apskritai 2 Kor galime laikyti didžiąja Pauliaus apaštalystės apologija (panašia intencija buvo parašytas ir Laiškas galatams).

2,6 *sudrausminimo*: NT dktv. *epitimia* pavartotas tik šioje vietoje. Jis bendrašaknis vksm. *epitimaō*, kuris reiškia *barti, priekaištauti, drausminti, pasmerkti*, pvz.: „Neištyręs reikalo, nesikabinėk, pirma apsvarstyk, tik tada pasmerk [*epitima*]" (Sir 11,7). LXX vartojamas bendrašaknis dktv. *epitimēsis* – *barimas, priekaištas, smerkimas*, pvz.: „Geriau yra išgirsti išmintingo barimą [gr. *epitimēsin*] negu klausytis kvailųjų giedojimo" (Koh 7,5). Taigi turima omenyje tam tikra, galbūt tik verbalinė, bažnytinė disciplina.

2,8 *įrodykite, kad jį mylite*: vien bažnytinė disciplina prasižengusiojo nepakeis. Todėl savo „įžeidėjui" ir bendruomenės „liūdintojui" Paulius ragina parodyti meilę; vksm. *kuroō*, plačiai vartotas teisinėje praktikoje, reiškia *patvirtinti, ratifikuoti, aprobuoti* ir pan. Tad Pauliaus, kaip *įžeistojo*, požiūris į savo *įžeidėją*, o sykiu ir raginimas Korinto bendruomenei, grindžiamas esmine krikščionybės nuostata – blogį įveikti gali tik gėris ir meilė (plg. Mt 5,44; Rom 12,17-21).

visada esate klusnūs. 10O kam jūs atleidžiate, tam atleidžiu
ir aš. Juk kam aš atleidau, jei ką atleidau*, tai padariau dėl
jūsų Kristaus akivaizdoje, 11idant nepasinaudotų mumis šė-
tonas; juk žinome jo kėslus.
12Kai atvykau skelbti Kristaus Evangelijos į Troadę, nors
durys man buvo Viešpaties atvertos, 13mano dvasia neri-
mavo, nes neradau savo brolio Tito. Tad, atsisveikinęs su
jais, iškeliavau į Makedoniją. 14Ačiū Dievui, kuris visuomet
veda mus Kristaus pergalės eisenoje* ir per mus visur sklei-
džia savo pažinimo kvapsnį. 15Juk esame malonus Kristaus
kvapsnis* Dievui tarp išgelbėtųjų, ir tarp žūstančiųjų. 16Vie-
niems – kvapsnis iš mirties į mirtį, kitiems – kvapsnis iš
gyvenimo į gyvenimą*. Kas gi tai pajėgia? 17Kitaip nei dau-
gelis, mes nesame Dievo žodžio prekeiviai*. Ne, kalbame
Kristuje kaip atviros širdies žmonės, kaip Dievo pasiuntiniai,
Dievo akivaizdoje.

2, 10 *jei ką atleidau*: rafinuotas, turintis ne vieną hipotetinį intarpą, stilius, atskleidžia Pauliaus taktą; pastarąjį šalutinį sakinį kai kurie vertėjai supranta taip: *jei buvo ką atleisti*. Vienaip ar kitaip šią mintį nelengva suprasti. Panašu, kad apaštalas labai taktiškai, saugodamasis būti kategoriškas, juk kalba eina apie jo įžeidėją, rašo: „kam aš atleidau, *o aš atleidau*, tai padariau dėl jūsų Kristaus akivaizdoje".

2, 14 *veda mus Kristaus pergalės eisenoje*: vksm. *thriambeuō – švęsti pergalę, eiti, būti vedamam pergalės procesijoje* (iš kurio per lotynų *triumphare, triumphus* kilo tarptaut. žodž. *triumfuoti, triumfas*), pavartotas čia ir Kol 2, 15, Pauliaus dienomis apibūdindavo pompastišką triumfo procesiją, kurioje, Romos kariuomenei įžengiant į miestą, buvo vedami ir nugalėtos kariuomenės belaisviai. Pavartodamas šią analogiją, apaštalas pabrėžia tiek Kristaus pergalę, tiek ir savo, kaip Kristaus kalinio, kentėjimus (plg. Ef 3, 1; 4, 1; Flm 1, 1.9). Toliau rutuliojantis šiai laiško temai, paaiškėja, kad Kristaus pergalė prieš piktąjį nereiškia, jog krikščionys, gyvendami pasaulyje, išvengs kančios (11, 22-30; 12, 7-10).

2, 15 *esame malonus Kristaus kvapsnis*: plg. Ef 5, 2, žr. Fil 4, 18 paaišk.

2, 16 *Vieniems – kvapsnis iš mirties į mirtį, kitiems – kvapsnis iš gyvenimo į gyvenimą*: vieni tyrinėtojai posakį traktuoja tik lingvistiškai, kaip semitinį superlatyvą, atėjusį į graikų kalbą, kiti įžvelgia teologines prasmes – Kristaus mirtį ir prisikėlimą. Vienu atveju pabrėžiamas dvasinės būklės intensyvėjimas iki aukščiausio laipsnio (plg. 3, 18), o kitu – skirtingi požiūriai į Kristų, jo apaštalus ir Evangeliją, t. y. netikintiesiems žinia apie nukryžiuotą, mirusį ir prisikėlusį Jėzų asocijuojasi su negeidžiama mirtimi, o tikintiesiems atvirkščiai – su trokštamu gyvenimu.

2, 17 *Dievo žodžio prekeiviai*: Pauliaus apaštalystės diskreditavimu užsiėmė ne tik vietinis Korinto bendruomenės *užgavėjas* (7, 12), bet ir atvykstantys pamokslininkai, kuriuos vėliau jis ironiškai vadina *viršiausiais apaštalais* (11, 5; 12, 11), o čia jis vadina juos *prekeiviais* (*kapēleuontes*). Gr. žodis nuo seno turi neigiamas konotacijas, pvz.: „Sunku pirkliui išlikti doram ir prekybininkui [*kapēlos*] išvengti nuodėmės" (Sir 26, 29). Platono *Protagore* sofistas lyginamas su prekeiviu (*kapēlos*), kurio prekės skirtos sielai maitinti (313 a-314 b).

3 Ar ir vėl pradedame prisistatinėti*? O gal mums, kaip
kitiems, reikia jums įteikti ar iš jūsų prašyti rekomenda-
cinių laiškų? [2]Jūs esate mūsų laiškas, parašytas mūsų širdyse,
visiems žmonėms žinomas ir visų skaitomas. [3]Aiškiai matyti,
kad esate Kristaus laiškas, per mūsų tarnystę užrašytas ne
rašalu, bet gyvojo Dievo Dvasia, ne akmens plokštėse, bet
kūno širdžių plokštėse*.
[4]Tokį pasitikėjimą Dievo akivaizdoje turime per Kristų. [5]Ne-
sakau, kad patys iš savęs esame tinkami ir galime ko nors iš
savęs tikėtis. Ne, mūsų tinkamumas iš Dievo, [6]kuris mums
suteikė gebėjimą būti Naujosios Sandoros tarnais – ne raidės,
bet Dvasios. Juk raidė žudo, o Dvasia teikia gyvenimą. [7]Jei
mirties tarnystė, išraižyta raidėmis akmenyse*, buvo tokia
šlovinga, kad Izraelio sūnūs negalėjo žiūrėti Mozei į veidą
dėl jo šlovės spindesio, nors ir išblėstančio, [8]argi Dvasios
tarnystė nebus šlovingesnė? [9]Jeigu pasmerkimo tarnystė
šlovinga, tai teisumo tarnystės šlovė daug kartų didesnė.
[10]Juk, kas buvo šlovinga, pasirodė nebešlovinga, atėjus kur
kas didesnei šlovei. [11]Jeigu praeinantys dalykai šlovingi, tai
daug šlovingesni išliekantys!
[12]Taigi, turėdami tokią viltį, elgiamės labai drąsiai, [13]ne kaip
Mozė, kuris dengė veidą šydu, kad Izraelio sūnūs neišvystų

3,1 *pradedame prisistatinėti*: vksm. *sunistēmi* šiame laiške vartojamas *prisistatyti, pasirodyti, palankiai atsiliepti* prasmėmis yra vienas iš raktinių 2 Kor žodžių, atsikartojančių net 9 kartus (4,2; 5,12; 6,4; 7,11; 10,12.18; 12,11). Matyt, apaštalo konkurentai (žr. 2,17 paaišk.) bendruomenei pateikė rekomendacinius laiškus, liudijančius jų įgaliojimus, kurie korintiečiams padarė nemenką įspūdį. Ironizuodamas Paulius retoriškai klausia, gal ir jam reikėtų iš naujo prisistatyti jo pagimdytai bendruomenei (1 Kor 4,15). Refleksijas šia tema apibendrina išvada, kad *pripažįstamas ne tas, kuris prisistato [sunistanōn] pats, bet tas, kurį pristato [sunistēsin] Viešpats* (10,18).
3,3 *ne akmens plokštėse, bet kūno širdžių plokštėse*: Pauliaus pamokymas šiame skyriuje savo stiliumi primena rabinišką midrašą (hbr. *midrāš – didaktinė alegorinė ekspozicija, paaiškinimas*). Remdamasis Iš 34,27-35 pasakojimu, Paulius priešpriešina dvi Sandoras – Senąją ir Naująją, Rašto raidę ir Dievo Dvasią, praeinančią ir amžiną šlovę (dkt. *doxa – šlovė, garbė, didybė, spindesys* – su bendrašakniu vksm. *doxazō* 7-11 eil. pavartotas net 9 kartus), pasmerkimą ir išteisinimą, mirtį ir gyvenimą.
3,7 *mirties tarnystė, išraižyta raidėmis akmenyse*: Paulius, nestokodamas drąsos, Dekalogą, išraižytą akmens plokštėse, vadina *mirties tarnyste*, t. y. nešančiu mirtį (plg. Rom 7,7-11), ir *pasmerkimo tarnyste* (3,9). Šie du Senojo Testamento tarnavimo apibūdinimai yra *Dvasios tarnystės* (3,8), *teisumo tarnystės* (3,9) ir *sutaikymo tarnystės* (5,18) antonimai.

praeinančių dalykų pabaigos*. [14]Bet jų mintys suakmenėjo.
Tas pats šydas, jiems skaitant Senąją Sandorą, iki šios dienos
lieka nenugobtas, nes tik Kristuje jo nebelieka. [15]Taip, iki
šios dienos, kada tik skaitomas Mozė, šydas tebedengia jų
širdį. [16]Bet kai tik žmogus atsigręžia į Viešpatį, šydas paky-
la. [17]Viešpats yra Dvasia. O kur Viešpaties Dvasia, ten laisvė.
[18]Mes visi, atidengtu veidu lyg veidrodis atspindėdami Vieš-
paties šlovę, esame keičiami į tą patį atvaizdą, – iš šlovės į
šlovę, – veikiant Viešpaties Dvasiai.

4 Todėl, iš Dievo gailestingumo* turėdami šią tarnystę,
nenusimename. [2]Atsižadėję gėdingų slaptybių, ne-
sielgiame suktai ir neklastojame Dievo žodžio, bet, atskleis-
dami tiesą, Dievo akivaizdoje stojamės priešais kiekvieno
žmogaus sąžinę*. [3]Jei mūsų Evangelija ir yra uždengta*, tai
ji uždengta žūstantiesiems, [4]netikintiesiems, kuriems šio
amžiaus dievas apakino protus, kad jie neišvystų Evangeli-
jos šviesos – Kristaus, kuris yra Dievo atvaizdas, šlovės. [5]Mes
ne save skelbiame, bet Jėzų Kristų, Viešpatį, o save laikome
jūsų tarnais dėl Jėzaus. [6]Nes Dievas, kuris pasakė: *Iš tamsos
tešviečia šviesa* – nušvito mūsų širdyse, kad mus apšviestų [Jė-
zaus] Kristaus veide spindinčios Dievo šlovės pažinimo šviesa.
[7]Šį turtą laikome moliniuose induose, idant būtų aišku, kad
galios didybė yra Dievo, o ne iš mūsų: [8]esame visaip spau-
džiami, bet neįvaryti į kampą; suglumę, bet nepasimetę;

3,13 *Mozė, kuris dengė veidą šydu, kad Izraelio sūnūs neišvystų praeinančių dalykų pabaigos*: nors Paulius remiasi rabiniška šio teksto aiškinimo tradicija, pasak kurios, Mozės veidas švytėjo iki jo gyvenimo pabaigos (plg. Įst 34,7), tačiau įžvelgia ir dar vieną aspektą – Naujosios Sandoros nuojautą. Jau Mozė numanė, kad su juo sudaryta Dievo Sandora, kaip ir vis blėstantis jo veido spindėjimas, nėra tobula ir galutinė. Vėliau jau be užuolankų tai skelbė Izraelio pranašai (žr. Jer 31,31-34; Ez 11,19-20; 36,26-27).

4,1 *iš Dievo gailestingumo*: pažod. *kaip tie, kurių buvo pasigailėta*.

4,2 *priešais kiekvieno žmogaus sąžinę*: čia *suneidēsis* – *sąžinė* traktuotina kaip *savimonė* (žr. Rom 2,15 ir 1 Kor 8,7 paaišk., plg. 5,11; 1 Kor 10,25-29).

4,3 *uždengta*: vksm. *kaluptō* – *uždengti, apsiausti, paslėpti* ir bendrašaknis dktv. *kalumma* – *šydas, apdangalas, gobtuvas* jau vartoti 3,14-16 net 4 kartus. Tad čia Paulius plėtoja tą pačią metaforą: Mozė dengdavo veidą šydu, idant kiti nepamatytų blėstančio Viešpaties šlovės spindėjimo, o apaštalai priešingai – prisistato žmonėms atvirai, neturėdami ką slėpti, nes Dievo Dvasios šlovė neblėsta. Pastebėtina ir kita analogija: dvasine prasme judėjai panašūs į veidą užsidengusį Mozę – jų supratimą temdo netikėjimo šydas, kuris pakeliamas tik atsigręžus į Jėzų Kristų.

[9]persekiojami, bet neapleisti; parblokšti, bet nesužlugdyti.
[10]Visuomet nešiojame savo kūne Jėzaus mirtį, idant kūne
pasirodytų ir Jėzaus gyvybė. [11]Mums, gyviesiems, nuolat gre-
sia mirtis dėl Jėzaus, idant ir Jėzaus gyvybė pasirodytų mūsų
mirtingame kūne. [12]Tad mumyse veikia mirtis, o jumyse
gyvybė. [13]Kadangi turime tą pačią tikėjimo dvasią, apie kurią
parašyta: *Tikėjau, todėl kalbėjau**, – mes tikime ir todėl kalba-
me, [14]žinodami, kad tas, kuris prikėlė Viešpatį Jėzų, ir mus
prikels su Jėzumi bei kartu su jumis pastatys šalia savęs. [15]Ir
visa tai dėl jūsų, idant per daugelį gausėjanti malonė paža-
dintų daugiau dėkingumo Dievo šlovei.
[16]Todėl nenusimename. Nors mūsų išorinis žmogus nyksta,
tačiau vidinis diena iš dienos atsinaujina. [17]Laikinas ir lengvas
mūsų vargas mums ruošia nepalyginamai svaresnę amžinąją
šlovę, [18]mums žvelgiant ne į tai, kas regima*, bet į tai, kas
neregima, nes kas regima – laikina, o kas neregima – amžina.

5 Juk žinome: jeigu mūsų žemiški namai, šioji pastogė,
sugrius*, turime Dievo statinį – ne rankomis statytus
amžinus namus danguje. [2]Tad ir dejuojame čia, trokšdami
apsivilkti dangiškąjį būstą, [3]juk nusirengę neliksime nuogi*.
[4]O kol mes gyvename po šia pastoge, dejuojame slegiami, nes
norime ne nusirengti, bet apsirengti, idant tai, kas mirtinga,
būtų gyvenimo paglemžta. [5]Pats Dievas mus tam parengė,
davęs Dvasios užstatą.
[6]Taigi visuomet kupini pasitikėjimo ir žinodami, kad gyven-
dami kūne esame toli nuo Viešpaties, – [7]juk gyvename tikė-
jimu, o ne regėjimu, – [8]mes pasitikime ir labiau norėtume

4,13 *Tikėjau, todėl kalbėjau*: cit. Ps 116,10.
4,18 *mums žvelgiant ne į tai, kas regima*: sakinio konstrukcija (su *genitivus absolutus*) leidžia šią mintį traktuoti ir kaip sąlygą: „*jei tik [su sąlyga, kad]* žvelgiame ne į tai, kas regima, bet į tai, kas neregima".
5,1 *jeigu mūsų žemiški namai, šioji pastogė, sugrius*: tai dar vienas pavyzdys, iliustruojantis apaštalo lūkestį, kad Kristus grįš jam dar gyvam esant (plg. 1 Tes 4,15).
5,3 *juk nusirengę neliksime nuogi*: pastebėtinos dvi viena kitai priešingos tekstinės variacijos. Vienuose rankraščiuose yra dalyvis *endusamenoi* – *apsirengę*, o kituose – *ekdusamenoi*, t. y. *nusirengę*. Pastarasis variantas pabrėžia paradoksą: po mirties, nusivilkę žemiškąjį rūbą (Pauliaus terminais, *žemišką pastogę*), mes neliksime nuogi. Kadangi variacija su antonimu *apsirengę* padaro sakinį tautologiją (nereikalingu pasikartojimu), dauguma šiuolaikinių vertėjų renkasi nors ir vėlesnį, bet išraiškingesnį *ekdusamenoi* – *nusirengę*.

iškeliauti iš kūno ir gyventi namie pas Viešpatį. [9]Todėl, ar
gyvendami namie, ar kelionėje, siekiame jam patikti. [10]Juk
mums visiems reikės pasirodyti prieš Kristaus teismo sostą*,
idant kiekvienam būtų atlyginta už tai, ką gyvendamas kūne
padarė, gera ar bloga.

[11]Todėl, pažindami Viešpaties baimę, stengiamės įtikinti
žmones, o Dievui mes žinomi; viliuosi, kad žinomi ir jūsų
sąžinėms*. [12]Nenorime dar kartą jums prisistatinėti, tik duo-
dame pagrindo girtis mumis, kad turėtumėte ką atsakyti
tiems, kurie giriasi išvaizda, o ne širdimi. [13]Jeigu išeiname
iš proto – tai Dievui. Jeigu esame sveiko proto – tai jums.
[14]Kristaus meilė palaiko mus, štai ką supratusius: jei vienas
numirė už visus, tai visi yra mirę. [15]O už visus numirė todėl,
kad gyvieji gyventų nebe sau, bet tam, kuris numirė ir buvo
prikeltas.

[16]Todėl nuo šiol mes nieko nebepažįstame pagal kūną. Jei ir
pažinome Kristų pagal kūną, tai dabar taip nebepažįstame.
[17]Todėl, jei kas yra Kristuje, tas – naujas kūrinys. Kas sena –
praėjo, štai atsirado nauja. [18]O visa tai iš Dievo, per Kristų
sutaikiusio mus su savimi ir dovanojusio mums sutaikymo
tarnystę. [19]Juk tai Dievas Kristuje sutaikė su savimi pasau-
lį, nebeskaičiuoja žmonių nusižengimų ir patikėjo mums
sutaikymo žodį. [20]Tad būdami Kristaus atstovai*, tarsi pats
Dievas per mus prašytų, Kristaus vardu maldaujame: „Susi-
taikykite su Dievu!“ [21]Tą, kuris nepažino nuodėmės, jis dėl mū-
sų padarė nuodėme, idant jame mes taptume Dievo teisumu.

6 Būdami Dievo talkininkai ir prašome: tegul jūsų gauna-
ma Dievo malonė nenueina veltui*. [2]Juk jis sako:

5,10 *Kristaus teismo sostą*: dktv. *bēma – žingsnis, paaukštinimas, tribūna* ir pan. taip pat vartotas kaip techninis terminas (lot. *sella curulis*), įvardijantis teismo vietą, kurioje ant paaukštinimo pastatytas teisėjo sostas (Mt 27,19; Jn 19,13; Apd 25,6 ir kt.).

5,11 *jūsų sąžinėms*: žr. 1 Kor 8,7 paaišk., plg. 4,2; 1 Kor 10,25-29.

5,20 *būdami Kristaus atstovai*: vksm. *presbeuō* vartotas ir Romos legatų veiklai, vedant taikos derybas svetimose teritorijose, apibūdinti. Frazė *huper Christou presbeuomen* gali būti verčiama ir taip: *būdami Kristaus pasiuntiniais*, tačiau kontekstas pabrėžia ne pasiuntimo, bet atstovavimo aspektą. Gavę sutaikymo žodį iš Dievo, Paulius ir jo bendražygiai Kristaus vardu veda derybas su žmonėmis, prašydami susitaikyti su mylinčiu ir nuodėmių nebeskaičiuojančiu Dievu.

6,1 *tegul jūsų gaunama Dievo malonė nenueina veltui*: plg. 1 Kor 15,10.

Tinkamu metu išklausiau tave
*ir išgelbėjimo dieną padėjau tau.**
Štai dabar palankus metas, štai dabar išgelbėjimo diena!
[3]Niekam neduodame jokio pagrindo suklupti, kad mūsų
tarnystė nebūtų peiktina. [4]Priešingai, visur pasirodome
kaip Dievo tarnai: kupini ištvermės varge, nepritekliuje,
suspaudime, [5]plakami, kalinami, kai kyla maištai, kai
dirbame, nemiegame ir badaujame, [6]pasižymime tyru-
mu, pažinimu, kantrumu, gerumu, Šventąja Dvasia,
neveidmaininga meile, [7]tiesos žodžiu, Dievo galia, tei-
sumo ginklais dešinėje ir kairėje rankoje*; [8]šlovinami ir
niekinami, peikiami ir giriami; atrodome kaip klaidin-
tojai, ir visgi kalbame tiesą, [9]esame nežinomi ir vis dėlto
pažįstami, mirštantys, o, žiūrėk, gyvename, baudžiami,
bet nenužudomi, [10]mus liūdina, o mes vis džiaugiamės,
esame skurdžiai, bet praturtiname daugelį, nieko netu-
rime, bet viską valdome.
[11]Mūsų lūpos atvirai jums prabilo, korintiečiai, mūsų šir-
dis plačiai atsivėrusi. [12]Ne mumyse jums maža erdvės; jums
maža erdvės jūsų širdyse. [13]Atsilyginkite tuo pačiu – kalbu
kaip savo vaikams – praerdvėkite ir jūs.
[14]Nesileiskite kinkomi po vienu jungu su netikinčiaisiais*.
Nes kas bendra tarp teisumo ir neteisybės? Arba kokia šviesos
ir tamsos bendrystė? [15]Kaip Kristus sutaria su Beliaru*? Arba
kas jungia tikintįjį su netikinčiuoju? [16]Kaip Dievo šventykla

---

6,2 *Tinkamu metu išklausiau tave ir išgelbėjimo dieną padėjau tau*: cit. Iz 49,8.

6,7 *teisumo ginklais dešinėje ir kairėje rankoje*: dešinėje rankoje kareivis laikydavo kalaviją, ietį arba peilį, o kairėje – skydą; tad posakis, regis, numano gebėjimą tiek pulti, tiek ir gintis; plg. Ef 6,11-17; 1 Tes 5,8.

6,14 *po vienu jungu su netikinčiaisiais*: pažod. vksm. *heterozugeō* reiškia *būti sukinkytiems su kitokiais gyvuliais*, randamas Kun 19,19. Tad žodis metaforiškai nusako nederamą bendrystę ir ją siejančius įsipareigojimus. Kadangi šia eilute prasidedantis paragrafas (6,14 – 7,1) kompoziciškai iškrinta iš konteksto (be to, jame net devyni žodžiai yra *hapax legomena*, žr. Rom 2,15 paaišk.), dalis biblistų šį fragmentą laiko interpoliacija, t. y. redakciniu intarpu.

6,15 *Beliaru*: vienintelė vieta NT, kurioje minimas šis vardas; hbr. dktv. *belīyā'al* (gr. *beliar*) ST visų pirma reiškia *menkos vertės daiktą, menkystą*, todėl dažniausiai taikomas, kalbant apie nedorėlius – *beliaro žmogus* arba *beliaro sūnus*, pvz., Įst 13,14; Teis 19,2; 2 Sam 25,25; Pat 16,27. Antroji reikšmė – *pražūtis, žlugimas* jau apskritai blogio personifikacija – *pražūties srautai* (2 Sam 22,5; Ps 18,4); tiesa, ne visi vertimai perteikia šią reikšmę. O tarptestamentiniu periodu apokaliptinėje judaizmo literatūroje (pvz., *Liber Jubilaeorum*) Beliaras tampa vienu iš šėtono ir Antikristo vardų. Tikėtina, kad remdamasis šiais šaltiniais Paulius (arba jo laiško redaktorius) čia ir pasitelkia Beliaro, kaip Kristaus antagonisto, vardą.

dera su stabais? Juk mes esame gyvojo Dievo šventykla, kaip
Dievas yra pasakęs*:

Gyvensiu juose ir vaikštinėsiu tarp jų,
būsiu jų Dievu,
o jie bus mano tauta.
[17]Todėl: *Išeikite iš jų tarpo*
ir atsiskirkite, – sako Viešpats, –
*ir nelieskite to, kas netyra**,
*aš jus priimsiu**
[18] ir *būsiu jums Tėvas,*
o jūs būsite mano sūnūs ir dukterys*, – sako Viešpats Visagalis*.

7 Taigi, mylimieji, kadangi turime šiuos pažadus, dievo-
baimingai tobulinkime šventumą, apsivalydami nuo
visokios kūno ir dvasios sutepties.
[2]Sutalpinkite mus! Mes nė vieno nenuskriaudėme, nė vieno
nepaklaidinome, nė vienu nepasinaudojome. [3]Ne teisdamas
tai kalbu. Juk jau sakiau, kad esate mūsų širdyse, kad drauge
mirtume ir drauge gyventume. [4]Esu visai atviras su jumis ir
labai jumis didžiuojuosi. Aš kupinas paguodos ir nesitveriu
džiaugsmu visuose mūsų varguose.
[5]Ir tuomet, kai atvykome į Makedoniją, mūsų kūnas netu-
rėjo jokio atilsio*. Priešingai, buvome visaip slegiami: aplin-
kui kovos, viduje baimės. [6]Tačiau Dievas, silpnųjų guodėjas*,

---

6,16 *Dievas yra pasakęs*: čia ir iš dalies 17 eil. cit. Kun 26,12.
6,17 *Išeikite iš jų tarpo ir atsiskirkite, – sako Viešpats, – ir nelieskite to, kas netyra*: laisvai cit. Iz 52,11.
6,17 *aš jus priimsiu*: cit. remiasi Ez 11,17; 20,34.41.
6,18 *būsiu jums Tėvas, o jūs būsite mano sūnūs ir dukterys*: greičiausiai turimas omenyje mesijinis pažadas, – *Aš būsiu jam tėvas, o jis bus man sūnus* (2 Sam 7,14); tačiau Paulius jį universaliai taiko visiems tikintiesiems, įskaitant ir moteris.
6,18 *sako Viešpats Visagalis*: neparaidinis ST citatų rinkinys užbaigiamas pranašams būdingu posakiu (pvz., 2 Sam 7,8; Jer 5,14; Nah 2,14; Ag 1,2 ir kt.). Ne vieno tyrėjo nuomone, Paulius (arba jo laiško redaktorius) galėjo naudotis jau surinktais ST pranašysčių ištraukų tekstais – antologijomis (gr. *anthologion*, lot. *florilegium* – *gėlių puokštė*). Kad tokių rinkinių jau būta apaštalo Pauliaus laikais, patvirtina Kumrano rankraščiai (4QFlor). Tačiau galime tik spėlioti, ar Paulius naudojosi kito, mums nežinomo, autoriaus surinkta tekstų kompiliacija, ar pats ją kūrė.
7,5 *kūnas neturėjo jokio atilsio*: tęsiamas 2,13 pasakojimas apie kelionę į Makedoniją. Troadėje Pauliaus dvasia buvo slegiama nežinios dėl bendražygio Tito, o Makedonijoje prisidėjo ir išoriniai vargai. Šį sugretinimą paryškina ir tas pats žodis *anesis* – *palengvėjimas, atokvėpis, atilsis*, kuriuo pirma apibūdinama dvasios (2,13), o dabar – kūno būklė.
7,6 *silpnųjų guodėjas*: nors posakis gali būti verčiamas ir *nuolankiųjų guodėjas*, šiame kontekste labiau tikėtina bdv. *tapeinos* reikšmė – *žemas, silpnas, mažas*, o ne *nuolankus*.

paguodė mus Tito atėjimu*, [7]ir ne vien jo atėjimu, bet ir ta paguoda, kuria buvo paguostas pas jus. Jis pranešė mums apie jūsų ilgesį, jūsų sielvartą, jūsų uolumą dėl manęs, tad aš dar labiau nudžiugau. [8]Tad jei ir nuliūdinau jus laišku, nesigailiu. Jei ir gailėjausi, – [nes] matau, kad anas laiškas valandėlę jus nuliūdino, – [9]tai dabar džiaugiuosi. Ne todėl, kad liūdėjote, bet kad nuliūdę pradėjote atgailauti. Liūdėjote, kaip patinka Dievui, tad iš mūsų nepatyrėte jokio nuostolio. [10]Mat Dievui patinkantis liūdesys žadina atgailą, vedančią į nesigailėtiną išgelbėjimą, o pasaulio liūdesys pažadina mirtį. [11]Tik pažiūrėkite, kokį stropumą pažadino šis Dievui patinkantis liūdesys, kokį teisinimąsi, apmaudą, baimę, ilgesį, uolumą ir bausmės siekį. Viskuo parodėte, kad šiame reikale esate tyri. [12]Taigi, nors ir parašiau jums, tai ne dėl įžeidėjo ir ne dėl įžeistojo, bet tam, kad jums patiems Dievo akivaizdoje taptų aišku, kaip mumis rūpinatės. [13]Todėl ir esame paguosti.

Ne tik paguosti, bet daug labiau džiaugiamės Tito džiaugsmu, nes jūs visi atgaivinote jo dvasią. [14]Gal ir išgyriau jam jus, tačiau nepatyriau dėl to gėdos. Priešingai, kaip jums visada kalbėjome tiesą, taip ir mūsų gyrimasis Titui buvo tiesa. [15]Prisimindamas jūsų visų paklusnumą, kaip jį pasitikote su baime ir drebėjimu, jis dar labiau širdimi linksta prie jūsų. [16]Džiaugiuosi, kad visuomet galiu jumis pasitikėti.

8 Norime, broliai, kad žinotumėte apie Dievo malonę, duotą Makedonijos bendruomenėms: [2]sunkaus išmėginimo metu jų džiaugsmo gausa ir didžiulis skurdas išsiveržė dosnumo turtais. [3]Liudiju, kad jie, pagal galimybes ir daugiau nei galimybės leido, savo noru, [4]atkakliai prašė mūsų pritarimo, kad galėtų dalyvauti patarnaujant

---

7, 6 *paguodė mus Tito atėjimu*: galime tik įsivaizduoti, kokie stiprūs vidiniai saitai siejo apaštalą Paulių su jo tikru tikėjimo sūnumi (Tit 1, 4) Titu. Nors Troadėje buvo labai palankios sąlygos skelbti Evangeliją, Paulius išvyko į Makedoniją ieškoti Tito. Čia jį pasitiko išmėginimai ir stiprus pasipriešinimas Kristaus Evangelijai. Visgi Tito atvykimas Pauliui suteikė trokštamą paguodą. Šiuo asmeniniu pasakojimu apaštalas grindžia vieną pagrindinių laiško minčių – vienaip ar kitaip Dievas paguodžia žmogų varge, bėdoje ar vienatvėje.

šventiesiems*. [5]To nė nesitikėjome! Jie atidavė save, pirma
Viešpačiui, ir, Dievo valia, mums. [6]Todėl mes ir paraginome
Titą, kad, pas jus pradėjęs šį malonės darbą, jį ir užbaig-
tų. [7]Turėdami visko apsčiai – tikėjimo, žodžio, žinojimo,
visokio stropumo ir mūsų meilės jums – dosniai dalykitės
ir šia malone.

[8]Ne liepdamas tai kalbu – noriu kitų stropumo matu išmė-
ginti jūsų meilės tikrumą. [9]Jūs juk pažįstate mūsų Viešpaties
Jėzaus Kristaus malonę – nors ir buvo turtingas, jis nuskurdo
dėl jūsų, idant jūs praturtėtumėte per jo skurdą. [10]Štai ką šiuo
reikalu galvoju: jums tai naudinga, nes jau pernai pradėjote
ne vien tai daryti, bet ir to trokšti. [11]O dabar ir užbaikite šį
darbą, kad pagal išgales būtų atlikta tai, ko taip ryžtingai
troškote. [12]Nes, kai esama ryžto, jis sveikintinas pagal tai,
ką žmogus turi, o ne ko neturi*. [13]Taip kalbu ne todėl, kad
kitiems pasidarytų lengva, o jums sunku, bet kad būtų pu-
siausvyra. [14]Šiuo metu jūsų gausa tepapildo jų stygių, idant
vėliau jų gausa papildytų jūsų stygių ir būtų pusiausvyra,
[15]kaip parašyta*:

Kas daug surinko, neturėjo perteklìaus,
o kas mažai – neturėjo nepritekliaus.

[16]Dėkui Dievui, pažadinusiam ir Tito širdyje tokį rūpinimąsi
jumis. [17]Jis pas jus išvyko ne vien paklusęs mano raginimui,
bet kupinas veržlumo ir savo noru*. [18]Kartu su juo siunčiame
brolį, visų bendruomenių giriamą dėl Evangelijos skelbimo.

8,4 *patarnaujant šventiesiems*: vienas iš Pauliaus įsipareigojimų Jeruzalės bažnyčios ganytojams buvo paramos teikimas (Gal 2,10; Apd 11,27-30). Aukų rinkimą vargstantiems Jeruzalės tikintiesiems Paulius įvardija skirtingai: *diakonia – tarnystė* (8,4), *charis – malonė* (8,7.19), *eulogia – palaiminimas* (9,5), *diakonia tēs leitourgias – paramos tarnystė* (9,12), *dōrea – dovana* (9,15). Aukų rinkimui suteikdamas biblinį teologinį pamatą (8,15; 9,9), apaštalas jį pristato ne vien kaip pagalbą nepasiturintiems, bet ir kaip Dievo šlovinimo būdą, kuris žadina dėkingumą bei brolystę (9,11-15).

8,12 *pagal tai, ką žmogus turi, o ne ko neturi*: rinkdamas aukas Jeruzalės tikinčiųjų bendruomenei, Paulius rėmėsi plačiai to meto judaizme paplitusiais principais, pvz: „Jeigu turi daug mantos, duok išmaldos iš savo pertekliaus; jeigu mažai, nebijok duoti iš to, ką turi. Taip darydamas, tu susikrausi didelį turtą nelaimės dienai" (Tob 4,8-9).

8,15 *kaip parašyta*: toliau cit. Iš 16,18.

8,17 *savo noru*: antrą kartą (8,3) šiame skyriuje pavartotas bdv. *authairetos – savanoris, laisvanoris*, taip pat dktv. *prothumia – noras, troškimas, siekis, ryžtas* ir pan. (8,11.12.19; 9,2) akcentuoja laisvą, o ne priverstinį dalyvavimą gailestingumo aukų tarnystėje. Meilė ir gailestingumas negali būti įsakyti (8,8).

[19]Be to, jis yra bendruomenių paskirtas mus palydėti šioje
malonės tarnystėje, kurią mes ryžtingai vykdome Viešpaties
šlovei, [20]saugodamiesi, kad kas nepradėtų mums priekaištauti
dėl to, kaip tvarkome tokią aukų gausybę. [21]Mes rūpinamės
tuo, kas dora*, ne tik Viešpaties, bet ir žmonių akyse. [22]Su
jais siunčiame mūsų brolį, kurio stropumu įsitikinome ne
kartą ir įvairiomis aplinkybėmis. Dabar jis dar stropesnis,
nes labai pasitiki jumis. [23]Jei kas teirautųsi apie Titą, jis yra
mano bičiulis ir bendradarbis jūsų reikaluose, o tie mūsų
broliai – bendruomenių pasiuntiniai*, Kristaus šlovė. [24]Todėl
bendruomenių akivaizdoje parodykite savo meilę ir kad mes
pagrįstai jiems jumis giriamės.

9 Šiaip apie paramą šventiesiems man nėra reika-
lo jums rašyti, [2]nes žinau jūsų ryžtą, todėl make-
donams ir giriuosi jumis, esą Achaja pasiruošusi nuo
praeitų metų. Ir jūsų uolumas uždegė daugelį. [3]O brolius
siunčiu tam, kad neišeitų, jog šiuo atveju tuščiai jumis
gyrėmės, ir, kaip jau sakiau, idant būtumėte pasiruo-
šę. [4]Antraip, jei kartais makedonai atvyktų su manimi
ir rastų jus nepasiruošusius, mums, ką ir kalbėti apie
jus, būtų gėda, kad taip jumis pasitikėjome. [5]Todėl pa-
maniau, kad reikia paraginti brolius nuvykti pas jus
anksčiau ir iš anksto pasirūpinti jūsų pažadėtuoju pa-
laiminimu, idant jis būtų paruoštas kaip palaiminimas,
o ne šykšti išmalda.

[6]Turiu omenyje štai ką: kas šykščiai sėja, šykščiai ir pjaus,
o kas dosniai sėja, dosniai ir pjaus*. [7]Kiekvienas teaukoja,
kiek širdyje apsisprendė*, ne liūdėdamas ar spaudžiamas,
nes Dievas myli džiaugsmingą davėją*. [8]O Dievas gali gau-
siai apdovanoti jus visokeriopa malone, idant visur ir visada

---

8,21 *rūpinamės tuo, kas dora*: šią frazę randame ir Rom 12,17.
8,23 *pasiuntiniai*: dktv. *apostolos* šiame kontekste akivaizdžiai reiškia *pasiuntinį, kurjerį, bendruomenės atstovą*.
9,6 *kas dosniai sėja, dosniai ir pjaus*: plg. Pat 11,25.
9,7 *kiek širdyje apsisprendė*: vidinė motyvacija Pauliui yra esminis dalyvavimo gailestingumo tarnystėje kriterijus (8,3.8.12.16-17).
9,7 *Dievas myli džiaugsmingą davėją*: plg. „Visas savo dovanas atnašauk šypsančiu veidu ir dešimtines atskirk su džiaugsmu" (Sir 35,8); taip pat Rom 12,8.

turėdami visko pakankamai, dosniai imtumėtės kiekvieno
gero darbo, [9]kaip parašyta*:

Pažėrė, atidavė vargšams,
jo teisumas išlieka per amžius.

[10]Parūpinantis sėklos sėjėjui ir duonos valgymui*, parūpins
ir jums sėklos, padaugins ją ir subrandins jūsų teisumo
vaisius. [11]Viskuo praturtinti, kad visuomet būtumėte dos-
nūs, pažadinsite per mus dėkojimą Dievui. [12]Mat ši paramos
tarnystė ne tik aprūpins šventuosius skurde, bet ir daugelio
lūpomis* pagausins dėkojimų Dievui. [13]Gavę paramą per jūsų
tikrą tarnystę, jie šlovins Dievą už jūsų klusnumą išpažįsta-
mai Kristaus Evangelijai ir už tai, kaip dosniai dalijatės* su
jais bei visais kitais, [14]ir melsdamiesi už jus ilgėsis jūsų dėl
beribės Dievo malonės jumyse. [15]Ačiū Dievui už jo neapsa-
komą dovaną!

10 Aš, Paulius, vardan Kristaus romumo ir maloningu-
mo prašau jūsų, aš, kuris būdamas pas jus veidas į
veidą esu toks nusižeminęs, o išvykęs toks drąsus*, [2]maldau-
ju, kad, kai atvyksiu, man nereikėtų pasirodyti drąsiam ir
ryžtingam, koks ketinu būti kai kuriems, manantiems, jog
mes gyvename pagal kūną. [3]Nors gyvename kūne, kovojame
ne pagal kūną. [4]Mūsų kovos ginklai nėra kūniški. Priešingai,
jie Dievo galia* griauna tvirtoves. Jais griauname išvedžioji-
mus [5]ir bet kokį prieš Dievo pažinimą sukylantį išdidumą.
Kiekvieną mintį paimame Kristaus paklusnumo* nelaisvėn

9, 9 *kaip parašyta*: cit. Ps 112, 9.

9, 10 *Parūpinantis sėklos sėjėjui ir duonos valgymui*: plg. Iz 55, 10; Oz 10, 12.

9, 12 *daugelio lūpomis*: pažod. *per daugelį*.

9, 13 *dosniai dalijatės*: frazė *haplotēti tēs koinōnias*, pažod. *bendrystės dosnumu*, numano tiek vidinę tikinčiųjų bendrystę, tiek ir iš jos kylantį dosnumą, dalijantis su kitais savo turtu (plg. Apd 2, 42.44); daugiau apie dktv. *koinōnia* reikšmes žr. Fil 1, 5 paaišk.

10, 1 *veidas į veidą esu toks nusižeminęs, o išvykęs toks drąsus*: šie žodžiai atspindi korintiečių kritiką Pauliaus atžvilgiu, tad kai kurie vertėjai juos ima į kabutes.

10, 4 *Dievo galia*: frazė *dunata tōi theōi*, pažod. *galingi Dievu*, gali reikšti *galingi dėl Dievo*, t. y. dėl Dievo tikslo, bet labiau tikėtina, kad tai semitizmas (plg. LXX Jon 3, 3), pažod. reiškiantis *dieviškai galingi*, taigi turintys Dievo galios tvirtovėms griauti.

10, 5 *Kristaus paklusnumo*: nors vertėjai dažniausiai šią frazę verčia kaip paklusnumą Kristui, ji gali reikšti ir paties Kristaus paklusnumą. Kitaip tariant, Kristaus paklusnumas Tėvui yra pavyzdys, į kurį lygiuojamasi. Tai, kad čia Paulius turi omenyje procesą, o ne vienkartinį įvykį, patvirtina ir tolesnė mintis: „kai tik jūsų paklusnumas taps tobulas“ (10, 6).

[6]ir esame pasiruošę nubausti bet kokį neklusnumą, kai tik
jūsų paklusnumas taps tobulas.
[7]Žiūrite tik į išvaizdą*. Jei kas įsitikinęs, kad yra Kristaus,
tepasvarsto dar sykį – kaip jis yra Kristaus, taip ir mes. [8][Net]
jei imčiau daugiau girtis ta galia, kurią Viešpats mums suteikė
jums ugdyti, o ne griauti, nelikčiau sugėdintas. [9]Nenorėčiau
pasirodyti bauginąs jus laiškais. [10]Kai kas sako: „laiškai yra
svarūs ir stiprūs, tačiau pats, kai pasirodo, yra silpnas, o jo
kalba nieko verta.“ [11]Toks žmogus tegul įsidėmi: kokie esame
laiško žodžiais iš tolo, tokie būsime ir darbais, kai atvyksime.
[12]Nedrįstame savęs priskirti tiems ar lygintis su tais, kurie
save giria. Jie neturi nuovokos – matuoja save pagal save pa-
čius ir su savimi save lygina. [13]O mes nesigirsime be saiko,
tik pagal Dievo mums duotą matą – iki tos ribos, kuri ir jus
siekia*. [14]Nesiveržiame už savo ribų, tarsi negalėdami jūsų
pasiekti, juk su Kristaus Evangelija atkeliavome iki jūsų. [15]Be
saiko nesigiriame kitų atliktu darbu, bet turime viltį, kad,
augant jūsų tikėjimui, mūsų ribos tarp jūsų prasiplės* tiek,
[16]kad galėtume skelbti Evangeliją ir už jūsų ribų, nesigirda-
mi kitų ribose jau atliktu darbu*. [17]Kas nori girtis, tesigiria
Viešpačiu*. [18]Juk pripažįstamas* ne tas, kuris prisistato pats,
bet tas, kurį pristato Viešpats.

10,7 *Žiūrite tik į išvaizdą*: vksm. *blepete* – *žiūrėti* – gali būti tiek tiesioginės, tiek liepiamosios nuosakos *žiūrėkite* forma. Be to, neatmestina, kad Paulius su ironija užduoda retorinį klausimą. Posakis *ta kata prosōpon* vėlgi gali būti suprantamas dvejopai: *tai, kas prieš akis*, arba *tai, kas išoriška*. Pastaroji reikšmė, mūsų nuomone, labiau tikėtina, nes toliau kalbama apie paviršutinišką, Pauliaus išvaizdos vertinimą (10,10). Be to, jau anksčiau laiške Paulius paruošia dirvą šiai minčiai plėtoti, priešpriešindamas žmogaus *veidą* (*prosōpon*) *širdžiai* (*kardia*) (5,12; plg. 1 Sam 16,7).

10,13 *iki tos ribos, kuri ir jus siekia*: turima omenyje geografinė apaštališkos Pauliaus misijos apimtis, plg. Rom 15,19. Dktv. *kanōn* – tikėtina, skolinys iš semitų kalbų, pažodžiui reiškiantis *nendrė, nendrės stiebas (naudotas matavimui), riba, sritis*, perk. prasme *taisyklė, principas, norma, kanonas*; pastarąja reikšme žodis pavartotas Gal 6,16. Vėliau jis pradėtas taikyti, kalbant apie apibrėžtą baigtinį raštų rinkinį, laikomą Šventuoju Raštu – Senojo Testamento kanonas, Naujojo Testamento kanonas.

10,15 *mūsų ribos tarp jūsų prasiplės*: nors vartojamas tas pats žodis *kanōn* – *riba, sritis*, tačiau turimas omenyje Pauliaus kaip apaštalo autoriteto, kurį korintiečiai kvestionuoja, didėjimas, jo įtakos plėtimasis. Tarpstant korintiečių tikėjimui ir sykiu augant apaštališkam Pauliaus autoritetui, parengiama palanki dirva vaisingam evangelizmui ir misijoms (8,16).

10,16 *nesigirdami kitų ribose jau atliktu darbu*: plg. Rom 15,19-20.

10,17 *Kas nori girtis, tesigiria Viešpačiu*: plg. 1 Kor 1,31; Jer 9,23-24.

10,18 *pripažįstamas*: žr. Rom 14,18; 1 Kor 11,19 ir 1 Tes 2,4 paaišk.

11 O, kad pakęstumėte truputėlį mano kvailybės! Išties,
pakęskite mane! 2Juk aš pavydžiu jūsų Dievo pavydu,
nes sužiedavau jus su vienu vyru – Kristumi, kuriam turiu
jus atvesti kaip skaisčią mergaitę. 3Tačiau bijau, kad kaip
gyvatė savo klasta apgavo Ievą, taip ir jūsų mintys nenuklys-
tų nuo nuoširdaus [ir tyro] atsidavimo Kristui. 4Mat jei kas
atėjęs skelbia kitą Kristų, nei mes paskelbėme, arba jei jūs
priimate kitą dvasią, nei esate priėmę, ar kitą evangeliją*,
nei girdėjote, visa tai jūs puikiausiai pakenčiate. 5Manau,
kad nė kiek nenusileidžiu tiems „viršiausiems apaštalams"*.
6Gal ir nesu įgudęs kalbėti*, bet nestokoju pažinimo, ir tai
mes visur ir viskuo aiškiai esame jums parodę.
7Nejau padariau nuodėmę save pažemindamas, kad jus
išaukštinčiau, kai dovanai skelbiau Dievo Evangeliją? 8Aš

11,4 *kitą Kristų, [...] kitą dvasią, [...] kitą evangeliją*: šiame skyriuje daugiau sužinome apie pamokslininkus, Dievo žodžio prekeivius (2,17), kurių tarnystė apibūdinama labai išraiškinga „netikra trejybe" – *kitas Kristus, kita dvasia ir kita evangelija*. Paulius negaili nei ironijos (*viršiausi apaštalai* 11,5), nei griežtų epitetų (*netikri apaštalai, klastingi darbininkai, šėtono tarnai*). Vis dėlto korintiečiai šiuos atvykusius svečius buvo bepasirenką savo dvasiniais vedliais. Žinome, kad jie buvo žydai (11,22), tačiau, panašu, jų žinia skyrėsi nuo tų mokytojų, kuriems Paulius oponuoja Laiške galatams. 2 Kor nėra nė vienos užuominos apie kokį nors peršamą judaizmo elementą, pvz., apipjaustymą. Iš konteksto galime spręsti, kad atvykusieji į Korintą gyrėsi ženklais ir stebuklais bei ypatingais apreiškimais. O tai, kaip žinome iš 1 Kor, labai imponavo korintiečiams. Atsiliepdamas Paulius vardija kančiomis paženklintą savo misijų kelią (11,23-33) ir labiau nori girtis ne galia, o silpnumu (11,30; 12,10). Ir tik ironiškai leisdamas sau pakvailioti (11,1.21.23; 12,11) užsimena apie jį lydinčius ženklus bei stebuklus (12,12) ir gautus nepaprastus apreiškimus (12,1-4). Kristaus romumas ir meilė neleidžia apaštalui girtis (10,1; 1 Kor 13,4). Patys korintiečiai turėtų palankiai atsiliepti apie savo dvasinį tėvą (12,11), jį girti ir apginti netikrų mokytojų akivaizdoje. Tačiau panašu, kad dalis bendruomenės jau paklaidinta ir nori sekti kitu Kristumi, be kančios, vadovautis kita, savo pasiekimus aukštinančia, dvasia ir kita evangelija, o ne žodžiu apie kryžių (1 Kor 1,18).

11,5 *„viršiausiems apaštalams"*: šnekamąja kalba šį žodžių junginį galėtume versti *hiperapaštalai, superapaštalai, arkiapaštalai*; aukščiausio laipsnio bdv. *huperlian – aukščiausias, didžiausias, viršiausias* čia aiškiai pavartotas su ironija, todėl ir imamas į kabutes.

11,6 *Gal ir nesu įgudęs kalbėti*: jei nepaisytume Pauliaus ironijos, ši autobiografinė Pauliaus portreto detalė – pažod. *neišlavintas kalboje*, suprask, *nesu oratorius* – neatitiktų Luko pasakojimo (Apd 14,12), taip pat prieštarautų kitiems istoriografiniams šaltiniams. Diasporos žydų vaikai mokydavosi skaityti ir rašyti graikų kalba namuose, jie skaitydavo ir Septuagintą, ir graikų klasiką, pvz., Homerą. Auklėtas helenistiniame Tarso mieste, vėliau helenistinėse Jeruzalės sinagogose mokęsis pas žymiausią to meto rabiną Gamalielių (Apd 22,3), be to, būdamas fariziejaus sūnus, pats fariziejus (Apd 23,6), Paulius buvo puikus ne tik Rašto, bet ir antikinės literatūros žinovas – į tai atkreipia dėmesį Cezarėjoje rezidavęs valdytojas Porcijus Festas (Apd 26,24). Savo pamoksluose ir laiškuose Paulius cituoja ne vieną graikų rašytoją (pvz., Apd 17,28; Tit 1,12). Galbūt retoriniais sugebėjimais jis ir neprilygo tokiems etatiniams oratoriams, kaip Tertulas (Apd 24,1), tačiau negražbyliauti Korinte jis pasirinko sąmoningai, siekdamas pabrėžti evangelinės žinios turinį ir Dvasios jėgą (1 Kor 2,1-5); taip pat žr. 1 Kor 1,17 paaišk.

apiplėšiau kitas bendruomenes, gaudamas iš jų užmokestį,
kad jums galėčiau patarnauti. [9]O būdamas pas jus ir pradėjęs
stokoti, nė vieno neapsunkinau. Mano lėšų stygių užpildė iš
Makedonijos atėję broliai. Visuomet stengiausi ir stengsiuo-
si nebūti jums našta. [10]Patikinu Kristaus tiesa*, kad niekas
Achajos srityse neatims iš manęs šio pasididžiavimo! [11]O kodėl?
Todėl, kad jūsų nemyliu*? Dievas žino! [12]Kaip darau, taip ir da-
rysiu, idant neduočiau dingsties ieškantiems progos pasigirti,
kad jie yra tokie pat, kaip ir mes. [13]Juk tai netikri apaštalai,
klastingi darbininkai, apsimetantys Kristaus apaštalais. [14]Ir
nenuostabu! Juk pats šėtonas apsimeta šviesos angelu. [15]Tad
nieko ypatinga, jei ir jo tarnai apsimeta teisumo tarnais. Jų
galas bus pagal jų darbus.

[16]Kartoju: niekas tenemano, kad esu kvailys! O jei ne, pak-
lausykite manęs kaip kvailio, kad ir aš bent truputį galėčiau
pasigirti. [17]Tai, ką kalbėsiu, ne iš Viešpaties kalbėsiu, bet tar-
tum pakvaišęs, tartum turėdamas pagrindo girtis. [18]Kadangi,
kaip žmonėms įprasta, daugelis giriasi, tai pasigirsiu ir aš.
[19]Juk jūs pakenčiate kvailius, būdami protingi. [20]Pakenčiate,
jei kas jus pavergia, apvalgo, pasinaudoja, pučiasi, jei trenkia
per veidą. [21]Savo gėdai sakau, kad mes tam esame per silpni.
Bet jei kas drįsta kuo girtis, – kalbu kaip pakvaišęs, – drįstu
ir aš. [22]Jie hebrajai? Aš taip pat. Izraelitai? Aš taip pat. Abrao-
mo palikuonys? Aš taip pat. [23]Jie Kristaus tarnai? Pakvaišęs
sakau – aš juo labiau: daugiau dirbau, daugiau kalėjau*, bu-
vau be saiko plakamas ir dažnai mirties akivaizdoje. [24]Nuo

11, 10 *Patikinu Kristaus tiesa*: tyrėjai frazę, pažodžiui skambančią taip – *Kristaus tiesa yra manyje* – laiko idioma, būdinga to meto priesaikoms (plg. 11, 31).

11, 11 *jūsų nemyliu?*: matyt, kai kas kaltino Paulių, esą jo apsisprendimas gyventi iš lėšų, surinktų Makedonijoje, o ne Korinte, liudijo jo nepagarbą ir meilės stoką korintiečiams. Vėliau su ironija apaštalas atsiprašo už šią savo neteisybę (12, 13). O tikroji tokio Pauliaus nenoro gyventi iš korintiečių aukų priežastis buvo jo siekis parodyti, kad apaštalystė remiasi pasiaukojimu ir kančia, o ne savanaudiškumu ir viešpatavimu. Tai iš esmės kontrastavo su mokytojų, kuriais buvo susižavėję korintiečiai, nuostatomis ir elgesiu (11, 20).

11, 23 *daugiau kalėjau*: kiek kartų Paulius kalėjo, sunku pasakyti. Apaštalų darbuose Lukas mini įkalinimą Filipuose (Apd 16, 22-39), suėmimą Jeruzalėje (Apd 21-23 sk.), porą metų trukusį įkalinimą Cezarėjoje (24-26 sk.), Pauliaus kaip kalinio kelionę į Italiją (27-28 sk.) ir galiausiai įkalinimą Romoje (Apd 28, 16-31). Pauliaus laiškai efeziečiams, filipiečiams, kolosiečiams ir Filemonui buvo parašyti iš kalėjimo.

judėjų gavau penkis kartus po keturiasdešimt be vieno kirčio*,
25triskart buvau muštas lazdomis, vienąkart užmėtytas ak-
menimis*, tris kartus gelbėjausi iš sudužusio laivo* ir ištisą
dieną bei naktį plūduriavau gilioje jūroje. 26Vis keliauju, vis
gresia pavojai: upėse, nuo plėšikų, nuo tautiečių, nuo pago-
nių. Pavojai mieste ir pavojai dykumoje, jūroje ir tarp netikrų
brolių. 27Triūsas ir vargas, dažnos bemiegės naktys, alkis ir
troškulys, dažnai badmiriavimas, šaltis ir nuogumas... 28Be
viso kito, dar ir kasdienis rūpestis prižiūrint visas bendruo-
menes. 29Ar aš nesilpstu, kai kas nors silpsta? Ar nedegu ap-
maudu, kai kas nors pastumiamas suklupti? 30Jei reikia girtis,
girsiuosi savo silpnumais*. 31Viešpaties Jėzaus Dievas ir Tėvas,
palaimintas per amžius, žino, kad nemeluoju. 32Damaske
karaliaus Areto etnarchas* sergėjo damaskiečių miestą, kad
mane suimtų, 33bet buvau pro langą nuleistas pintinėje per
miesto sieną* ir išsprūdau iš jo rankų.

12 Tenka girtis, nors tai ir nenaudinga, tad eisiu prie
Viešpaties regėjimų ir apreiškimų. 2Pažįstu žmogų
Kristuje, kuris prieš keturiolika metų – nežinau, ar kūne, ar
be kūno, Dievas žino – buvo paimtas iki trečiojo dangaus*. 3Ir
žinau, kad šis žmogus – ar kūne, ar atskirai nuo kūno, neži-
nau, Dievas žino – 4buvo paimtas į rojų ir girdėjo neišsakomus

---

11,24 *penkis kartus po keturiasdešimt be vieno kirčio*: turimas omenyje sinagogose vyravęs drausminimas, paremtas Įst 25,1-3 nuostata. Nors Apd nepaminėtas nė vienas toks atvejis, greičiausiai ši bausmė Pauliui buvo ne kartą skirta jo ankstyvaisiais krikščioniško tikėjimo metais (Apd 9,22).

11,25 *vienąkart užmėtytas akmenimis*: Apd 14,19-20.

11,25 *tris kartus gelbėjausi iš sudužusio laivo*: Lukas aprašo tik vieną panašų chronologiškai vėlesnį įvykį (Apd 27,13-44).

11,30 *girsiuosi savo silpnumais*: dktv. *astheneia* gali reikšti tiek *silpnumą, bejėgiškumą, nėgalę* kaip sielos būseną (1 Kor 2,3), tiek ir fizinį *negalavimą, ligą* (Lk 5,15; Jn 11,4; Apd 28,9; Gal 4,13; 1 Tim 5,23). Regis, Paulius čia (ir 12,5.9.10) turi omenyje ne (bent jau ne vien) savo silpną sveikatą, o žmogaus, kuris visuose išvardytuose varguose ir pavojuose pasitiki ne savo jėgomis, o Dievo galia, vidinę būseną.

11,32 *karaliaus Areto etnarchas*: dktv. *etnarchas* – etninės grupės, tautos valdovas; titulas taikytas ir žydų valdytojams (1 Mak 14,47; 15,1-2). *Karalius Aretas* – turimas omenyje Aretas IV, valdęs Nabatėjos karalystę 9 pr. Kr. iki 39/40 po Kr. Areto IV duktė buvo ištekėjusi už Erodo Antipo, kuris vėliau vedė savo brolio Pilypo žmoną Erodiadą (Juozapas Flavijus, *Antiquitates Iudaicae* 18,104-116; Mk 6,17-18).

11,33 *buvau pro langą nuleistas pintinėje per miesto sieną*: Apd 9,23-25.

12,2 *iki trečiojo dangaus*: tarptestamentiniu periodu apokaliptinis judaizmas išskirdavo 7 dangus (pvz., Izaijo įžengimo į dangų knyga); taip pat žr. Ef 1,3 paaišk., Kol 2,18 ir 2,20 paaišk.

žodžius, kurių nevalia žmogui ištarti. [5]Štai tokiu žmogumi
pasigirsiu, o savimi nesigirsiu, nebent savo silpnumais. [6]Jei
norėčiau girtis, nebūčiau kvailas, nes kalbėčiau tiesą. Tačiau
susilaikau, kad kas nepamanytų apie mane daugiau nei tai,
ką manyje mato ar [ką] iš manęs girdi, [7]ir dėl itin didelių ap-
reiškimų. Todėl, kad nepasikelčiau į puikybę*, man duotas
dyglys kūnui*, šėtono angelas, idant mane muštų ir aš nepa-
sikelčiau į puikybę. [8]Dėl to aš tris kartus prašiau Viešpaties*,
kad patrauktų jį nuo manęs, [9]bet jis man atsakė: „Pakanka
tau mano malonės, nes galia tobuliausiai reiškiasi silpnume."
Todėl mieliausiai girsiuosi savo silpnumais, kad ir Kristaus
galia apsigyventų manyje. [10]Tad esu patenkintas silpnumais,
įžeidimais, sunkumais, persekiojimais ir suspaudimais dėl
Kristaus, nes, būdamas silpnas, esu stiprus.
[11]Tapau kvailas, jūs mane privertėte. Tai jūs turėtumėte mane
pagirti, nes niekuo nenusileidžiu „viršiausiems apaštalams"*,
nors ir esu niekas. [12]Apaštalo ženklai buvo jums patvirtinti su
visa ištverme, ženklais, stebuklais ir galia. [13]Tad ko gi jums
trūksta, palyginti su kitomis bendruomenėmis? Nebent to,
kad pats aš nebuvau jums našta. Atleiskite man šią neteisybę*.

12,7 *Todėl, kad nepasikelčiau į puikybę*: kadangi dalis rankraščių praleidžia sakinio pradžioje esantį jungtuką *dio – todėl, dėl to*, kai kurie vertėjai šią frazę sujungia su kitu sakiniu ir verčia: „kad nepasikelčiau į puikybę dėl tokių didelių apreiškimų, man duotas dyglys kūnui, šėtono angelas". Kitaip tariant, nepaprasti Pauliaus apreiškimai buvo ta priežastis, dėl kurios Dievas davė jam dyglį. Tačiau su jungtuku *dio* mintis kitokia: Paulius baiminasi, kad dėl *itin didelių apreiškimų* žmonės nepradėtų jo laikyti išskirtiniu, ypatingu, didesniu už kitus apaštalus, todėl ir vengia apie juos kalbėti, o čia apie tai užsimena, tik *kaip pakvaišęs* (11,21). Prisimintina, kad 1 Kor jis save laiko mažiausiu iš apaštalų (1 Kor 15,9), o 2 Kor labiau giriasi negandomis ir silpnumais, bet ne savo pasiekimais ir apreiškimais, kurie taip imponavo korintiečiams.
12,7 *duotas dyglys kūnui*: teologai nesutaria, ar Paulius turi omenyje ligą, ar persekiojimus ir kitus vargus, patirtus misijose, ar ir viena, ir kita. Atsižvelgiant į 11 sk. vardijamas patirtas fizines bausmes, įkalinimus, nepriteklių ir badą, taip pat Gal 6,11 minimą žaizdotą Pauliaus kūną, nereikėtų dirbtinai kurti prieštaros tarp apaštalo vargų ir jo sveikatos būklės (Galatijoje Paulius skelbė Evangeliją sirgdamas, Gal 4,13). Dyglio, duoto kūnui, metafora gali apimti ir viena, ir kita.
12,8 *tris kartus prašiau Viešpaties*: plg. Mt 26,39-44; Mk 14,35-42. Tiek judėjams, tiek graikams skaičius *trys* buvo reikšmingas, kalbant svarbiais dvasinio gyvenimo klausimais (pvz., Jn 21,17; Apd 10,16). Paralelę tarp Jėzaus maldos Getsemanės sode ir šio Pauliaus prašymo dar labiau paryškina ta pati kenčiančiojo Viešpaties tarno nuostata, kurią evangelijose išreiškia žodžiai „ne kaip aš noriu, bet kaip tu".
12,11 *niekuo nenusileidžiu „viršiausiems apaštalams"*: žr. 11,5 paaišk.
12,13 *Atleiskite man šią neteisybę*: Pauliaus „kvailystės prakalba" (11,16 – 12,13) yra persunkta ironijos, kuri šioje vietoje pasiekia kulminaciją – apaštalas prašo Korinto tikinčiųjų atleisti jam už tai, kad, viešėdamas pas juos, gyveno ne iš jų aukų (žr. 11,11 paaišk.).

[14]Štai esu pasiruošęs trečią kartą pas jus atvykti ir neapsun-
kinsiu jūsų, nes ieškau ne to, ką turite, o jūsų pačių. Juk ne
vaikai privalo krauti turtą savo gimdytojams, bet gimdyto-
jai vaikams. [15]Tad aš mielai eikvosiu, ką turiu, ir patį save
išeikvosiu jūsų sielų labui. Nejau, daugiau jus mylėdamas,
esu mažiau jūsų mylimas? [16]Tebūnie ir taip, – sakysite, – aš
neapsunkinau jūsų, bet, būdamas gudrus, klasta jus prigavau.
[17]Gal išnaudojau jus per kurį nors iš tų žmonių, kuriuos esu
jums siuntęs? [18]Paraginau Titą ir su juo pasiunčiau dar vieną
brolį*. Argi Titas jus išnaudojo? Ar ne viena dvasia mes gyve-
nome? Ar nevaikščiojome tais pačiais takais? [19]Tikriausiai jau
pamanėte, kad prieš jus teisinamės. Ne, mes kalbame Dievo
akivaizdoje, Kristuje, ir visa tai, mylimieji, jūsų ugdymui.
[20]Mat bijau, kad atvykęs nerasčiau jūsų tokių, kokių nenoriu,
ir pats jums nepasirodyčiau toks, kokio nenorite: kad nebūtų
nesantaikos, pavydo, piktumo, varžymosi, šmeižto, apkalbų,
puikavimosi, neramumų; [21]kad, kai vėl ateisiu, mano Die-
vas nepažemintų manęs prieš jus ir man netektų liūdėti dėl
daugelio, kurie yra anksčiau nusidėję ir dar neatgailavę* dėl
to, ką darė: dėl netyrumo, palaidumo ir ištvirkimo.

13 Taigi trečią kartą keliauju pas jus. *Dviejų ar trijų liu-*
dytojų lūpomis remsis kiekvieno reikalo sprendimas*. [2]Jau
antrą kartą lankydamasis įspėjau, o dabar, būdamas toli, vėl
sakau tiems, kurie yra nusidėję, ir visiems kitiems, kad jei
vėl atvyksiu, jų nepagailėsiu – [3]jūs gi ieškote patvirtinimo,
kad manyje kalba Kristus. O jis nėra silpnas prieš jus, bet
galingas jumyse. [4]Nors jis nukryžiuotas, kai buvo silpnas,
bet dabar gyvena Dievo galia. Ir mes esame silpni jame, bet
jums gyvensime kartu su juo Dievo galia.

12, 18 *dar vieną brolį*: plg. 8, 22.

12, 21 *anksčiau nusidėję ir dar neatgailavę*: turima omenyje, kad jau ankstesnio vizito metu Paulius sužinojo apie nuodėmingą šių žmonių gyvenimo būdą. Matyt, jis ragino juos keistis, tačiau praėjus nemažai laiko (apaštalas ruošiasi vėl aplankyti Korintą) jis girdi, kad šių bendruomenės narių gyvenimas nė kiek nepakito. Dėl to apaštalas įspėja, kad vėl atvykęs į Korintą ir jų atžvilgiu bus griežtas (13, 2). Ten pavartotas tas pats vksm. *proamartanō – anksčiau nuodėmiauti, nusidėti*.

13, 1 *Dviejų ar trijų liudytojų lūpomis remsis kiekvieno reikalo sprendimas*: cit. Įst 19, 15; plg. 1 Tim 5, 19; taip pat Hbr 10, 28; Mt 18, 16; Jn 8, 16.

[5]Patys save išmėginkite, ar gyvenate tikėjimu; pasitikrinkite
patys. Nejau nesuvokiate, kad jumyse Jėzus Kristus? Nebent
išties esate netinkami. [6]Viliuosi, kad suprasite, jog mes ne-
same netinkami. [7]Meldžiame Dievo, kad jūs nedarytumėte
nieko blogo, ne tam, jog mes pasirodytume tinkami, bet kad
jūs darytumėte gera, o mes atrodytume netinkami. [8]Mes juk
nieko negalime prieš tiesą, bet tik už tiesą. [9]Džiaugiamės, kai
mes silpni, o jūs stiprūs. Šito ir meldžiame – jūsų tobulėjimo*.
[10]Todėl, būdamas svetur, rašau tai, idant atvykęs neturėčiau
elgtis griežtai, naudodamasis ta galia, kurią Viešpats man
suteikė ugdyti, ne griauti*.

[11]Galiausiai, broliai, džiaukitės, leiskitės vienas kito tobu-
linami, guoskitės, sutarkite, gyvenkite taikoje, ir meilės
bei ramybės Dievas bus su jumis. [12]Sveikinkite vienas kitą
šventu pabučiavimu*. Jus sveikina visi šventieji. [13]Viešpaties
Jėzaus Kristaus ramybė, Dievo meilė ir Šventosios Dvasios
bendrystė su jumis visais!

13, 9 *jūsų tobulėjimo*: čia dktv. *katartisis* reikšmė gali būti ir *pasitaisymas*, ir *tobulinimasis, tobulėjimas, brendimas*. Todėl vieni vertėjai renkasi vieną, o kiti – kitą žodžio reikšmę. Pastebėtina, kad toliau pavartotas bendrašaknis vksm. *katartizesthe* – *leiskitės* vienas kito *tobulinami* arba *taisomi* (13, 11).

13, 10 *ugdyti, ne griauti*: plg. 10, 8; 12, 9.

13, 12 *šventu pabučiavimu*: tiek graikų romėnų kultūriniame kontekste, tiek ir sinagogose tokio papročio nebuvo. Panašu, kad šventas pabučiavimas (matyt, į skruostą) buvo visai naujas, tik krikščionių bendruomenėms būdingas ženklas (Rom 16, 16; 1 Kor 16, 20; 1 Tes 5, 26; taip pat 1 Pet 5, 14).

LAIŠKAS GALATAMS

1 Paulius, apaštalas, ne iš žmonių ir ne per žmogų*, bet
per Jėzų Kristų ir Dievą Tėvą, prikėlusį jį iš numirusių,
2 ir visi su manimi esantys broliai – Galatijos bendruomenėms.
3 Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties
Jėzaus Kristaus, 4 kuris atidavė save už mūsų nuodėmes, kad
mūsų Dievo ir Tėvo valia išvaduotų mus iš dabarties blogio
amžiaus. 5 Jam šlovė per amžių amžius. Amen.
6 Stebiuosi*, kad nuo pašaukusiojo jus [Kristaus] malone jūs taip
greitai perbėgate prie kitos evangelijos, 7 nors kitos nėra; yra tik
žmonės, kurie kelia sąmyšį, siekdami iškraipyti Kristaus Evange-
liją. 8 Tačiau net jei mes ar angelas iš dangaus skelbtų priešingai
nei esame jums paskelbę, tebūnie prakeiktas*! 9 Ir anksčiau esame
tai sakę, bet dabar dar sykį sakau: jei kas jums skelbia evangeliją,
priešingą tai, kurią esate priėmę, tebūnie prakeiktas!
10 Ar aš dabar siekiu žmonių pritarimo, ar Dievo? Gal ieškau
žmonių palankumo? Jei dar stengčiausi įtikti žmonėms, ne-
būčiau Kristaus vergas.

1,1 *apaštalas, ne iš žmonių ir ne per žmogų*: Pauliaus prisistatymas iš karto leidžia suprasti, kad laiškas bus poleminio pobūdžio. Galatijos bendruomenės, įsileidusios judėjų mokytojus, pabrėžiančius Įstatymo ir ypač apipjaustymo svarbą, sudvejojo Pauliaus kaip apaštalo autoritetu. Laiške atskleidžiamos tokių judaistinių doktrinų klaidingumas, tačiau visų pirma Paulius apgina savo apaštalystę, pabrėždamas jos autentiškumą. Pašaukimas skelbti Evangeliją *atėjo ne iš žmonių*, bet iš Dievo. Ir *ne per žmogų*, t. y. Kristus kalbėjo jam tiesiogiai, o ne per tarpininką (plg. Apd 9 sk.; 22 sk.; 26 sk.).

1,6 *Stebiuosi*: kituose Pauliaus laiškų įžangose paprastai skamba apaštalo maldos bei pagyrimai – to reikalavo epistoliniam žanrui būdinga struktūrinė kompozicija. Tačiau čia Paulius griebia jautį tiesiai už ragų, iš karto į dienos šviesą keldamas klaidingą Galatijos bažnyčių pasirinkimą.

1,8 *tebūnie prakeiktas*: dktv. *anathema* reikšmė dvejopa: (1) tai, kas pašvęsta Dievui, pvz., aukos (Lk 21,5); (2) tai, kas atiduota dieviškai rūstybei, hbr. *hērem* (Kun 27,28-29; Įst 7,26; 13,17). Pauliaus laiškuose žodis vartojamas pastarąja reikšme (Rom 9,3; 1 Kor 12,3; 16,22).

[11]Žinokite*, broliai, – mano skelbta Evangelija nėra iš žmonių.
[12]Ne iš žmogaus ją gavau ar išmokau, bet per Jėzaus Kristaus
apreiškimą. [13]Juk esate girdėję, kaip aš kitados elgiausi, gyven-
damas judėjiškai, kaip nuožmiai persekiojau Dievo Bažnyčią ir
ją grioviau. [14]Gyvendamas judėjiškai aš buvau pažengęs toliau
nei daugelis mano bendraamžių tautiečių ir itin uoliai sergėjau
savo protėvių papročius. [15]Tačiau kai [Dievas], išskyręs mane
dar motinos įsčiose ir pašaukęs savo malone, panoro [16]apreikšti
man savo Sūnų, idant skelbčiau jį pagonims, nepuoliau tartis
su kūnu ir krauju [17]ir nekopiau į Jeruzalę* pas pirmesnius už
mane apaštalus, bet nuvykau į Arabiją ir vėl sugrįžau į Damas-
ką. [18]Vėliau, po trejų metų, užkopiau į Jeruzalę susipažinti su
Kefu ir pasilikau pas jį penkiolika dienų. [19]Kitų apaštalų aš
nemačiau, išskyrus Jokūbą, Viešpaties brolį. [20]Ką jums rašau,
štai Dievo akivaizdoje prisiekiu, kad nemeluoju*. [21]Po to nuke-
liavau į Sirijos ir Kilikijos kraštus, [22]o Judėjos bendruomenėms
Kristuje nebuvau iš veido pažįstamas, [23]jos tik buvo girdėjusios,
esą tas, kuris mus kitados persekiojo, dabar skelbia tikėjimą,
kurį anksčiau griovė. [24]Ir dėl manęs jos šlovino Dievą.

2 Vėliau, po keturiolikos metų, vėl užkopiau į Jeruzalę su
Barnabu, kartu pasiėmęs ir Titą. [2]Kopiau remdamasis

1,11 *Žinokite*: šiais žodžiais prasideda lakoniškas autobiografinis aprašymas, išryškinantis reikšmingiausius Pauliaus, pirma kaip uolaus judėjo, o vėliau – kaip Dievo išrinktojo apaštalo gyvenimo epizodus. NT tyrėjai šį pasakojimą (1,11-2,14) laiko autentišku Pauliaus gyvenimo aprašymo šaltiniu, net reikšmingesniu už evangelisto Luko perduotą biografinį Pauliaus apaštalystės naratyvą Apaštalų darbų knygoje.

1,17 *nekopiau į Jeruzalę*: taip pat 1,18; 2,1.2; vksm. *anerchomai – kilti, kopti*, LXX naudotas piligrimų kelionėms į Jeruzalę apibūdinti, nes Jeruzalės miestas pastatytas ant kalno. Piligrimų psalmės, kurias dvasiniai keliauninkai giedodavo keliaudami į šventes Jeruzalės šventykloje, vadintos *kopimo, kilimo* psalmėmis (Ps 120-134). Nors *anerchomai* vartotas ir bendrąja *keliauti* prasme, gali būti, kad Paulius jį pasirenka sąmoningai, norėdamas pabrėžti, kad piligriminės kelionės į Jeruzalę jau nebeturi prasmės. Dievas garbinamas nebe ant kalno, o Dvasioje, ir kopiama tikėjimu, o ne pagal Įstatymo raidę (plg. Jn 4,20-24). Kalno bei Jeruzalės miesto motyvas atsikartoja ir toliau (4,21-31).

1,20 *Dievo akivaizdoje prisiekiu, kad nemeluoju*: nors žodžio *prisiekiu* graikiškame tekste nėra, jis nedvejotinai numanomas. Panašiai, patikėdamas Evangelijos skelbimą, Paulius Dievo akivaizdoje saikdina savo bendražygį Timotiejų (1 Tim 5,21; 6,13; taip pat 2 Tim 2,14; 4,1). Romos teisėje priesaika teismo salėje ir už jos buvo laikoma svariu nekaltumo įrodymu. Panašu, kad, turėdamas omenyje šią visiems žinomą teisinę praktiką, Paulius ginasi prieš jį menkinusius mokytojus. Tokios priesaikos nereikėtų painioti su Evangelijoje pagal Matą minimu Jėzaus įspėjimu, atskleidžiančiu tuščią žmonių pasitikėjimą savo jėgomis, apskritai neprisiekinėti (Mt 5,33-37).

apreiškimu ir išdėsčiau jiems Evangeliją, kurią skelbiu pago-
nims, – atskirai įžymiesiems, kad nepasirodytų, jog tuščiai
bėgu ar buvau bėgęs. [3]Tačiau net su manimi buvęs Titas, kuris
yra graikas, nebuvo verčiamas apsipjaustyti. [4]O įsiskverbu-
siems netikriems broliams, slapčia atėjusiems iššniukštinėti
mūsų laisvės, kurią turime Kristuje Jėzuje, kad mus pavergtų, –
[5]jiems mes nė valandėlę nenusileidome ir nepaklusome, idant
Evangelijos tiesa pasiliktų su jumis. [6]Taigi įžymieji, – kokie
jie kitados buvo, man nesvarbu, nes Dievas nežiūri į asme-
nis, – tie įžymieji man nieko daugiau nepavedė. [7]Priešingai,
matydami, kad man patikėta Evangelija neapipjaustytiems,
kaip Petrui – apipjaustytiesiems [8](nes tas, kuris davė Petrui
galios apaštalauti apipjaustytiesiems, davė ir man galios
apaštalauti pagonims), [9]ir pripažindami man suteiktą malo-
nę, Jokūbas, Kefas ir Jonas, laikomi šulais, padavė mudviem
su Barnabu bendrystės dešinę, kad mes eitume pas pagonis,
o jie – pas apipjaustytuosius, [10]tik prašė atsiminti vargšus,
tą aš ir stengiausi daryti.
[11]Kai Kefas atkeliavo į Antiochiją, jam į akis išdėjau, ką
galvoju, nes buvo vertas pasmerkimo. [12]Mat, prieš atkeliau-
jant kai kuriems Jokūbo žmonėms*, jis valgydavo drauge su
kitataučiais, bet kai jie atvyko, pasitraukė ir nuo kitataučių
atsiribojo, bijodamas apipjaustytųjų. [13]Su juo veidmainia-
vo [ir] kiti žydai, net Barnabas pasidavė šiai veidmainystei.
[14]Matydamas, jog jie nukrypsta nuo Evangelijos tiesos kelio,
visų akivaizdoje pasakiau Kefui: „Jei tu, būdamas žydas,
gyveni pagoniškai, o ne judėjiškai*, kodėl verti kitataučius
gyventi kaip žydai?“

2,12 *kai kuriems Jokūbo žmonėms*: pažod. *kai kuriems nuo Jokūbo*. Teologų pozicijos dėl šio po-sakio prasmės išsiskiria: vieni mano, kad Galatijos bendruomenes drumstę mokytojai negalėjo būti siųsti apaštalo Jokūbo, tik, būdami iš jo aplinkos, dangstėsi Jeruzalės bažnyčios vadovo autoritetu, tačiau mokė kitaip. Kiti judaistines tendencijas įžvelgia pačioje Jokūbo misiologijos sampratoje (plg. Apd 21,18-25).

2,14 *gyveni pagoniškai, o ne judėjiškai*: Pauliaus požiūriu veidmainystė yra pagoniškas bruožas, niekaip nesuderinamas su judaizmo principais. Tikras judėjas siekia tiesos, o ne nuo jos bėga. Dvasinio ir prigimtinio judėjiškumo tema plėtojama Rom 2,17-29.

[15]Mes, kilme žydai, o ne nusidėjėliai kitataučiai, [16][bet]
žinome, kad žmogus išteisinamas ne Įstatymo darbais, o
tik per Jėzaus Kristaus tikėjimą*. Mes irgi įtikėjome Kristų
Jėzų, idant būtume išteisinti dėl Kristaus tikėjimo, o ne dėl
Įstatymo darbų, nes Įstatymo darbais nebus išteisintas joks
kūnas*. [17]O jeigu, mums ieškant išteisinimo Kristuje, pasirodė,
kad patys esame nusidėjėliai, ar dėl to Kristus – nuodėmės
tarnas? Tikrai ne! [18]Jeigu aš vėl atstatau tai, ką sugrioviau*,
pats save darau pažeidėju. [19]Įstatymu aš numiriau Įstatymui,
idant gyvenčiau Dievui. Esu nukryžiuotas drauge su Kristumi.
[20]Gyvenu nebe aš, o gyvena manyje Kristus. Dabar, gyvenda-
mas kūne, gyvenu tikėjimu į Dievo Sūnų, kuris mane pami-
lo ir atidavė save už mane. [21]Aš neatstumiu Dievo malonės.
O jei teisumas – per Įstatymą, tuomet Kristus numirė veltui.

3 O neišmanėliai galatai! Kas jus apžavėjo? Jus, prieš kurių akis
buvo pavaizduotas nukryžiuotasis Jėzus Kristus. [2]Tik vieno
noriu jūsų paklausti: ar remdamiesi Įstatymo darbais priėmėte
Dvasią, ar remdamiesi tikėjimo žinia*? [3]Esate tokie kvaili, kad,
pradėję Dvasia, norite užbaigti kūnu? [4]Tiek patyrėte, ir veltui?
Gal visgi ne veltui? [5]Ar tas, kuris teikia jums Dvasią ir daro pas jus*

2,16 *per Jėzaus Kristaus tikėjimą*: šiuos žodžius galima suprasti dvejopai: (1) *per Jėzaus Kristaus ištikimybę* (subjekto genetyvas), nes dktv. *pistis* reikšmė yra ne tik *tikėjimas*, bet ir *ištikimybė* (pvz., 5,22); (2) *per tikėjimą į Jėzų Kristų* (objekto genetyvas). Nors pastaroji prasmė, regis, čia labiau tikėtina, abi reikšmės galimos tiek šiame sakinyje, tiek ir toliau: 2,20; 3,7.9.11.22; taip pat žr. Rom 3,22 paaišk.

2,16 *nebus išteisintas joks kūnas*: Paulius turi omenyje Ps 143,2 (žr. Rom 3,20 paaišk.), tik žodį *zōn* – *gyvasis* pakeičia dktv. *sarx* – *kūnas*; pastarasis hebraizmas (iš hbr. *bāsār*) skirtinguose kontekstuose įgyja įvairias reikšmes, žr. 5,13 paaišk., čia jis reiškia *žmogų* (plg. Flm 1,16, taip pat Pr 6,3; Įst 5,25; Joel 2,28; Zach 2,13).

2,18 *jeigu aš vėl atstatau tai, ką sugrioviau*: biblistai šio teiginio prasmę aiškina skirtingai: (1) Paulius turi omenyje Petro pasikeitimą. Pradžioje Petras valgė su kitataučiais tikinčiaisiais, t. y. *griovė* – darė tai, ką draudžia Įstatymas, tačiau, atvykus aršiems judaistams, vėl *atstatė*, ką Įstatymas liepia – šalinosi pagonių. (2) Paulius kalba apie save – reaguoja į gandą, esą, jis pats jau skelbia apipjaustymą, žr. 5,11 paaišk. (3) Turimi omenyje ne Petras ir ne Paulius, o prie Įstatymo vėl grįžę Galatijos krikščionys. Priimdami kūno apipjaustymą kaip Sandoros su Dievu ženklą, jie Įstatymą *atstato*, nors tikėjimo pradžioje, kliaudamiesi Pauliaus paskelbta Evangelija, jį buvo *sugriovę*. Pastarasis požiūris, regis, yra labiausiai tikėtinas.

3,2 *tikėjimo žinia*: posakis *akoē pisteōs* pažod. – *tikėjimo klausymas*, tačiau dktv. *akoē* reiškia ne tik *klausymą*, bet ir *gandą, žinią*. Vertėjai, siekdami aiškumo, šį dviejų žodžių posakį paprastai praplečia: *tikėdami tai, ką girdėjote*. Paulius *akoē pisteōs* galėjo tiesiog vartoti kaip *Evangelijos* sinonimą (taip pat 3,5; Rom 10,16-17).

3,5 *pas jus*: arba *jumyse*. Vis dėlto labiau tikėtina, kad Paulius turi omenyje stebuklus, kuriuos Dievas darė Galatijos bendruomenėse.

stebuklus, tai daro dėl Įstatymo darbų, ar dėl tikėjimo žinios?
6Taip ir Abraomas *patikėjo Dievu, ir tai jam buvo pripažinta teisumu**.
7Tad supraskite*, kad būtent tikintieji yra Abraomo vaikai.
8Raštas, numatydamas, kad Dievas tikėjimu išteisins pagonis,
iš anksto paskelbė Evangeliją Abraomui: *tavyje bus palaimintos vi-
sos tautos**. 9Todėl tikintieji yra palaiminami drauge su tikinčiu
Abraomu. 10O visiems, kurie remiasi Įstatymo darbais*, krenta
prakeiksmas, nes parašyta*: *prakeiktas kiekvienas, kuris nesilaiko viso,
kas parašyta Įstatymo knygoje, ir to nevykdo*. 11Kad Įstatymu niekas
neišteisinamas Dievo akyse, aišku, nes *teisusis tikėjimu gyvens**.
12O Įstatymas nėra iš tikėjimo, bet: *kas juos vykdo, jais gyvens**.
13Kristus mus atpirko iš Įstatymo prakeiksmo, vietoje mūsų
tapdamas prakeiksmu, nes parašyta: *prakeiktas kiekvienas, pakabin-
tas ant medžio**, 14idant Kristuje Jėzuje pagonims tektų Abraomo
palaiminimas ir per tikėjimą mes gautume pažadėtąją Dvasią.
15Broliai, imkime žmogaus gyvenimą: net žmogaus patvir-
tinto testamento niekas negali paskelbti negaliojančiu ar
papildyti. 16Pažadai buvo duoti Abraomui ir jo palikuoniui.
Nepasakyta „ir palikuonims“, kaip apie daugelį, bet kaip apie
vieną – *ir tavo palikuoniui**, kuris yra Kristus. 17Turiu omenyje

---

3, 6 *patikėjo Dievu, ir tai jam buvo pripažinta teisumu*: cituojama Pr 15, 6.

3, 7 *supraskite*: vksm. *ginōskete* gali būti esamosios arba liepiamosios nuosakos vksm. *ginōskō* forma. Kai kurie NT tyrinėtojai pastebi, kad posakis *ginōskete ara hoti* yra tipiška epistolinė helenistinio laikotarpio formulė, kuria primenama tai, ką skaitytojai jau žino – „*jūs gi žinote*, kad būtent tikintieji yra Abraomo vaikai“. Visgi labiau tikėtina, kad kalbama ne apie tai, ką galatai jau žino, bet apie tai, ką jie dar turėtų suvokti. Todėl Paulius dar kartą pabrėžia: „esate Abraomo palikuonys ir paveldėtojai pagal pažadą“ (3, 29).

3, 8 *tavyje bus palaimintos visos tautos*: Dievo pažadas Abraomui per jį palaiminti visas tautas Pradžios knygoje skamba daug kartų (Pr 12, 3; 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14). Paulius šią palaiminimo žinią ir vadina Abraomui paskelbta Evangelija (3, 7).

3, 10 *visiems, kurie remiasi Įstatymo darbais*: pažod. *tiems, kurie yra iš Įstatymo darbų*. Skiriamos ir priešpriešinamos dvi žmonių grupės: *tie, kurie iš tikėjimo* (3, 7.9), ir *tie, kurie iš Įstatymo darbų*; vieni renkasi Įstatyme pažadėtą palaiminimą, o kiti – jame užrašytą prakeiksmą.

3, 10 *nes parašyta*: toliau laisvai cituojama Įst 27, 26.

3, 11 *teisusis tikėjimu gyvens*: Hab 2, 4 citata taip pat randama Rom 1, 17 ir Hbr 10, 37. Pastebėtina, kad frazė gali būti suprantama dvejopai: (1) *kas yra nuteisintas dėl tikėjimo, gyvens*; arba (2) *teisus žmogus gyvens (pasi)tikėdamas*, t. y. stiprybės semsis iš tikėjimo. Be to, sunku pasakyti, ar turimas omenyje žmogaus tikėjimas, ar Dievo ištikimybė, žr. 2, 16 paaišk. Paulius praleidžia LXX esantį asmeninį įvardį *mou* – *mano*, tačiau ir ten posakis gali reikšti arba *mano [Dievo] teisusis gyvens tikėjimu*, arba *teisusis gyvens dėl mano [Dievo] ištikimybės*.

3, 12 *kas juos vykdo, jais gyvens*: cit. Kun 18, 5; dgs. *jie* – t. y. Dievo įstatymai ir paliepimai.

3, 13 *prakeiktas kiekvienas, pakabintas ant medžio*: cituojama Įst 21, 23.

3, 16 *ir tavo palikuoniui*: posakis pasitaiko ne kartą Pradžios knygoje Pr 12, 7; 13, 15; 15, 18; 17, 8; 24, 7 ir t. t.

štai ką: Įstatymas, atsiradęs po keturių šimtų trisdešimties metų, negali panaikinti Dievo anksčiau patvirtintos sandoros taip, kad pažadas nebegaliotų. [18]Juk, jei paveldas iš Įstatymo, tai jau ne iš pažado. Tačiau Dievas Abraomui jį dovanojo pažadu. [19]Kam tuomet Įstatymas? Jis buvo pridėtas dėl nusižengimų*, kol ateis pažadą gavęs palikuonis, ir įsakytas per angelus*, tarpininko ranka. [20]Bet, kur tarpininkas, ten ne vienas, o Dievas yra vienas*.

[21]Vadinasi, Įstatymas prieštarauja [Dievo] pažadui? Anaiptol! Jei būtų duotas Įstatymas, galintis teikti gyvenimą, tuomet tikrai teisumas remtųsi Įstatymu. [22]Tačiau Raštas* visa užrakino nuodėmėje, idant pažadas dėl Jėzaus Kristaus tikėjimo* būtų duotas tiems, kurie tiki.

[23]Iki ateinant tikėjimui, buvome uždaryti Įstatymo kalėjime, kol apsireikš būsimas tikėjimas. [24]Tad Įstatymas buvo mūsų auklėtojas, vedęs pas Kristų*, kad būtume išteisinti tikėjimu, [25]o atėjus tikėjimui, nebesame auklėtojo prižiūrimi. [26]Juk per tikėjimą visi esate Dievo vaikai Kristuje Jėzuje. [27]Visi, kurie esate pakrikštyti į Kristų*, apsivilkote Kristų.

3,19 *buvo pridėtas dėl nusižengimų*: plg. Rom 5,20-21; 7,7-25.

3,19 *įsakytas per angelus*: pirmajame pasakojime apie tai, kaip Mozei ant Sinajaus buvo duotas Įstatymas, angelai nėra minimi (Iš 19 sk.). Tačiau kitame ST naratyve LXX vertėjai Sinajuje pasirodžiusią *ugnį* verčia *angeloi – angelai* (Įst 33,2). Akivaizdu, kad jau ankstyvojoje rabiniškoje tradicijoje įsitvirtino aiškinimas, jog Įstatymas buvo perduotas Mozei per angelus. Šį aiškinimą atrandame maždaug 160-150 m. pr. Kr. parašytoje pseudoepigrafinėje Jubiliejų knygoje (1,26; 2,1), jį perėmė ir apaštalai (Apd 7,38.53; Hbr 2,2).

3,20 *kur tarpininkas, ten ne vienas*: pažod. posakis reiškia *tarpininkas nėra vieno*. Kadangi sakinio mintis toliau neplėtojama, nežinome, kokį tarpininką Paulius turi omenyje: Kristų (1 Tim 2,5; taip pat Hbr 8,6; 9,15; 12,24), angelus (Apd 7,53; Hbr 2,2) ar Mozę (Filonas, *De vita Mosis*, 2.166). Tikėtina, jog antitezės mintis reiškia, kad tarpininkas visuomet atstovauja daugiau nei vienai šaliai. Tačiau kai kurie egzegetai laikosi nuomonės, jog numanomi keli tarpininkai – Mozė, atstovavęs Izraeliui, ir angelas, atstovavęs Dievui. Šiaip ar taip, Paulius Mozės Įstatymą priešpriešina Abraomui duotam Dievo pažadui. Dievas pažadą davė tiesiogiai – be jokio tarpininko. Todėl pažadas ir yra pranašesnis už Įstatymą, pristatytą per tarpininką ar kelis tarpininkus.

3,22 *Raštas*: žymimasis artikelis *he* prieš dktv. *graphē* leidžia manyti, jog Paulius turi omenyje konkrečią Rašto vietą (galbūt jau 3,10 cituotą Įst 27,26 arba Ps 14,2-3, cituojamą Rom 3,10-12), o ne visą Šventąjį Raštą.

3,22 *pažadas dėl Jėzaus Kristaus tikėjimo*: arba *dėl Jėzaus Kristaus ištikimybės*, žr. 2,16 paaišk.

3,24 *auklėtojas, vedęs pas Kristų*: metaforiškas Įstatymo palyginimas su auklėtoju (*paidagōgos – auklėtojas, mokytojas*), vedusiu pas Kristų, yra labai vaizdingas. Antikoje pedagogu vadintas tarnas, palydintis berniuką pas mokytoją ir po pamokų parvedantis jį namo. Tik laikui bėgant pedagogo kategorija pradėta taikyti pačiam mokytojui. Taigi, anot Pauliaus, Mozės Įstatymas tebuvo tarnas, turėjęs palydėti Izraelį pas tikrąjį mokytoją – Kristų.

3,27 *pakrikštyti į Kristų*: žr. Rom 6,3 paaišk.

[28]Nebėra nei žydo, nei graiko, nei vergo, nei laisvojo, nebė-
ra nei vyro, nei moters, nes visi esate viena Kristuje Jėzuje.
[29]O jei priklausote Kristui, tai esate Abraomo palikuonys ir
paveldėtojai pagal pažadą.

4 Ir dar sakau: kol paveldėtojas yra nepilnametis, jis nie-
kuo nesiskiria nuo vergo, nors yra visko šeimininkas. [2]Jis
būna globėjų ir prievaizdų valdžioje iki tėvo nustatyto laiko.
[3]Taip ir mes: kol buvome nepilnamečiai, vergavome pasaulio
pradams*. [4]Tačiau, kai atėjo laiko pilnatvė, Dievas atsiuntė
savo Sūnų, gimusį iš moters, pavaldų Įstatymui, [5]kad atpirktų
tuos, kurie pavaldūs Įstatymui, ir mus įvaikintų. [6]O kadangi
jūs esate sūnūs, Dievas atsiuntė į mūsų širdis savo Sūnaus
Dvasią, šaukiančią: „Aba, Tėve!*“ [7]Todėl tu nebesi vergas, bet
sūnus, o jei sūnus, tai Dievo dėka ir paveldėtojas.
[8]Tuomet, kai nepažinojote Dievo, vergavote „dievams“, ku-
rie pagal savo prigimtį nėra dievai, [9]bet kodėl dabar, pažinę
Dievą, arba, tiksliau, Dievo pažinti, vėl gręžiatės prie men-
kų ir beverčių pradų ir vėl norite jiems vergauti? [10]Laikotės
dienų, mėnesių, laikotarpių ir metų. [11]Nuogąstauju dėl jūsų,
ar tik mano darbas jūsų labui nenueis vėjais. [12]Tapkite kaip
aš, nes ir aš tapau kaip jūs – maldauju jūsų, broliai! Jūs visai
nesate manęs įžeidę. [13]Žinote, kad pirmą kartą jums skelbiau
Evangeliją negaluodamas kūnu. [14]Nors mano kūno negalė
buvo jums išmėginimas, jūs manęs nepaniekinote ir neats-
tūmėte, bet pasitikote mane kaip Dievo angelą, kaip Kristų
Jėzų. [15]Kurgi ana jūsų palaima? Liudiju, kad, jei būtumėte
galėję, jūs būtumėte akis išsilupę ir man atidavę. [16]Vadinasi,
pasidariau jūsų priešu, kalbėdamas jums tiesą? [17]Anie giria jus
netauriai, bet nori jus atskirti, idant juos girtumėte. [18]Gražu
visada girti už tai, kas gražu, o ne vien tada, kai esu pas jus.
[19]Mano vaikai, vėl gimdau jus kentėdamas, kol jumyse pasi-
rodys Kristus*. [20]O kaip norėčiau dabar būti pas jus ir kalbėti
kitu balsu, nes esu sutrikęs dėl jūsų.

4,3 *pasaulio pradams*: žr. Kol 2,8 paaišk.
4,6 *Aba, Tėve!*: žr. Rom 8,15 paaišk.
4,19 *jumyse pasirodys Kristus*: pažod. *bus suformuotas Kristus* arba *bus pavaizduotas Kristus*.

[21]Pasakykite man, jūs, siekiantys būti Įstatymo valdžioje,
ar negirdite Įstatymo? [22]Juk parašyta, kad Abraomas turėjo
du sūnus – vieną iš vergės, o kitą iš laisvosios. [23]Tačiau vergės
sūnus buvo gimęs pagal kūną, o laisvosios – per pažadą. [24]Tai
pasakyta alegoriškai*: šitos moterys yra dvi sandoros. Viena,
nuo Sinajaus kalno gimdanti vergystei, yra Hagara. [25]Haga-
ra – Sinajaus kalnas, esantis Arabijoje, – atitinka dabartinę
Jeruzalę, kuri vergauja su savo vaikais. [26]O aukštybių Jeruzalė
yra laisva, ji ir yra mūsų motina. [27]Nes parašyta*:

Linksminkis, nevaisingoji, niekada negimdžiusioji!
Šūkauk ir džiūgauk, nekentėjusi gimdymo skausmų!
Nes daugiau vaikų turi vienišoji
nei turinčioji vyrą.

[28]Jūs, broliai, esate pažado vaikai, kaip Izaokas. [29]Tačiau kaip
anuomet tas, kuris gimė pagal kūną, persekiojo gimusįjį pa-
gal dvasią, taip ir dabar. [30]O ką kalba Raštas*?

Išvaryk vergę ir jos sūnų, nes
vergės sūnus netaps paveldėtoju drauge su laisvosios sūnumi.

[31]Taigi, broliai, esame ne vergės vaikai, bet laisvosios.

5 Laisvei Kristus mus išlaisvino*! Tad tvirtai stovėkite
ir nesiduokite vėl įkinkomi į vergystės jungą! [2]Štai aš,
Paulius, sakau jums: jei būsite apipjaustyti, iš Kristaus
neturėsite jokios naudos. [3]Dar kartą pareiškiu kiekvienam,
kuris leidžiasi apipjaustomas: jis privalo laikytis viso Įstaty-
mo. [4]Jūs, manantys būsią išteisinti Įstatymu, likote atskirti
nuo Kristaus, netekote malonės. [5]O mes tikėjimo dovanota
Dvasia* laukiame teisumo vilties išsipildymo. [6]Mat Kristuje

---

4,24 *Tai pasakyta alegoriškai*: tikėtina, kad vksm. *allēgoreō* į Pauliaus žodyną ateina iš Filono raštų. Mat NT žodis pavartotas tik kartą, o Filono tekstuose jis dažnas. Pastarojo mąstytojo hermeneutika rėmėsi alegoriniu ST aiškinimu, kurį vėliau perėmė Aleksandrijos Bažnyčios tėvai. Komentuodamas Penkiaknygę, Filonas siekė įžvelgti paslėptas prasmes, vėliau biblistų pavadintas *sensus plenior*. Alegorinis ST aiškinimas NT šviesoje buvo ir ryškus patristinių tekstų bruožas, pradėjęs nykti tik Reformacijos periodu. Sugrįžtant prie *Corpus Paulinum*, pastebėtina, jog alegorinis ST aiškinimas yra integrali teologinės Pauliaus minties dalis (žr. 1 Kor 5,7; 9,8-10; 10,1-11; 2 Kor 3,7-18).

4,27 *Nes parašyta*: toliau cituojama Iz 54,1.

4,30 *ką kalba Raštas*: toliau cituojama Pr 21,10.

5,1 *Laisvei Kristus mus išlaisvino*: sintaksiškai posakį galima versti ir *laisve [dativus instrumentalis] Kristus mus išlaisvino*, tačiau tokia prasmė mažiau tikėtina.

5,5 *tikėjimo dovanota Dvasia*: pažod. *Dvasia iš tikėjimo*.

Jėzuje neturi jokios reikšmės nei apipjaustymas, nei neapip-
jaustymas, o vien tikėjimas, veikiantis meile.
[7]Puikiai bėgote! Kas pakirto jūsų pasitikėjimą tiesa? [8]Ši
įtaiga ne iš to, kuris jus šaukia. [9]Truputis raugo įraugina vi-
są tešlą. [10]Pasitikiu jumis Viešpatyje, kad nemanysite kitaip,
o jūsų drumstėjas, kas jis bebūtų, susilauks pasmerkimo.
[11]Jeigu aš, broliai, vis dar skelbiu apipjaustymą*, kodėl gi esu
persekiojamas? Juk tuomet nebelieka kryžiaus papiktinimo.
[12]O jūsų kiršintojai galėtų ir visai nusipjauti!
[13]Jūs gi, broliai, esate pašaukti laisvei! Tik ne laisvei tenkinti
kūną*. Tad su meile tarnaukite vieni kitiems. [14]Juk visas Įsta-
tymas vienu įsakymu išpildomas*: *Mylėsi savo artimą kaip save
patį**. [15]Bet jeigu vienas kitą kremtate ir graužiate, žiūrėkite,
kad vienas kito nesuėstumėte!
[16]Taigi sakau: gyvenkite Dvasia* ir netenkinsite kūno geis-
mų. [17]Mat kūnas geidžia to, kas priešinga Dvasiai, o Dva-
sia – kas priešinga kūnui*, jie vienas kitam priešingi, tad
negalite visuomet elgtis taip, kaip norėtumėte. [18]Jei esate
Dvasios vedami, Įstatymas jums nebegalioja. [19]Kūno darbai

5,11 *vis dar skelbiu apipjaustymą*: matyt, Galatijos bažnyčių drumstėjai, piršę apipjaustymą, teigė, jog Paulius pakeitė nuomonę ir jau pats pradėjęs skelbti apipjaustymą. Paulius šį gandą paneigia.

5,13 *tenkinti kūną*: dktv. *sarx* – *kūnas* reikšmė Pauliaus laiškuose trejopa: (1) fizinis, pažeidžiamas, mirtingas žmogaus kūnas (2,16.20; 4,13-14; 2 Kor 4,11; 7,5; 12,7; Ef 5,29-31; Kol 1,24); šia prasme vartojamas ir posakis *kūnas ir kraujas* (1,16; 1 Kor 15,50; Ef 6,12); (2) kilmė, išsilavinimas, religingumas, socialinė padėtis (1 Kor 1,26; Fil 3,3-6; 2 Kor 5,16; Ef 2,11); (3) nuodėminga žmogaus prigimtis (Rom 7,5.18.25; 8,3-13; 13,14; Ef 2,2-3; Kol 2,11). Pastarąja prasme *sarx* ir vartojamas šioje vietoje (5,13 – 6,1, taip pat 3,3). Daugiau apie *sarx* vartoseną Pauliaus korpuse žr. Rom 1,3 paaišk.

5,14 *vienu įsakymu išpildomas*: dalyje rankraščių *vienu sakiniu išpildytas*; tai gali būti užuomina apie Kristų, kuris mylėdamas visus žmones išpildė Įstatymą (plg. Rom 10,4).

5,14 *Mylėsi savo artimą kaip save patį*: cit. Kun 19,18; plg. Rom 13,8-10; Mt 22,39.

5,16 *gyvenkite Dvasia*: pažod. *vaikščiokite Dvasia* arba *eikite Dvasios keliu*. Daugelyje kalbų *kelias* (gr. *hodos*, hbr. *halāk*, kinų *tao* ir t. t.) religiniame etiniame kontekste reiškia gyvenimo būdą, vadovaujantis tam tikromis vertybėmis (žr. 1 Kor 4,17). Paulius primena, kad tikintys Kristumi gauna Šv. Dvasią ir sykiu jos galią (3,2.5), o čia, toliau plėtodamas šią mintį, parodo, kad Šv. Dvasia yra pagrindinis krikščioniško gyvenimo vadovas (5,25). Gyvenimas Dvasia – tai meilės kelias, vedantis į laisvę ir išpildantis visą Įstatymą (5,13-14.18). Žydams šventą gyvenimo būdą laidavo Toros laikymasis, o krikščionims – vadovavimasis Šv. Dvasia. Įstatymas negali pašventinti tų, kurie jo laikosi, priešingai – jis pažadina nuodėmes (3,21; Rom 7,7-13; 1 Kor 15,56). Tačiau Šv. Dvasia iš tiesų ir iš esmės pašventina tikinčiuosius Kristumi ir subrandina šventą Dvasios derlių (5,22-23).

5,17 *kūnas geidžia to, kas priešinga Dvasiai, o Dvasia – kas priešinga kūnui*: antitezė išreiškia etinį, o ne ontologinį dualizmą, būdingą platonizmui.

yra akivaizdūs: tai pasileidimas, netyrumas, ištvirkimas, [20]stabmeldystė, burtininkavimas, priešiškumas, nesantaika, rungtyniavimas*, piktumai, savanaudiškumas, nesutarimai, susiskaldymai, [21]pavydai*, girtuoklystės, lėbavimai ir panašūs dalykai. Aš įspėju jus, kaip jau esu įspėjęs, kad taip besielgiantieji nepaveldės Dievo karalystės. [22]O Dvasios derlius yra meilė, džiaugsmas, ramybė, kantrumas, gerumas, dosnumas, ištikimybė, [23]romumas, savitvarda. Įstatymas tam neprieštarauja! [24]Priklausantys Kristui Jėzui yra nukryžiavę kūną su jo aistromis ir geismais.

[25]Jei gyvename Dvasia, tai ir sekime Dvasia. [26]Nebūkime tuščiagarbiai, nekiršinkime vieni kitų, nepavydėkime vieni kitiems.

6 Broliai, jei žmogus būtų užkluptas nusižengęs, jūs, dvasingieji, jį pataisykite romumo dvasia*. Tik žiūrėk savęs, kad pats nebūtum sugundytas*. [2]Neškite vieni kitų sunkumus – taip išpildysite* Kristaus įstatymą. [3]O jei kas manosi esąs kažkas, būdamas niekas, tas save klaidina. [4]Te kiekvienas ištiria savo darbus ir tuomet galės didžiuotis vien savo, o ne kito akyse*. [5]Juk kiekvienas turės nešti savo naštą.

[6]Tesidalija Žodžio mokinys visomis gėrybėmis su savo mokytoju.

[7]Neapsirikite. Dievo neapmausi – ką žmogus sėja, tą ir pjaus. [8]Sėjantis į savo kūną iš kūno pjaus prapultį, o sėjantis

---

5,20 *rungtyniavimas*: taip pat *pavydas*; turint omenyje, kad 21 eil. vėl minimas *pavydas* (*phthonos*), čia pasirenkamas žodis perteikia dar vieną reikšminį atspalvį – iš pavydo kylantį tarpusavio rungtyniavimą.

5,21 *pavydai*: kai kuriuose rankraščiuose vietoj *phthonoi* yra *phonoi*, t. y. *žudymai*. Nedorybių sąraše *žudymai* tiktų, visgi labiau tikėtina, jog, perrašant tekstą, raidė θ (thēta) pasimetė, taip *pavydus* paversdama *žudymais*.

6,1 *romumo dvasia*: t. y. būdami nuolankūs, meilūs, taikūs, kantrūs. Romumo dvasią Paulius laiko bene pagrindine gerojo ganytojo savybe, žr. 1 Kor 4,21.

6,1 *žiūrėk savęs, kad pats nebūtum sugundytas*: iš konteksto aišku, kad šis pamokymas yra skirtas ne puolusiam broliui, o jo auklėtojams, stokojantiems empatiško žvilgsnio ir užmirštantiems savo pačių silpnumą. Todėl toliau apaštalas primena Kristaus meilės įstatymą, ragindamas pakelti silpnuosius (6,2); plg. Rom 15,1; 1 Kor 12,26; Kol 3,13.

6,2 *išpildysite*: dalyje rankraščių žodis pavartotas liepiamąja nuosaka; tuomet mintis skamba taip: *pakelkite vieni kitų sunkumus ir taip išpildykite Kristaus įstatymą*.

6,4 *vien savo, o ne kito akyse*: pažod. *vien sau, o ne kitam*. Pauliaus raginimas tyrinėti save, o ne kitą, pastebėti savo, o ne kitų nuodėmes primena Jėzaus pamokymą neteisti ir pirma išritinti rąstą iš savo akies (Mt 7,1-5).

į dvasią iš dvasios pjaus amžinąjį gyvenimą. [9]Nepavarkime daryti gera, nes, jei nesuglebsime, metui atėjus pjausime derlių. [10]Taigi, kol turime laiko, darykime gera visiems, o ypač tikėjimo namiškiams.

[11]Žiūrėkite, kokiomis didelėmis raidėmis jums rašau savo ranka*. [12]Norintieji padaryti įspūdį savo išore* – štai tokie ir verčia jus apsipjaustyti, ir tik tam, kad nebūtų persekiojami dėl Kristaus kryžiaus. [13]Juk apipjaustytieji patys nesilaiko Įstatymo, o jus siekia apipjaustyti, idant pasigirtų jūsų kūnu. [14]Bet man tenenutinka taip, kad girčiausi, nebent mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kryžiumi, kuriuo pasaulis man yra nukryžiuotas ir aš – pasauliui. [15]Juk nei apipjaustymas ką reiškia, nei neapipjaustymas, tik naujas kūrinys. [16]Visiems, kurie laikosi šios taisyklės, – ramybė ir pasigailėjimas, taip pat ir Dievo Izraeliui*!

[17]Nuo šiol tegu niekas manęs nevargina, nes aš savo kūne nešioju Jėzaus žymes*.

[18]Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė tebūna su jūsų dvasia, broliai. Amen.

6,11 *jums rašau savo ranka*: žr. 2 Tes 3,17 paaišk.

6,12 *išore*: pažod. *kūnu*.

6,16 *Dievo Izraeliui*: Ką turi omenyje Paulius? Teologų polemikoje šiuo klausimu galima išskirti tris pagrindines pozicijas: (1) Bažnyčios tėvai, pradedant Justinu Kankiniu, manė, kad taip apibūdinama Bažnyčia; sudaryta tiek iš žydų, tiek iš pagonių, ji yra tikrasis Dievo Izraelis; (2) taip Paulius apibūdina tikinčiuosius žydus; (3) numanoma visa Izraelio tauta, ypač eschatologinėje perspektyvoje (Rom 9-11 sk.). Žydų persekiojimai Viduramžiais ir XX a. holokaustas pastūmėjo biblistus permąstyti Bažnyčios tėvų požiūrį, kuris vėliau istorijoje prisidėjo prie žydų genocido. Antroji pozicija yra mažai tikėtina, kadangi Paulius nuolat akcentuoja tikinčiųjų vienybę, nepriklausomai nuo jų kilmės ir ankstesnio religingumo (3,28; Kol 3,11). Tad labiausiai tikėtinas būtų trečiasis požiūrio taškas. Turėdamas mintyje eschatologinį Izraelio išgelbėjimą, Paulius *Dievo Izraeliu* vadina žydų tautą ir jai, kaip ir Bažnyčiai, meldžia Dievo ramybės ir pasigailėjimo. Pastebėtina, kad būtent pastarąjį žodį (*eleos – pasigailėjimas, gailestingumas*) Paulius vartoja, kalbėdamas apie eschatologinį žydų tautos aplankymą (Rom 11,31).

6,17 *savo kūne nešioju Jėzaus žymes*: dktv. *stigma – žymė, įspaudas, tatuiruotė*, bet taip pat *žaizda, opa*. Šis mįslingas apaštalo posakis yra sukėlęs daug spėlionių. Labiausiai tikėtina, kad Paulius kalba apie randus, paliktus jam skirtų bausmių dėl Evangelijos skelbimo (žr. 2 Kor 11,24-25, taip pat 2 Kor 12,7 paaišk. apie dyglį kūnui). Senovės Romoje vergams būdavo išdeginamas ženklas, liudijantis, kad jie yra šeimininko nuosavybė. Laiško pabaigoje Paulius pabrėžia savo pašaukimo ir apaštalystės tikrumą ir kaip galutinį įrodymą pasitelkia *Jėzaus žymes* – kentėjimų paliktus randus, taip duodamas suprasti, kad jis, kaip Kristaus vergas (plg. 1,10; žr. paaišk. Rom 1,1), yra vertas pasitikėjimo, o jo skelbiamą Evangeliją reikėtų priimti kaip paties Šeimininko, t. y. kaip Kristaus žodį.

LAIŠKAS EFEZIEČIAMS

1 Paulius, Dievo valia Kristaus Jėzaus apaštalas, šventie-
siems [Efeze] ir ištikimiesiems Kristuje Jėzuje. 2Malonė
jums ir ramybė nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties Jėzaus
Kristaus.
3Palaimintas Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas,
kuris palaimino mus Kristuje visa dvasine palaima* dangaus
aukštybėse*, 4išsirinkdamas mus jame prieš pasaulio sukūri-
mą jo akivaizdoje būti šventus ir be trūkumo* meilėje*. 5Savo
palankiąja valia jis iš anksto paskyrė mus įsūnystei per Jėzų
Kristų, 6kad girtume jo šlovingą malonę, kuria jis apdovanojo
mus Mylimajame. 7Jame turime atpirkimą jo krauju, nusižen-
gimų atleidimą iš turtų jo malonės, 8kurios jis mums dosniai
suteikė su visokia išmintimi ir supratimu, 9atvėręs mums
savo valios slėpinį*, kaip anksčiau savo palankumu jame jau

1,3 *Palaimintas [...] palaimino [...] palaima*: teologinė mintis išreiškiama trimis bendrašakniais žodžiais (bdv., vksm. ir dktv.): bdv. *eulogētos* – *palaimintas* drauge su dktv. *theos* – *Dievas* suprastinas kaip garbinimo šūksnis *pagarbintas Dievas* arba *šlovė Dievui*; dalyvis *eulogēsas* pažymi Dievo malonės veiksmą, kuris ir suteikia *eulogia* – *palaimą*.

1,3 *dangaus aukštybėse*: posakis *en tois epouraniois*, pažod. reiškiantis *tai, kas virš dangų, antdangiška* arba *tai, kas danguose, dangiška*, iš viso NT randama 19 kartų, o Ef 5 kartus: 1,3.20; 2,6; 3,10; 6,12. Panašus posakis *en tois ouranois* – *danguose* Ef pavartotas 4 kartus: 1,10; 3,15; 4,10; 6,9. NT tyrėjai nesutaria, ar šias frazes reikėtų laikyti sinoniminėmis (kaip 1 Kor 15,47-49), ar jų prasmės skirtingos. Hbr. *šāmayim* – *dangus* yra daugiskaitinis dktv. *dangūs*; žodį pasiskolina ir NT autoriai, tačiau jį vartoja ir vnsk., pvz.: Rom 1,18; 10,6; 1 Kor 15,47; 2 Kor 5,2; Gal 1,8; 1 Tes 1,10; 4,16 ir kt. Šiame laiške *dangaus aukštybės* – tai nuoroda į anapusinį pasaulį, kuriame regime ne vien Dievą, angelus ir tikinčiuosius, bet ir tamsos pasaulio valdytojus ir blogio dvasias (6,12). Paulius remiasi kosmologiniu judėjų mistikų dangaus ir pragaro sąrangos paveikslu (žr. 2 Kor 12,3 paaišk.), tačiau mini ir helenistiniame gnosticizme vėliau vyravusias idėjas (žr. Kol 2,18 ir 2,20 paaišk.), galbūt todėl, kad galėtų polemizuoti su jų autoriais. Laiško pabaigoje Paulius aiškina dvasinėje plotmėje vykstančią kovą (6,10-20), tačiau 1 sk. jis pirmiausia pabrėžia Kristaus viršenybę visų anapusinių jėgų atžvilgiu (1,20-23; žr. 1,22 ir Kol 1,15 paaišk.).

buvo nutaręs [10]pasirūpinti, kad laiko pilnatvei atėjus* visa, kas danguje ir žemėje, būtų sutelkta Kristuje*. [11]Jame mes iš anksto

---

1,4 *be trūkumo*: bdv. *amōmos – be dėmės, be kliaudos, be trūkumo, beydis, nepriekaištingas* vartosena klasikinėje graikų kalboje gana įprasta, bet, regis, į Pauliaus terminiją (5,27; Fil 2,15; Kol 1,22) žodis atkeliauja iš ST. Šia kategorija LXX apibūdina sveikus galvijų ir avių pirmagimius, kurie už Izraelio nuodėmes buvo atnašaujami Jahvei. Nei raišas, nei aklas, nei su kokia kita yda gyvulys netiko atnašoms (Įst 15,21; Mal 1,8). NT šias aukas visų pirma laiko Kristaus, kaip tobulo Dievo avinėlio, naikinančio pasaulio nuodėmę, provaizdžiais (Hbr 9,14; 1 Pet 1,19). Simbolis taip pat taikomas ir kalbant apie tikinčiuosius, pašauktus tapti panašius į savo Atpirkėją (5,27; Fil 2,15; Kol 1,22).

1,4 *meilėje*: kai kuriuose leidimuose vertėjai žodžius *en agapēi* priskiria kito sakinio pradžiai, traktuodami meilę kaip Dievo savybę – *iš meilės [...] paskyrė*. Toks pasirinkimas mažai tikėtinas, nes Pauliaus laiškų įžangose, kai minima meilė, tiek dėkojimuose, tiek maldose, visuomet turimi omenyje tikintieji (plg. Fil 1,9-10; Kol 1,4.8; 1 Tes 3,12-13). Todėl Nestle–Aland graikiško teksto redakcinės kolegijos nuomone, žodžius *en agapēi* reikėtų priskirti 4 eil. Tuomet sakinio prasmė atskleidžia labai reikšmingą teologinę mintį – šventumas, į kurį yra pašaukti krikščionys, pasiekiamas tik mylint. Pastebėtina, jog įžangoje nuskambantis meilės motyvas (žr. 3,19 ir 6,24 paaišk.) atsikartoja įvairiose laiško vietose (iš viso 18 kartų!) ir pačioje pabaigoje (6,23-24).

1,9 *slėpinį*: dktv. *mustērion – paslaptis, slėpinys, misterija* yra reikšmingas teologinis Pauliaus korpuso terminas (iš viso pavartotas 21 kartą). Visų pirma slėpiniu laikomos tikėjimo tiesos, kurių ankstesnės kartos nežinojo ir nesuprato, nes jos buvo apreikštos tik apaštalams ir jų perduotos kitiems (3,3.5 taip pat Rom 16,25; Kol 1,26-27). Dievo slėpiniai pranoksta žmogaus protą, todėl jiems suvokti reikia Šv. Dvasios apreiškimo (1 Kor 2,7-10). Paulius slėpiniais vadina: Izraelio užkietėjimą (Rom 11,25), kitų kalbų dovaną (1 Kor 14,2), eschatologinį krikščionių perkeitimą (1 Kor 15,51), o Ef ir Kol slėpiniu laikomas pagonių įtraukimas į išganymo istoriją, naujo žmogaus ir sykiu naujos žmonijos, kurią charakterizuoja ne tautinis, o dvasinis tikėjimo kriterijus, sukūrimas (3,3-4.9; Kol 1,26-27; 2,8-15; 3,11). Apie *mustērion* vartoseną kituose Pauliaus laiškų kontekstuose žr. Fil 4,12 ir 2 Tes 2,7 paaišk.

1,10 *pasirūpinti, kad laiko pilnatvei atėjus*: pažod. *laiko pilnatvės tvarkymas*; dktv. *oikonomia – prievaizdavimas, ūkvedžiavimas, [namų] tvarkymas, aprūpinimas, prižiūrėjimas* – svarbi teologinė sąvoka, būdinga Pauliaus terminijai. Žodžio kilmė (iš *oikos* ir *nomos – namų įstatymas, tvarka, norma*) siekia antikinius laikus; terminas plačiai vartotas klasikinių Antikos rašytojų, kaip antai Platono, Ksenofonto ir kt. NT žodį randame Jėzaus parabolėse apie įvairius ūkvedžius (*oikonomos*) (Lk 12,42; 16,1-8). Pauliaus korpuse jis visuomet vartojamas perkeltine prasme, išskyrus Rom 16,23, kur miesto *oikonomos* verčiamas kaip *iždininkas*. Čia ūkvedys yra pats Dievas, kuris tvarkosi visatoje kaip savo namuose. Jis nustato skirtingus laikus ir prižiūri, kad įvyktų tai, kas jo nuspręsta (1,10). Dvasinį tikinčiųjų ugdymą Paulius suvokia kaip *oikonomia* – Dievo namų aprūpinimą ir prižiūrėjimą, kurį Dievas patiki savo prievaizdams (Kol 1,25; Tit 1,7). Apaštalai yra Dievo slėpinių prievaizdai (*oikonomous mustēriōn* 1 Kor 4,1), todėl savo apaštalystę Paulius pristato kaip *malonės prievaizdavimą* (3,2), o Evangelijos skelbimą, atveriantį neaprėpiamus Kristaus turtus, – kaip *slėpinio tvarkymą* (3,8-9). Vėliau Bažnyčios tėvų raštuose žodis *oikonomia* pradėtas taikyti kalbant apie Dievo išganymo planą, atsiveriantį įvairiais istoriniais laikotarpiais.

1,10 *sutelkta Kristuje*: vksm. *anakephalaioō – surinkti į vieną, sujungti, apibendrinti, pakartoti* pažod. reikštų *būti po viena galva* (todėl Č. Kavaliauskas frazę verčia *suvienyta Kristuje tarsi galvoje*; o apibendrinimo prasme tas pats žodis pavartotas Rom 13,9). Tad Pauliaus mintį galėtume išsiaiškinti taip: regima visata ir neregimi pasauliai yra suburiami Kristuje kaip žmoguje ir Dieve. Tačiau turint omenyje dar vieną žodžio *anakephalaioō* kaip *pakartojimo* konotaciją, išeitų, kad Kristuje yra sustabdomas gyvenimo ir mirties ciklas, pakertama Dievo kūriniją griaunanti irimo galia, o pati kūrinija sugrąžinama prie pirminio Dievo tikslo ir galiausiai perkeičiama į dieviškąją egzistenciją (plg. Rom 8,20-21).

buvome paskirti paveldėtojais sumanymu to, kuris viską daro
pagal savo valios sprendimus, [12]idant mes, anksčiau sudėju-
sieji viltį į Kristų, gyventume girdami jo šlovę*. [13]Jame ir jūs,
išgirdę tiesos žodį, savo išgelbėjimo Evangeliją, ir juo patikėję,
esate paženklinti pažadėtąja Šventąja Dvasia*, [14]kuri yra mūsų
paveldo užstatas*, kol jo šlovės gyriui bus atpirkta jo nuosavybė.
[15]Todėl ir aš, išgirdęs apie jūsų tikėjimą į Viešpatį Jėzų ir
meilę visiems šventiesiems, [16]nepaliauju dėkoti už jus, mi-
nėdamas jus savo maldose, [17]idant mūsų Viešpaties Jėzaus
Kristaus Dievas, šlovės Tėvas, teiktų jums išminties ir apreiš-
kimo Dvasią jam pažinti [18]apšviesdamas [jūsų] širdies akis,
kad jūs suprastumėte, kokia yra viltis, į kurią jis jus pašaukė,
kokie šventiesiems skirti jo paveldo šlovės turtai [19]ir kokia ne-
prilygstama jo galios didybė mums, tikintiesiems, veikiant
jo stiprybės jėgai*. [20]Ją jis atvėrė Kristuje, prikeldamas jį iš
mirusiųjų ir pasodindamas savo dešinėje dangaus aukštybė-
se, [21]aukščiau už bet kurį valdovą, valdžią, galią, viešpatystę
ir kiekvieną vardą, suteikiamą ne tik šiame amžiuje, bet ir
ateinančiame*, [22]ir jis visa palenkė po jo kojomis, o jį kaip

---

1,12 *gyventume girdami jo šlovę*: pažod. *būtume jo šlovės gyrius*.

1,13 *paženklinti pažadėtąja Šventąja Dvasia*: to meto kultūroje tiek vergai (žr. Gal 6,17 paaišk.), tiek gyvuliai buvo ženklinami. Įspaudas žymėjo šeimininko nuosavybę, į kurią niekas kitas neturėjo teisės. Šv. Dvasios atėjimą į tikinčiųjų gyvenimą Paulius ne kartą palygina su paženklinimo antspaudu (4,30; 2 Kor 1,22). Metafora gali būti pasiskolinta ir iš ST. Pranašas Ezekielis regi, kaip prieš Jeruzalės miesto sugriovimą Dievo angelai gauna įsakymą paženklinti teisiuosius, idant jie nežūtų drauge su nedorėliais (Ez 9,4-6).

1,14 *paveldo užstatas*: Šv. Dvasiai metaforiškai taikomas dktv. *arabōn – užstatas, pirmasis indėlis, laidas* vaizduoja Šv. Dvasią tikinčiuosiuose kaip dalį pažadėtosios Dievo karalystės (taip pat 2 Kor 1,22; 5,5), kaip užstatą paveldo (*klēronomia*), kuris galiausiai bus atiduotas tikintiesiems. Pasitelkiant vėlesnes teologines apibrėžtis, čia galime įžvelgti *jau ir dar ne* vyksmą: Dievo karalystė atėjo su Jėzumi Kristumi, tačiau dar nėra pilnai apreikšta. Kristaus mirtyje ir prisikėlime *apolutrōsis – atpirkimas* (čia verčiama *bus atpirkta*) yra jau įvykęs, tačiau tik eschatologinėje visatos pabaigoje, kai visai kūrinijai bus apreikšti atpirktieji, tai sumaniusiam bei įvykdžiusiam Dievui kils neregėta šlovė ir gyrius.

1,19 *kokia neprilygstama jo galios didybė mums, tikintiesiems, veikiant jo stiprybės jėgai*: viename sakinyje yra sutelkiami, rodos, visi įmanomi sinonimai, reiškiantys jėgą, galią bei stiprybę, ir iš jų sudaromi žodžių junginiai, pabrėžiantys neprilygstamą Dievo galybę: *to huperballon megethos tēs dunameōs autou – neprilygstama jo galios didybė, kata tēn energeian tou kratous tēs ischuos* – pažod. *jo galybės jėgos veikimu*.

1,21 *ne tik šiame amžiuje, bet ir ateinančiame*: kokybinė skirtis tarp dabartinio, nuodėmingo, gendančio bei praeinančio pasaulio ir Dievo atnaujinto būsimojo, kuriame nebebus nei nuodėmės, nei kančios, nei mirties, yra būdinga ne tik Pauliui, bet ir kitiems NT autoriams (žr. Mt 12,32; Mk 10,29-30; Lk 20,34-35). Posakį *sunteleia tou aiōnos* (pvz., Mt 24,3), tradiciškai verčiamą į lietuvių kalbą *pasaulio pabaiga*, reikėtų suprasti kaip dabartinio amžiaus pabaigą ir naujojo amžiaus pradžią; taip pat žr. 2,2 paaišk.

visų galvą skyrė Bažnyčiai*, [23]kuri yra jo kūnas, vìsa visame pripildančiojo pilnatvė.

2 Ir jūs buvote mirę savo nusižengimais ir nuodėmėmis, [2]kuriuose kitados* gyvenote šio amžiaus pasaulyje*, paklusdami valdovui, viešpataujančiam ore, dvasiai, nūdien veikiančiai neklusnumo sūnuose. [3]Tarp jų kitados ir mes visi* gyvenome savo kūno geismais, vykdydami kūno bei minčių norus, ir pagal savo prigimtį, kaip ir kiti, buvome rūstybės

---

1,22 *jį kaip visų galvą skyrė Bažnyčiai*: biblistai šioje vietoje įžvelgia Pauliaus polemiką su plačiai paplitusiais mitais (pvz., indų ir graikų kosmogonijoje), vaizduojančiais Dievą kaip visybės galvą, o pasaulį – kaip jo kūną. Ši idėja gyvavo ir helenistiniame judaizme. Filonas Aleksandrietis, komentuodamas Iš 28,15-30, klausia: „jei kai kurie brangakmeniai, esantys skydelyje, kuris uždedamas ant vyriausiojo kunigo krūtinės, simbolizuoja dangų, tai kieno simbolis galėtų būti kunigo galva?" Ir pats atsako, kad „galva yra amžinasis Logas, po kuriuo tarsi kojos ar kitos galūnės yra padėtas visas pasaulis" (*Quaestiones in Exodum* 114-117). Vėliau gnostiniuose raštuose taip pat randama Žmogaus-Atpirkėjo, laikančio visatą savyje, idėja. Visatos dalys yra ir žmonių sielos, išsibarsčiusios dėl nuopuolio, o Atpirkėjas kaip kūno galva jas surenka į vieną kūną. Gali būti, kad polemizuodamas su gnostinių idėjų pradininkais Paulius vartoja jų vaizdinius. Visgi gnostiniai tekstai chronologiškai yra vėlesni, todėl labiau tikėtina, kad jų autoriai perėmė kosminio Kristaus idėją iš Pauliaus. O pastarojo kosmologinį žvilgsnį didžiąja dalimi formavo ST tekstai, vaizduojantys Dievą kaip visatos Kūrėją. Šiaip ar taip, Paulius pabrėžia Kristaus viršenybę prieš visus kūrinius, o tai reiškia, kad visos galios tiek fiziniame, tiek metafiziniame pasaulyje yra pavaldžios Kristui. Ši perspektyva, eliminuojanti amžiną gėrio ir blogio dualizmą, būtina stojant į dvasinę kovą su tamsos pasauliu (6,10-20).

2,2 *kitados*: priev. *pote* yra vienas raktinių šio laiško žodžių, iš viso pavartotas 6 kartus (2,2.3.11.13; 5,8.29). Juo atkreipiamas dėmesys į vidinį tikinčiųjų perkeitimą, padalijusį jų gyvenimo istoriją į du tarpsnius – iki ir po Kristaus. Šį kontrastą dar labiau paryškina priev. *nun – dabar, nūdien*, pabrėžiantis visai naują tapatybę, kurią suteikia Kristus (2,13; 5,8).

2,2 *šio amžiaus pasaulyje*: dktv. *aiōn* semantinis reikšmių laukas platus: *amžius, amžinybė, epocha*, taip pat *pasaulis* ir net dievybės asmenvardis *Eonas*. Gnosticizme eonai – tai dievybės emanacijos, kurios reiškiasi įvairiomis būties formomis. Tad šį posakį galima suprasti ir kaip *gyvenote paklusdami šio pasaulio Eonui, [...] dvasiai, nūdien veikiančiai neklusnumo vaikuose*. Pastebėtina, jog dktv. *aiōn* pavartotas 1,21 ir 2,7, darant kokybinę skirtį tarp dabartinio *amžiaus* ir *ateinančiųjų*. Todėl mažai tikėtina, kad tas pats žodis čia pat būtų pavartotas kaip pagoniškos dievybės asmenvardis. Didžioji dauguma biblistų laikosi nuomonės, jog šioje eilutėje toliau kalbama apie dabartinį amžių, jo papročius, atskiriančius žmones nuo Dievo, t. y. apie *pasaulio kryptį, būdą*; taip pat žr. 1,21 paaišk.

2,3 *mes visi*: skirtis *jūs* ir *mes visi* parenkama sąmoningai, dėl egzistavusio menkinančio žydų požiūrio į kitataučius tikinčiuosius. Ši klaidinga perskyra toliau yra paneigiama, paaiškinant, jog tiek žydai, tiek kitataučiai yra sutaikyti su Dievu per Kristų, tapę Dievo namiškiais ir su Tėvu bendrauja, padedant tai pačiai Šv. Dvasiai. Pastebėtina, jog originaliame tekste 1-7 eil. yra vienas sakinys. Todėl ne iš karto sužinome, ką Dievas padarė su tais, kurie buvo mirę savo prasižengimais ir nuodėmėmis, tai atskleidžiama tik 5-6 eil. – juos Dievas *padarė gyvus kartu su Kristumi, [...] prikėlė bei pasodino dangaus aukštumose Kristuje Jėzuje*. Idant skaitytojai nepagalvotų, kad tai liečia tik kitataučius, Paulius čia pat priduria, kad lygiai tą patį Dievas padarė ir su jais, žydų kilmės tikinčiaisiais, kurie Dievo akyse iki Kristaus nebuvo geresni už pagonis.

vaikai*. [4]Bet Dievas, apstus gailestingumo, iš savo didelės meilės, kuria mus pamilo, [5]mus, mirusius savo nusižengimais, padarė gyvus kartu su Kristumi, – malone esate išgelbėti, – [6]ir prikėlė bei pasodino dangaus aukštybėse Kristuje Jėzuje, [7]idant ateinančiais amžiais parodytų beribius savo malonės turtus gerumu mums Kristuje Jėzuje. [8]Juk jūs esate išgelbėti malone per tikėjimą. Ir tai ne iš jūsų, tai – Dievo dovana, [9]ne dėl darbų, kad kas nesigirtų. [10]Mes esame jo kūryba, sukurti Kristuje Jėzuje geriems darbams, kuriuos Dievas iš anksto paruošė mums atlikti.

[11]Todėl atsiminkite, kad kūnu jūs kitados buvote pagonys, ir tie, kurie turi rankomis kūne padarytą vadinamąjį „apipjaustymą“, vadino jus „neapipjaustytaisiais“. [12]Atsiminkite, kad anuomet jūs buvote be Kristaus, atskirti nuo Izraelio bendrijos ir svetimi pažado sandoroms, gyvenote neturėdami vilties ir be Dievo pasaulyje. [13]O dabar Kristuje Jėzuje jūs, kitados buvę tolimi, tapote artimi per Kristaus kraują. [14]Juk jis yra mūsų taika! Jis iš abejų padarė viena ir savo kūnu sugriovė atskirties pertvarą – priešiškumą. [15]Jis panaikino įsakymų Įstatymą ir jo potvarkius, idant, kurdamas taiką, iš dvejų sukurtų savyje vieną naują žmogų [16]ir viename kūne vienus ir kitus sutaikytų su Dievu per kryžių, kuriuo* padarė galą priešiškumui. [17]Atėjęs jis skelbė: „ramybė jums, tolimieji, ir ramybė, jums, artimieji“*, [18]mat per jį abeji viena Dvasia galime ateiti pas Tėvą. [19]Tad jūs nebesate svetimi ar prašalaičiai, jūs – šventųjų bendrapiliečiai ir Dievo namiškiai, [20]pastatyti ant apaštalų ir

---

2,3 *rūstybės vaikai*: hebraizmas, kaip ir *neklusnumo sūnūs* (3,2). Turima mintyje Dievo rūstybė, ateinanti už žmonių nuodėmes (plg. 5,6; Kol 3,5-6). Savo požiūrį į Dievo rūstybės koncepciją, ateinančią iš ST, Paulius plačiai dėsto Laiške romiečiams (Rom 1,18; 2,5.8; 3,5; 4,15; 5,9; 9,22; 12,19; 13,4-5).
2,16 *kuriuo*: arba *savimi*.
2,17 *ramybė jums, tolimieji, ir ramybė, jums, artimieji*: cit. Iz 57,19.

pranašų pamato. Jo kertinis akmuo* yra pats Kristus Jė-
zus, [21]kuriame visas darniai sudėtas statinys auga į šventą
šventyklą Viešpatyje. [22]Jame ir jūs drauge esate statomi į
Dievo būstą Dvasioje.

3 Štai todėl – dėl jūsų, kitataučių, aš, Paulius, esu Kristaus
[Jėzaus] kalinys, [2]jei tik* girdėjote, jog man skirta būti
Dievo malonės prievaizdu* jūsų labui, [3][nes] man apreiškimu
buvo duota pažinti slėpinį*, kaip aš jau esu glaustai aprašęs.
[4]Tai skaitydami jūs galite suprasti, kad aš suvokiu Kristaus
slėpinį, [5]kuris nebuvo žinomas ankstesnių kartų žmonių sū-
nums taip, kaip dabar jis yra Dvasios apreikštas jo šventiems
apaštalams ir pranašams, [6]būtent: pagonys gauna tą patį
paveldą, priklauso vienam kūnui ir yra pažado dalininkai
Kristuje Jėzuje per Evangeliją, [7]kurios tarnu tapau dovanai,
dėl Dievo malonės, duotos man veikiant jo galiai. [8]Man,
mažiausiajam iš visų šventųjų, duota ši malonė – tautoms
skelbti neaprėpiamus Kristaus turtus [9]ir [visiems] nušvies-
ti, kaip pildosi slėpinys, nuo amžių paslėptas Dieve, visa ko
Kūrėjuje, [10]idant valdovams ir valdžioms dangaus aukštybėse
dabar per Bažnyčią taptų žinoma daugialypė Dievo išmintis.

2,20 *kertinis akmuo*: Kristaus, kaip statytojų atmesto kertinio akmens, metafora į NT ateina iš Ps 117,22, taip pat Iz 28,16 (pvz., Mt 21,42; Apd 4,11; 1 Pet 2,7). Tačiau tyrėjų nuomonės dėl to, kur tas akmuo buvo dedamas, išsiskiria. Pasak vienų, jis buvo guldomas į pamatą. Tai patvirtintų Iz 28,16, kur sakoma, jog kertinis akmuo yra skirtas pamatui. Tačiau kitų nuomone – statinys būdavo užbaigiamas kertinio akmens įkėlimu į aukščiausią pastato vietą. Saliamono testamento knygoje, pseudoepigrafiniame tekste, datuojamame tarp I ir V a., sakoma, kad Jeruzalės šventyklos statyba baigėsi *kephalēn gōnias*, t. y. sąvaros akmens įstatymu įėjimo arkoje. Atkreiptinas dėmesys į žodžio etimologiją: *kephalēn gōnias* – pažodžiui *kampo galva*. Šiuo atveju lietuviškas atitikmuo būtų *sąvaros, sąsparos* arba *spyninis akmuo*. Sinonimas *akrogōniaios*, pavartotas šioje eilutėje, reiškia *kampo kraštą* arba, pasak dalies egzegetų, *viršūnės kampą*. Nežinome, kokia prasme Paulius vartoja šį posakį – statybos pradžios ar pabaigos, – tačiau ir viena, ir kita analogija tinka Kristui apibūdinimui. Jis yra Alfa ir Omega, pradžia ir pabaiga (Rom 11,36; Kol 1,16-17; Apr 1,8), Dievo Šventyklos, t. y. Bažnyčios, pamatas ir špilis.

3,2 *jei tik*: sąlygos jungtukas ir dalelytė *ei ge* tarsi iškelia dvejonę, ar skaitytojams yra žinomas šis faktas, tačiau dažnai tai yra tik retorinė priemonė, iš anksto žinant teigiamą atsakymą. Todėl, priklausomai nuo konteksto, *ei ge* gali būti verčiama ir *žinoma, be abejo* (4,21; 2 Kor 5,3; Gal 3,4; Kol 1,23).

3,2 *man skirta būti Dievo malonės prievaizdu*: pažod. *man duotas Dievo malonės prievaizdavimas* – tas pats dktv. *oikonomia*, kaip ir 1,10 (verčiamas vksm. *pasirūpinti*); tik ten prievaizdas yra Dievas (žr. 1,10 paaišk.), o čia Pauliui patikėta Dievo malonės prievaizdo tarnyba.

3,3 *pažinti slėpinį*: žr. 1,9 paaišk.

[11]Toks amžinybės sumanymas, įvykdytas Kristuje Jėzuje, mū-
sų Viešpatyje, [12]kurį tikėdami turime drąsos ir pasitikėjimo
ateiti* pas Dievą. [13]Todėl prašau nenusiminti dėl mano už jus
kenčiamų vargų, nes jie yra jūsų šlovė.
[14]Štai todėl klaupiuosi* prieš Tėvą, [15]kuris suteikia vardą
kiekvienai tėvystei danguje ir žemėje*, [16]idant iš savo šlovės
turtų duotų jums galios per Dvasią sustiprėti vidiniu žmo-
gumi, [17]kad Kristus per tikėjimą gyventų jūsų širdyse ir jūs,
įsišakniję ir įsitvirtinę meilėje, [18]drauge su visais šventai-
siais pajėgtumėte aprėpti plotį, ilgį, aukštį ir gylį – [19]pažinti
Kristaus meilę, pranokstančią pažinimą*, idant būtumėte
pripildyti visos Dievo pilnatvės. [20]O tam, kuris mumyse vei-
kiančia savo galia geba padaryti nepalyginamai daugiau nei
mes prašome ar pagalvojame, [21]jam šlovė Bažnyčioje ir Kris-
tuje Jėzuje per visas kartas amžių amžiais. Amen.

4 Taigi aš, kalinys Viešpatyje, prašau jūsų gyventi kaip
verta pašaukimo, kuriuo buvote pašaukti*. [2]Su visu

3,12 *kurį tikėdami turime drąsos ir pasitikėjimo ateiti*: pažod. *kuriame per tikėjimą į jį turime drąsos ir priėjimą su pasitikėjimu*.

3,14 *klaupiuosi*: judėjai paprastai melsdavosi atsistoję, nors tiek ST, tiek NT mini maldas klūpint (1 Kar 8,54; Dan 6,10; Lk 22,41; Apd 9,40). Klūpėjimas, kaip nusižeminimo, atsidavimo ir tarnystės išraiška, buvo būdingas ir pagonims. Tad šia prasme krikščionys tik perima maldose jau vyravusią kūno kalbą.

3,15 *kuris suteikia vardą kiekvienai tėvystei danguje ir žemėje*: pažod. *iš kurio kiekviena tėvystė gauna vardą*. Tėvystė (*patria*) čia vartojama ne tėvo pareigų prasme, o kaip iš vieno tėvo kilusios žmonių grupės: šeimos, giminės, tautos apibūdinimas. Kai kurie vertėjai šią mintį interpretuoja taip: *iš kurio visa šeima danguje ir žemėje turi vardą*. Nors Dievo tautą galėtume vadinti viena šeima, kuriai priklauso ir gyvieji, ir mirusieji, iškyla klausimas, koks vardas turimas omenyje ir kodėl Paulius jį nutyli. Atsižvelgiant į kontekstą, labiau tikėtina, kad kalbama apie skirtingas tautas, pabrėžiant, jog Dievas yra visų žmonių Tėvas, nepriklausomai nuo kilmės ir tautybės (3,6); taip pat žr. Fil 2,9 paaišk.

3,19 *pažinti Kristaus meilę, pranokstančią pažinimą*: 2,4-5 Dievo meilė apibūdinama kaip pagrindinė priežastis, motyvavusi išgelbėjimą bei naują gyvenimą. 3,17 meilė apibūdinama kaip žemė, kurioje krikščionys šaknijasi, ir kaip pamatas, ant kurio dvasiškai statydinasi, *themelioō – padėti pamatą, įtvirtinti*. Būtent plėsdamas meilės kaip pamato įvaizdį, Paulius toliau kalba apie plotį, ilgį, aukštį ir gylį. Jei 18 eil. meilė yra dar metaforiškai aprėpiama sfera, tai 19 eil. – ji jau kaip neaprėpiama gelmė. Apaštalo malda atskleidžia ryšį tarp Dievo ir tikinčiųjų meilės: krikščionys yra dvasiškai stiprūs tiek, kiek myli, o myli tiek, kiek patys patiria ir pažįsta nesuvokiamą Kristaus meilę. Mylėti Paulius skatina ir toliau (4,2.15), o apibendrindamas teigia, jog Bažnyčios kaip Kristaus kūno pagrindinis augimo tikslas yra *ugdyti save meilėje* (4,16). Dievo mylimi vaikai yra skatinami pamėgdžioti mylintį Tėvą ir lygiuotis į Kristaus meilės pavyzdį (5,1-2).

4,1 *pašaukimo, kuriuo buvote pašaukti*: hebraizmas, žr. 1 Tes 3,9 paaišk. Jei pašaukimą suvokiame kaip gyvenimo būdą, tuomet posakis suprantamas kaip *esate pašaukti*. Tačiau labiau tikėtina, kad Paulius pašaukimą sieja su atsivertimu, atsiliepiant į Evangelijos žinią, todėl verčiama: *buvote pašaukti*.

nuolankumu ir romumu, kantriai, su meile būkite vieni
kitiems pakantūs, [3]stenkitės saugoti Dvasios vienybę taikos
saitais. [4]Vienas kūnas ir viena Dvasia, kaip ir jūs esate pa-
šaukti į vieną savo pašaukimo viltį. [5]Vienas Viešpats, vienas
tikėjimas, vienas krikštas, [6]vienas Dievas ir visų Tėvas, esąs
aukščiau visų, per visus ir visuose. [7]Tačiau kiekvienam iš mūsų
malonė duota pagal Kristaus dovanos saiką. [8]Todėl sakoma*:
Žengdamas aukštyn, jis vedėsi belaisvius, davė žmonėms dovanų. [9]Bet ką
reiškia *žengė aukštyn*, jei ne tai, kad jis buvo nužengęs ir į že-
mesniąsias žemės [sritis]. [10]Nužengusysis yra tas pats, kuris
žengė aukščiau visų dangų*, idant visa pripildytų. [11]Ir jis davė
vieniems būti apaštalais, kitiems pranašais, evangelistais,
ganytojais ir mokytojais*, [12]kad* parengtų šventuosius tarnys-
tės darbui, Kristaus kūnui ugdyti, [13]kol mes visi pasieksime
tikėjimo vienybę ir Dievo Sūnaus pažinimą, kol suaugsime*
į Kristaus pilnatvės brandos amžių, [14]idant nebebūtume ma-
žamečiais, siūbuojamais tarsi bangų ir blaškomais visokių
mokymų vėjo, žmonių klastos*, suktumo, apgaunančio ir
paklaidinančio, [15]bet, kalbėdami tiesą su meile, augtume

4,8 *sakoma*: cituojama Ps 68,19 (67,19), tik LXX tekste sakoma *tu ėmei dovanų iš žmonių*. Joje pasitelkiamas karaliaus, grįžtančio iš mūšio lauko su grobiu ir besivedančio belaisvius, įvaizdis. Neatitikimas tarp *ėmimo* psalmės tekste ir *davimo* Pauliaus citatoje aiškinamas tuo, kad grobis buvo ne tik imamas iš užkariautosios tautos, bet ir dalijamas tėvynainiams. Psalmių Targumas, interpretuodamas šią mintį, pabrėžia abu – *ėmimo* ir *davimo* – aspektus: „Tu [turimas omenyje Mozė] žengei į dangų, tu paėmei belaisvių į nelaisvę, tu išmokei Toros žodžių ir kaip dovanas juos išdalijai žmonėms."

4,10 *visų dangų*: žr. 1,3 paaišk.

4,11 *ganytojais ir mokytojais*: iš pirmo žvilgsnio atrodytų, jog įvairių Kristaus tarnų sąrašas susideda iš penkių dovanų Bažnyčiai – apaštalų, pranašų, evangelistų, ganytojų ir mokytojų. Tačiau sakinio jungiamieji žodeliai *men* ir *de*, *vienus* [...] *kitus* išdėlioti taip, kad ganytoją ir mokytoją reikia laikyti tuo pačiu asmeniu (taip pat 1 Tim 3,2; 2 Tim 2,2; Tit 1,9).

4,12 *kad*: kai kurie biblistai Bažnyčioje veikiančių skirtingų tarnysčių tikslą traktuoja kaip susidedantį iš trijų dalių: (1) ištobulinti šventuosius, (2) tarnystės darbui, (3) Kristaus kūno ugdymui. Vis dėlto tiek gramatika – skirtingų prielinksnių *pros* ir *eis* vartojimas, – tiek logika sufleruoja, jog tikslo būta dvejopo: (1) parengti šventuosius tarnystės darbui ir (2) ugdyti Kristaus kūną. Pastarasis aiškinimas yra artimesnis Pauliaus vizijai, pagal kurią bendruomenėje tarnauja visi tikintieji, nes kiekvienas yra gavęs vienokią ar kitokią dovaną (taip pat Rom 12,4-8; 1 Kor 12,4-7).

4,13 *suaugsime*: pažod. *į suaugusį vyrą*.

4,14 *žmonių klastos*: atsižvelgiant į etimologiką, posakis *kubeia tōn anthrōpōn* kyla iš *žaidimo kauliukais*; dktv. *kubeion – lošimų, žaidimų namai*. Galbūt, nebrandžius krikščionis apaštalas regi įtrauktus į suktų žmonių surengtą lošimą, kuris apvagia ir paklaidina.

viskuo* artėdami prie to, kuris yra galva, – Kristus. [16]Iš jo
visas kūnas, darniai sudėtas ir susietas visais pagalbiniais
sąnariais, kiekvienai daliai veikiant, kaip skirta, augina ir
ugdo save meilėje.
[17]Tad štai ką sakau ir liudiju Viešpatyje: nebegyvenkite,
kaip dėl savo proto tuštybės gyvena pagonys. [18]Jų mintys
aptemo, o neišmanymas ir širdies kietumas atskyrė juos
nuo Dievo gyvenimo. [19]Tapę nejautrūs, jie atsidėjo ištvirki-
mui, be soties griebdamiesi visokio netyrumo. [20]Jūs gi ne
taip pažinote Kristų*, [21]jei tik* girdėjote apie jį ir buvote jo
pamokyti, nes tiesa yra Jėzuje. [22]Jums reikia nusimesti tarsi
rūbą* senąjį, ankstesnės elgsenos* žmogų, pražūstantį dėl
apgaulių geismų, [23]atsinaujinti savo mąstymo dvasia [24]ir
apsivilkti nauju žmogumi*, sukurtu pagal Dievą* teisume
ir tiesos šventume.
[25]Todėl, atmetę melą, kiekvienas *kalbėkite tiesą savo artimui**,
nes esame vienas kitam kūno nariai. [26]*Pykdami nenusidėkite**.

4,15 *augtume viskuo*: kai kurie teologai šią mintį sieja su laiško pradžioje pristatytu kosminiu Kristumi, kuris yra visybės galva (1,10.22). Iš tikrųjų žodis *kephalē – galva* vartojamas tiek ten, tiek čia, o frazę galima versti ir taip: *augintume visa į Kristų*. Kitaip tariant, Bažnyčia, kaip brandos amžių pasiekęs Kristaus kūnas, augintų likusią Dievo kūriniją tokiu būdu, kad ir ji atspindėtų Kristų.

4,20 *pažinote Kristų*: vksm. *manthanō* gali reikšti ir *mokytis*, ir *pažinti (per praktiką, patirtį)*. Mūsų nuomone, įtraukiant abu reikšminius atspalvius, sakinio mintis tampa aiškesnė.

4,21 *Jei tik*: *ei ge* vartojimas aptariamas 3,2 paaišk.

4,22 *nusimesti tarsi rūbą*: vksm. *apotithēmi* reiškia *nusirengti, nusiimti nuo savęs, padėti į šalį* ir pan. Pvz., Lukas, pasakodamas apie Stepono kankinystę, mini, jog liudytojai *pasidėjo* (*apotithēmi*) drabužius prie Sauliaus kojų (Apd 7,58). Paulius metaforiškai vartoja *apotithēmi* senojo žmogaus kaip rūbo nusimetimo ir padėjimo į šalį prasme ir 4,25, taip pat Kol 3,8.

4,22 *ankstesnės elgsenos*: sakinio sintaksė nėra labai aiški, todėl dalis egzegetų frazę – *kata tēn proteran anastrophēn* – sieja su pagrindiniu sakiniu (4,21) ir traktuoja kaip tikslo aplinkybę: *buvote jo pamokyti [...] dėl ankstesnės elgsenos*.

4,24 *nauju žmogumi*: 2,15 tas pats posakis *naujas žmogus* vartojamas (kaip sinekdocha) naujai žmonijai, kuri susideda iš tikinčiųjų žydų ir kitataučių, įvardyti, o čia juo apibūdinamas naujas atskiro tikinčiojo ar tikinčiosios gyvenimo būdas.

4,24 *pagal Dievą*: aliuzija į žmogaus sukūrimo istoriją (Pr 1,26, taip pat Kol 3,10).

4,25 *kalbėkite tiesą savo artimui*: cit. Zch 8,16.

4,26 *Pykdami nenusidėkite*: pažod. *pykite ir nenusidėkite*. Cituojama arba numanoma Ps 4,4(5). Nors hebr. tekste psalmininkas sako *drebėkite ir nenusidėkite*, turėdamas omenyje drebėjimą prieš Dievą, šis posakis jau rabiniškose aiškinimo tradicijose įgavo kitą, žmogaus pykčio, kurį privalu suvaldyti, reikšmę.

Tenenusileidžia saulė jums pykstant* [27]ir neduokite vietos vel-
niui. [28]Vagis tenebevagia, bet dirba, darydamas ką gero [savo]
rankomis, kad turėtų kuo pasidalyti su stokojančiu. [29]Joks
blogas žodis teneišeina iš jūsų lūpų, o tik geras ir tinkamas
ugdyti, idant teiktų malonę klausytojams. [30]Ir neliūdinkite
Šventosios Dievo Dvasios*, kuria kaip antspaudu esate pažen-
klinti* atpirkimo dienai. [31]Tenelieka tarp jūsų jokio kartėlio,
piktumo, rūstybės, riksmų, apkalbų ir visų kitų blogybių.
[32][Bet] būkite vieni kitiems geri, širdingi, vieni kitiems at-
leiskite, lygiai kaip ir Dievas atleido jums Kristuje.

5 Tad imkite panašėti į Dievą*, kaip jo mylimi vaikai, [2]ir
gyvenkite meile, kaip ir Kristus mus pamilo bei atidavė
už mus save kaip atnašą ir malonaus kvapsnio auką Dievui*.
[3]O pasileidimas, bet koks netyrumas ar godumas tenebūna
jūsų net minimi, kaip dera šventiesiems. [4]Nedera jums ir
šlykštus bei kvailas blevyzgojimas, verčiau būkite dėkingi.
[5]Tvirtai žinokite – joks pasileidėlis, netyras ar godus žmogus,
tai yra stabmeldys, neturi paveldo Kristaus ir Dievo karalystėje.
[6]Tegul niekas neklaidina jūsų tuščiomis kalbomis – bū-
tent už tai Dievo rūstybė ištinka neklusnumo sūnus. [7]Taigi
netapkite jų beñdrais! [8]Juk kitados jūs buvote tamsa, bet
dabar – šviesa Viešpatyje. Gyvenkite kaip šviesos vaikai [9](švie-
sos vaisius – tai visa, kas gera, teisu ir teisinga), [10]ištirdami,
kas patinka Viešpačiui. [11]Ir neprisidėkite prie bevaisių tam-
sos darbų, verčiau juos atskleiskite. [12]Juk tai, ką jie slaptoje

---

4,26 *Tenenusileidžia saulė jums pykstant*: Paulius seka tradicija, o gal cituoja (kaip prieš tai einančiame sakinyje) vieną jos šaltinių, įpareigojantį darbdavį atsiskaityti su samdiniu iki saulėlydžio (Įst 24,15). Toks požiūris vyravo tiek graikų klasikoje, tiek judaistinėje išminties tradicijoje. Antai, Plutarchas pavyzdžiu laiko pitagorininkus, kurie „neleisdavo saulei nusileisti, prieš tai nepaspaudę vienas kitam rankos, neapsikabinę ir nesusitaikę“ (*De fraterno amore* 448C). Panašaus pamokymo esama ir Kumrano rankraščiuose: „pabarsite vienas kitą pagal įsakymą, tačiau pagiežos nepersinešite iš vienos dienos į kitą“ (*Cairo Damascus* 7,2.3).
4,30 *neliūdinkite Šventosios Dievo Dvasios*: plg. Iz 63,10.
4,30 *kuria kaip antspaudu esate paženklinti*: žr. 1,13 paaišk.
5,1 *imkite panašėti į Dievą*: pažod. *tapkite Dievo mėgdžiotojais*; dktv. *mimētēs – mėgdžiotojas, atkartojantis tą, kuriuo žavisi, gerbia ir seka* – į kitas kalbas neretai verčiamas lotyniškos kilmės žodžiu *imitatorius*. Pauliaus tekstyne šį žodį randame taip pat 1 Kor 4,16; 11,1; 1 Tes 1,6; 2,14. Pastebėtina, kad Paulius ragina imituoti Dievą, panašėti į jį meilės aspektu (5,2). Tad ryškiausias Dievo Tėvo bruožas, kurį ugdytis turi jo vaikai, yra meilė.
5,2 *malonaus kvapsnio auką Dievui*: žr. Fil 4,18 paaišk.

daro, gėda ir sakyti. [13]Bet viskas, kas iškeliama į šviesą, yra
matoma, [14]o visa, kas matoma, yra šviesa. Todėl sakoma*:

Pabusk, kuris miegi,
kelkis iš numirusių,
ir apšvies tave Kristus.

[15]Tad atidžiai žiūrėkite, kad gyventumėte ne kaip išminties
stokojantys, bet kaip išmintingi žmonės, [16]nešvaistydami
laiko*, nes dienos yra piktos. [17]Tad nebūkite nenuovokūs,
bet supraskite, kokia yra Viešpaties valia. [18]Ir nepasigerkite
vynu, kuriame glūdi palaidumas, bet prisipildykite Dvasios,
[19]kalbėdami vieni kitiems psalmėmis, himnais ir dvasinėmis
giesmėmis, savo širdyse giedodami ir grodami* Viešpačiui,
[20]mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu visuomet už viską
dėkodami Dievui ir Tėvui.

[21]Pakluskite vieni kitiems iš pagarbos Kristui*. [22]Jūs, žmo-
nos, – savo vyrams tarsi Viešpačiui, [23]nes vyras yra žmonos
galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva, jis – kūno Gelbėtojas.

5,14 *Todėl sakoma*: pradedant Bažnyčios tėvais, svarstoma, ką Paulius cituoja. Vienų nuomone, tai aliuzija į Iz 60,1; 26,19; pasak kitų, citata paimta iš apokrifinių šaltinių (*Apreiškimas Elijui*). Visgi labiausiai tikėtina, kad tai eilutė iš ankstyvo, skaitytojams žinomo, himno, galbūt giedamo per krikštą (taip manė Origenas, Severijonas, Teodoretas).

5,16 *nešvaistydami laiko*: pažodž. *išpirkdami laiką*. Tas pats posakis sutinkamas Kol 4,5, tačiau, atsižvelgiant į apologetinį kontekstą, ten jis verčiamas *laimėdami laiko*, o čia jis turi aiškų eschatologinį akcentą.

5,19 *giedodami ir grodami*: vksm. *psallō* etimologiškai kyla iš *timpčioti, užgauti stygas*, taigi *groti styginiu instrumentu*. LXX šis žodis, kaip ir bendrašaknis dktv. *psalmos*, reiškia *šlovinti Viešpatį*, palydint arfos skambesiui. Laikui bėgant, terminas evoliucionavo ir modernia graikų kalba jis reiškia tiesiog *dainuoti*. Kadangi prieš jį einantis vksm. *aidō* reiškia *giedoti, dainuoti*, labai tikėtina, jog jungtuku sujungtas antrasis vksm. *psallō* tuo metu dar nebuvo praradęs grojimo ar muzikavimo reikšmės ir Paulius turi omenyje ne vien šlovinantį giedojimą, bet drauge ir muzikavimą, kuriuo apipinamos psalmės, himnai ir dvasinės giesmės / odės. Šiandien sunku pasakyti, ką implikuoja ši trejopa dainuojamų tekstų klasifikacija (taip pat Kol 3,16). Vieni tyrėjai mano, jog *psalmės* nurodo į ST psalmyno giesmes, kurias giedodavo ankstyvoji Bažnyčia, *himnai* – tai didesnės apimties tekstai, kurių ištraukas randame NT (pvz., Kol 1,14-20; Fil 2,6-11), o *dvasinės odės* – tai inspiracinės, garbinimo metu gimusios giesmės. Kitų nuomone, toks suskirstymas yra hipotetinis, nes jo pagrindimui trūksta šaltinių. Kad ir kaip būtų, akivaizdu, jog šlovinimui ir garbinimui, gimstančiam širdyje ir išreiškiamam įvairiais Dievo duotais gebėjimais, Paulius teikia didelę didaktinę dvasinio ugdymo reikšmę (Kol 3,16; 1 Kor 14,15.26).

5,21 *iš pagarbos Kristui*: pažod. *dėl Kristaus baimės*. Pagrindinė dktv. *phobos* reikšmė yra *baimė*, bet taip pat ir *pagarba*. Dievo baimės sąvoką, plačiai plėtotą ST, čia Paulius pritaiko Kristaus atžvilgiu, o 33 eil. – žmonos santykiui su vyru apibūdinti. Akivaizdu, jog turimas omenyje ne išgąstis ar baimė, o pagarba. Pastebėtina, jog jau ST baimė ir pagarba vartojama sinonimiškai. Dekaloge įsakoma *gerbti* savo tėvą ir motiną (Iš 20,12; Įst 5,16), o Kunigų knygoje – jų *bijoti* (Kun 19,3).

[24]Tad, kaip Bažnyčia paklūsta Kristui, taip ir žmonos visame
kame – savo vyrams. [25]Jūs, vyrai, mylėkite žmonas, kaip Kris-
tus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save, [26]idant pašventintų
ją, apvalydamas žodžiu vandens maudyklėje*, [27]ir pats atvestų
sau šlovingą Bažnyčią, neturinčią nei dėmės, nei raukšlės, nei
kitokios kliaudos, bet šventą ir be trūkumo. [28]Taip [ir] vyrai
privalo mylėti savo žmonas tarsi savo pačių kūnus. Mylintis
savo žmoną myli save patį. [29]Juk niekas niekada nėra nekentęs
savo kūno, bet jį maitina ir globoja, kaip ir Kristus Bažnyčią,
[30]nes esame jo kūno nariai*. [31]*Dėl to žmogus paliks tėvą bei motiną ir*
*susijungs su savo žmona, ir du bus vienas kūnas**. [32]Tai gilus slėpinys,
o aš taikau tai Kristui ir Bažnyčiai. [33]Tačiau ir jūs, kiekvienas
iš jūsų, temyli žmoną kaip save patį, o žmona tegerbia vyrą.

6 Jūs, vaikai, klausykite savo gimdytojų [Viešpatyje], nes
tai yra teisinga. [2]*Gerbk savo tėvą ir motiną* – tai pirmasis
įsakymas su pažadu*: [3]*idant tau gerai klotųsi ir ilgai gyventum žemė-*
je. [4]Ir jūs, tėvai, nepykdykite savo vaikų, bet auginkite juos
auklėdami ir protindami Viešpatyje.

[5]Jūs, vergai, klausykite savo žemiškųjų viešpačių* su bai-
me ir drebėjimu*, atvira širdimi kaip Kristaus, [6]ne dėl akių,
kaip pataikūnai, bet kaip Kristaus vergai, visa siela vykdan-
tys Dievo valią. [7]Noriai tarnaukite ne kaip žmonėms, o kaip
Viešpačiui, [8]žinodami, kad kiekvienas, kas padaro ką nors
gera, iš Viešpaties gaus tą patį, ar jis būtų vergas, ar lais-
vasis. [9]Ir jūs, viešpačiai, su jais taip pat elkitės. Liaukitės

---

5,26 *apvalydamas žodžiu vandens maudyklėje*: aliuzija į krikštą, tačiau turimas omenyje ne atskirų individų, o visos Bažnyčios kaip Kristaus kūno krikštas. Panašu, kad apiplovimo vandens maudyklėje įvaizdis yra pasiskolintas iš ST (Ez 16,8-14). Tai paaiškintų ir vestuvių metaforą, kuria tolesnėse eilutėse apsakoma Kristaus ir Bažnyčios meilė. ST pranašai Izraelį palygindavo su Jahvės žmona, o apaštalai regi Kristų kaip jaunikį, ruošiantį Bažnyčią, savo nuotaką, vestuvių pokyliui (Apr 19,7-9).

5,30 *jo kūno nariai*: kai kurie vėlesni rankraščiai šioje vietoje įterpia: *iš jo kūno ir iš jo kaulų*.

5,31 *bus vienas kūnas*: cit. Pr 2,24.

6,2 *įsakymas su pažadu*: cit. Iš 20,12.

6,5 *žemiškųjų viešpačių*: pažod. *viešpačių pagal kūną*; dktv. *kurios* reiškia tiek *Viešpatį (Dievą)*, tiek ir *savininką, šeimininką, poną*. Čia dėl žodžių sąskambio – toliau jau kalbama apie Viešpatį danguje – verčiama *viešpatys*.

6,5 *su baime ir drebėjimu*: graikų pasiskolintas hebraizmas, randamas jau LXX (pvz., Pr 9,2; Iš 15,16; Įst 2,25; Ps 2,11; Iz 19,16) ir NT (Mk 5,33; 2 Kor 7,15; Fil 2,12).

grasinę, žinodami, kad danguje yra ir jų, ir jūsų Viešpats, o
jis nežiūri į asmenis*.
[10]Galiausiai, semkitės galios iš Viešpaties ir iš jo jėgos stip-
rybės*. [11]Apsiginkluokite Dievo ginklais*, kad pajėgtumėte
priešintis velnio kėslams. [12]Juk mes grumiamės ne su kūnu ir
krauju, bet su valdovais, su valdžiomis, su šio tamsos pasaulio
valdytojais, su blogio dvasiomis dangaus aukštybėse. [13]Todėl
pasiimkite Dievo ginkluotę, idant piktą dieną pajėgtumėte
pasipriešinti ir, visa įveikę, stovėti. [14]Tad stovėkite susijuo-
sę strėnas tiesa, apsivilkę teisumo šarvais [15]ir apsiavę kojas
pasirengimu skelbti ramybės Evangeliją. [16]Be to, pasiimkite
tikėjimo skydą, kuriuo pajėgsite užgesinti visas deginančias
piktojo strėles. [17]Paimkite ir išgelbėjimo šalmą, ir Dvasios ka-
laviją, tai yra Dievo žodį. [18]Visokia malda ir prašymu nuolat
melskitės Dvasioje. Todėl ištvermingai budėkite ir melskitės
už visus šventuosius [19]ir už mane, idant, kai praveriu lūpas,
man būtų duotas žodis ir aš galėčiau nevaržomai atverti
Evangelijos slėpinį [20](dabar jos pasiuntinys esu kalėdamas),
ir kad turėčiau drąsos kalbėti, kaip privalau.
[21]Tichikas, mylimas brolis ir ištikimas Viešpaties tarnas,
viską jums papasakos, kad ir jūs žinotumėte, kaip man einasi,
kuo užsiimu. [22]Jį tam ir siunčiu pas jus: kad jūs žinotumėte
apie mūsų reikalus ir kad jis paguostų jūsų širdis.
[23]Ramybė broliams ir meilė su tikėjimu nuo Dievo Tėvo
ir Viešpaties Jėzaus Kristaus. [24]Malonė visiems, kurie myli
mūsų Viešpatį Jėzų Kristų nežūvančia meile*.

6,9 *nežiūri į asmenis*: žr. Rom 2,11 paaišk.
6,10 *semkitės galios iš Viešpaties ir iš jo jėgos stiprybės*: vėl Dievo galia apibūdinama keliais sinonimais, žr. 1,19 paaišk.
6,11 *Dievo ginklais*: dktv. *panoplia* apibūdina visus romėnų kareivio, pasirengusio kovai, ginklus. Toliau kai kuriuos iš jų Paulius paeiliui išvardija, pradėdamas nuo to, ką kareivis užsidėdavo: diržą, ant kurio buvo kabinami ginklai, šalmą, krūtinės šarvus (žieduotį), kojų apavą. O *pasiimti* (*analabete*) kareiviui reikėdavo kalaviją, ietis ir skydą (iš šių trijų Paulius mini tik pastarąjį). Turtinga apaštalo teologinė vaizduotė pasitelkia netikėtas metaforas, kaip ši, idant atskleistų dramatišką vidinį tikinčiojo pasaulį, kuris, kaip paaiškėja iš tolesnės eilutės, yra dalis neregimo pasaulio, skendinčio tamsoje. Su jos valdovais krikščionys ir privalo kovoti.
6,24 *myli mūsų Viešpatį Jėzų Kristų nežūvančia meile*: paskutinėje eilutėje, kaip baigiamasis akordas, nuskamba dar vienas vaizdingas meilės epitetas – meilė, kaip ir amžinasis gyvenimas, yra nemari.

LAIŠKAS FILIPIEČIAMS

1 Paulius ir Timotiejus, Kristaus Jėzaus vergai*, visiems
šventiesiems Kristuje Jėzuje, gyvenantiems Filipuose,
kartu su vyskupais ir diakonais*. 2Malonė jums ir ramybė
nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties Jėzaus Kristaus.
3Dėkoju savo Dievui kaskart, kai prisimenu jus, 4visuomet,
kiekvienoje savo maldoje už jus visus su džiaugsmu melsdamasis, 5už jūsų bendrystės indėlį* į Evangeliją nuo pirmosios

---

1,1 *Kristaus Jėzaus vergai*: žr. Rom 1,1 paaišk.

1,1 *vyskupais ir diakonais*: žodžių derinys *episkopois kai diakonois*, NT randamas tik čia, taip pat seniausiuose patristiniuose veikaluose Didachėje bei Klemenso Romiečio Laiške korintiečiams, apibūdina vietinių bendruomenių vadovus. Apaštalų laikais Bažnyčia neturėjo vieningos organizuotos hierarchijos ar struktūros. Dvasiniais jos vadovais buvo Jėzaus Kristaus išrinkti apaštalai, kurie jaunoms krikščionių bendruomenėms vadovauti bei tvarkytis paskirdavo vyskupus ir diakonus (Tit 1, 5-9; Klem 42, 4-5). Vėliau kurį laiką bendruomenės vadovus rinkdavosi pačios: vyskupus – ganytojiškai tarnystei, o diakonus – įvairiems praktiniams reikalams bažnyčiose tvarkyti (Did 15, 1). Dktv. *episkopos*, pažod. *prižiūrėtojas, sargas* plačiai vartotas antikinėje literatūroje dievams, miestus globojančioms dievybėms, dieviškoms būtybėms ir žmonėms įvardyti. Asmuo, prižiūrintis tam tikrą apibrėžtą sferą, veiklos sritį, taip pat dvasių ar žmonių bendruomenę, buvo vadinamas vyskupu. Terminas prigijo politiniame graikų gyvenime – vyskupais vadinti ir valdžios atstovai. Tad į krikščionišką vartoseną žodis ateina iš graikų kultūros. NT *episkopos* vartojamas sinonimiškai su *presbuteros – seniūnas, vyresnysis*, kylančiu iš hebrajiškos kultūros (plg. Apd 20, 17.28; 1 Tim 3, 1-7; Tit 1, 5). O daiktavardžiu *diakonos* – *tarnas* – graikų ir romėnų visuomenėje buvo įvardijami namuose triūsę tarnai. Diakonavimo, kaip tarnystės Bažnyčioje, ištakos siejamos su pasakojimu apie tai, kaip apaštalai, nenorėdami apleisti Evangelijos skelbimo ir maldos, paprašė išsirinkti pagalbininkus, kurie rūpintųsi ūkiniais ir karitatyviniais bendruomenės poreikiais (Apd 6, 1-6). Ankstyvieji egzegetai, tarp jų ir Jonas Auksaburnis, žodžių derinį *episkopois kai diakonois* suprato kaip nusakantį Bažnyčios vadovus, o ne dvi atskiras tarnystes Bažnyčioje. Juk ir Jėzus Kristus yra vadinamas tiek vyskupu (1 Pet 2, 25), tiek Bažnyčios diakonu (Rom 15, 8). Vis dėlto, remdamiesi Apd 6 sk. ir 1 Tim 3 sk., galime teigti, jog vyskupų ir diakonų atsakomybės skyrėsi: pastarieji, kitaip nei apaštalai ir vyskupai, neprivalėjo mokyti Dievo žodžio. Tiesa, pirmieji Jeruzalės bendruomenės diakonai buvo geri mokytojai ir įtaigūs pamokslininkai, pvz., Steponas, pirmasis krikščionis kankinys, ir Pilypas (Apd 6, 8-14; taip pat 7-8 sk.).

1,5 *bendrystės indėlį*: dktv. *koinōnia* reikšmės, kaip antai *bendrystė, bendravimas, dalyvavimas*, bet taip pat *indėlis, dovana, geravališka auka*, kinta, priklausomai nuo konteksto. Čia Paulius dėkoja Dievui ne už filipiečių bendrystę apskritai, o už tai, kad jie palaiko Evangelijos skelbimo tarnystę savo aukomis. Šita reikšmė numanoma ir 4, 15 kontekste, kuriame pavartotas bendrašaknis vksm. *koinōneō*.

dienos iki dabar. [6]Esu tikras, kad tas, kuris pradėjo jumyse
gerą darbą, užbaigs jį iki Kristaus Jėzaus dienos. [7]Taip apie
jus visus man galvoti* yra teisinga, nes aš nešioju jus savo
širdyje – jūs visi esate mano malonės dalininkai* tiek mano
pančiuose*, tiek Evangelijos gynime ir įtvirtinime. [8]Dievas
yra mano liudytojas, kaip aš ilgiuosi jūsų visų Kristaus Jė-
zaus širdingumu* [9]ir meldžiu, kad jūsų meilė kuo toliau,
tuo labiau augtų pažinimu ir visokeriopu įžvalgumu, [10]kad
gebėtumėte išskirti, kas pranašiau, kad būtumėte skaistūs
ir be priekaišto Kristaus dieną, [11]per Jėzų Kristų subrandinę
teisumo derlių Dievo šlovei ir gyriui.
[12]Noriu, kad jūs žinotumėte, broliai, jog mano padėtis tik
dar labiau padėjo Evangelijos sklaidai. [13]Mat mano įkalinimas
dėl Kristaus pasidarė žinomas visame pretorijuje*, taip pat
visiems kitiems, [14]ir daugumas brolių Viešpatyje, mano pan-
čių paakinti, turi daugiau ryžto be baimės skelbti žodį. [15]Kai
kurie, tiesa, pavydžiai besivaržydami, bet kiti Kristų skelbia
gera valia. [16]Vieni iš meilės, matydami, kad esu paskirtas

1,7 *galvoti*: vksm. *phroneō* yra būdingas Pauliaus tekstams (iš viso 23 kartus, Fil 10 kartų ir tik 3 kartus kitose NT knygose!). Šis raktinis žodis turi daug reikšminių atspalvių, kuriuos perteikti vienu lietuvišku žodžiu nėra lengva. Klasikinės jo reikšmės, gyvavusios ir NT užrašymo periodu, yra: *galvoti, mąstyti, manyti, ketinti, siekti, jausti, nusiteikti, būti palankiam, rūpintis* ir pan. Atsižvelgiant į kontekstą ir labiausiai tikėtiną minčių seką, *phroneō* ir jo vediniai šiame laiške verčiami taip: *galvoti* (1,7; 3,15b), *mąstyti* (2,2.5; 3,15a), *būti vienos minties (to auto phroneō)* (4,2), *rūpintis* (4,10).

1,7 *mano malonės dalininkai*: galbūt Paulius turi omenyje, kad filipiečiai drauge su juo yra gelbstinčios Dievo malonės, kuri visiems vienoda, dalininkai. Tačiau labiau tikėtina, jog jis pabrėžia, kad dėl apaštalui siunčiamos paramos (1,5; 4,14-19) jie yra tapę išskirtinės, Pauliui kaip apaštalui suteiktos malonės dalininkais.

1,7 *mano pančiuose*: metonimija, reiškianti *įkalinimą* (taip pat 1,13.14.17).

1,8 *širdingumu*: dktv. *splanchnon* (taip pat pavartotas 2,1) pažod. reiškia *vidinius organus, vidurius, žarnas*, o perkeltine prasme – *širdį, giliausią žmogaus esybės vietą*. Sinoptinių evangelijų autoriai Jėzaus Kristaus atjautą ir gailestingumą apibūdina gimininingu vksm. *splanchnizomai – gailėti, atjausti*, tiek jam bendraujant su miniomis (Mt 9,36; 14,14; Mk 8,2), tiek su individais (Mt 20,34; Mk 1,41; Lk 7,13). Jėzaus palyginimų personažai taip pat yra kupini šio jausmo: gailestingasis samarietis (Lk 10,33), sūnaus palaidūno tėvas (Lk 15,20), gerasis ir teisingasis valdovas (Mt 18,27).

1,13 *pretorijuje*: skolinys iš lot. *praetorium*; dktv. *praitōrion*, reiškė Romos karvedžio (pretoriaus) palapinę ir aikštę aplink ją. Ilgainiui pretorijumi pradėta vadinti imperatoriaus sargybą, taip pat bet kurio Romos valdytojo rezidenciją bei jo rūmų pagrindinį kiemą. Pastarąja reikšme evangelijose ir minimas pretorijus Jeruzalėje (Mt 27,27; Mk 15,16; Jn 18,28.33; 19,9). Žinome, kad Erodo pretorijaus būta Cezarėjoje (Apd 23,35). Turint omenyje, kad pagrindinė imperatoriaus rezidencija buvo Romoje, tikėtina, jog Paulius filipiečiams rašė arba iš Cezarėjos, arba iš Romos, juolab kad laiško pabaigoje jis perduoda linkėjimus nuo imperatoriaus namiškių (4,22).

Evangelijos ginti, [17]o kiti garsina Kristų iš savanaudiškumo,
netyrai, manydami sukelsią apmaudą man, kaliniui*. [18]Na
ir kas? Kad ir kaip būtų, apsimestinai ar iš tiesų, Kristus yra
garsinamas, aš tuo džiaugiuosi. Ir toliau džiaugsiuosi, [19]nes
žinau, kad tai taps mano išgelbėjimu* jums meldžiantis ir
Jėzaus Kristaus Dvasiai padedant, [20]o man nepaliaujant laukti
ir viltis, kad niekaip nebūsiu sugėdintas, bet kaip visuomet,
taip ir dabar be jokios baimės Kristus bus išaukštintas mano
kūne – ar gyvenimu, ar mirtimi. [21]Nes man gyvenimas – Kris-
tus, o mirtis yra pelninga. [22]Nors, tiesa, gyvendamas kūne dar
vaisingai pasidarbuočiau. Tad nežinau, ką pasirinkti. [23]Esu
plėšiamas perpus: trokštu iškeliauti ir būti su Kristumi, [nes]
tai nepalyginamai geriau, [24]bet pasilikti kūne labiau reikia
dėl jūsų. [25]Štai tuo būdamas tikras žinau, kad liksiu ir būsiu
su jumis visų jūsų pažangai ir tikėjimo džiaugsmui, [26]idant
dėl manęs augtų jūsų pasigyrimas Kristumi Jėzumi, kai vėl
pas jus atkeliausiu.

[27]Tik gyvenkite* taip, kaip verta Kristaus Evangelijos, idant
atėjęs pas jus išvysčiau, o būdamas toli apie jus išgirsčiau,
kad tvirtai stovite sujungti vienos Dvasios, viena siela rung-
damiesi už Evangelijos tikėjimą [28]ir nepasiduodami jokiam

1,17 *manydami sukelsią apmaudą man, kaliniui*: posakį *thlipsin egeirein tois desmois mou* kai kurie vertėjai supranta kaip *pasunkinti mano pančius*. Tačiau tokiu atveju praleidžiamas reikšmingas dktv. *thlipsis* – *suspaudimas, priespauda, kančia, vargas, išmėginimas*, čia pabrėžiantis apmaudą ir vidinę kančią (žr. Rom 2,9 ir 2 Kor 1,4 paaišk.). NT vksm. *egeirō* – *pažadinti, prikelti* dažniausiai vartojamas, kalbant apie Jėzaus prisikėlimą iš numirusių. Matyt, dėl to kai kurie senieji rankraščiai šioje vietoje jį keičia vksm. *epipherō* – *atnešti, sukelti*. Bet kuriuo atveju Pauliaus konkurentai, regis, teigę, kad apaštalo įkalinimas yra Dievo atmetimo ženklas, savo tikslo nepasiekė. Priešingai. Pauliaus įkalinimas pasitarnavo Evangelijos plisti (1,12-13), o savo apmaudui malšinti jis turėjo paruošęs veiksmingą priešnuodį – džiaugsmą (1,18); taip pat žr. 2,17 ir 4,4 paaišk.

1,19 *išgelbėjimu*: dktv. *sōtēria* reiškia *išvadavimą, saugumą*, tačiau NT dažniausiai apibūdina eschatologinį *išgelbėjimą*, kurio viltingai laukia tikintieji (1 Pet 1,5; 1 Tes 5,8; 2 Tim 2,10 ir kt.). Pastebėtina, jog identišką posakį, *apobēsetai eis sōtērian* – *tai taps mano išgelbėjimu*, išgirstame iš kenčiančio Jobo lūpų (LXX Job 13,16). Labai panašu, jog įkalintas Paulius neatsitiktinai skolinasi Jobo žodžius, išpažindamas tvirtai pasitikįs Dievo išgelbėjimu eschatologine, o ne vien išėjimo iš kalėjimo prasme.

1,27 *gyvenkite*: vksm. *politeuomai*, reiškiantis *gyventi kaip piliečiui* (pavartotas tik čia ir Apd 23,1), buvo gana plačiai paplitęs tarp helenizuotų žydų – tai patvirtina jo vartosena deuterokanoninėse Makabėjų knygose ir Esteros knygos intarpuose (2 Mak 6,1; 11,25; 3 Mak 3,4; 4 Mak 2,8 ir kt.). Juose *politeuomai* nusako žydų santykį ne su politiniu vienetu, – miestu ar valstybe, – bet su Tora. Panašiai ir Paulius, ragindamas filipiečius gyventi, kaip verta Evangelijos, pabrėžia dvasinę tikinčiųjų priklausomybę Dievo valstybei (*politeuma*), o ne jų pilietines pareigas. Ši tapatybė jau aiškiai tvirtinama 3,20 (taip pat Ef 2,19).

priešų gąsdinimui. Jiems tai yra pražūties ženklas, o jums –
išgelbėjimo, ir jis – iš Dievo. [29]Nes jums suteikta malonė ne
vien tikėti, bet ir kentėti dėl Kristaus, [30]stojant į tą pačią kovą,
kurią matėte ir dabar girdite mane kovojant.

2 Taigi, jei turite kiek drąsos Kristuje, kiek meilės pa-
guodos, Dvasios bendrystės, širdingumo ir gailestingu-
mo, [2]pridėkite prie mano džiaugsmo dar ir tai, kad taip pat
mąstysite, puoselėsite tą pačią meilę, būsite sielos beñdrai
ir vienaminčiai, [3]nieko nedarysite iš savanaudiškumo, nieko
iš tuščiagarbiškumo, bet, nuolankiai laikydami vieni kitus
aukštesniais už save, [4]žiūrėsite kiekvienas ne savo, bet [ir]
visų kitų naudos. [5]Mąstykite kaip Kristus Jėzus, [6]kuris, būda-
mas Dievo pavidalo*, nemanė pasiglemžti lygybės su Dievu*,
[7]bet padarė save nieku*, prisiimdamas vergo pavidalą, tap-
damas panašus į žmones ir išore pasidaręs kaip žmogus. [8]Jis
pažemino save, tapdamas klusnus iki mirties, net kryžiaus
mirties. [9]Todėl Dievas nepaprastai jį išaukštino ir dovanojo

---

2,6 *būdamas Dievo pavidalo*: dktv. *morphē – pavidalas, išvaizda, forma*. Apaštalo žodžiai *būdamas Dievo pavidalo* (*en morphēi Theou*) pabrėžia ne Kristaus kaip Dievo esatį (*ousia*) iki įsikūnijimo, – šis klausimas rūpės Bažnyčios tėvams ir vėlesnių amžių teologams, – o būdą, būseną. Dievo kaip valdovo būdą Kristus laisva valia iškeičia į tarno būdą (2,7) ir dėl šios savo nuostatos po kančios yra vėl Dievo išaukštinamas (2,8-9). Skatinimas neieškoti savo naudos ir, sekant Kristaus pavyzdžiu, laikyti kitus aukštesniais už save (2,3) yra viena pagrindinių šio laiško temų, kurią Paulius toliau iliustruoja Timotiejaus (2,19-22), Epafrodito (2,25-30) ir savo paties (3,3-14) pavyzdžiais.

2,6 *nemanė pasiglemžti lygybės su Dievu*: pažod. *nelaikė lygybės su Dievu savo grobiu*; dktv. *harpagmos – laimikis, grobis, tai, kas nustveriama, pasiglemžiama, išplėšiama* – klasikinėje graikų kalboje dažnai vartotas *likimo suteiktos sėkmės* reikšme. Nors Jėzus Kristus savo dieviška prigimtimi yra lygus Dievui, šį savo statusą jis laikė ne privilegija, o galimybe pažeminti save. Koks didelis kontrastas tarp Kristaus ir Liuciferio, norėjusio tapti lygiu Aukščiausiajam ir nublokšto į pragarą (Iz 14,12-15)! Dievo pasirinkimas tapti žmogumi, o galiausiai ir nekaltu nusikaltėliu, pasmerktu myriop, apreiškia bene didžiausią krikščionybės slėpinį – nuolankaus Dievo ir klusnaus bei kenčiančio jo tarno paveikslą.

2,7 *padarė save nieku*: vksm. *kenoō – ištuštinti, išeikvoti, padaryti tuščiu, nusiaubti* NT randamas dar 4 kartus (Rom 4,14; 1 Kor 1,17; 9,15; 2 Kor 9,3), tačiau tik šioje vietoje jis taikomas Kristui. Pastebėtina, kad, nors Paulius kalba apie Dievo pavidalo iškeitimą į tarno pavidalą, jis pavartoja ne metamorfozės (*metamorphoō – mainyti, keisti*, žr. Mt 17,2; Rom 12,2; 2 Kor 3,18), bet kenozės kategoriją. Tai patvirtina, jog čia gvildenamas ne ontologinis Kristaus dieviškosios ir žmogiškosios prigimčių, bet etinis klausimas. Kristaus kenozę Paulius pasitelkia kaip etinį normatyvą, nustatantį nesavanaudišką pasiaukojimą dėl kitų.

jam vardą, aukštesnį už bet kokį vardą*, [10]idant Jėzaus vardui
priklauptų kiekvienas kelis dangaus aukštybėse, žemėje ir
po žeme* [11]ir kiekvienas liežuvis* išpažintų, kad Jėzus Kristus
yra Viešpats Dievo Tėvo šlovei.
[12]Todėl, mano mylimieji, kaip visuomet paklusdavote, ne
vien tada, kai buvau su jumis, bet dar labiau dabar, kai nesu
su jumis, įdirbkite savo išgelbėjimą* su baime ir drebėjimu.
[13]Nes tai Dievas veikia jumyse, kad ir norėtumėte, ir veiktu-
mėte iš geros valios*. [14]Viską darykite nemurmėdami ir ne-
sigínčydami, [15]idant būtumėte nesmerktini ir nekalti Dievo
vaikai, neturintys trūkumų* nedoroje ir sugedusioje karto-
je, kur jūs spindite tarsi šviesuliai visatoje, [16]laikydamiesi

---

2, 9 *aukštesnį už bet kokį vardą*: ir hebrajiškoje, ir graikiškoje kultūrose vardas reiškė daugiau nei referentinę skirtį. Juo būdavo mėginama įvardyti tikrąją asmens prigimtį, jo charakterio savybes (Pr 25, 26; 1 Sam 25, 25). Suteiktas vardas taip pat išreikšdavo socialinį statusą, valdžios laipsnį ir sykiu išskirtines teises bei privilegijas. Šia prasme ir reikėtų suprasti Pauliaus mintį: Dievas ypatingai išaukštino Kristų ir padarė jį Aukščiausiuoju visos kūrinijos valdovu.
2, 10 *dangaus aukštybėse, žemėje ir po žeme*: originaliame tekste pavartoti trys būdvardžiai, tik nesutariama, ar vyriškosios, ar bevardės giminės – *tų, kurie dangaus aukštybėse, žemėje ir po žeme* arba *to, kas dangaus aukštybėse, žemėje ir po žeme*. Pastaruoju atveju Paulius turėtų omenyje visą kūriniją, neišskirdamas nė vienos jos dalies. Pagal kosmologinį to meto kategorizavimą visata buvo suskirstyta į dangaus, žemės ir požeminį pasaulius, kiekvienas iš jų taip pat turėjo savo sąrangą. Galbūt, panašiai kaip 148 psalmės autorius, Paulius kalba apie tai, kad visa kūrinija be išimties galiausiai pašlovins Jėzų Kristų. Tačiau, jei trys būdvardžiai yra vyriškosios giminės, tuomet kalbama tik apie laisvą valią turinčius individus; taip pat žr. Ef 1, 3 paaišk.
2, 11 *liežuvis*: kadangi *glōssa* taip pat gali reikšti *kalbą* (pvz., Apd 2, 11), *giminę, gentį* (pvz., Apr 5, 9; 7, 9), Pauliaus mintį galėtume suprasti ir taip – *idant kiekviena tauta išpažintų, kad Jėzus Kristus – Viešpats*. Visgi kontekstas prašyte prašosi reikšmės, apimančios ne tik žmones, bet ir angelus bei demonus. Galbūt lietuvių kalba poetiškiau skambėtų *išpažinimas lūpomis*, kaip Rom 10, 9.10. Tačiau ten Paulius vartoja dktv. *stoma* – *burna*, o čia *glōssa*. Šiuos žodžius drauge randame Lk 1, 64: *atsivėrė jo lūpos* (*stoma*), *atsirišo liežuvis* (*glōssa*), tad verta juos skirti.
2, 12 *įdirbkite savo išgelbėjimą*: vksm. *katergazomai* reiškia *dirbti, daryti, vykdyti, atlikti, užbaigti*, tačiau taip pat žodis vartotas *kultivavimo, užvaldymo* prasmėmis: *įdirbti* žemę, *užvaldyti* teritoriją, *užkariauti* karalystę ir pan. Būtent pastarosios reikšmės čia ir turimos omenyje. Tad mintis neprieštarauja soteriologiniam išgelbėjimo be jokių darbų principui, kurį Paulius dėsto kitur (pvz., Rom 4, 5-6; Gal 2, 16; Ef 2, 8-9). Išgelbėjimas gaunamas tikėjimu, tačiau kultivuojamas teisingomis nuostatomis ir darbais. Kontekstas tai dar labiau paryškina: parodęs, kaip filipiečiai turi mąstyti (2, 5), toliau apaštalas ragina juos darbuotis, sekant Kristaus kenozės pavyzdžiu, žr. 2, 7 paaišk.
2, 13 *iš geros valios*: kadangi sakinyje nėra įvardžio, nežinome, *kieno* gera valia (*eudokia*) turima omenyje. Labiau įprasta laikyti, kad Paulius kalba apie Dievo valią: *iš savo geros valios* Dievas veikia tikinčiuosiuose taip, kad jie ir norėtų, ir darytų tai, kas jam patinka. Tačiau, žiūrint sakinio sintaksės, taip pat galima ir tokia prasmė: Dievas veikia tokiu būdu, kad tikintieji visame kame, savo noruose ir darbuose, parodytų gerą valią. Šia prasme žodis *eudokia* pavartotas jau anksčiau, nusakant gerą valią tų, kurie skelbia Evangeliją (1, 15). Tesprendžia pats skaitytojas, kuri iš dviejų galimybių čia labiau tiktų.
2, 15 *neturintys trūkumų*: apie bdv. *amōmos* reikšmę žr. Ef 1, 4 paaišk.

gyvenimo žodžio, kad Kristaus dieną galėčiau pasigirti, jog
ne tuščiai bėgau ir ne tuščiai vargau. [17]Net jei turiu būti iš-
lietas kaip vynas* kartu su jūsų tikėjimo auka ir tarnyste, aš
džiaugiuosi*, džiaugiuosi kartu su jumis visais, [18]ir jūs tuo
pačiu džiaukitės, džiaukitės kartu su manimi.
[19]Viliuosi Viešpatyje netrukus pasiųsti pas jus Timotiejų,
idant sužinojęs, kaip jums einasi, ir aš atsigaučiau*. [20]Nes
neturiu nė vieno bendraminčio, kuris tikrai jumis rūpintųsi.
[21]Visi ieško to, kas sava, o ne to, kas Jėzaus Kristaus. [22]O kad
jis patikimas, jūs žinote – su manimi jis kaip sūnus su tėvu
tarnavo Evangelijos labui. [23]Taigi viliuosi pasiųsti jį iš karto,
kai tik pamatysiu, kaip klostosi mano reikalai. [24]Esu tikras
Viešpatyje, kad ir pats netrukus atvyksiu.
[25]Be to, pamaniau, kad būtina pasiųsti pas jus Epafroditą –
brolį, bendradarbį, mano kovų draugą ir jūsų pasiuntinį,
tarnavusį mano reikmėms. [26]Jis jūsų visų labai ilgisi ir yra
prislėgtas, nes išgirdote, kad jis sirgo. [27]Išties jis sirgo taip,
kad vos nemirė, tačiau Dievas jo pasigailėjo, ir ne vien jo, bet
ir manęs, kad neapimtų manęs liūdesys po liūdesio. [28]Taigi
kuo skubiausiai siunčiu jį, idant jūs pasidžiaugtumėte vėl
jį matydami ir aš mažiau liūdėčiau. [29]Priimkite jį Viešpatyje
su didžiausiu džiaugsmu ir gerbkite tokius žmones, [30]nes dėl
Kristaus darbo jis buvo atsidūręs prie mirties ir statė pavojun
savo gyvybę, kad patarnautų ten, kur jūs negalėjote.

3 O šiaip, mano broliai, džiaukitės Viešpatyje. Vis tą
patį jums rašyti man nėra našta, o jums tai suteiks

2,17 *išlietas kaip vynas*: vksm. *spendō* – *išlieti kaip geriamąją vyno auką*. Paulius savo galimą kankinystę ir filipiečių tarnystę Dievui metaforiškai palygina su ST aukomis: savo kraujo praliejimą – su liejamąja atnaša, geriamąja auka (*spondē*), o pasiaukojančią filipiečių tarnystę – su atnašaujamo gyvulio auka (plg. Iš 29,40-41; Kun 23,13.18.37; Sk 28,7-8).

2,17 *džiaugiuosi*: vksm. *chairō* – *džiaugtis, džiūgauti* yra vienas kertinių šio laiško žodžių (1,18; 2,17.18.28; 3,1; 4,4.10), drauge su dktv. *chara* – *džiaugsmas* (1,4.25; 2,2.29; 4,1) iš viso šiame laiške yra pavartotas net 14 kartų! Tiek kalėdamas ir laukdamas mirties nuosprendžio, tiek regėdamas netyrus Evangeliją skelbiančiųjų motyvus ir susidurdamas su klaidingų mokymų pavojais, Paulius nepaliauja džiaugęsis ir vis kviečia savo laiško adresatus džiaugtis drauge. Akivaizdu, kad toks džiaugsmas nepriklauso nuo aplinkybių, o jo pagrindas yra pats Viešpats bei jo dovanotas išganymas (3,1; 2,17).

2,19 *aš atsigaučiau*: ką tik tvirtinęs, jog džiaugte džiaugiasi, Paulius netiesiogiai prisipažįsta, jog jo širdį slegia nerimas. Žmogaus viduje tuo pat metu telpa ir džiaugsmas, ir nerimas, ir sielvartas.

tvirtybės. [2]Saugokitės šunų*, saugokitės netikusių darbi-
ninkų, saugokitės pjaustymo*! [3]Apipjaustymas esame mes,
kurie tarnaujame Dievui dvasia, giriamės Jėzumi Kristumi
ir nesikliaujame kūnu. [4]Nors aš ir kūnu galėčiau kliautis. Jei
kas mano galįs kliautis kūnu, tai juo labiau aš: [5]apipjaus-
tytas aštuntą dieną, iš Izraelio tautos, Benjamino giminės,
hebrajas iš hebrajų, žiūrint Įstatymo aiškinimo – fariziejus,
[6]žiūrint uolumo – Bažnyčios persekiotojas, žiūrint Įstatymo
teikiamo teisumo – nepriekaištingas žmogus. [7][Tačiau] visa
tai, kas buvo mano pelninga, dėl Kristaus palaikiau nuosto-
liu. [8]Aš išties viską laikau nuostoliu dėl visa pranokstančio
Kristaus Jėzaus, mano Viešpaties, pažinimo, dėl kurio aš
visko netekau ir viską laikau mėšlu, idant pelnyčiau Kristų
[9]ir rasčiausi jame, turėdamas ne savo teisumą iš Įstatymo,
bet tą, kuris duodamas per tikėjimą į Kristų, teisumą iš Die-
vo, grįstą tikėjimu. [10]Noriu pažinti jį, jo prisikėlimo galią ir
tapti artimas jo kentėjimams, numirdamas panašiai kaip
jis*, [11]kad tik kaip nors pasiekčiau prisikėlimą iš numirusių.
[12]Ne, nesu jau tai gavęs ar jau tobulas, bet veržiuosi pirmyn,
gal laimėsiu*, kaip esu Kristaus [Jėzaus] laimėtas. [13]Broliai, ne-
galvoju, kad jau esu laimėjęs. Tik viena – pamiršdamas, kas

3,2 *Saugokitės šunų*: turimi omenyje religiniai judaizmo veikėjai, siekę apipjaustyti kitataučius tikinčiuosius. Paulius su aštria ironija pasitelkia jų pačių žargoną. Mat žydai pagonis ir atkritusius prozelitus vadindavo šunimis (Mt 15,22-28). Žodžių *kitataučiai* ir *šunys* vartosena atskleidžia, jog judėjų sąmonėje jie buvo tapę kone sinonimais. Pvz., Mišna, interpretuodama Toros draudimą valgyti sudraskytą gyvulį (Iš 22,31), teigia, jog tokia mėsa turi būti atiduoda šunims arba pagonims (*Nedarim* 4,3; *Bekorot* 5,6). Paulius pejoratyvų šuns terminą sugrąžina patiems prozelitaujantiems judėjams: netyri ir pikti yra tie mokytojai, kurie stengiasi krikščionims užmesti Įstatymo jungą. Ši tema išplėtojama Laiške galatams.
3,2 *pjaustymo*: dktv. *katatomē* reiškia *nupjaustymą, atpjaustymą*, bet ne *apipjaustymą* (*peritomē*), kuriuo prasideda kitas sakinys. Žaisdamas žodžiais *katatomē – peritomē*, Paulius pašiepia apipjaustymo skelbėjus (plg. Gal 5,12). Traktuojant *katatomē* kaip kuopinį daiktavardį, galima būtų versti ir *saugokitės nupjaustytojų* arba tiesiog *luošintojų*.
3,10 *numirdamas panašiai kaip jis*: pažod. *įgydamas jo mirties pavidalą*. Paulius neatsitiktinai vartoja vksm. *summorphizō – įgauti tą patį pavidalą, supanašėti*, kuris yra bendrašaknis žodis su dktv. *morphē* (žr. paaišk. 2,6 ir 2,7). Tai aliuzija į dvi Kristaus būsenas – dievystės ir tarnystės – ir priminimas, kad Kristaus mokiniai panašėja į Viešpatį, sekdami jį kančios keliu. Regis, čia Paulius turi omenyje ne vien savo tikėtiną kankinystę, bet, kaip ir kituose laiškuose, kasdienį mentalinį tapatinimąsi su mirštančiuoju ant kryžiaus Jėzumi (Rom 6,3-11; 8,17; Gal 2,20; 6,14).
3,12 *gal laimėsiu*: savo siekį pažinti Kristų Paulius palygina su sportininko svajone gauti didžiausią apdovanojimą, o tęsdamas šią mintį pavartoja ir žodį *brabeion – apdovanojimas, prizas* (3,14).

už manęs, ir siekdamas to, kas priešakyje, [14]veržiuosi į tiks-
lą,* kad gaučiau Dievo pašaukimo į aukštybes Kristuje Jėzuje
apdovanojimą. [15]Taigi, visi tobulieji* šitaip mąstykime, o jei
apie ką kitaip galvojate, Dievas ir tai jums apreikš. [16]Tik, kad ir
kiek būtume pažengę, laikykimės tos pačios krypties. [17]Broliai,
vieningai sekite manimi ir žiūrėkite į tuos, kurie gyvena pagal
jums parodytą mūsų pavyzdį. [18]Nes daugelis, kaip daug kartų
jums esu sakęs ir dabar verkdamas sakau, gyvena kaip Kristaus
kryžiaus priešai. [19]Jų pabaiga* – pražūtis, jų dievas – pilvas, o jų
šlovė – gėdoje*, jie mąsto apie tai, kas žemiška. [20]O mes turime
dangaus pilietybę, iš ten ir laukiame Gelbėtojo, Viešpaties Jė-
zaus Kristaus, [21]kuris mūsų silpną kūną padarys panašų į savo
šlovingą kūną, veikdamas ta galia, kuria jis viską sau palenkia.

4 Tad, mano mylimi ir išsiilgtieji broliai, mano džiaugs-
me ir vainike, taip ir stovėkite Viešpatyje, mylimieji.
[2]Raginu Evodiją, raginu ir Sintichę sutarti Viešpatyje. [3]Taip,
prašau ir tavęs, tikras drauge*, pagelbėk joms. Dėl Evangelijos

---

3,14 *į tikslą*: čia dktv. *skopos – tai, į ką nukreiptas žvilgsnis*, taigi *taikinys, finišo linija*, perkeltine prasme *tikslas*. Tai dar vienas žodis, patvirtinantis, kad dvasinį veržlumą Paulius metaforiškai apibūdina kaip sporto varžybas (plg. 1 Kor 9,24-27).

3,15 *visi tobulieji*: panašu, jog Paulius tai sako su ironija, nes ką tik, dėstydamas savo požiūrį į dvasinę brandą, teigė pats nesąs tobulas. Matyt, dalis filipiečių save tokiais laikė. Būtent juos Paulius ir gėdina, tik švelniai, kreipdamasis pirmuoju asmeniu, tarsi prie jų priskirtų ir save: *šitaip mąstykime*.

3,19 *pabaiga*: dviprasmybė, nes dktv. *telos* gali reikšti tiek pabaigą, tiek aukščiausią tobulumo laipsnį. Vėl galime įžvelgti Pauliaus ironiją *tobulųjų* atžvilgiu. Tas tobulumas tėra muilo burbulas, kuris galiausiai subliukš.

3,19 *jų šlovė – gėdoje*: vietininko (gr. datyvo) linksnio pavartojimas vietoje vardininko yra reikšmingas. Atsižvelgiant į kontekstą, nėra dvejonių, kad žmonės, apie kuriuos rašo Paulius, didžiavosi apipjaustymu. Skyriaus pradžioje įspėjęs jų saugotis, dabar jau subtiliai pasako: *jų šlovė – gėdoje*, t. y. *jų šlovė lytiniame organe* (beje, tai graikų kalbos vartosenai įprastas eufemizmas, plg. *gėdingi nariai* 1 Kor 12,23).

4,3 *tikras drauge*: kas iš apaštalo bendražygių nusipelnė tokio šilto Pauliaus kreipinio, – laiške tai vienintelis vienaskaitos šauksmininkas, – nežinome. Galbūt Epafroditas, šio laiško įteikėjas, o gal Lukas, kuris atlydėjo Paulių į Filipus ir ten kurį laiką pasiliko (Apd 16,10-17; 20,1-6). Kadangi frazė *gnēsios suzugos* nėra vienareikšmė, NT tyrėjai yra iškėlę ne vieną hipotezę, iš kurių paminėtinos bent dvi. Pirma: esą Sizigas yra asmenvardis, lygiai kaip Evodija, Sintichė ir po to minimas Klemensas. Tačiau nėra nė vieno rašytinio šaltinio ar artefakto, kuris patvirtintų, jog Sizigo vardo iš tiesų būta. Antra: dktv. *suzugos*, kuris pažod. reiškia *esantis po vienu jungu*, nuo Antikos iki šių dienų vartojamas *sutuoktinio* ir *sutuoktinės* reikšme. Tad *gnēsios suzugos* galime versti kaip *teisėta, tikra, nuoširdi žmona*. Būtent taip šią frazę suprato Bažnyčios tėvai. Klemensas Aleksandrietis teigia, kad Paulius buvo vedęs ir čia kreipiasi į savo žmoną (*Stromata* 3.49-53), prašydamas padėti Evodijai ir Sintichei išsiaiškinti tarpusavio santykius. Jam antrina pirmosios Bažnyčios istorijos autorius Euzebijus Cezarietis (*Hist. eccl.* 3.30). Kad tokios nuomonės būta, patvirtina ir Origenas (*Comm. in Ep. ad Romanos* 1.1).

jos rungėsi kartu su manimi, greta Klemenso ir kitų mano
bendradarbių, kurių vardai – gyvenimo knygoje. [4]Visuomet
džiaukitės Viešpatyje, ir vėl sakau: džiaukitės*! [5]Jūsų gerumas
tebūna žinomas visiems žmonėms. Viešpats arti. [6]Niekuo ne-
sirūpinkite, bet visame kame iš dėkingų maldų ir prašymų
tesužino Dievas jūsų reikmes. [7]Ir Dievo ramybė, pranokstanti
visą suvokimą, saugos jūsų širdis ir mintis Kristuje Jėzuje.
[8]Pagaliau, broliai, kas teisinga, garbinga, teisu, tyra, mie-
la, gera, visa, kas dora, ir visa, kas girtina, – galvokite apie
tai. [9]Ko išmokote iš manęs, ką perėmėte, išgirdote ir matėte
manyje – tai darykite, ir ramybės Dievas bus su jumis.
[10]Aš labai pradžiugau Viešpatyje, kad pagaliau pražydo jūsų
rūpestis manimi. Ir anksčiau tą rūpestį turėjote, bet nebuvo
progos jo parodyti. [11]Tai sakau ne todėl, kad stokočiau, nes
išmokau būti patenkintas tuo, ką turiu. [12]Žinau, ką reiškia
skursti, žinau ir ką reiškia turėti apsčiai. Viskas ir visur man
buvo mokykla*: sotumas ir alkis, gausa ir nepriteklius – [13]vi-
sa galiu tame, kuris mane stiprina. [14]Visgi gerai padarėte
tapdami mano vargo dalininkais. [15]Jūs, filipiečiai, ir patys
žinote, kad Evangelijos skelbimo pradžioje, kai išvykau iš
Makedonijos, nė viena bendruomenė neturėjo dalies mano
pajamų ir išlaidų sąskaitoje, tik jūs vieni: [16]į Tesaloniką ne
kartą siuntėte man reikalingą paramą. [17]Ne, ieškau ne dova-
nos, o jūsų sąskaitoje augančio pelno. [18]Aš viską gavau, net
su kaupu. Per Epafroditą gavęs tai, ką siuntėte, – malonų

4,4 *džiaukitės*: džiaugsmo motyvas, atsikartojantis per visą laišką, šioje vietoje pasiekia kulminaciją ir primena paties Jėzaus raginimą apaštalams džiaugtis ne tuo, kad jiems paklūsta piktos dvasios, o tuo, kad jų vardai įrašyti danguje (Lk 10,20). Evangelijos bendradarbius, kurių vardai įrašyti gyvenimo knygoje (4,3), Paulius skatina *visuomet* džiaugtis. Taigi džiaugsmą Paulius traktuoja kaip išgelbėjimo ir tikėjimo dėmenį (1,18.25), kaip vidinę nuostatą ir būtiną sąlygą, pasitinkant klaidingų mokymų ir net mirties pavojus (2,17-18; 3,1-2), galiausiai, kaip deramą santykį su bendraminčiais (1,4; 2,28-29; 4,1).

4,12 *man buvo mokykla*: vksm. *memuēmai* pažod. reiškia *būti rituališkai inicijuotam į mistinį kultą, būti supažindintam su paslaptimi (žinoma tik pašvęstiesiems nariams)*. Pauliaus tekstynui būdingas bendrašaknis dktv. *mustērion – paslaptis, slėpinys, misterija* apibūdina įvairius, protu sunkiai suvokiamus reiškinius (žr. Ef 1,9 paaišk.). Tačiau šioje vietoje kalbama apskritai apie gyvenimą. Į jo vingius ir paradoksus apaštalas žiūri kaip į slėpinį, kurio dalimi yra tapęs gimdamas, arba kaip į misteriją, kurios prasmė iki paskutinio veiksmo išlieka paslėpta. Atsižvelgiant į tai, kad 4,11 vartojamas vksm. *manthanō – išmokti*, 4,12 vksm. *memuēmai* verčiamas kaip *buvo mokykla*; taip pat žr. Ef 1,9 ir 2 Tes 2,7 paaišk.

kvapsnį, tinkamą, Dievui mielą auką*, – esu visiškai aprūpin-
tas. 19 O mano Dievas patenkins visus jūsų poreikius iš savo
šlovės turtų Kristuje Jėzuje. 20 Mūsų Dievui ir Tėvui šlovė per
amžių amžius. Amen.
21 Sveikinkite visus šventuosius Kristuje Jėzuje. Jus sveikina
su manimi esantys broliai. 22 Jus sveikina visi šventieji, ypač
imperatoriaus namiškiai*.
23 Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė tebūna su jūsų dvasia!

4,18 *malonų kvapsnį, tinkamą, Dievui mielą auką*: filipiečių aukoms apibūdinti Paulius pasitelkia ST atnašų provaizdžius. Šios aukos Dievui yra mielos ir priimtinos, kaip Nojaus atnaša, tvanui pasibaigus (Pr 8, 21), kunigų atnašos šventykloje (Iš 29, 18.25.41; Kun 1, 9.13.17) ir atnaujinta Izraelio tauta eschatologiniame Ezechielio regėjime (Ez 20, 40-41). Frazę *osmē euōdias* Paulius pasitelkia ir kalbėdamas apie Jėzaus Kristaus mirtį kaip iš meilės kylančią kvapią atnašą Dievui (Ef 5, 2). Taip pat ir save, kaip Evangelijos skelbėją, jis palygina su maloniu Kristaus pažinimo kvapu (2 Kor 2, 14-16). Kaskart, kai vartojama ši metafora, numanoma meilė ir pasiaukojimas.

4,22 *imperatoriaus namiškiai*: taip apibūdinami ne Romos imperatoriaus šeimos nariai, o imperijos tarnautojai, tiek vergai, tiek laisvieji, kaip antai Romos valdytojo rezidenciją saugantys kareiviai bei kitas ją aptarnaujantis personalas; taip pat žr. 1, 23 paaišk.

LAIŠKAS KOLOSIEČIAMS

1 Paulius, Dievo valia Kristaus Jėzaus apaštalas, ir brolis
Timotiejus [2]Kolosuose gyvenantiems šventiesiems ir
ištikimiesiems broliams Kristuje. Malonė ir ramybė jums
nuo Dievo, mūsų Tėvo!
[3]Mes visuomet dėkojame Dievui, mūsų Viešpaties Jėzaus
Kristaus Tėvui, melsdamiesi už jus, [4]nes esame girdėję apie
jūsų tikėjimą Kristumi Jėzumi ir meilę visiems šventiesiems
[5]dėl vilties, laukiančios jūsų danguje, apie kurią kartą išgir-
dote tiesos žodyje, Evangelijoje, [6]kuri kaip visame pasaulyje,
taip ir pas jus neša vaisių ir auga nuo tos dienos, kai išgirdote
ir iš tiesų pažinote Dievo malonę. [7]Jus taip pamokė Epafras*,
mūsų mylimas bendražygis* ir jūsų ištikimas Kristaus tarnas*,
[8]jis ir pranešė mums apie jūsų meilę Dvasioje.
[9]Todėl ir mes nuo tos dienos, kai tai išgirdome, nepaliau-
jame už jus meldę bei prašę, kad būtumėte pilni Dievo valios
pažinimo, su visa išmintimi ir dvasiniu suvokimu, [10]kad
gyventumėte kaip verta Viešpaties ir visada* jam patiktumė-
te, kiekvienu geru darbu nešdami vaisių ir augdami Dievo

1,7 *Epafras*: Pauliaus ir Timotiejaus bendražygis, kilęs iš Kolosų (4,12). Manoma, kad Epafras galėjo įtikėti Efeze, Pauliui dėstant Tirano mokykloje (Apd 19, 8-10), ir nuo tada ištikimai lydėti apaštalą misijose. Žinome, kad Epafras kalėjo drauge su Pauliumi (Flm 1, 23), o Evangeliją paskelbė ne tik Kolosuose, bet ir netoli esančiuose Laodikėjos bei Hijerapolio miestuose (4, 13). Paulius ir Timotiejus pristato Epafrą kolosiečiams kaip savo *mylimą bendražygį* ir *ištikimą Kristaus tarną*, kuris nuoširdžiai jais rūpinasi (4, 12-13), ir patikina, kad jo paskelbta Evangelija yra tikra ir veiksminga (1, 5-6).

1,7 *bendražygis*: pažod. dktv. *sundoulos* – *bendravergis, vergas, tarnas kaip ir mes*; taip vadinamas ir Tichikas (4, 7).

1,7 *jūsų ištikimas Kristaus tarnas*: pažod. *kuris jums yra ištikimas Kristaus tarnas*; dalyje rankraščių, tarp jų ankstyvajame papiruse P46, yra taip: *kuris mūsų vietoje yra ištikimas Kristaus tarnas*.

1,10 *visada*: arba *visiškai, tobulai*.

pažinimu, [11]kad, visa galia sustiprinti iš jo šlovingos jėgos, būtumėte kupini ištvermės ir kantrybės, su džiaugsmu [12]dėkodami Tėvui, suteikusiam jums teisę paveldėti šventųjų dalį* šviesoje. [13]Jis išgelbėjo mus iš tamsos valdžios ir perkėlė į karalystę savo mylimojo Sūnaus* , [14]kuriame mes turime atpirkimą, nuodėmių atleidimą. [15]Jis yra neregimojo Dievo atvaizdas*, visos kūrinijos pirmgimis*, [16]nes jame sukurta visa danguje ir žemėje, regima ir neregima – ar sostai, ar viešpatystės, ar valdovai, ar valdžios – visa sukurta per jį ir jam. [17]Jis yra pirma* visko ir jame visa laikosi. [18]Ir jis yra kūno, Bažnyčios, galva. Jis yra pradžia, pirmasis atgimęs iš mirusiųjų, idant visur būtų pirmas. [19]Nes Dievui patiko jame apgyvendinti visą pilnatvę [20]ir per jį sutaikyti su savimi visa tai, kas žemėje, ir tai, kas danguje*, sudarius taiką jo kryžiaus krauju.

1,12 *paveldėti šventųjų dalį*: posakis *eis tēn merida tou klērou* yra būdingas ST ištraukoms, kalbančioms apie Kanaano žemės, kaip paveldo, padalijimą Izraelio giminėms, iš kurių kiekvienai atiteko atskira jo dalis (Sk 26,52-56; 34,2.13; Joz 18,10-19.51). Pauliui šie ST pasakojimai yra tikrojo, nežemiško Dievo tautos paveldo provaizdžiai.

1,13 *mylimojo Sūnaus*: pažod. *meilės Sūnaus*.

1,15 *Jis yra neregimojo Dievo atvaizdas*: remiantis stilistiniais ir lingvistiniais kriterijais, Pauliaus tekstyno tyrinėtojai laikosi gan vieningos nuomonės, jog 15-20 eil. tekstas yra egzistavusio himno intarpas. Teologiškai himnas suvokiamas plačiau nei Dievą šlovinanti giesmė – kaip bendruomeniškas išpažinimas, ypač šventinėmis progomis, pvz., per krikštą. Pirmasis šio kristologinio himno teiginys paskelbia Jėzų Kristų regimu neregimojo Dievo atvaizdu. Toliau pabrėžiama Kristaus viršenybė visos kūrinijos, taip pat ir angelų, atžvilgiu. Laiško turinys leidžia manyti, jog Kolosų bendruomenė susidūrė su spiritualistiniu mokymu, menkinusiu Kristaus didybę ir dvasingumą siejusiu su rigoristiniu asketizmu (žr. 2,8.22 paaišk.).

1,15 *visos kūrinijos pirmgimis*: posakis *prōtotokos pasēs ktiseōs* nereiškia, kad Paulius Kristų regi kaip kūrinijos dalį, nes tuoj pat teigia, kad *visa per jį ir jam sukurta* (1,16). Veikiau tuo norima pasakyti, kad Kristus yra pirmesnis už Dievo kūriniją ir už ją viršesnis. Panašu, kad pirmgimio sąvoka į Pauliaus terminiją ateina iš ST, kuriame pirmgimio statusas visų pirma reiškė pranašumą prieš kitus. Pavyzdžiui, psalmininkas Dovydą, kaip Mesijo archetipą, vadina pirmgimiu, iškilesniu už kitus karalius (Ps 89,27). Epitetas *prōtotokos* pakartojamas ir kalbant apie Kristaus prisikėlimą iš mirusiųjų (1,18) – verčiama *pirmasis atgimęs iš mirusiųjų*. Tad Kristus yra ne tik esamos, bet ir būsimos kūrinijos Viešpats; taip pat žr. Hbr 1,6 paaišk.

1,17 *pirma*: *pro pantōn* gali būti tiek laiko, tiek būdo aplinkybė ir prasmės atžvilgiu jos abi čia tinka. Savo prigimtimi Kristus yra tiek anksčiau, tiek aukščiau visos kūrinijos. Visgi labiau tikėtina, jog čia Paulius pabrėžia Kristaus pirmumą kūrinijos atžvilgiu laiko aspektu.

1,20 *visa tai, kas žemėje, ir tai, kas danguje*: pastebėtina, kad kalbant apie sukūrimą pradedama nuo dangaus ir einama prie žemės (plg. 1,18), o kalbant apie sutaikymą su Dievu, pradedama nuo to, kas žemėje, ir einama prie to, kas danguje.

21 Ir jus, kitados svetimus ir priešiškus mintimis ir piktais
darbais, 22 Dievas dabar sutaikė jo kūniškojo kūno* mirtimi,
kad atvestų savo akivaizdon šventus, be trūkumo ir be prie-
kaišto, 23 jei tik pasiliekate tikėjime*, tvirti ir nepajudinami*,
ir netolstate nuo vilties tos Evangelijos, kurią išgirdote. Ji
buvo paskelbta visai kūrinijai po dangumi, ir aš, Paulius,
tapau jos tarnu.
24 Dabar aš džiaugiuosi savo kentėjimais dėl jūsų ir savo kūne
papildau tai, ko trūksta Kristaus vargams* dėl jo kūno, kuris
yra Bažnyčia. 25 Jos tarnu tapau Dievo patvarkymu, lėmusiu
man atverti jums Dievo žodžio pilnatvę – 26 slėpinį*, nuo am-
žių per kartų kartas laikytą paslaptyje, o dabar atskleistą jo
šventiesiems. 27 Jiems Dievas norėjo parodyti, kokie šio slėpinio
šlovės turtai tautose, būtent, Kristus jumyse – šlovės viltis.
28 Jį mes skelbiame, protindami kiekvieną žmogų ir mokyda-
mi kiekvieną žmogų su visa išmintimi, kad kiekvieną žmogų
atvestume Dievui tobulą Kristuje. 29 Tam aš ir darbuojuosi,
kovodamas jo jėga, kuri galingai veikia manyje.

2 Taigi noriu, kad žinotumėte, kokia didelė kova man
tenka už jus ir laodikiečius bei visus, kurie nėra manęs

1,22 *kūniškojo kūno*: žodžių derinys *sōma tēs sarkos – kūno kūnas, kūniškas kūnas* (liet. tautologija), pabrėžia žmogišką Jėzaus Kristaus prigimtį (taip pat 2,11). Ja paneigiamas požiūris, esą Dievas negalėjo prisiimti žmogaus kūno. Iš patristinių raštų žinome, jog toks požiūris, žinomas kaip doketizmas (*dokeō – atrodyti*), buvo paplitęs II-III a., tačiau jau NT metu šių klaidingų idėjų užuomazgos drumstė krikščionių bendruomenes (1 Jn 4,3; 2 Jn 1,7). Matyt, dėl šios priežasties Paulius ir siekia patikinti kolosiečius, kad žemiškas Jėzaus kūnas nebuvo iliuzija ir kad jo kančia tikra, o ne tariama.

1,23 *pasiliekate tikėjime*: posakis *epimenete tēi pistei* nusako dvasinę sferą, kurioje tikintieji gyvena ir kurią puoselėja; plg., sintaksiškai analogiškas, bet prasmės požiūriu antoniminis posakis: *epimenōmen tēi hamartiai – pasiliksime nuodėmėje* (Rom 6,1); taip pat Jėzaus raginimas: *meinate en emoi – pasilikite manyje* (Jn 15,2).

1,23 *tvirti ir nepajudinami*: atsižvelgiant į žodžių *tethemeliōmenoi kai hedraioi* etimologiją, frazę būtų galima praplėsti taip: *įtvirtinti kaip pamatas ir nepajudinami kaip raitelis ant žirgo.*

1,24 *tai, ko trūksta Kristaus vargams*: atperkančioji Kristaus kančia už žmonijos nuodėmes yra tobula ir jos papildyti niekas niekaip nebegali. Tad ką galėtų reikšti šie Pauliaus žodžiai? ST ir tarptestamentiniuose apokaliptinio judaizmo šaltiniuose, kurie darė įtaką NT autorių eschatologijai, atrandame užuominų apie tai, kad visi priklausantys Mesijui dalyvaus mesijiniuose kentėjimuose ir šie kentėjimai tarsi gimdyvės sąrėmiai priartins naująjį amžių (žr. Dan 12,1; Mt 24,8; Mk 13,8; 1 Tes 5,3). Rodos, šia prasme Paulius ir vertina tiek savo įkalinimą dėl Evangelijos, tiek ir visus Evangelijos skelbimą lydėjusius vargus (plg. 2 Kor 6,4-10; 11,23-28).

1,26 *slėpinį*: žr. Ef 1,9; Fil 4,12 ir 2 Tes 2,7 paaišk.

akyse matę*, [2]idant būtų paguostos jų širdys ir, sujungti
meile*, jie būtų kupini visų suvokimo turtų ir pažintų Dievo
slėpinį – Kristų, [3]kuriame yra paslėpti visi išminties ir pa-
žinimo turtai. [4]Tai sakau, idant niekas nesuklaidintų jūsų
įtaigiomis kalbomis. [5]Nebūdamas pas jus kūnu, dvasia esu
su jumis ir džiaugiuosi regėdamas jūsų susitelkimą bei ti-
kėjimo į Kristų tvirtybę.

[6]Taigi, kaip priėmėte Viešpatį Kristų Jėzų, taip ir gyvenkite
jame [7]įsišakniję, statydamiesi ant jo ir tvirtėdami tikėjimu,
kaip buvote pamokyti, kupini dėkingumo. [8]Žiūrėkite, kad
kas nepavergtų jūsų filosofija ir tuščia apgaule*, kuri remiasi
žmonių padavimu ir pasaulio pradais*, o ne Kristumi. [9]Nes
jame kūniškai gyvena visa dievystės pilnatvė, [10]ir jūs turite
pilnatvę jame*, kuris yra visų valdovų ir valdžių galva. [11]Jame
jūs ir buvote apipjaustyti ne rankomis atliktu apipjaustymu,

2,1 *nėra manęs akyse matę*: pažod. *nėra kūne regėję mano veido*.

2,2 *sujungti meile*: arba *pamokyti mylėti*; vksm. *sumbibazō* turi dvi reikšmes – *vienyti, jungti* ir *nurodyti, patarti, pamokyti*. Egzegetai nesutaria, kurią iš jų turi omenyje laiško autorius. Pvz., 1 Kor 2,16 *sumbibazō* nedvejotinai vartojamas pamokymo reikšme, o Ef 4,16 – vienijimo reikšme. Jei atsižvelgtume į artimesnį Kol kontekstą, čia visai tiktų pamokymo reikšmė, tačiau 2,19 žodis jau aiškiai pavartotas vienybės reikšme. Turint mintyje Ef ir Kol laiškų artumą turinio prasme ir *sumbibazō* vartoseną 2,19 bei Ef 4,16, pirmenybę verta atiduoti *vienyti, jungti* reikšmėms. Tačiau neatmestinas ir vertimas *pamokyti mylėti*.

2,8 *filosofija ir tuščia apgaule*: neteisinga manyti, jog Paulius filosofiją apskritai tapatina su tuščia apgaule. Jis įspėja saugotis filosofinių išvedžiojimų, kurie pažemina Kristų, nuverti-na jo dovanotą išgelbėjimą ir, kaip toliau paaiškėja, reikalauja asketinio gyvenimo būdo ir sureikšmina rigorizmą bei dvasinius regėjimus (2,16-23).

2,8 *pasaulio pradais*: posakio *ta stoicheia tou kosmou* (taip pat randamo 2,20 ir Gal 4,3) prasmė diskutuotina. Platonas žodžiu *stoicheia* apibūdina prigimtinius pasaulio pradus, taip pat raides, Aristotelis – pirminius elementus, kaip antai: raides ir fonemas lingvistikoje, taisykles matematikoje, natas muzikoje, principus ir įstatymus politikoje. Dktv. *kosmos*, priklausomai nuo konteksto, gali reikšti *visatą, pasaulį, žemę, žmoniją (be Dievo)*. NT tyrėjai siūlo tris pagrindinius *pasaulio pradų* aiškinimus (jie nebūtinai eliminuoja vienas kitą). Tai gali būti: (1) filosofinės visatos atsiradimo teorijos, skiriančios pagrindinius jos elementus – žemę, vandenį, orą ir ugnį; (2) religinės ir filosofinės doktrinos, pvz., judaizmas, platonizmas, vienaip ar kitaip aiškinančios visatos atsiradimą; (3) visatą valdančios dvasinės būtybės – angelai ir demonai. Atsižvelgiant į kontekstą, pastaroji prielaida yra labai tikėtina, nes toliau Paulius teigia, kad Kristus yra *visų valdovų ir valdžių galva* (2,10), o 15 eil. pabrėžia Kristaus pergalę prieš dvasines blogio galias. Remdamiesi 2,20 ir Gal 4,3.9, galime pagrįstai svarstyti, ar tik Paulius neturi omenyje vieno ar kito religinio mokslo (galbūt judaizmo atšakos). Tyrėjai nesutaria, kokia būtent doktrina turėjo įtakos kolosiečiams, tik aišku viena – ji temdė Kristaus dievystę ir didybę.

2,10 *turite pilnatvę jame*: pažod. *esate pripildyti jame*; turima omenyje tai, kad tobulumą žmogus gali pasiekti tik per Kristų (plg. 1,28). To paties kolosiečiams meldžia ir Epafras (4,12).

bet Kristaus apipjaustymu* – kūniškojo kūno nusivilkimu.
12 Jūs buvote su juo drauge palaidoti krikšte, kuriame per ti-
kėjimą su juo ir prisikėlėte Dievo, prikėlusio jį iš mirusiųjų,
jėga. 13 Ir jus, kurie buvote mirę savo nusižengimais ir kūno
neapipjaustymu, Dievas atgaivino drauge su juo, atleidęs
mums visus nusižengimus, 14 ištrynė mums potvarkiais prie-
šišką skolos raštą* ir sunaikino jį, prikaldamas prie kryžiaus.
15 Nuginklavęs valdovus ir valdžias, jis viešai juos pažemino,
vesdamas kaip belaisvius jo pergalės eisenoje*.
16 Todėl niekas tenesmerkia jūsų dėl valgio ir gėrimo, dėl
švenčių, jaunaties ar šabo. 17 Visa tai yra ateities šešėlis, o jį
metantis kūnas – Kristaus. 18 Teneteisia jūsų žmonės, linkę į
nusižeminimą* ir angelų pamaldumą*, įsitraukę į regėjimus.
Jie tuščiai puikuojasi savo kūnišku protu 19 ir nesiremia Galva,

---

2,11 *Kristaus apipjaustymu*: ši ir ją papildanti aplinkybė – *kūniško kūno nuvilkimu* – gali būti suprasta dvejopai: (1) kalbama apie dvasinį tikinčiųjų apipjaustymą, t. y. Kristus apipjausto tikintįjį ar tikinčiąją, sunaikindamas nuodėmingą prigimtį atsivertimo ar krikšto metu; (2) Kristaus apipjaustymu vadinama Jėzaus kaip žmogaus mirtis ant kryžiaus, o tikintieji turi dalį šiame apipjaustyme, lygiai kaip ir jo mirtyje bei prisikėlime. Šį požiūrį sustiprina tautologija *to sōma tēs sarkos* – pažodž. *kūno kūnas*. Du tos pačios reikšmės žodžiai, regis, pabrėžia, kad kalbama apie realų, žemišką žmogaus kūną, kurį buvo prisiėmęs Dievo Sūnus, žr. 1,22 paaišk.
2,14 *skolos raštą*: dktv. *cheirographon*, plačiai vartotas graikų ir romėnų kultūriniame kontekste, reiškė bet kokį dokumentą, taip pat ir skolos raštą, patvirtintą skolininko parašu ar antspaudu (žr. Tob 5,3; 9,5). Paulius žodį vartoja metaforiškai, pabrėždamas, kad tikinčiųjų nuodėmės, kaip moralinės skolos Dievui, yra Kristaus mirtimi atleistos.
2,15 *vesdamas kaip belaisvius jo pergalės eisenoje*: vksm. *thriambeuō* – *švęsti pergalę, vesti pergalės eisenoje* randamas ir 2 Kor 2,14. Tik ten akcentuojamas Pauliaus ir kitų apaštalų pasišventimas Kristui – jie yra Kristaus belaisviai (žr. 2 Kor 2,14 paaišk.).
2,18 *nusižeminimą*: dktv. *tapeinophrosunē* reiškia *nuolankumą, nusižeminimą, paklusnumą* ir dažniausiai vartojamas teigiama prasme (pvz., 3,12), tačiau čia jis aiškiai turi neigiamą konotaciją. Kalbama apie nusižeminimą, kuris buvo siejamas su *kūno alinimu* (2,23).
2,18 *angelų pamaldumą*: kai kuriose mistinėse judaizmo atšakose dvasingumas buvo siejamas su angelų regėjimais. Labai tikėtina, kad *filosofija pagal pasaulio pradus ir žmonių priesakus* į Kolosus galėjo ateiti būtent iš misticizmą praktikavusio kulto. Čia Paulius jį įvardija kaip *thrēskeia tōn angelōn* – pažod. *angelų religija, pamaldumas, garbinimas*. Dktv. *thrēskeia* NT pasitaiko dar 3 kartus ir dažnai verčiamas lotyniškos kilmės žodžiu *religija* (Apd 26,5; Jok 1,26.27). Tyrėjai atkreipia dėmesį į tai, jog apokrifiniuose šaltiniuose (pvz., Izaijo žengimo į dangų, Levio testamento ir Jobo testamento knygose) pranašas ar šventasis drauge su angelais dalyvauja Dievo garbinime. Antai Izaijas, įžengęs į penktą, šeštą ir septintą dangų, regi Dievą garbinančius angelus ir pats pradeda jį garbinti (Iz. Įž 7-9 sk.), o Jobo dukterys šlovina Dievą angelų kalbomis (Job. Tes 48-52 sk.). Kumrano rankraščiuose taip pat minima, jog bendruomenės nariai, kaip kunigai, atnašaudavo aukas Jahvei bendrystėje su angelais (1QSb 4,25.26; 1QH 3,20-22). Šie tekstai padeda geriau suprasti, kas slypi už *angelų pamaldumo* sąvokos. Nereikėtų manyti, kad kolosiečiai garbino angelus, veikiau jiems imponavo Dievo garbinimas kartu su angelais. Tai paaiškintų, kodėl šio kulto nariai tokią reikšmę teikė regėjimams.

iš kurios visas kūnas, aprūpinamas ir sujungiamas sąnariais bei raiščiais, auga, kiek Dievas augina*.
[20]Jei su Kristumi esate mirę pasaulio pradams, kodėl, tarsi gyvendami pasaulyje, laikotės potvarkių: [21]„Neimk! Neragauk! Neliesk!"? [22]Visa tai ir skirta tam, kad suirtų vartojant, ir tėra žmonių priesakai bei pamokymai*. [23]Tai atrodo išmintinga*: savanoriškas pamaldumas*, nusižeminimas, kūno alinimas, – tačiau jokios vertės neturi ir viso labo tenkina kūną.

3 Taigi, jei esate prisikėlę drauge su Kristumi, ieškokite to, kas aukštybėse, kur Kristus sėdi Dievo dešinėje*. [2]Mąstykite apie tai, kas aukštybėse, o ne apie tai, kas žemėje, [3]nes jūs esate mirę ir jūsų gyvenimas yra paslėptas Dieve kartu su Kristumi. [4]Kuomet pasirodys Kristus, jūsų gyvenimas, tuomet ir jūs pasirodysite su juo šlovėje.

2,19 *auga, kiek Dievas augina*: Bažnyčios, kaip Kristaus kūno, augimo metafora visų pirma implikuoja dvasinį augimą, kuris pasižymi didėjančia krikščionių branda, meile ir Dievo pažinimu. Dvasiškai brandūs ir Dievą pažįstantys tikintieji gebės atskirti tiesą nuo klaidingo mokslo. Tačiau pastebėtina, kad vksm. *auxanō* (1,10; 2,19) gali reikšti ir bendruomenės augimą tikinčiųjų skaičiumi (1,6).

2,22 *žmonių priesakai bei pamokymai*: Kristaus didybę temdžiusi angelų religija ir jos mokymas aiškiai turėjo judaistinių elementų: krikščionys buvo menkinami kaip neapipjaustyti (2,11), kaltinami dėl pasninko bei šabo nesilaikymo ir religinių švenčių nepaisymo (2,16). Visgi Paulius, apibūdindamas šį mokslą, nė karto nepavartoja žodžio *nomos* – *įstatymas*, kurį, pvz., Laiške galatams randame net 25 kartus! Galatijos bažnyčios, kaip, beje, ir filipiečiai, susidūrė su mokytojais, siekusiais apipjaustyti krikščionis iš pagonių tarpo (Gal 2,2-5; 5,2-3; Fil 3,2-9; Apd 15,5). Kita vertus, kolosiečiams buvo peršama spiritualistinė judėjiško misticizmo doktrina, reikalavusi griežto asketizmo.

2,23 *atrodo išmintinga*: laiško pradžioje Paulius pabrėžia, kad skelbia Kristų ir moko *su visa išmintimi* (1,28), taip pat jis ragina kolosiečius mokyti vienas kitą *su visa išmintimi* (3,16). O klaidingos rigoristinės religijos mokytojai, šito stokodami, spragą mėgina užpildyti išminties imitacija ir įvairiais draudimais.

2,23 *savanoriškas pamaldumas*: kaip minėta 2,18 paaišk., dktv. *thrēskeia* reiškia *religiją, pamaldumą, garbinimą*. O čia turime dkt. *ethelothrēskia*, kuris, regis, yra Pauliaus sugalvotas naujadaras. Biblistai skiria štai tokius prasminius šio žodžio niuansus: (1) savanoriškumo, (2) patrauklumo, žavėjimo, (3) apsimetimo, netikrumo.

3,1 *sėdi Dievo dešinėje*: vieta valdovo dešinėje buvo pati garbingiausia (pvz., Ps 110,1). Paulius, kaip ir kiti NT autoriai (Apd 5,21; Hbr 1,3; 1 Pet 3,22), vartoja šį simbolį, norėdamas pabrėžti prisikėlusio Kristaus išaukštinimą (plg. Fil 2,9-11) ir sykiu nenusakomą šlovę, kuri laukia visų tikinčiųjų (1,27).

5Todėl numarinkite tuos narius, kurie yra žemėje*: pasi-
leidimą, netyrumą, aistras, blogą geismą ir godumą, kuris
yra stabmeldystė. 6Dėl jų ateina Dievo rūstybė [neklusnumo
sūnums]. 7Ir jūs kitados taip elgėtės, kai taip gyvenote. 8O da-
bar nusimeskite visa tai tarsi rūbą*: įniršį, rūstybę, piktumą,
apkalbas, nešvankybes nuo savo lūpų. 9Nebemeluokite vieni
kitiems – jūs nusivilkote senąjį žmogų su jo darbais 10ir apsi-
vilkote nauju, kuris atnaujinamas pagal savo Kūrėjo atvaizdą,
kad galėtų jį pažinti*. 11Čia nebėra nei graiko, nei žydo, nei
apipjaustyto, nei neapipjaustyto, barbaro ar skito, nei vergo,
nei laisvojo, bet tik Kristus – visa ir visuose.
12Todėl, kaip Dievo išrinktieji, šventieji ir mylimieji, ap-
sivilkite širdingu gailestingumu, gerumu, nuolankumu,
romumu ir kantrybe. 13Būkite vieni kitiems pakantūs ir atleis-
kite vienas kitam, jei kas turi kam priekaištą. Kaip Viešpats
jums atleido, taip ir jūs atleiskite. 14Virš viso šito apsijuoskite
meile, kuri yra tobulybės raištis*. 15Kristaus ramybė, kuriai
buvote pašaukti kaip vienas kūnas, tevaldo jūsų širdis. Ir
būkite dėkingi! 16Te Kristaus žodis turtingai gyvena jumyse:
su visa išmintimi mokykite ir protinkite vienas kitą, savo
širdyse dėkingai giedokite Dievui psalmes, himnus ir dva-
sines giesmes. 17Ir visa, ką tik darytumėte žodžiu ar darbu,
visa darykite Viešpaties vardu, per jį dėkodami Dievui Tėvui!

3, 5 *narius, kurie yra žemėje*: kūno narių tapatinimas su nedorybėmis, kurių sąrašas pateikiamas iš karto po šios frazės, šiandien skamba keistai. Tačiau senovės Artimųjų Rytų kultūrose tokio požiūrio būta. Sekdamas šia tradicija, Paulius regi nuodėmės įstatymą, įrašytą kūno nariuose (Rom 7, 23), o taip pat aiškina, jog savo kūno narius galima pavesti arba nuodėmei, arba Dievui (Rom 6, 13.19).

3, 8 *nusimeskite visa tai tarsi rūbą*: žr. Ef 4, 22 paaišk.

3, 10 *kad galėtų jį pažinti*: pažinimą Paulius iškelia kaip tikslą – *eis epignōsin*. Dievo ir Kristaus pažinimo motyvas, prasidedantis įžangine malda (1, 9-10), pabrėžiamas ir toliau (2, 2-3), o ypač akistatoje su filosofiškai grindžiamomis, tačiau Kristų eliminuojančiomis religinėmis doktrinomis (2, 8-10).

3, 14 *tobulybės raištis*: to meto kultūroje apsirengimą užbaigdavo raiščio apsijuosimas. Pasirinkdamas šį įvaizdį, Paulius meilę įvardija kaip aukščiausią krikščionio brandos pakopą. Meilė ne tik užbaigia „apsirengimą Kristumi", bet ir palaiko visas kitas dorybes (3, 12), kaip, beje, ir tikinčiuosius drauge (3, 13-15). Pastebėtina, jog būtent žinia apie kolosiečių meilę Dvasioje paskatino Paulių parašyti jiems laišką (1, 4.8). Meilę apaštalas laiko pagrindine Kristaus pažinimo ir visų išminties lobių atradimo sąlyga (2, 2-3). Įspėjęs apie klaidingo mokslo pavojus, Paulius rodo į Kristų – jame tautinės, religinės bei socialinės skirtybės neturi reikšmės (3, 11) – ir ragina puoselėti jo charakterio savybes, iš kurių meilė yra svarbiausia (3, 12). Ir kituose laiškuose Paulius aukština meilę (*agapē*) kaip didžiausią dorybę (1 Kor 13, 13). Meilė išpildo Įstatymą (Rom 13, 9-10) ir niekuomet neišsenka (1 Kor 13, 8).

[18]Žmonos, pakluskite savo vyrams, kaip dera Viešpatyje.
[19]Vyrai, mylėkite savo žmonas ir nebūkite joms šiurkštūs*.
[20]Vaikai, visuomet klausykite savo gimdytojų, nes tai pa-
tinka Viešpačiui. [21]Tėvai, neskaudinkite savo vaikų, kad jie
nenusimintų.
[22]Vergai, visuose reikaluose klausykite savo žemiškųjų
viešpačių, ne akis dumdami kaip pataikūnai, bet iš tyros
širdies, bijodami Viešpaties. [23]Kad ir ką darytumėte, darbuo-
kitės visa siela, kaip Viešpačiui, o ne žmonėms, [24]žinodami,
kad iš Viešpaties gausite įpėdinystės atlygį. Jūs tarnaujate
Viešpačiui Kristui! [25]O skriaudikui bus atlyginta už skriaudą,
neatsižvelgiant į asmenis*.

4 Viešpačiai, elkitės su vergais teisingai ir tinkamai, ži-
nodami, kad ir jūs turite Viešpatį danguje.
[2]Atsidėkite maldai! Budėkite su ja dėkodami*. [3]Melskitės taip
pat ir už mus, kad Dievas atvertų mums žodžio duris* išsakyti
Kristaus slėpinį, dėl kurio esu surakintas, [4]kad atskleisčiau ir
apsakyčiau jį taip, kaip privalau. [5]Su pašaliniais elkitės išmintin-
gai, laimėdami laiko*. [6]Jūsų žodis tebūna visuomet malonus, pa-
gardintas druska, kad įstengtumėte kiekvienam rasti atsakymą.
[7]Su visais mano reikalais jus supažindins Tichikas*, mylimas
brolis ir ištikimas tarnas bei bendražygis Viešpatyje. [8]Todėl

---

3,19 *nebūkite joms šiurkštūs*: vksm. *pikrainō, pikrazō* reiškia *apkartinti, sukelti kartėlį*, bet taip pat *daryti grublėtą, būti šiurkščiam, griežtam*.
3,25 *neatsižvelgiant į asmenis*: žr. Rom 2,11 paaišk.
4,2 *Budėkite su ja dėkodami*: arba *budėkite maldos metu su dėkojimu*.
4,3 *žodžio duris*: atvirų arba uždarų durų įvaizdis plačiai naudojamas NT autorių (Mt 25,10; Lk 11,7; 13,25; Apr 3,8). Apibūdindamas sėkmingas misijas, Lukas rašo apie Pauliui atvertas *tikėjimo duris* (Apd 14,27). Pačiam Pauliui atviros durys reiškė ne vien palankias sąlygas Evangelijos skelbimui, bet Dievo žodžio recepciją, žmonių atvirumą Evangelijai, nepaisant pasipriešinimo. (1 Kor 16,9; 2 Kor 2,2-13).
4,5 *laimėdami laiko*: pažod. *išpirkdami laiką*. Šios frazės prasmę padeda suprasti beveik identiškas posakis Danieliaus pranašystėje, kur kontekstas leidžia manyti, kad turimas omenyje *laiko vilkinimas, delsimas* (Dan 2,8). Paulius ragina bendrauti su netikinčiais taip, kad jie nenusisuktų, stengtis patraukti jų dėmesį išmintingais atsakymais į jiems rūpimus klausimus (4,6 taip pat Ef 5,16).
4,7 *Tichikas*: Tichikas buvo labai artimas Pauliui, panašiai kaip Timotiejus ir Titas. Kilęs iš Azijos (Apd 20,4), jis buvo gerai pažįstamas Azijos bendruomenėms Kolosuose (4,7-10), Efeze (Ef 6,21) ir, panašu, Laodikėjoje (Kol 4,16). Trečiosios Pauliaus misijų kelionės metu drauge su kitais apaštalo pagalbininkais Tichikas atlydėjo Paulių iki Azijos ir bent dar vieną kartą jo pasiųstas vyko į Efezą (2 Tim 4,12). Iš Laiško Titui sužinome, kad Tichikui Paulius patikėdavo atsakingas pastoracines naštas – į Kretą jis vyko pakeisti ten besidarbavusio Tito (Tit 3,12).

ir siunčiu jį pas jus, kad sužinotumėte apie mus ir kad jis
padrąsintų jūsų širdis. 9Jį siunčiu su Onesimu*, ištikimu ir
mylimu broliu, kuris yra vienas iš jūsų. Jie papasakos jums
apie visus čionykščius įvykius.
10Jus sveikina Aristarchas, mano kalėjimo draugas*, ir Morkus, Barnabo pusbrolis (dėl jo esate gavę nurodymų: svetingai
priimkite jį, jei pas jus atkeliautų), 11taip pat Jėzus, vadinamas Justu. Iš apipjaustytųjų jie vieninteliai kartu su manimi
darbuojasi dėl Dievo karalystės, man jie – tikra paguoda. 12Jus
sveikina jūsiškis Epafras, Kristaus [Jėzaus] tarnas, nuolatos
kovojantis už jus maldose, kad būtumėte tobuli* ir iki galo
pripildyti Dievo valios pažinimo*. 13Galiu paliudyti, kad jis
labai stengiasi dėl jūsų, laodikiečių ir hijerapoliečių. 14Jus
sveikina mylimasis gydytojas Lukas ir Demas. 15Pasveikinkite
brolius Laodikėjoje, taip pat Nimfą ir bendruomenę jos namuose*. 16Kai šis laiškas bus jums perskaitytas, patvarkykite,
kad jis būtų perskaitytas ir Laodikėjos bendruomenei, o jūs
perskaitytumėte laišką iš Laodikėjos. 17Ir pasakykite Archipui*: „Žiūrėk, kad vykdytum tarnystę, kurią gavai Viešpatyje!“
18Sveikinimas – mano, Pauliaus, ranka*. Atsiminkite mano
pančius! Malonė su jumis!

4,9 *Onesimu*: vergas Onesimas, minimas ir Flm 1,10, buvo pabėgęs nuo savo šeimininko Filemono. Šiuos faktus sužinome iš Laiško Filemonui. Tad nedvejotina, kad abu laiškai, Kol ir Flm, rašyti tuo pačiu metu ir į Kolosus atnešti Tichiko bei Onesimo.

4,10 *kalėjimo draugas*: dktv. *sunaichmalōtos* – pažod. *bendrabelaisvis* (žr. Fm 1,23 paaišk.).

4,12 *būtumėte tobuli*: tai dar viena Pauliaus nuoroda (plg. 1,28; 2,10) į tai, kaip siekti tobulumo. Akivaizdu, kad kolosiečius žavėjęs apgaulingas mokymas ir juo paremtas asketinis pamaldumas žadėjo dvasinį tobulumą. Tačiau Paulius pabrėžia, kad žmogaus tobulėjimo prielaidos yra tik Kristuje.

4,12 *pripildyti Dievo valios pažinimo*: laiško įžangoje Paulius ir Timotiejus meldžiasi, kad kolosiečiai būtų pilni Dievo valios pažinimo (1,9), o laiško pabaigoje to meldžia ir Epafras.

4,15 *bendruomenę jos namuose*: plg. 1 Kor 16,19; žr. Rom 16,5 ir Flm 1,2 paaišk.

4,17 *Archipui*: žr. Flm 1,2 paaišk.

4,18 *Sveikinimas – mano, Pauliaus, ranka*: žr. 2 Tes 3,17 paaišk.

Pirmas laiškas tesalonikiečiams

1 Paulius, Silvanas ir Timotiejus* tesalonikiečių bendruomenei Dieve Tėve ir Viešpatyje Jėzuje Kristuje – malonė jums ir ramybė.
2 Mes visuomet dėkojame Dievui, prisimindami jus savo maldose, nuolat
3 mūsų Dievo ir Tėvo akivaizdoje minėdami jūsų tikėjimo darbus, meilės triūsą ir vilties mūsų Viešpačiu Jėzumi Kristumi ištvermę*.
4 Mes žinome, Dievo mylimi broliai, apie jūsų išrinkimą:
5 mūsų Evangelija jus pasiekė ne vien

1,1 *Silvanas ir Timotiejus*: Pauliaus bendražygiai, padėję jam antrojoje misijų kelionėje (Apd 15,36 – 18,22). Silvaną Paulius pasiėmė drauge, kai išsiskyrė jo ir Barnabo keliai (Apd 15,39-40). Netrukus prie jų prisijungė ir Timotiejus (Apd 16,1-3). Paulius, Silvanas ir Timotiejus drauge skelbė Evangeliją Tesalonikoje (Apd 17,1-14), tad natūralu, jog 1 Tes ir 2 Tes Paulius juos mini kaip bendraautorius. Tiesa, koks kiekvieno indėlis, sunku pasakyti. Silvanas ir Timotiejus įvardijami ir 2 Kor 1,19. Manoma, kad laiškai tesalonikiečiams greičiausiai ir buvo parašyti iš Korinto arba Atėnų. Chronologiškai tai vėlgi atitinka Luko pasakojimą (Apd 18,5). Pastebėtina, jog Lukas vartoja Silvano vardo trumpinį Silas (kaip Paulius – Epafrą vietoj Epafrodito). Silvanas greičiausiai buvo romėniškas pridedamasis vardas – tai patvirtintų Pauliaus teiginys Filipų pretoriams, kad *jie* (dgs.) esą Romos piliečiai (Apd 16,37). Nėra dvejonių, kad Silvanas Pauliaus laiškuose ir Silas Apaštalų darbuose yra vienas ir tas pats asmuo. Kita vertus, ar Silvanas, minimas 1 Pet 5,12, buvo tas pats Pauliaus bendražygis, negalime pasakyti.

1,3 *tikėjimo darbus, meilės triūsą ir vilties mūsų Viešpačiu Jėzumi Kristumi ištvermę*: egzegetų nuomone, šią frazę galima traktuoti ir taip: *veiksmingą tikėjimą, kenčiančią meilę ir ištvermingą viltį*. Bet kuriuo atveju, tikėjimo, meilės ir vilties motyvo gija, prasidedanti šioje maldoje ir pasibaigianti vaizdinga ginkluotės metafora laiško pabaigoje, rutuliojasi per visą laišką (1,8; 2,19; 3,2.5-7.12; 4,9.13; 5,8.13). Šis atsikartojantis motyvas plėtoja pagrindinę laiško mintį: laukiant Viešpaties atėjimo, svarbiausia puoselėti tikėjimą Jėzumi Kristumi (3,1-7), meilę *vienas kitam ir visiems* (3,12) bei amžinojo gyvenimo viltį (4,13-18).

žodžiu, bet su galia, su Šventąja Dvasia ir labai įtikinamai*,
juk žinote, kaip mes elgėmės pas jus jūsų labui. [6]Ir jūs pa-
sekėte mumis bei Viešpačiu, dideliame varge priėmę žodį su
Šventosios Dvasios džiaugsmu, [7]ir tapote pavyzdžiu visiems
tikintiesiems Makedonijoje ir Achajoje. [8]Iš jūsų Viešpaties
žodis pasklido ne tik po Makedoniją ir Achają – jūsų tikėjimas
Dievu tapo žinomas visur, tad mums nieko nebereikia sakyti.
[9]Jie patys siunčia žinią apie mus, kaip jūs mus priėmėte ir
kaip nuo stabų atsigręžėte į Dievą, kad tarnautumėte gyva-
jam ir tikrajam Dievui [10]ir lauktumėte iš dangaus* jo Sūnaus,
kurį jis prikėlė iš mirusiųjų, – Jėzaus, mūsų gelbėtojo nuo
ateinančios rūstybės.

2 Jūs gi patys žinote*, broliai, kad mūsų atvykimas pas jus
nebuvo bergždžias, [2]bet, kaip žinote, prieš tai nukentė-
ję ir paniekinti Filipuose, mes, Dievo padrąsinti, skelbėme
jums Dievo Evangeliją, esant stipriam pasipriešinimui. [3]Nes
mūsų paraginimas kyla ne iš paklydimo, ne iš netyrų ke-
tinimų ir jame nėra klastos, [4]bet Dievo ištirti ir pripažinti

---

1, 5 *labai įtikinamai*: žodžių junginiu *plērophoria pollē* gali būti apibūdinamas tiek Evangelijos poveikis klausytojams – *labai įtikinamai*, tiek ir pačių apaštalų nusistatymas – *su visu įsitikinimu, tikrumu*. Atsižvelgiant į kontekstą irgi nelengva pasakyti, ar Paulius turi omenyje tai, kad klausytojus įtikino antgamtinis Šv. Dvasios veikimas, ar tai, kad pats skelbėjų elgesys buvo labai įtikinantis: pagrindiniame sakinyje pabrėžiama Evangelijos galybė – *su galia, su Šventąja Dvasia*, o šalutiniame – jos skelbėjai: *juk žinote, kaip mes elgėmės jūsų labui*, pažod. *juk žinote, kokie mes buvome pas jus dėl jūsų*.

1, 10 *iš dangaus*: tekste pavartota dgs. *ouranōn* liudija semitinę posakio kilmę (hebr. *šāmayim* – *dangus* yra daugiskaitinis dktv. *dangūs*; taip pat žr. Ef 1, 3 paaišk.). Kadangi toliau laiške (4, 16) žodis jau vartojamas vienaskaita, yra pagrindo manyti, jog čia Paulius pasitelkia ne tik šį hebraizmą, bet visą, dar žydų prozelitų vartotą, išpažinimo formulę – *atsigręžėte nuo stabų į Dievą, kad tarnautumėte gyvajam ir tikrajam Dievui*, – tik ją sukrikščionina pridėdamas *ir lauktumėte iš dangaus jo Sūnaus, kurį jis prikėlė iš numirusių*.

2, 1 *Jūs gi patys žinote*: šis posakis Pauliaus laiškuose tesalonikiečiams yra toks dažnas, jog verčia svarstyti, kodėl apaštalui rūpėjo tiek kartų jį pakartoti (1, 5; 2, 2.5.11; 3, 3.4; 4, 2; 5, 2; 2 Tes 2, 5.6; 3, 7). Viena vertus, to meto etinio pobūdžio kūriniams (gr. *parainesis*) buvo būdinga priminti skaitytojams tai, kas akivaizdu ir gerai žinoma (Jud 1, 5; *Dio Chrysostomus* 17, 1-2). Tačiau kituose Pauliaus laiškuose ši oratorių pamėgta priemonė pasitaiko retai (tik Gal 4, 13 ir Fil 4, 15). Paulius baiminosi, kad persekiojami tesalonikiečiai nesusvyruotų (3, 1-8). Matyt, nauji ir anksčiau negirdėti nurodymai bendruomenėje galėjo sukelti sumaištį. Todėl Paulius vis kartoja, kad tai, ką dabar dėsto raštu, jiems jau yra skelbęs. Toliau jis atkreipia dėmesį ir į pasitikėjimo vertą savo bei bendražygių gyvenimo būdą (2, 10-11).

tinkamais*, kad mums būtų patikėta Evangelija, kalbame
norėdami patikti ne žmonėms, o Dievui, tiriančiam mūsų
širdis. [5]Niekada, kaip žinote, nemeilikavome žodžiu ir, Die-
vas liudytojas, neturėjome paslėpto godumo. [6]Neieškome
žmonių šlovės* – nei pas jus, nei kitur. [7]Būdami Kristaus
apaštalai, galėjome susireikšminti*, tačiau tarp jūsų tapo-
me kaip vaikai*. Kaip žindyvė* myluoja savo vaikus, [8]taip
jūsų ilgėjomės, norėdami pasidalyti su jumis ne tik Dievo
Evangelija, bet ir savo gyvybe, nes tapote labai mylimi. [9]Jūs
atsimenate, broliai, mūsų triūsą ir vargą: dieną naktį dirb-
dami, kad neapsunkintume kurio nors iš jūsų, skelbėme

2, 4 *ištirti ir pripažinti tinkamais*: vksm. *dokimazō* reiškia *išmėginti, ištirti, kad paaiškėtų mėginio vertė* (žr. 5, 21), taip pat *pripažinti vertu, tinkamu*. Čia *dokimazō* verčiamas dviem lietuviškais veiksmažodžiais, idant neišnyktų originaliame tekste esantis ryšys (ir žodžių sąskambis) su jo atsikartojimu, tik jau dalyvio forma, sakinio pabaigoje: *Dievui, tiriančiam mūsų širdis*; žr. 1 Kor 11, 19 ir 2 Kor 10, 18 paaišk.

2, 6 *neieškome žmonių šlovės*: plg. Jn 5, 41-44; LXX ir NT dktv. *doxa* dažnai vartojamas Dievo šlovės spindesiui, didybei apibūdinti, o antikinėje literatūroje jis dažniausiai reiškia *nuomonę, įsivaizdavimą, įspūdį, lūkestį, reputaciją*. Čia *doxa* turi būtent pastarąsias konotacijas: Pauliui buvo svetimas savo įvaizdžio kūrimas, gerbėjų vaikymasis ir tendencingas viešosios nuomonės formavimas.

2, 7 *susireikšminti*: posakis *en barei einai – susireikšminti, pabrėžiant savo bendruomeninį statusą*. Frazeologizmas plačiai vartotas Antikos rašytojų bei Pauliaus amžininkų, kalbant apie žymių žmonių valdžią, įtaką, autoritetą ir privilegijuotą padėtį (žr. Plutarchas, *Pericles* 37, taip pat *Cato Minor* 1.4; 20.1; Diodoras Sicilietis 4.61.9, 19.70.8; Polibijas 4.32.7). Tad Paulius turi omenyje daugiau nei sergėjimąsi neužkrauti finansinės naštos, apie tai jis užsimena šiek tiek vėliau (2, 9; taip pat 2 Tes 3, 8).

2, 7 *vaikai*: ši vieta – klasikinis NT tekstinio kriticizmo objektas. Kadangi nėra išlikusių pirminių, vadinamųjų *autographa*, dokumentų, o jų vėlesnės kopijos skiriasi viena nuo kitos, minėta mokslinė disciplina siekia nustatyti, kuris iš rankraščių laikytinas artimiausiu originalui. Vienuose manuskriptuose šioje eilutėje yra žodis *nēpioi – vaikai*, o kituose *ēpioi – švelnūs*. Kadangi prieš tai einantis žodis baigiasi raide „n", svarstoma, kad perrašinėjant rankraščius antroji „n" galėjo pasimesti. O gal atvirkščiai: ji buvo pridėta raštininkų, kurie manė, kad to reikalauja sakinio prasmė. Pastebėtina, jog *nēpioi* randamas visuose seniausiuose rankraščiuose. Todėl Nestle – Aland graikiško teksto redakcinės kolegijos nuomone, originalu reikėtų laikyti žodį *vaikai*. Vaiko analogija Pauliaus raštuose dažna, tačiau paprastai ji taikoma tikintiesiems, o ne apaštalams (1 Kor 3, 1; Ef 4, 14). Tačiau čia ji puikiai tinka, nes pabrėžia kontrastą tarp vaiko – Romos imperijoje vaikai apskritai neturėjo jokių teisių – ir susireikšminusio, savo privilegijas pabrėžiančio religinio autoriteto.

2, 7 *žindyvė*: dktv. *trophos – žindyvė, maitintoja, auklė*, kartais *motina*. Graikiškame Romos imperijos pasaulyje pasiturinti gimdyvė, ypač tais atvejais, kai pati negalėdavo žindyti, ieškodavo *žindyvės*. Panašu, jog Paulius turi omenyje būtent šitą paprotį. Nors galbūt pasitelkiamas ir maitinančios motinos įvaizdis. Klasikiniuose graikų tekstuose vartojamas posakis *mētēr kai trophos – motina ir žindyvė, motina maitintoja*. Pauliaus analogijose esama sunkiai suderinamų teiginių, pvz., į galatus jis kreipiasi kaip į vaikus, kuriuos ir vėl gimdo (Gal 4, 19), ir čia jis pradžioje save palygina su vaikais, iš karto po to su žindyve, o po to su rūpestingu tėvu (2, 11-12).

jums Dievo Evangeliją. [10]Jūs ir Dievas esate liudytojai, kaip
šventai, teisiai ir nepriekaištingai elgėmės su jumis, pa-
tikėjusiais. [11]Juk žinote, kad mes kiekvieną iš jūsų, kaip
tėvas savo vaikus, [12]raginome*, drąsinome ir tikinome, kad
gyventumėte vertai Dievo, šaukiančio jus į savo karalystę
ir šlovę.

[13]Mes nuolatos dėkojame Dievui dar ir todėl, kad išgirdę
iš mūsų Dievo žodį priėmėte jį ne kaip žmonių, bet kaip
Dievo žodį, koks jis iš tiesų yra, ir jis veikia jumyse, tikin-
tieji. [14]Jūs, broliai, tapote sekėjais Judėjoje esančių Dievo
bažnyčių Kristuje Jėzuje, nes nuo savo tautiečių jums teko
iškęsti tą patį, ką joms nuo žydų, [15]kurie nužudė Viešpatį
Jėzų ir pranašus, mus persekiojo, Dievui nepatinka ir vi-
siems žmonėms yra priešiški. [16]Jie trukdo mums skelbti
pagonims, kad šie būtų išgelbėti, taip nuolat pildydami
savo nuodėmių saiką. Tačiau galų gale juos ištinka Dievo
rūstybė.

[17]Mes, broliai, trumpam atplėšti nuo jūsų veidu, ne širdimi*,
dėjome visas pastangas, labai trokšdami išvysti jūsų veidą.
[18]Todėl ketinome atkeliauti pas jus (bent jau aš, Paulius, – ne
vieną kartą), bet mums sutrukdė šėtonas. [19]Kas gi yra mūsų
viltis, džiaugsmas ir pasididžiavimo vainikas prieš mūsų
Viešpatį Jėzų, kai jis ateis, argi ne jūs? [20]Taip, jūs esate mūsų
šlovė ir džiaugsmas.

3 Todėl, ilgiau nebegalėdami kęsti, nutarėme pasilikti
Atėnuose vieni [2]ir pasiuntėme Timotiejų, mūsų brolį
ir Dievo bendradarbį Kristaus Evangelijoje, kad sustiprintų

2,12 *raginome*: vksm. *parakaleō* kyla iš *para – šalia* ir *kaleō – šaukti vardu, vadinti*. Jis paprastai verčiamas kaip *prašyti, drąsinti, raginti, skelbti, guosti*. Nors pastaroji reikšmė, rodos, atitinka laiško kontekstą – kenčiantiems tesalonikiečiams ypač reikalinga paguoda (šį veiksmažodį įvairiomis formomis randame dar 9 kartus laiškuose tesalonikiečiams 1 Tes 3,2.7; 4,1.10.18; 5,11.14; 2 Tes 2,17; 3,12) – vis dėlto, šalia pavartotas žodis *paramuthoumai*, taip pat reiškiantis *drąsinti, guosti, raminti*, sufleruoja versti *parakaleō* kaip *raginti*. Prisimintinas ir *parakaleō* vedinys *paraklētos – padėjėjas, pagalbininkas, patarėjas, guodėjas*, kuriuo Evangelijoje pagal Joną vadinama Šventoji Dvasia (Jn 14,26; 15,26; 16,7).

2,17 *atplėšti nuo jūsų veidu, ne širdimi*: atsižvelgiant į vksm. *aporphanizō* kilmę, galėtume pažod. versti *atplėšti kaip našlaičiai nuo tėvų*. Originaliame tekste esama žodžių žaismo: mes, *atplėšti veidu, ne širdimi*, troškome *išvysti jūsų veidus*.

jus bei palaikytų jūsų tikėjimą* [3]ir nė vienas nesusvyruotų
šiuose varguose. Jūs gi patys žinote, kad tam esame skirti.
[4]Dar būdami pas jus, iš anksto įspėjome, jog neišvengsime
vargo. O taip, kaip žinote, ir atsitiko. [5]Todėl ir aš, ilgiau ne-
begalėdamas kęsti, pasiunčiau Timotiejų, kad sužinočiau
apie jūsų tikėjimą, ar jūsų nesugundė gundytojas ir ar ne
bergždžias buvo mūsų triūsas.

[6]Bet štai Timotiejus ką tik sugrįžo pas mus su gera žinia
apie jūsų tikėjimą ir meilę, kad nuolat mus geruoju atmenate
ir trokštate išvysti, lygiai kaip ir mes jus. [7]Štai taip, broliai,
jūsų tikėjimas paguodė mus visuose mūsų sunkumuose ir
varguose. [8]Taigi dabar, kai jūs tvirtai stovite Viešpatyje, ir mes
gyvename. [9]Kaipgi atsidėkoti Dievui už jus, už visą džiaugs-
mą, kuriuo dėl jūsų džiūgaujame* mūsų Dievo akivaizdoje?
[10]Dieną naktį širdingai meldžiame, kad galėtume išvysti jūsų
veidus ir užpildyti jūsų tikėjimo spragas.

[11]Te pats Dievas, mūsų Tėvas, ir mūsų Viešpats Jėzus nutiesia
mums kelią pas jus. [12]O jus Viešpats tepripildo meilės vienas
kitam ir visiems, kad būtumėte jos pertekę, kaip ir mes jums.
[13]Tesustiprina jūsų širdis, kad būtų nepriekaištingo šventu-
mo mūsų Dievo ir Tėvo akivaizdoje, kai ateis mūsų Viešpats
Jėzus drauge su visais savo šventaisiais. [Amen].

4 Galiausiai, broliai, prašome ir raginame jus Viešpatyje
Jėzuje, kad, priėmę iš mūsų žodį, kaip dera gyventi bei
patikti Dievui, – o jūs taip ir gyvenate, – žengtumėte dar to-
liau. [2]Jūs gi žinote, kokių nurodymų jums davėme, įgalioti
Viešpaties Jėzaus*. [3]Nes tokia Dievo valia – jūsų šventumas.

3,2 *palaikytų jūsų tikėjimą*: toliau sužinome, kad 2,14 paminėti bendruomenės persekiojimai tęsiasi, todėl Timotiejus ir keliauja sustiprinti skriaudas kenčiančių tesalonikiečių. Žodžius *parakalesai huper tēs pisteōs humōn* galima suprasti ir taip: *paguosti jus, kenčiančius dėl tikėjimo*, plg. 2 Kor 1,3-7. Pastaroji ištrauka atskleidžia, kad kenčiantieji susilaukia daugiau Dievo gailestingumo ir paguodos, o tuomet patys geba atjausti ir paguosti vargo ištiktuosius: „visokeriopos paguodos (*paraklēseōs*) Dievas, guodžiantis (*parakalōn*) mus visuose mūsų varguose, kad ir mes galėtume paguosti (*parakalein*) visokio vargo prislėgtuosius ta paguoda (paraklēseōs), kuria patys esame guodžiami (*parakaloumetha*) Dievo" (2 Kor 1,4).

3,9 *džiaugsmą, kuriuo dėl jūsų džiūgaujame*: hebraizmas; hebrajų kalbai būdinga veiksmažodį papildyti iš jo išvestu daiktavardžiu: *džiaugtis džiaugsmu, liūdėti liūdesiu, teisti teismu, augti ūgiu* ir pan. Biblijos vertimo tradicija hebraizmus siekia išsaugoti kaip stilistinius kalbos elementus, perteikiančius Šventojo Rašto raidę ir dvasią giliau nei jų vertimai.

4,2 *įgalioti Viešpaties Jėzaus*: pažod. *per Viešpatį Jėzų*.

Susilaikykite nuo pasileidimo*! [4]Kiekvienas iš jūsų tesimoko
laikyti savo indą* šventai ir pagarbiai, [5]o ne vedamas aistringo
geismo, kaip pagonys, nepažįstantys Dievo. [6]Teneperžengia
ribų ir neišnaudoja tuose reikaluose* savo brolio, nes Viešpa-
ts baudžia už visa tai, kaip jau esame jums sakę ir perspėję.
[7]Dievas pašaukė mus ne netyrumui, bet šventumui. [8]Todėl,
kas tai atstumia, ne žmogų atstumia, bet Dievą, kuris [ir]
duoda jums savo Šventąją Dvasią.
[9]Apie brolių meilę nėra reikalo jums rašyti, nes jūs patys
esate Dievo pamokyti mylėti vienas kitą. [10]Jūs taip ir elgiatės
su visais broliais visoje Makedonijoje, tik mes raginame jus,
broliai, mylėti dar labiau [11]ir siekti ramiai gyventi, paisyti
savo reikalų bei darbuotis [savo] rankomis, kaip jums palie-
pėme. [12]Taip jūs elgsitės tinkamai pašalinių akyse ir nieko
nestokosite.
[13]Norime, kad jūs, broliai, žinotumėte apie užmiegančiuo-
sius ir neliūdėtumėte, kaip kiti, kurie neturi vilties, [14]nes, jei
tikime, kad Jėzus mirė ir prisikėlė, tai ir užmigusiuosius su
Jėzumi Dievas taip pat atves kartu su juo.
[15]Šitai sakome jums Viešpaties žodžiu: mes, gyvieji, pasiliku-
sieji iki Viešpaties atėjimo, neaplenksime užmigusiųjų, [16]nes
nuskambėjus įsakymui, arkangelo balsui ir Dievo trimitui,
pats Viešpats nužengs iš dangaus, ir pirma prisikels mirusieji
Kristuje. [17]Tuomet mes, likę gyvieji, būsime drauge su jais

---

4, 3 *pasileidimo*: žr. 1 Kor 5, 5 paaišk.

4, 4 *laikyti savo indą*: dktv. *skeuos* reiškia ne tik *indą*, o ir bet kurį namų apyvokos reikmenį, instrumentą ar daiktą (žr. Lk 17, 31). LXX juo buvo apibūdinami šventyklos reikmenys (Iš 40, 9; Sk 1, 50; 3, 8; taip pat Hbr 9, 21). Perkeltine prasme žmogus, ypač priklausantis Dievo tautai, irgi įvardijamas kaip *indas* (Rom 9, 21-23; 2 Kor 4, 7; 2 Tim 2, 20-21). Veiksm. *ktaomai* reiškia *įgyti, turėti, valdyti, išlaikyti* (pastarąja reikšme žr. Lk 21, 19). Tad posakį galima suprasti arba kaip *indo prižiūrėjimą, valdymą, išlaikymą*, arba kaip *indo įsigijimą*. Pastarojo požiūrio laikėsi Teodoras Mopsuestietis ir Augustinas (*De nuptiis* 1, 9), įsitikinę, kad čia kalbama apie moters, kaip indo, *įgijimą*, t. y. santuoką (moters kaip *silpnesnio indo* apibūdinimą žr. 1 Pet 3, 7).

4, 6 *neišnaudoja tuose reikaluose*: kadangi dktv. *pragma – reikalas, dalykas* čia pavartotas su žymimuoju artikeliu, vieni biblistai mano, kad toliau kalbama apie pasileidimą, minimą 4, 3. Tačiau kitų nuomone, Paulius jau eina prie tolesnio dorovinio punkto ir ragina neapgaudinėti savo brolio *verslo reikaluose*: čia pavartoto vksm. *pleneokteō* reikšmė yra *išnaudoti, pasinaudoti, padarant finansinę skriaudą, reikalauti daugiau*. Tą patį žodį Paulius vartoja retoriškai klausdamas: „Gal *išnaudojau* jus per kurį nors iš tų žmonių, kuriuos esu jums siuntęs? [...] Argi Titas jus *išnaudojo*?" (2 Kor 12, 17.18).

paimti į debesis* pasitikti Viešpaties ore, ir visuomet būsime
kartu su Viešpačiu. [18]Todėl guoskite vienas kitą šiais žodžiais.

5 Apie laikus ir metus*, broliai, nėra reikalo jums rašyti,
[2]nes jūs patys gerai žinote, kad Viešpaties diena ateis tarsi
vagis naktį. [3]Kai bus kalbama: „taika ir saugumas“, tuomet
juos ir užklups netikėta pražūtis, tarytum gimdymo skausmai
nėščiąją, ir jie nebepabėgs. [4]Bet jūs, broliai, nesate tamsoje,
kad ta diena užkluptų jus tarsi vagis. [5]Juk jūs visi esate švie-
sos sūnūs, dienos sūnūs. Mes nepriklausome nei nakčiai, nei
tamsai. [6]Tad nemiegokime kaip kiti, bet budėkime ir būkime
blaivūs. [7]Nes miegantys naktį miega ir nusigeriantys naktį
nusigeria. [8]O mes, priklausydami dienai, būkime blaivūs,
užsidėkime tikėjimo bei meilės šarvus ir išgelbėjimo vilties
šalmą. [9]Juk Dievas mums skyrė ne rūstybę, bet išgelbėjimą*
per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų, [10]kuris numirė už mus, idant
ar budėdami, ar miegodami gyventume kartu su juo. [11]Todėl
guoskite vieni kitus ir ugdykite vienas kitą, kaip ir darote.

4,17 *paimti į debesis*: debesys – būdingas teofanijų (dievybės apsireiškimų) ženklas (Iš 19,6; 40,34; Dan 7,13; Mt 17,5 ir kt.). Debesis pridengia Dievo šlovę, per skaisčią regėti plika akimi. Paruzijos aprašymuose Kristus visuomet vaizduojamas debesyse (Mt 24,30; Mk 13,26; Lk 21,27; Apr 1,7).

5,1 *laikus ir metus*: posakyje pavartoti dktv. *chronos* ir *kairos* antikinėje vartosenoje yra turėję skirtingų reikšminių atspalvių (tiesa, helenistiniu periodu šie skirtumai nyko ir žodžiai tapo kone sinonimais). *Chronos* apibūdindavo laiką apskritai, o *kairos* – savitą, ypatingą metą ar laikotarpį, pvz., metų laikus (Pr 1,14), švenčių datas (Iš 23,14; Gal 4,10), pjūties metą (Mt 13,30), mirties valandą (2 Tim 4,6) ir pan. NT eschatologiniuose teiginiuose *laikas* nusakomas žodžiu *kairos* (pvz., Lk 21,8; 1 Kor 4,5; 1 Tim 4,1; 1 Pet 1,5; Apr 1,3). Mesijinės Dievo karalystės ir paskutiniojo teismo metas taip pat įvardijami kaip *kairos* (Mt 16,3; Apd 3,20; Gal 4,4; Ef 1,10). Abiejų žodžių junginys NT yra pavartotas tik šioje eilutėje ir Apd 1,7. Jis nedvejotinai pažymi eschatologinę Pauliaus perspektyvą, atsakančią į tesalonikiečiams (ir ne tik jiems) rūpimą klausimą apie mesijinę Dievo karalystę ir pasaulio pabaigą, kuris keliamas jau ST: „Kada ateis šių nuostabiųjų dalykų pabaiga?“ (Dan 12,6). To paties klausia ir Jėzaus apaštalai prieš jo mirtį: „Pasakyk mums, kada tai įvyks? Ir koks tavo atėjimo ir pasaulio pabaigos ženklas?“ (Mt 24,3); ir jam prisikėlus iš mirusiųjų: „Viešpatie, gal tu šiuo metu atkursi Izraelio karalystę?“ (Apd 1,6). Pastebėtina, jog atsakymai į šiuos klausimus – taip pat ir Pauliaus – visuomet yra netiesioginiai, metaforiniai, persunkti apokaliptinio simbolizmo, o tiksli data niekuomet nepasakoma (Mt 24,36; Mk 13,32). Suprantama, kad persekiojami krikščionys, tarp jų ir tesalonikiečiai, ypač laukė Kristaus sugrįžimo tikėdami, kad jis išgelbės juos, tiesiogine žodžio prasme, nuo žiaurios priespaudos, tad Paulius eschatologinę perspektyvą plėtoja ir 2 Tes 1,5 – 2,12.

5,9 *mums skyrė ne rūstybę, bet išgelbėjimą*: pažod. *paskyrė mus ne rūstybei, bet kad gautume išgelbėjimą*.

12 Prašome jus, broliai, gerbti tuos, kurie darbuojasi tarp
jūsų, vadovauja jums Viešpatyje ir jus protina. 13 Kuo la-
biausiai juos palaikykite ir mylėkite dėl jų darbo. Gyvenkite
tarpusavy santaikoje! 14 Raginame jus, broliai: protinkite
nedrausminguosius, drąsinkite mažadvasius, remkite silp-
nuosius, visiems turėkite kantrybės. 15 Žiūrėkite, kad kas
neatsilygintų kam blogu už bloga, bet visuomet siekite gero
vieni kitiems ir visiems.

16 Visuomet džiaukitės!
17 Nuolatos melskitės!
18 Kas benutiktų*, dėkokite, nes tokia jums skirta Dievo
valia Kristuje Jėzuje.
19 Dvasios negesinkite!
20 Pranašysčių neniekinkite!
21 Visa ištirkite! To, kas gera, laikykitės,
22 o nuo blogio, koks jis bebūtų, susilaikykite.

23 Tegu pats ramybės Dievas jus visiškai pašventina ir visą
jūsų dvasią, sielą ir kūną išsaugo be priekaišto* mūsų Vieš-
paties Jėzaus Kristaus atėjimui. 24 Ištikimas tas, kuris jus
šaukia, jis tai ir įvykdys.

25 Broliai, melskitės [ir] už mus.

26 Sveikinkite visus brolius šventu pabučiavimu*. 27 Saikdinu
jus Viešpačiu, kad perskaitytumėte šį laišką visiems broliams.

28 Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė tebūna su jumis!

5,18 *Kas benutiktų*: pažod. *visur, visame kame.*

5,23 *visą jūsų dvasią, sielą ir kūną išsaugo be priekaišto*: egzegetai nesutaria, kaip reikėtų traktuoti bdv. *holoklēros*, kuris reiškia *visas, visiškas, pilnas, užbaigtas*, o dktv. *holoklēria* – *sveikata* (žr. Apd 3,16). Vienų nuomone, jis apibūdina dvasios, sielos ir kūno savybę, tad verstina *teišlaiko sveiką ir be priekaištų*. Kitų nuomone, *holoklēros* pažymi čia vardijamų – dvasios, sielos ir kūno – visumą. Dar kiti mano, kad turima omenyje apskritai ontologinė žmogaus visuma; tuomet mintis būtų tokia: *Dievas jus visiškai tepašventina ir teišlaiko jūsų dvasią, sielą bei kūną kaip nepeiktiną visumą mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus atėjimui.*

5,26 *Sveikinkite visus brolius šventu pabučiavimu*: žr. 2 Kor 13,12 paaišk.

ANTRAS LAIŠKAS TESALONIKIEČIAMS

1 Paulius, Silvanas ir Timotiejus tesalonikiečių bendruo-
menei Dieve, mūsų Tėve, ir Viešpatyje Jėzuje Kristuje.
2Malonė jums ir ramybė nuo Dievo [mūsų] Tėvo ir Viešpaties
Jėzaus Kristaus!
3Mes privalome* visuomet dėkoti Dievui už jus, broliai, kaip
ir dera, nes jūsų tikėjimas nuostabiai auga ir kiekvieno iš jū-
sų meilė vienas kitam vis gausėja. 4Todėl mes giriamės jumis
Dievo bažnyčiose – jūsų ištverme ir tikėjimu visuose persekio-
jimuose ir varguose, kuriuos jums tenka iškęsti. 5Tai teisingo
Dievo teismo ženklas*: jūs būsite palaikyti vertais Dievo kara-
lystės, dėl kurios kenčiate. 6Nes Dievo akimis teisinga jūsų var-
gintojams atmokėti vargu*, 7o jums, vargstantiesiems, atilsiu*

1, 3 *privalome*: pagrindinė vksm. *opheilō* reikšmė – *būti skolingam*. Čia žodis vartojamas perkeltine prasme, tačiau pastebėtina, jog maldą, kaip, beje, ir Evangelijos skelbimą, Paulius laiko tarsi skolos grąžinimu (žr. Rom 1, 14), prievole Dievui, kylančia iš apaštališko pašaukimo.
1, 5 *teisingo Dievo teismo ženklas*: pasak Pauliaus, neteisinga kentėjimus traktuoti kaip Dievo apleidimo ženklą. Atvirkščiai, tikinčiųjų ištvermė persekiojimų metu yra artėjančio Dievo teismo *ženklas*, o pačiame teisme – svarus *argumentas*, kad tokie žmonės yra verti Dievo karalystės. Pastebėtina, kad dktv. *endeigma* (NT pavartotas vienintelį kartą) reiškia tiek *ženklą*, tiek *argumentą*, *įrodymą*. Pauliaus mintis tarsi aidas atkartoja Jobo knygoje sprendžiamą blogio ir kančios klausimą. Dievas leido kentėti teisiajam Jobui, idant išryškintų jo tikėjimo autentiškumą. Jobo ištvermė suteikia Dievui svarų argumentą prieš šėtoną, kaltinantį Jobą, jog pastarasis pasitiki Dievu tik gerovės ir sėkmės metu (Job 1, 6-22; 2, 1-10). Tad lakoniška Pauliaus teodicėja, skirta kenčiantiems tesalonikiečiams paguosti, primena, jog dabartiniai kentėjimai ruošia amžiną Dievo šlovę (plg. Rom 8, 17-18).
1, 6 *atmokėti vargu*: panašu, kad čia ir 8 eil. numanomas pranašo Izaijo aprašytas Dievo teismas (Iz 66, 6). LXX tekste, kaip ir čia, yra pavartotas vksm. *antapodidōmi* – *atmokėti, atsilyginti*.
1, 7 *atilsiu*: žr. 2 Kor 7, 5 paaišk.

kartu su mumis, kai iš dangaus bus apreikštas Viešpats Jėzus*
su savo galybės angelais [8]ugnies liepsnose*. Jis teisingai nu-
baus tuos, kurie nepažįsta Dievo, ir tuos, kurie nepaklūsta*
mūsų Viešpaties Jėzaus Evangelijai. [9]Jie sulauks atpildo, am-
žinos pražūties, nuo Viešpaties veido ir jo šlovingos jėgos* [10]tą
dieną, kai jis ateis, kad būtų pašlovintas savo šventųjų* ir keltų
nuostabą visiems tikintiesiems, ir jums, nes patikėjote mū-
sų liudijimu. [11]Dėl to mes nuolatos ir meldžiamės už jus, kad
mūsų Dievas padarytų jus vertus savo pašaukimo ir savo galia
išpildytų visus gerus troškimus bei užbaigtų tikėjimo darbus.
[12]Tuomet mūsų Viešpaties Jėzaus vardas bus pašlovintas jumy-
se, o jūs – jame iš Dievo ir Viešpaties Jėzaus Kristaus malonės.

2 Prašome jus, broliai, dėl mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus
atėjimo, kai būsime pas jį surinkti: [2]neskubėkite pames-
ti proto, nesiduokite bauginami nei dvasios*, nei žodžio, nei
neva mūsų laiško, esą Viešpaties diena jau atėjo*.

1,7 *bus apreikštas Viešpats Jėzus*: pažod.: Viešpaties Jėzaus apreiškime; dktv. *apokalupsis – apreiškimas, atvėrimas to, kas paslėpta* NT vartojamas įvairiuose kontekstuose. Juo įvardijama: Evangelija kaip Dievo apreiškimas (Rom 16,25; Gal 1,11-12), Šv. Dvasios įkvėpti suprantami pamokymai (1 Kor 14,6.26), pati Dievo Dvasia (Ef 1,17), Pauliui duoti išminties slėpiniai (Ef 3,3), Apreiškimo knyga (Apr 1,1). O čia apokalipsės terminu įvardijamas antrasis Jėzaus Kristaus atėjimas bei jį lydintys apokaliptiniai įvykiai, kaip antai: paskutinis Dievo teismas, mirusiųjų prisikėlimas ir Dievo karalystės pergalė prieš blogį.

1,8 *ugnies liepsnose*: šį žodžių derinį, tik priešinga tvarka, randame LXX Iz 66,15. Tad labai tikėtina, kad apokalipsei apibūdinti apaštalai skolinasi Izaijo kategorijas.

1,8 *ir tuos, kurie nepaklūsta*: atsižvelgiant į sintaksę, tai gali būti atskiros žmonių grupės arba ta pati, tik apibūdinama dviem kriterijais: *tie, kurie Dievo nepažįsta ir nepaklūsta mūsų Viešpaties Jėzaus Evangelijai*.

1,9 *nuo Viešpaties veido ir jo šlovingos jėgos*: frazę galime laikyti arba išplėstine būdo, arba vietos aplinkybe. Vienu atveju pasakoma, *kuriuo būdu, iš kur, kaip* ateis atpildas, kitu – *kur* atsidurs susilaukusieji atpildo, t. y. jie bus atstumti *nuo Viešpaties veido ir nuo jo šlovingos jėgos*. Vis dėlto graikiškame tekste žodžio *atstumti* nėra.

1,10 *savo šventųjų*: arba *savo šventuosiuose*.

2,2 *dvasios*: ankstyvojoje Bažnyčioje *dvasios* ir *pranašystės* sąvokos buvo labai artimos viena kitai ir vartojamos kone sinonimiškai (žr. 1 Jn 4,1). Tai patvirtintų ir 1 Tes epiloge vienas paskui kitą skambantys raginimai *negesinti Dvasios* ir *neniekinti pranašysčių* (1 Tes 5,19-20). Tad čia Paulius numano klaidingą pranašystę, pasak kurios, antrojo Jėzaus Kristaus atėjimo laukti nebereikia.

2,2 *esą Viešpaties diena jau atėjo*: akivaizdu, kad Tesalonikos bendruomenę drumstė iškreiptas apokaliptinis mokymas. Galimas dalykas, kad jo adeptai rėmėsi paties Pauliaus mintimis (1 Tes 5,1-11), tik tvirtino žiną paruzijos datą. Toks pat ar panašus gnostinis mokymas, pasak kurio, tikinčiųjų prisikėlimas *jau įvykęs*, plito ir kitose bendruomenėse (2 Tim 2,18). Paulius patikina, jog Viešpaties diena dar tikrai neatėjo, nes pirmiau turi pasirodyti du ženklai: sukilimas ir savivalės žmogus (žr. tolesnius 2,3 paaišk.).

3 Te niekas niekaip jūsų neapgauna. Nes pirma turi įvykti
sukilimas* ir apsireikšti savivalės žmogus*, pražūties sūnus,
4 kuris priešinasi ir iškelia save virš visko, kas vadinama Die-
vu, šventenybe, ir pats sėdasi Dievo Šventykloje, rodydamas,
kad yra Dievas. 5 Ar neprisimenate, jog, dar būdamas pas jus,
tai sakiau? 6 Ir jūs žinote, kas dabar jį sulaiko, kad apsireikštų
savo metu. 7 Nes savivalės paslaptis* jau vyksta ir tęsis tol, kol
pasitrauks tas, kuris dabar ją sulaiko*. 8 O tuomet apsireikš
savavalis, kurį Viešpats [Jėzus] nuvers lūpų pūstelėjimu ir su-
naikins savo pasirodymo spindesiu. 9 Ano atėjimas*, veikiant
šėtonui, pasireikš visokiomis galiomis, ženklais bei netikrais
stebuklais 10 ir visokia nedora apgaule, skirta žūstantiems dėl
to, kad jie nepamilo tiesos*, galėjusios juos išgelbėti. 11 Štai

---

2, 3 *sukilimas*: dktv. *apostasia – sukilimas* reiškia arba politinį maištą, arba religinį atsimetimą. Juozapas Flavijus, autobiografijoje rašydamas apie žydų sukilimą prieš romėnus, pasitelkia būtent šį apostazės terminą (*Vita*, 43). Kita vertus, Luko pasakojime *apostasia* apibūdina atsimetimą nuo Mozės Įstatymo (Apd 21, 21). Galimas dalykas, kad apokaliptinis sukilimas, kurį čia mini Paulius, turės tiek politinių, tiek religinių motyvų.

2, 3 *savivalės žmogus*: *ho anthrōpos tēs anomias* pažod. *žmogus be įstatymo* arba *žmogus prieš įstatymą*. Nėra abejonės, kad tai Antikristo sinonimas, nors Paulius pastarojo žodžio nevartoja, NT jį randame tik Jono laiškuose (1 Jn 2, 18.22; 4, 3). Žydai žmonėmis be Įstatymo vadindavo visus kitataučius, taip pat savo tautiečius nusidėjėlius. LXX randame *huios anomias – sūnų be įstatymo, nedorybės sūnų* (Ps 89 [88], 23), o apokrifinėje 17 Saliamono psalmėje šis terminas taikomas romėnų karvedžiui Pompėjui, kuris vadovavo karo žygiui į Jeruzalę (63 pr. Kr.). Jis, kaip ir Antiochas IV Epifanas (175-164 pr. Kr.), helenizavęs Judėją (dėl to prasidėjo Makabėjų sukilimas), žydams įkūnijo nedorybės sūnų, Savavalį iš didžiosios raidės. Pagal apokaliptinę judaizmo tradiciją, kurią savaip interpretuodama perėmė ir krikščionybė, Mesijo atėjimu baigiasi Savavalio arba Antikristo iškilimas ir valdžia.

2, 7 *savivalės paslaptis*: dktv. *mustērion – paslaptis, slėpinys, misterija*. Antikoje šiuo žodžiu buvo apibūdinami pagoniškų religinių kultų ritualai ir liturgija, apgaubta paslapties ir prieinama tik inicijuotiems kulto nariams (žr. Fil 4, 12 paaišk.). Inskripcijos ant archeologinių artefaktų, atkastų Tesalonikoje, liudija, jog I a. pradžioje mieste gyvavo Ozirio, Izidės ir Dioniso kultai. Tad tesalonikiečiams jų misterijos tikrai buvo pažįstamos. Čia paslaptimi Paulius laiko demoniškų jėgų veikimą; taip pat žr. Ef 1, 9 ir Fil 4, 12 paaišk.

2, 7 *kol pasitrauks tas, kuris dabar ją sulaiko*: priešingai nei tesalonikiečiai, mes nežinome, ką turi omenyje Paulius (2, 6), rašydamas apie Antikristo suvaržytoją. NT tyrėjų požiūriu, tai galėtų būti: (1) Šv. Dvasia, ribojanti tamsos galių veikimą; (2) Evangelijos skelbimas, (3) ar net apaštalas Paulius; (4) Roma, kurią įkūnijo jos imperatorius – griuvus imperijai, prasidės savivalė; (5) ne imperija, o įstatymas bendrine prasme, saugantis nuo anarchijos ir chaoso; (6) galiausiai daroma prielaida, kad suvaržytojas veikia ne prieš Antikristą, o tik jį *sulaiko*, kol bus jam paruoštas kelias; tad sulaikantis gali būti ir pats šėtonas.

2, 9 *atėjimas*: dktv. tiek Kristaus, tiek Antikristo pasirodymą nusako tuo pačiu žodžiu: *parousia – atėjimas*; taip pat žr. 1 Kor 15, 23 paaišk.

2, 10 *nepamilo tiesos*: pažod. *nepriėmė tiesos meilės*. Pasak Pauliaus, tiesos branginimas – šioje eilutėje *tiesos meilė*, o 12 ir 13 eil. *tikėjimas tiesa* yra vienintelis priešnuodis, apsaugantis nuo klaidinančių šėtono ženklų. Pauliaus teologija iškelia meilės tiesai kriterijų ir priešpriešina jį galios, ženklų ir stebuklų siekiui (plg. 2 Kor 12, 5-10).

todėl Dievas siunčia jiems klaidinančią galią ir jie tiki melu,
[12]idant būtų nuteisti visi, kurie netikėjo tiesa, bet pamėgo
neteisybę*.

[13]Mes visuomet privalome dėkoti Dievui už jus, Viešpaties myli-
mi broliai, nes Dievas pasirinko jus išgelbėti kaip pirmuosius vai-
sius* per Dvasios pašventinimą ir tikėjimą tiesa. [14]Tam [ir] pašaukė
jus mūsų Evangelija, kad įgytumėte mūsų Viešpaties Jėzaus Kris-
taus šlovę. [15]Taigi, broliai, tvirtai stovėkite ir laikykitės pamokymų,
kuriuos mes perdavėme jums ar žodžiu, ar laišku. [16]O pats mūsų
Viešpats Jėzus Kristus ir Dievas, mūsų Tėvas, pamilęs mus ir malo-
ningai suteikęs amžiną paguodą ir gerąją viltį, [17]tepaguodžia jūsų
širdis ir visuomet testiprina, kai darote ir sakote tai, kas gera*.

3 Galiausiai, broliai, melskitės už mus, kad Viešpaties
žodis sparčiai plistų ir būtų gerbiamas, kaip ir pas jus,
[2]ir kad mes būtume išgelbėti nuo blogų ir piktų žmonių, nes
ne visi tiki*. [3]O Viešpats yra ištikimas – jis sustiprins jus ir
apsaugos nuo pikto. [4]Pasitikime jumis Viešpatyje, kad darote
ir darysite tai, ką jums liepiame. [5]Viešpats tenukreipia jūsų
širdis į Dievo meilę ir Kristaus ištvermę.

[6]Liepiame jums, broliai, [mūsų] Viešpaties Jėzaus Kristaus vardu
vengti kiekvieno brolio, gyvenančio netvarkingai* ir nesilaikančio
mūsų perduoto mokslo. [7]Jūs patys žinote, kaip reikia mumis sek-
ti: būdami pas jus nedykinėjome [8]ir dovanai nevalgėme niekieno
duonos, bet, dieną naktį triūsdami ir vargdami, užsidirbdavome,
kad neapsunkintume kurio nors iš jūsų. [9]Ne todėl, kad neturime
teisės*, bet kad patys būtume jums pavyzdys, kuriuo galėtumėte

---

2, 12 *idant būtų nuteisti visi, kurie netikėjo tiesa, bet pamėgo neteisybę*: Paulius dar kartą pabrėžia tiesos branginimo ir puoselėjimo reikšmę: einant išganymo keliu, būtina pamilti tiesą (2, 11) ir ja tikėti. Šia mintimi baigiasi pagrindinis laiško pamokymas, suteikiantis eschatologines gaires.

2, 13 *kaip pirmuosius vaisius*: žr. 1 Kor 15, 20 paaišk.

2, 17 *visuomet testiprina, kai darote ir sakote tai, kas gera*: pažod. *testiprina kiekviename gerame darbe ir žodyje*.

3, 2 *ne visi tiki*: pažod. *tikėjimas ne visų*.

3, 6 *netvarkingai*: bdv. priev. *ataktōs* – *nedrausmingai, netvarkingai* – etimologija atskleidžia, kad šiuo žodžiu buvo apibūdinamas *kareivių būrio pakrikimas, disciplinos praradimas mūšio metu* ir pan. Tačiau iš konteksto aiškėja, kad čia turimas omenyje *tinginiavimas* ir *dykinėjimas*. Tos pačios šaknies vediniai šiame laiške pasitaiko dar du kartus 3, 7.11, taip pat 1 Tes 5, 14.

3, 9 *Ne todėl, kad neturime teisės*: Paulius turi omenyje Jėzaus patvarkymą, kad apaštalai būtų aprūpinami savo pasekėjų (žr. Mt 10, 9-10; Lk 10, 7; 1 Kor 9, 12-14; 1 Tim 5, 17-18).

sekti. [10]Juk ir tuomet, kai buvome pas jus, liepdavome: jei kas
nenori dirbti, tenevalgo. [11]Ogi girdime, kad kai kurie iš jūsų gyve-
na netvarkingai – nieko nedirba, bet lenda ne į savo reikalus.
[12]Tokiems liepiame ir raginame Viešpatyje Jėzuje Kristuje dirbti
laikantis rimties ir valgyti savo pačių uždirbtą duoną. [13]Jūs gi, bro-
liai, nepailskite daryti gera. [14]O jeigu kas nepaklūsta mūsų laiško
žodžiui, tokį įsidėmėkite ir nebendraukite su juo, kad susigėstų.
[15]Tik nelaikykite jo priešu, bet protinkite kaip brolį.

[16]O pats ramybės Viešpats teduoda jums ramybės visuomet
ir visaip. Viešpats su jumis visais! [17]Sveikinimai – mano paties,
Pauliaus, ranka*. Tai yra ženklas kiekviename laiške – taip
aš rašau. [18]Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė tebūna
su jumis visais!

3, 17 *mano paties, Pauliaus, ranka*: autorystės patvirtinimas, parašytas autoriaus, o ne jo sekretoriaus raštininko ranka, būdingas ne tik Pauliui, bet to meto laiškų autoriams (pvz., Ciceronas, *Ad Atticum* 13.28). Kadangi Tesalonikos bendruomenėje cirkuliavo *neva* Pauliaus ir jo bendražygių rašytas laiškas (2, 2), apaštalui buvo itin svarbu pabrėžti savo laiško tesalonikiečiams autentiškumą. Tokį autorystės ženklą randame ir kituose Pauliaus laiškuose (1 Kor 16, 21; Gal 6, 11; Kol 4, 18; Fm 19).

Pirmas laiškas Timotiejui

1 Paulius, Kristaus Jėzaus apaštalas, mūsų Gelbėtojo Dievo
ir Kristaus Jėzaus, mūsų vilties*, paliepimu, 2Timotie-
jui, tikram savo vaikui tikėjime: malonė, gailestingumas ir
ramybė nuo Dievo Tėvo ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus.
3Keliaudamas į Makedoniją, prašiau tave pasilikti Efeze,
idant lieptum kai kuriems nemokyti kitaip*, 4nesigilinti į
pasakas ir begalinius kilmės sąrašus*, kurie veikiau kelia
ginčus nei pasitarnauja Dievo teikiamam tikėjimo ugdymui*.

1,1 *Kristaus Jėzaus, mūsų vilties*: netikėtas ir visame Pauliaus korpuse vienintelis Kristaus kaip vilties apibūdinimas suteikia laiškui eschatologinį pobūdį, kuris ypač išryškėja 4,1-9.
1,3 *lieptum kai kuriems nemokyti kitaip*: jaunajam Pauliaus bendražygiui tenka didelė atsakomybė kovoti su Efezo bendruomenėje pradėjusiais plisti klaidingais mokslais, nukreipiančiais nuo tikėjimo (1,19; 4,1-2). Paulius įvardija skelbėjus (1,20), taip pat pagrindines jų tezes (1,4; 4,3), kurioms priešpriešina *sveiką mokslą* (*hugiainousa didaskalia*), paremtą Evangelija (1,10) ir *sveikais Jėzaus Kristaus pamokymais* (*hugiainontes logoi*) (6,3).
1,4 *begalinius kilmės sąrašus*: Bažnyčios tėvai, pradedant Tertulijonu (*De praescriptione haereticorum* 7; 33; *Adversus Valentinianos* 3) ir Ireniejumi (*Adversus haereses*, 1) laikėsi nuomonės, kad Efezo bendruomenėje plitęs klaidžiamokslis buvo gnostinis, pasak paties Pauliaus, pilnas *tariamojo žinojimo [gnōseōs] prieštaravimų* (6,20). Šių dienų biblistai šį požiūrį kvestionuoja, laikydami, jog Paulius turi omenyje judėjams svarbias jų kilmės knygas (pvz., Ezr 7,1-5; Mt 1,1-17; Lk 3,23-38). Tad klaidinantis mokymas buvo judaistinio pobūdžio. Tai, kad Efezo klaidžiamoksliai labiau sietini su judaizmo, o ne užsimezgančio gnosticizmo įtaka, patvirtina ir Pauliaus teiginys, kad jų skleidėjai *nori būti Įstatymo mokytojais* (1,7). Panašu, kad šiuo atveju Bažnyčios tėvai, kuriems teko kovoti su gnosticizmu, Efezo situacijai taikė savo laikų problematiką.
1,4 *nei pasitarnauja Dievo teikiamam tikėjimo ugdymui*: pažodž. *nei Dievo prievaizdavimą tikėjime*. Egzegetai nesutaria, ar dktv. *oikonomia*, kuris reiškia *prievaizdavimą, ūkvedžiavimą, [namų] tvarkymą, aprūpinimą, prižiūrėjimą* (žr. Ef 1,10 paaišk.), čia suprastinas kaip Dievo išgelbėjimo planas, priimamas tikėjimu, ar kaip krikščionių ugdymas tikėjimo srityje. Mūsų nuomone, pastarasis požiūris yra labiau tikėtinas, nes: (1) Klemensas Aleksandrietis savo raštuose *oikonomia* vartoja būtent *ugdymo, lavinimo* prasmėmis (*Paedagogus* 1, 8, 69 ir kt.); (2) kai kuriuose rankraščiuose, taip pat Ireniejaus šios vietos citatose, yra ne *oikonomia*, o *oikodomē*, žodis, reiškiantis *ugdymą* (plg. Rom 15,2); (3) kontekstas priešpriešina sveiką mokslą, ugdantį tikinčiuosius (1,10), ir tikėjimą griaunančias tuščias kalbas (1,6).

[5]Šio nurodymo tikslas yra meilė iš tyros širdies, geros sąžinės*
ir neveidmainingo tikėjimo. [6]Juos pametę, kai kurie nukrypo
į tuščias kalbas. [7]Jie nori būti Įstatymo mokytojais, tačiau
nesuvokia nei ką kalba, nei ką atkakliai tvirtina.
[8]O mes žinome, kad Įstatymas geras, jeigu jis teisingai tai-
komas, [9]suvokiant, jog Įstatymas skirtas ne teisiajam, bet
savivaliautojams ir neklusniesiems, bedieviams ir nusidėjė-
liams, nešventiems ir nešvariems, tėvažudžiams ir motinžu-
džiams, žmogžudžiams, [10]pasileidėliams, vyrų sugulovams,
vergų prekeiviams, melagiams, priesaikos laužytojams ir
visiems, darantiems ką nors priešinga sveikam mokslui, -
[11]pagal palaiminto Dievo šlovės Evangeliją, kuri man patikėta.
[12]Esu dėkingas man galios suteikusiam mūsų Viešpačiui
Kristui Jėzui, kuris pripažino mane patikimu, paskirdamas
tarnystei. [13]Anksčiau aš buvau piktžodžiautojas, persekiotojas
ir skriaudėjas, tačiau manęs buvo pasigailėta, nes taip el-
giausi dėl nežinojimo ir netikėjimo. [14]O didi mūsų Viešpaties
malonė gausiai išsiliejo su tikėjimu ir meile Kristuje Jėzuje.
[15]Patikimas ir visiško pritarimo vertas žodis*, jog Kristus
Jėzus atėjo į pasaulį gelbėti nusidėjėlių, kurių pirmasis esu
aš. [16]Manęs ir buvo pasigailėta, idant man pirmam Kristus
Jėzus parodytų visą savo kantrybę ir aš tapčiau pavyzdžiu
tiems, kurie tikės jį, kad gautų amžinąjį gyvenimą. [17]Amžių
Karaliui, nemirtingam, neregimam, vieninteliam Dievui,
tebūna garbė ir šlovė per amžių amžius! Amen.
[18]Šiuos nurodymus, sūnau Timotiejau, aš patikiu tau at-
sižvelgdamas į anksčiau apie tave paskelbtas pranašystes,
idant, remdamasis jomis, kovotum šaunią kovą*, [19]saugotum
tikėjimą ir gerą sąžinę, nes ją atmetus kai kurių tikėjimas
sudužo tartum skęstantis laivas. [20]Iš jų yra Himenėjas ir
Aleksandras, kuriuos atidaviau šėtonui, kad pasimokytų
nebepiktžodžiauti.

1, 5 *geros sąžinės*: sąžinės ir tikėjimo sąsaja laiške pabrėžiama ir toliau (1, 19; 3, 9; 4, 1-2); daugiau apie sąžinės (*suneidēsis*) sąvoką žr. Rom 2, 15 ir 1 Kor 8, 7 paaišk.
1, 15 *Patikimas ir visiško pritarimo vertas žodis*: teiginio patikimumą pabrėžiantis žodžių junginys *pistos ho logos* pastoraciniuose laiškuose iš viso kartojamas 5 kartus (1, 15; 3, 1; 4, 9; 2 Tim 2, 11; Tit 3, 8), bet niekur kitur NT nepasitaiko. Juo akcentuojama viena ar kita *sveiko, patikimo* Kristaus mokslo dalis, galėjusi padėti efeziečiams atpažinti Evangelijai priešingas doktrinas.
1, 18 *kovotum šaunią kovą*: plg. 6, 12; 2 Tim 2, 3; 4, 7; 1 Kor 9, 7; 2 Kor 10, 3.

2 Tad visų pirma raginu prašyti, melstis, užtarti ir dėkoti
už visus žmones, [2]už karalius ir visus valdžios atsto-
vus, idant ramybėje ir rimtyje visuomet garbindami Dievą*
gyventume oriai. [3]Tai gera ir patinka mūsų Gelbėtojui Dievui,
[4]kuris trokšta, kad visi žmonės būtų išgelbėti ir pasiektų tie-
sos pažinimą. [5]Juk Dievas vienas ir vienas Dievo ir žmonių
tarpininkas – žmogus Kristus Jėzus, [6]kuris atidavė save kaip
išpirką* už visus, tinkamu metu* pateikęs tokį liudijimą. [7]Jam
aš ir buvau paskirtas pamokslininku ir apaštalu (tiesą sakau,
nemeluoju), tikėjimo ir tiesos mokytoju tautoms*.
[8]Todėl noriu, kad kiekvienoje vietoje vyrai melstųsi kelda-
mi aukštyn šventas rankas be pykčio ir ginčų. [9]Taip pat, kad
moterys puoštųsi kukliais rūbais, padoriai ir santūriai, ne
pintomis kasomis ir auksu, ne perlais ir ne brangiais dra-
bužiais, [10]bet kaip dera dievobaimingumą puoselėjančioms
moterims – gerais darbais. [11]Moteris tegu mokosi rimtyje, su
visu klusnumu. [12]O moteriai mokyti ar vadovauti vyrui nelei-
džiu*, ji tesilaiko rimties. [13]Juk pirma buvo nulipdytas Adomas,

---

2,2 *visuomet garbindami Dievą*: pažod. *su visa dievogarba*.

2,6 *išpirką*: dktv. *antilutron* – *išpirka*, graikų tekstuose iki tol nevartotas, o Biblijoje pavartotas tik čia, gali būti Pauliaus naujadaras. Mk 10,45 ir Mt 20,28 vartoja dktv. *lutron*, po kurio iškart eina priel. *anti*, reiškiantis *vietoje, dėl*. Paulius evangelistų posakį, apibūdinantį Jėzaus mirtį kaip *išpirką už daugelį*, keičia universalesniu – *išpirka už visus*.

2,6 *tinkamu metu*: žodžių junginiu *kairoi idioi*, verčiamu vns. – *savas, ypatingas, tinkamas laikas* (taip pat 6,15, Tit 1,3), – pabrėžiamas žmonijos išgelbėjimo plano patikimumas, nekeičiamumas. Soteriologinę prasmę turintys įvykiai, kaip antai: Kristaus gimimas (Gal 4,4), jo atperkančioji mirtis (2,6; Rom 5,6), antrasis atėjimas (6,15) ir šiuos išganingus įvykius apreiškianti Evangelijos žinia (Tit 1,3) – nėra atsitiktiniai, bet įvyksta tiksliai Dievo nustatytu metu. Beje, ir atlygis už gerus bei blogus darbus taip pat turi savo metą (Gal 6,9). Pastarojoje vietoje vėl vartojamas aptariamas žodžių junginys *kairos idios*.

2,7 *tikėjimo ir tiesos mokytoju tautoms*: pažod. *pagonių / tautų mokytoju tikėjimo ir tiesos* dalykuose.

2,12 *moteriai mokyti ar vadovauti vyrui neleidžiu*: biblistų nuomonės šiuo klausimu išsiskiria. Vieni mano, kad nurodymas yra universalus, nepriklausantis nuo laiko bei situacijos, ir juo remiantis moteriai apskritai draudžiama mokyti Bažnyčioje. Kiti – kad jį reikia aiškinti klaidingo mokslo, su kuriuo Timotiejus turėjo kovoti Efezo bendruomenėje, kontekste. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Paulius ragina senoles mokyti jaunesniąsias (Tit 2,3-4), kad moterys melsdavosi ir pranašaudavo bažnyčioje (1 Kor 11,5); taip pat į tai, kad klaidžiamoksliams labiau pasiduodavo moterys (2 Tim 3,6-8), kurios ir kitiems darė įtaką (1 Tim 5,13-15); taip pat, kad vksm. *authenteō* – *vadovauti* (NT pavartotas tik čia) – turi neigiamų *diktato, dominavimo* ir valdžios *uzurpavimo* konotacijų, o kituose Pauliaus laiškuose valdžia apibūdinama neutralia *exousia* sąvoka (pvz., Rom 9,21; 13,3; 2 Kor 13,10; 2 Tes 3,9). Kitaip tariant, Paulius užkerta kelią moterų, skleidžiančių klaidingą mokslą, dominavimui bendruomenėje. Daugiau apie moterų vaidmenį ir tarnystę Bažnyčioje žr. Rom 16,1 ir 16,3 paaišk.; taip pat Kor 11,5 ir 1 Kor 14,34 paaišk.

paskui Ieva. [14]Ir apgautas buvo ne Adomas, o moteris buvo
apgauta ir nusižengė. [15]Tačiau ji bus išgelbėta, gimdydama
vaikus, jei išlaikys tikėjimą, meilę ir šventumą su santūrumu.

3 Tai patikimas žodis*.
Jei kas siekia vyskupystės, trokšta gero darbo. [2]O vys-
kupas turi būti be priekaišto*: vienos žmonos vyras, blaivus*,
santūrus, tvarkingas*, svetingas, gabus mokyti*, [3]ne girtuoklis,
ne mušeika, bet švelnus, taikingas, negodus, [4]gerai prižiūrin-
tis savo namus, visuomet oriai mokantis vaikus paklusnumo*
[5](nes jei kas nežino, kaip prižiūrėti savo namus, tai kaipgi
jis pasirūpins Dievo Bažnyčia?), [6]ne naujatikis, nes toks gali
pasipūsti* ir sulaukti to paties teismo kaip ir velnias. [7]Be to,
būtina, kad pašaliečiai gerai apie jį liudytų, kad neužsitrauk-
tų patyčių ir nepakliūtų į velnio pinkles.
[8]Taip pat diakonai turi būti orūs, ne dviveidžiai, nelinkę
daug gerti vyno, nesiekiantys gėdingai pasipelnyti, [9]laikantys

---

3,1 *Tai patikimas žodis*: nors atsikartojančią frazę *pistos ho logos* galima būtų priskirti ir toliau einančiai minčiai, vadovaudamiesi Nestle–Aland graikiško teksto redakcinės kolegijos sprendimu bei Bruce M. Metzgerio kritiniu teksto aparatu, laikomės nuomonės, kad posakis užbaigia soteriologinę 2,15 mintį, o ne pradeda toliau dėstomą ekleziologinį diskursą.

3,2 *turi būti be priekaišto*: tas pats reikalavimas, apibūdinamas *anepilēmptos* – *nepriekaištingumo* epitetu, adresuojamas ir našlėms (5,7).

3,2 *blaivus*: pirmoji bdv. *nēphalios* reikšmė yra *be vyno priemaišų*, tad dalis Biblijos vertėjų šią charakteristiką suvokia kaip apibūdinančią susilaikymą nuo vyno arba saikingą jo vartojimą. Tačiau žodis dažnai vartojamas ir perkeltine prasme, t. y. *blaivus, blaiviai mąstantis, saikingas*. Kadangi 3,3 jau tiesiogiai įvardija *mē paroinos* – *ne girtuoklis*, labiau tikėtina, kad čia turimas omenyje apskritai blaivus požiūris į gyvenimą.

3,2 *tvarkingas*: bdv. *kosmios* reiškia *tvarkingas, mėgstantis tvarką*, bet ir *nuosaikus, santūrus* (kaip 2,9b), *garbingas*.

3,2 *gabus mokyti*: bdv. *didaktikos* nusako tiek *gebėjimą mokyti*, tiek ir *polinkį, norą mokytis* turintį žmogų. Akivaizdu, kad pastaroji charakteristika suponuoja pirmąją – geras mokytojas sykiu yra ir geras mokinys.

3,4 *oriai mokantis vaikus paklusnumo*: mintis susideda iš dviejų dėmenų: (1) *tekna echonta en hupotagēi* – pažod. *turintis vaikus paklusnume*; (2) *meta pasēs semnotētos* – pažod. *su visu orumu* arba *su visu garbingumu*. Nors pastarieji žodžiai gali apibūdinti vaikus, tačiau labiau tikėtina, kad jie taikomi jų tėvams – pastarieji turėtų mokyti savo vaikus paklusnumo juos gerbdami (plg. Ef 6,4; Kol. 3,21), o ne mušdami (plg. 3,3). Todėl posakis *meta pasēs semnotētos* verčiamas *visuomet oriai*. Kai kurie biblistai šią frazę apskritai priskiria sąrašui, kuris apibūdina vyskupo elgesį – *visame kame orus*. Šis požiūris irgi yra pagrįstas, nes bendrašaknis bdv. *semnos* – *orus, garbingas* –toliau taikomas diakonams (3,8), jų žmonoms (arba diakonėms) (3,11) ir senoliams (Tit 2,2), taip pat sakoma, kad visų tikinčiųjų gyvenimas turi pasižymėti orumu (*semnotēs*) (2,2).

3,6 *pasipūsti*: vksm. *tuphōtheis* – pažod. *būti apimtam dūmų, miglos* – gali reikšti ir *apsiblausti, tapti kvailiu, išprotėti*.

tikėjimo slėpinį tyroje sąžinėje. [10]Ir jie pirma turi būti išmė-
ginti, tuomet, jei bus be priekaišto, tegu diakonauja. [11]Mo-
terys* taip pat turi būti orios, ne šmeižikės, blaivios, visur
patikimos. [12]Diakonai tebūna vienos moters vyrai, gerai pri-
žiūrintys savo vaikus ir namus. [13]Juk gerai tarnavę pelnys sau
gerą vardą* ir didžią tikėjimo drąsą Kristuje Jėzuje.
[14]Tai rašau tau, vildamasis greitai pas tave atvykti, [15]o jeigu
užtrukčiau, žinosi, kaip reikia elgtis Dievo namuose, kurie
yra gyvojo Dievo Bažnyčia, tiesos stulpas ir atrama. [16]Didelis
yra visų pripažįstamas* dievógarbos slėpinys:

Jis buvo apreikštas kūne,
išteisintas Dvasia,
regėtas angelų,
paskelbtas tautoms,
įtikėtas pasaulyje,
paimtas į šlovę.

4 Dvasia aiškiai sako: vėlesniais laikais kai kurie žmonės
atsitrauks nuo tikėjimo ir gręšis į klaidinančias dvasias
bei demonų mokslus, [2]kuriuos skelbia veidmainiai mela-
giai, savo sąžinėje turintys išdegintą įspaudą*. [3]Jie draudžia
tuoktis ir valgyti maistą, Dievo sukurtą tam, kad tikintieji
ir pažinusieji tiesą valgytų jį dėkodami. [4]Juk kiekvienas Die-
vo kūrinys yra geras ir niekas neatmestina, jei priimama su
padėka, [5]nes tai pašventinama Dievo žodžiu ir malda.
[6]Tatai aiškindamas broliams, būsi geras Kristaus Jėzaus
tarnas, penimas tikėjimo ir gero mokslo, kuriuo pasekei, žo-
džiais. [7]O nešvarių ir bobiškų pasakų venk. Verčiau lavinkis

---

3, 11 *Moterys*: dktv. *gunē* gali reikšti tiek *moterį*, tiek *žmoną*. Vienu atveju būtų kalbama apie diakonų žmonas, kitu – apie moteris diakones. Turint omenyje, kad ankstyvojoje Bažnyčioje diakonaudavo ne tik vyrai, bet ir moterys (žr. Rom 16, 1 paaišk.), pagrįsta manyti, kad Paulius pirma apibūdina diakonaujančius vyrus, po to moteris, o 12 eil. vėl vyrus.

3, 13 *vardą*: pažod. *padėtį, laipsnį*. Turima omenyje pasitikėjimo verta padėtis bendruomenėje.

3, 16 *visų pripažįstamas*: toliau užrašytos šešios kristologinės tezės galėjo būti krikščionims gerai žinomas ir bendruomenėse paplitęs išpažinimas ar himnas, lakoniškai atskleidžiantis Evangelijos esmę.

4, 2 *sąžinėje turintys išdegintą įspaudą*: vksm. *kaustēriazō* vartotas apibūdinti vergų, karo belaisvių ir nusikaltėlių ženklinimui, išdeginant ant kūno vienokią ar kitokią žymę. Metaforiški Pauliaus vaizdiniai atskleidžia ryškų kontrastą: tikintieji yra paženklinti Šv. Dvasios antspaudu, žyminčiu, kad jie priklauso Dievui (Ef 1, 13; 4, 30), o įdagas veidmainių sąžinėje liudija priklausomybę kitam šeimininkui.

dievógarbą. [8]Kūno lavinimas mažai kam naudingas, o die-
vógarba viskam yra naudinga – ji turi dabartinio ir būsimo
gyvenimo pažadą. [9]Patikimas ir visiško pritarimo vertas
žodis* – [10]darbuojamės ir kovojame štai dėl ko: mes pasitiki-
me gyvuoju Dievu, kuris yra visų žmonių, o ypač tikinčiųjų,
Gelbėtojas.
[11]Taip ragink ir mokyk! [12]Tegu niekas neniekina tavęs to-
dėl, kad esi jaunas. O tu tikintiesiems rodyk pavyzdį žodžiu,
elgesiu, meile, tikėjimu, skaistumu. [13]Kol atvyksiu, atsidėk
skaitymui*, raginimui, mokymui. [14]Neapleisk tavyje esančios
dovanos, kuri tau buvo duota per pranašystę, vyresniesiems
dedant rankas. [15]Rūpinkis šiais dalykais, gilinkis į juos*,
idant tavo pažanga visiems būtų akivaizdi. [16]Būk atidus sau
bei mokslui ir lik atkaklus*. Taip elgdamasis išgelbėsi save
ir savo klausytojus.

5 Senesnio žmogaus nebark, bet įtikinėk kaip tėvą, jau-
nesniuosius – kaip brolius, [2]senesnes moteris – kaip
motinas, jaunesnes – kaip seseris, visiškai skaisčiai.
[3]Gerbk našles, tikras našles. [4]Jei kuri našlė turi vaikų ar
anūkų, jie pirma tesimoko savo šeimoje dievógarbos ir dera-
mai atsilyginti gimdytojams, nes tai priimtina Dievo akyse.
[5]Tikra našlė, ir pasilikusi viena, viliasi Dievu ir dieną naktį
atsideda maldai bei prašymams, [6]o skęstanti malonumuose –
gyva palaidota. [7]Perduok tai, idant būtų be priekaišto. [8]Jei
kas nesirūpina savaisiais, ypač namiškiais, tas yra išsigynęs
tikėjimo ir menkesnis už netikintįjį.
[9]Į sąrašą tebūna įtraukta tik tokia našlė, kuriai ne mažiau
kaip šešiasdešimt metų, vieno vyro žmona, [10]žinoma dėl savo
gerų darbų, jei užaugino vaikus, buvo svetinga, plovė kojas
šventiesiems, aprūpindavo vargstančius, darė visokius gerus

4,9 *Patikimas ir visiško pritarimo vertas žodis*: posakis identiškas 1,15, tačiau, kaip ir 3,1 neaišku, ar jis reziumuoja prieš tai einančią mintį, ar tai naujo sakinio įžanga. Nestle–Aland graikiško teksto redakcinės kolegijos nuomone, labiau tikėtina pastaroji prielaida.

4,13 *skaitymui*: dktv. *anagnōsis* vartotas viešam skaitymui (pvz., Toros ir pranašų) sinagogoje apibūdinti; tad greičiausiai ir čia turimas omenyje Rašto skaitymas bendruomenės susirinkime.

4,15 *gilinkis į juos*: pažod. *būk juose*.

4,16 *lik atkaklus*: pažod. *pasilik juose*.

darbus. [11]Jaunesnių našlių neįtrauk. Būdamos gašlios, jos
tolsta nuo Kristaus, trokšta ištekėti [12]ir yra vertos pasmerki-
mo, nes atmetė ankstesnį tikėjimą*. [13]Be to, besibastydamos
iš namų į namus, jos įgunda dykinėti, ir ne tik dykinėti, bet
liežuvauti, kišti nosį ne į savo reikalus ir plepėti, kas nedera.
[14]Todėl noriu, kad jaunesnės ištekėtų, gimdytų vaikus, šei-
mininkautų ir neduotų priešininkui dingsties priekaištauti.
[15]Juk kai kurios jau nuklydo paskui šėtoną. [16]Jei kuri tikinčioji
globoja našles, teaprūpina jas ir neapsunkina bendruomenės,
kad ši galėtų pasirūpinti tikromis našlėmis.

[17]Gerai vadovaujantys vyresnieji* tebūna laikomi vertais dvi-
gubos pagarbos, ypač tie, kurie darbuojasi žodžiu ir mokymu.
[18]Juk Raštas sako*: *kuliančiam jaučiui nedėk antsnukio* ir: *darbininkas
vertas savo atlygio*. [19]Kaltinimo prieš vyresnįjį nepriimk, nebent
jį patvirtintų du ar trys liudytojai*. [20]Tuos, kurie nuodėmiau-
ja, taisyk visų akivaizdoje, kad ir kiti bijotų.

[21]Dievo ir Kristaus Jėzaus bei išrinktųjų angelų akivaizdoje
įsakau, kad laikytumeisi šių nurodymų atidėdamas išanks-
tinę nuomonę, nieko nedarydamas iš šališkumo.

[22]Neskubėk uždėti rankų* ir netapk svetimų nuodėmių
bendrininku. Saugok save tyrą.

[23]Gerk ne vien vandenį, bet ir truputį vyno – dėl savo skran-
džio ir dažnų negalavimų.

5,12 *atmetė ankstesnį tikėjimą*: frazė *tēn prōtēn pistin ēthetēsan* biblistų traktuojama skirtingai. Vieni laikosi nuomonės, kad dktv. *pistis* čia reiškia ne *tikėjimą*, bet *pasižadėjimą, įžadą*. Tuomet svarstoma, koks sulaužytas našlių įžadas turimas omenyje: (1) ištikimybės pasižadėjimas velioniui vyrui; (2) skaistybės įžadas po vyro mirties; (3) kai kas mano, kad našlės, kurios norėdavo gauti materialią bendruomenės paramą, privalėdavo duoti skaistybės įžadą. Mūsų nuomone, labiausiai tikėtina, kad čia turimas omenyje tiesiog tikėjimas į Kristų, kurį pametusios kai kurios našlės *nuklydo paskui šėtoną* (5,15).

5,17 *vyresnieji*: dktv. *presbuteros* – gali reikšti tiek *senolį*, kaip 5,1, tiek bendruomenei vadovaujantį *vyresnįjį, seniūną*. Plačiau apie ankstyvosios Bažnyčios tarnus ir hierarchiją žr. Fil 1,1 paaišk.

5,18 *Raštas sako*: cit. Įst 25,4 (plg 1 Kor 9,9) ir Lk 10,7.

5,19 *nebent jį patvirtintų du ar trys liudytojai*: remiamasi Įst 19,15 (plg. 2 Kor 13,1).

5,22 *uždėti rankų*: viešą paskyrimą vienai ar kitai tarnystei Bažnyčioje lydėdavo malda, kurios metu apaštalai arba vyresnieji dėdavo rankas ant įšventinamojo / ordinuojamo asmens (4,14; Apd 6,1-6). Kai kurie teologai mano, kad čia Paulius pabrėžia vidinę, nematomą rankų uždėjimo pusę – tai yra realus dvasinio susilietimo, perdavimo vyksmas, todėl skubotas rankų uždėjimas veikiau suteps patį šventintoją nei pašventins tarnystei tą, ant kurio rankos dedamos. Kitų nuomone, turima omenyje didelė atsakomybė, tenkanti Timotiejui: skirdamas kurį nors žmogų tarnystei jis išreiškia pasitikėjimą juo, o nesėkmės atveju (5,19-20) yra bent iš dalies už tai atsakingas ir taip tampa *svetimų nuodėmių bendrininku*.

[24]Vienų žmonių nuodėmės yra akivaizdžios ir pirma jų ke-
liauja į teismą, o kitų – atseka iš paskos. [25]Taip pat ir geri dar-
bai akivaizdūs, o jeigu ir ne, vis vien neįmanoma jų nuslėpti.

6 Vergai, esantys po jungu, telaiko savo šeimininkus ver-
tais visos pagarbos, idant Dievo vardas ir mokymas nebū-
tų šmeižiami. [2]O turintieji tikinčius šeimininkus teneniekina
jų už tai, kad jie yra broliai. Priešingai, tegu dar labiau jiems
tarnauja, nes patarnavimą gauna tikintys ir mylimi žmonės.
Taip mokyk ir ragink! [3]Jei kas moko kitaip ir neseka svei-
kais mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus pamokymais bei die-
vógarbos mokslu, [4]tas yra pasipūtęs, nors nieko neišmano,
ir liguistai linkęs ginčytis bei kovoti žodžiais, iš kurių kyla
pavydas, nesantaika, šmeižtas, blogi įtarimai [5]ir kivirčai
tarp žmonių, sugedusio proto ir netekusių tiesos, manančių,
kad dievógarba – tai būdas pasipelnyti. [6]Taip, dievógarba yra
didelis pelnas, kai pakanka to, ką turi. [7]Juk mes nieko neatsi-
nešėme į pasaulį, tad nieko negalime ir išsinešti. [8]Turėdami
kuo prasimaitinti ir apsigaubti*, būkime patenkinti. [9]O tie,
kas nori praturtėti, papuola į pagundos pinkles ir daugybę
kvailų bei žalingų geismų, kurie paskandina žmones prapul-
tyje ir pražūtyje. [10]Visų blogybių šaknis yra meilė pinigams.
Jų siekdami, kai kurie nuklydo nuo tikėjimo ir patys save
dursto, sukeldami daug skausmo.
[11]O tu, Dievo žmogau, šito venk! Puoselėk teisumą, die-
vógarbą, tikėjimą, meilę, ištvermę, romumą. [12]Kovok šaunią
tikėjimo kovą, įsigyk amžinąjį gyvenimą, kuriam buvai pa-
šauktas ir kurį išpažinai gražiu išpažinimu* daugelio liudy-
tojų akyse. [13]Dievo, viskam teikiančio gyvenimą, ir Kristaus
Jėzaus, liudijusio gražiu išpažinimu* prie Poncijaus Piloto,

6, 8 *kuo prasimaitinti ir apsigaubti*: žodžiai *diatrophē – prasimaitinimas, pragyvenimo lėšos, maistas* ir *skepasma – apklotas, apsigobimas, apsirengimas*, taip pat *pastogė* pavartoti tik kartą NT; panašu, kad Paulius turi omenyje ne tik maistą ir drabužius, bet apskritai pragyvenimui būtinas lėšas ir būstą.

6, 12 *išpažinai gražiu išpažinimu*: apie tokių hebraizmų vartoseną ir vertimą žr. 1 Tes 3, 9 paaišk.

6, 13 *gražiu išpažinimu*: *kalē homologia* – tas pats žodžių junginys kaip ir ankstesnėje eil. Netikėtai Timotiejaus išpažinimas palyginamas su Jėzaus žodžiais, pasakytais Piloto akivaizdoje (plg. Jn 18, 33-38). Atsižvelgiant į kontekstą, – Paulius ragina jaunąjį bendražygį išlaikyti tikėjimą iki pat Jėzaus pasirodymo (6, 14), – panašu, kad čia turimi omenyje ne patys Jėzaus žodžiai, o tai, kad savo pašaukimui Jėzus buvo ištikimas iki pat mirties.

liepiu [tau]: [14]išsaugok įsakymą nesuteptą ir be priekaišto
iki mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus pasirodymo. [15]Jį tinkamu
metu apreikš palaimintas ir vienintelis Valdovas, karalių
Karalius ir viešpačių Viešpats, [16]kuris vienintelis yra nemir-
tingas, gyvena neprieinamoje šviesoje; joks žmogus jo nėra
matęs ir negali matyti. Jam garbė ir amžinoji galybė. Amen.
[17]Šio amžiaus turtuolius paragink* nesididžiuoti ir viltis
ne nepatikimu turtu, bet Dievu, kuris visko apsčiai duoda
mūsų malonumui. [18]Tegu turtėja gerais darbais, būna dos-
nūs ir noriai dalijasi su kitais; [19]taip jie sukaups lobį – tvirtą
pamatą ateičiai, idant įgytų tikrą gyvenimą.
[20]Timotiejau, saugok, kas tau patikėta, vengdamas nešva-
rių tuščių plepalų ir tariamojo žinojimo prieštaravimų. [21]Kai
kurie jo skelbėjai pametė tikėjimą.
Malonė su jumis!

6,17 *paragink*: vksm. *parangelō* pirmoji reikšmė – *įsakyti* (1 Kor 7,10), *liepti* (1,3; 6,13), tačiau semantinis šio žodžio reikšmių laukas apima ir kur kas nuosaikesnes konotacijas, kaip antai: *perduoti (žinią), pranešti, rekomenduoti, raginti, drąsinti* (4,11; 5,7; 1 Tes 4,11).

Antras laiškas Timotiejui

1 Paulius, Dievo valia Jėzaus Kristaus apaštalas dėl gyve-
nimo Kristuje Jėzuje pažado* – 2Timotiejui, mylimam
vaikui: malonė, gailestingumas ir ramybė nuo Dievo Tėvo
ir mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus.
3Esu dėkingas Dievui, kuriam tarnauju kaip ir mano pro-
tėviai su tyra sąžine, nuolat prisimindamas tave savo mal-
dose, dieną ir naktį. 4Prisimindamas tavo ašaras, trokštu
tave išvysti, kad vėl būčiau kupinas džiaugsmo. 5Atminty
iškyla tavo neveidmainingas tikėjimas, kuris pirma gyveno
tavo senelėje Loidėje ir tavo motinoje Eunikėje, esu tikras,
gyvena ir tavyje. 6Dėl tos priežasties ir primenu tau vėl už-
degti Dievo dovaną, kuri yra tavyje mano ranku uždėjimu.
7Juk Dievas mums davė ne bailumo* dvasią, bet galios, mei-
lės ir savitvardos dvasią. 8Todėl nesigėdyk mūsų Viešpaties
Jėzaus liudijimo ir manęs, jo kalinio, bet drauge kentėk* dėl
Evangelijos Dievo galia. 9Jis išgelbėjo mus ir pašaukė šventu
pašaukimu ne dėl mūsų darbų, bet dėl savo tikslo ir malonės,
duotos mums Kristuje Jėzuje prieš amžinuosius laikus, 10o da-
bar parodytos per apreiškimą mūsų Gelbėtojo Kristaus Jėzaus,
kuris sunaikino mirtį ir per Evangeliją nušvietė gyvenimą ir

1,1 *dėl gyvenimo Kristuje Jėzuje pažado*: priel. kat' čia gali žymėti (1) priežasties santykį – *pagal pažadą, remiantis pažadu* arba (2) tikslą – *tam, kad pažadas būtų skelbiamas*. Pastarasis aiškinimas atrodo labiau tikėtinas; taip pat žr. Tit 1,1 paaišk.

1,7 *bailumo*: bdv. *deilia* – *bailumas, baikštumas, gėdinga drąsos stoka*, bet ne *baimė* (*phobos*).

1,8 *drauge kentėk*: vksm. *sunkakopatheō* – *kentėti drauge su kitu asmeniu* – NT pavartotas du kartus ir tik šiame laiške (plg. 2,3).

nemirtingumą. [11]Esu paskirtas jos pamokslininku, apaštalu
ir mokytoju. [12]Dėl šios priežasties ir kenčiu, bet nesigėdiju,
nes žinau, ką įtikėjau, ir esu tikras, kad jis gali iki tos dienos
išsaugoti, kas man patikėta*. [13]Sveikų pamokymų pavyzdžiu
laikyk tai, ką iš manęs išgirdai, su meile ir tikėjimu Jėzuje
Kristuje. [14]Mumyse gyvenančia Šventąja Dvasia saugok, kas
tau gero patikėta.
[15]Žinai, kad nuo manęs nusigręžė visi, gyvenantys Azijoje*,
tarp jų ir Figelas bei Hermogenas. [16]Viešpats tebūna gailes-
tingas Onesiforo namams, nes jis dažnai gaivino mano sielą
ir nesigėdijo mano grandinių. [17]Atvykęs į Romą stropiai ma-
nęs ieškojo ir surado. [18]Viešpats teduoda jam tą dieną atrasti
Viešpaties gailestingumą. Tu geriau už kitus žinai, kiek daug
jis tarnavo Efeze.

2 Taigi tu, vaike mano, semkis stiprybės iš Kristaus Jėzaus
malonės*. [2]Ir ką girdėjai iš manęs, liudijant daugeliui*,
pavesk patikimiems žmonėms, kurie ir kitus sugebės pamoky-
ti. [3]Kentėk drauge su manimi kaip šaunus Kristaus Jėzaus

1,12 *kas man patikėta*: dktv. *parathēkē – indėlis, tai, kas patikėta (kam nors saugoti)*; todėl kai kurie vertėjai frazę supranta kaip *tai, ką jam patikėjau*. Vis dėlto panašiau, kad čia turimi omenyje Dievo dovanoti dvasiniai turtai, kuriuos reikia išsaugoti iki paskutinio teismo dienos; tai patvirtina ir analogiško posakio pakartojimas 1,14.

1,15 *nuo manęs nusigręžė visi, gyvenantys Azijoje*: galime tik spėlioti, kodėl bendruomenės nusigręžė nuo apaštalo: ar dėl jo įkalinimo, ar dėl mokytojų, kurie prieštaravo jo Evangelijai, ar dėl šmeižto. Tačiau Timotiejui Paulius nurodo ištikimojo Onesiforo pavyzdį, tarsi ragindamas sekti juo, o ne dauguma (1,16-18). Apie Figelą ir Hermogeną, kurie, regis, turėjo didelį autoritetą Azijos bendruomenėms, NT daugiau žinių nepateikiama. Tekste *Pauliaus ir Teklės darbai*, parašytame apytikriai I–II a. ir plačiai paplitusiame ankstyvojoje Bažnyčioje, Hermogenas ir Demas (4,10) įvardijami kaip veidmainingi Pauliaus bendražygiai, o Teklė atsiverčia klausydama Pauliaus pamokslų Onesiforo namuose.

2,1 *semkis stiprybės iš Kristaus Jėzaus malonės*: plg. Ef 6,10.

2,2 *liudijant daugeliui*: posakio *dia pollōn marturōn* prasmę NT tyrėjai aiškina skirtingai. (1) Vieni mano, kad Paulius Evangeliją perdavė Timotiejui ne tik tiesiogiai, bet ir per kitus žmones. Tačiau iš Pauliaus laiškų bei Apaštalų darbų žinome, kad Timotiejus buvo vienas artimiausių Pauliaus bendražygių, ne tik daugybę kartų girdėjęs Evangeliją iš apaštalo lūpų, bet ir pats skelbęs ją drauge su Pauliumi (1 Tes 1,1; 2 Tes 1,1). (2) Kiti mano, kad panašiai kaip 1 Tim 6,12 čia turimas omenyje konkretus įvykis – Timotiejaus paskyrimas Pauliaus bendražygiu (Apd 16,1-3). Tačiau tarnaudamas petys į petį su Pauliumi Timotiejus išgirdo iš jo kur kas daugiau nei tąsyk, kai buvo priskirtas prie apaštalo bendražygių. (3) Labiausiai tikėtina posakio prasmė ta, kad Timotiejus turėjo daugybę progų įsitikinti, jog skelbiama apaštalo Evangelija yra tikra bei patikima. Timotiejus įvairiose vietovėse įvairiomis aplinkybėmis girdėjo daugybę žmonių viešai liudijant, kad Pauliaus skelbiama Evangelija atvėrė jiems Dievo malonę ir suteikė išgelbėjimą.

karys*. 4Joks kareivis nesivelia į buities reikalus, jei nori patikti
pašaukusiajam jį į karo tarnybą. 5Ir kas varžosi rungtynėse,
negaus vainiko, jeigu nesivaržys pagal taisykles. 6Sunkiai
triūsusiam žemdirbiui priklauso pirmam gauti savo derliaus
dalį. 7Apmąstyk, ką sakau, – Viešpats viską duos tau suvokti.
8Prisimink Jėzų Kristų, Dovydo palikuonį, prikeltą iš mi-
rusiųjų, kaip skelbia mano Evangelija, 9dėl kurios aš kenčiu,
net esu įkalintas kaip piktadarys. Tačiau Dievo žodžio neį-
kalinsi! 10Todėl visa ištveriu dėl išrinktųjų, idant ir jie gau-
tų išgelbėjimą, kuris yra Kristuje Jėzuje su amžinąja šlove.
11Patikimas žodis:

jei su juo mirėme, su juo ir gyvensime*,
12 jei esame ištvermingi, su juo ir karaliausime,
jei jo išsižadėsime, ir jis mūsų išsižadės,
13 jei esame neištikimi, jis lieka ištikimas,
nes savęs išsižadėti negali.

14Primink tai, įspėdamas Dievo akivaizdoje, kad nebūtų
kovojama dėl žodžių. Iš to jokios naudos, tik žala klausyto-
jams. 15Stenkis pasirodyti Dievui patikimu, neturinčiu ko
gėdytis darbininku, teisingai perteikiančiu tiesos žodį. 16O
nešvarių tuščių plepalų venk*, nes taip kalbantys vis toliau
žengs į bedievystę 17ir jų žodis plėsis tartum gangrena. Tokie
yra Himenėjas ir Filetas. 18Jie pametė tiesą, teigdami, kad pri-
sikėlimas jau įvykęs, ir griauna kai kurių tikėjimą. 19Tačiau
tvirtai laikosi Dievo padėtasis pamatas, pažymėtas įspaudu*:

2, 3 *šaunus Kristaus Jėzaus karys*: 1 Tim 1, 18 Paulius ragina Timotiejų kovoti *šaunią kovą* (*kalēn strateian*), o čia, plėtodamas tą pačią metaforą, jį vadina *šauniu kariu* (*kalos stratiōtēs*), ištveriančiu visus dvasinio karo sunkumus.

2, 11 *jei su juo mirėme, su juo ir gyvensime*: atsižvelgiant į tai, kad Paulius yra įkalintas ir laukia teismo sprendimo (4, 16-18), tezė gali apimti ne tik dvasinę mirtį ir prisikėlimą (Rom 6, 4-5), bet ir fizinę Kristaus kankinio mirtį (Fil 1, 20-21; 2, 17).

2, 16 *nešvarių tuščių plepalų venk*: kaip ir 1 Tim, Paulius ragina Timotiejų neįsivelti į tuščius ginčus ir vengti klaidingas doktrinas skelbiančių mokytojų, plg. 1 Tim 6, 20-21; taip pat 2, 14.23-26.

2, 19 *pažymėtas įspaudu*: pirmoji įspaudo dalis yra citata iš Sk 16, 5, o antrosios ST nėra, nors mintis, kad Dievo žmonės turi palikti blogį bei neteisybę, skamba ne vienoje ST vietoje (pvz., Ps 34, 14; Pat 3, 7; Iz 52, 11). Greičiausiai antroji įspaudo dalis apibendrina pirmosios ištraukos kontekstą ir čia turimas omenyje Koracho sukilimas prieš Mozę (Sk 16 sk.). Žinodamas apie maištininkams artėjantį Dievo teismą, Mozė įspėja žmones pasitraukti nuo piktadarių palapinių ir neliesti nieko, kas jiems priklauso (Sk 16, 25). Akivaizdu, kad Paulius pasakojimą apie Koracho ir jo bendrų sukilimą prieš Mozę pastoraciškai taiko ką tik paminėtiems Efezo bendruomenės klaidintojams Himenėjui bei Filetui, atmetusiems sveiką apaštalo mokslą. Šią Pauliaus įžvalgą ir iš jos išplaukiančius įspėjimus galėtume laikyti pagrindiniu laiško motyvu.

Viešpats pažįsta savuosius ir *Tepasitraukia nuo neteisybės kiekvienas,*
išpažįstantis Viešpaties vardą.
[20]Dideliuose namuose yra ne tik auksinių ir sidabrinių in-
dų, bet ir medinių bei molinių; vieni garbingos paskirties,
kiti negarbingos. [21]Tad jei kas apsivalys nuo minėtų dalykų*,
bus garbingos paskirties indas, pašventintas, naudingas
Šeimininkui, pasirengęs kiekvienam geram darbui. [22]Venk
jaunatviškų geismų, puoselėk teisumą, tikėjimą, meilę ir
ramybę kartu su tais, kurie iš tyros širdies šaukiasi Vieš-
paties. [23]Kvailų ir beprasmių ginčų venk! Tu žinai, kad jie
sukelia vaidus. [24]Viešpaties tarnui nedera vaidytis. Jis turi
būti visiems švelnus, gebėti mokyti, pakęsti blogį, [25]ro-
miai auklėti prieštaraujančius. Galbūt Dievas duos jiems
atsiversti, kad pažintų tiesą, [26]ir jie atsitokėję ištrūks iš
velnio pinklių, kuriose jis laikė juos kaip belaisvius, pa-
vergtus savo valiai.

3 Štai ką suprask: paskutinėmis dienomis ateis sunkūs
laikai. [2]Žmonės bus savimeiliai, godūs pinigų, pagyrū-
nai, pasipūtėliai, piktžodžiautojai, neklusnūs gimdytojams,
nedėkingi, nešventi, [3]beširdžiai, nesutaikomi, šmeižikai*,
nesivaldantys, žiaurūs, nemylintys gėrio, [4]išdavikai, pašė-
lę, pasipūtę, labiau mėgstantys malonumus nei mylintys
Dievą, [5]saugantys dievógarbos pavidalą, bet neigiantys jos
galią. Tokių venk! [6]Tarp jų yra įsėlinantys į namus ir paver-
giantys moterėles, kupinas nuodėmių ir genamas įvairiausių
geismų, [7]vis besimokančias, bet negebančias pasiekti tiesos
pažinimo. [8]Kaip Janas ir Jambras priešinosi Mozei*, taip ir
šie sugedusio proto ir netikusio tikėjimo žmonės priešinasi

2,21 *apsivalys nuo minėtų dalykų*: nors sintaksės požiūriu parodomasis įvardis *toutōn* – *šių, šitų* – galėtų būti nuoroda į anksčiau minėtus negarbingos paskirties indus, t. y. klaidžiamokslių skleidėjus, labiau tikėtina, kad turimas omenyje jų mokslas – *tušti plepalai*, griaunantys tikėjimą (2,16-18); vksm. *ekkathairō* – *išvalyti, apvalyti*, NT pavartotas tik čia ir 1 Kor 5,7, turi atliktinio veiksmo reikšmę, kitaip nei priešdėlio *ek* neturintis vksm. *kathairō* (2 Kor 7,1).
3,3 *šmeižikai*: pastebėtina, kad bdv. *diabolos* – *šmeižiantis, neteisingai kaltinantis, liežuvaujantis* sudaiktavardėjo ir pradėtas taikyti velniui įvardyti.
3,8 *Janas ir Jambras priešinosi Mozei*: turimi omenyje Egipto žyniai, pakartoję pirmuosius tris Mozės padarytus stebuklus (Iš 7,11.22; 8,7). Nors Išėjimo knygoje neminimi jų vardai, žodinėje judėjų tradicijoje jie randami ne kartą. Paminėtinas Palestinos Targumas (Iš 7,11f), taip pat Kumrano rankraščių 17 tomas (CD-A 5,17-19).

tiesai. [9]Bet toli jie nepažengs – jų beprotystė visiems taps
akivaizdi, kaip buvo ir su anais kerėtojais*.
[10]Tačiau tu visada sekei mano mokslu, gyvenimu ir tikslais,
tikėjimu ir kantrumu, meile ir ištvermingumu, [11]persekioji-
mais ir kentėjimais, kurie mane ištiko Antiochijoje, Ikonijuje
ir Listroje. Kokius persekiojimus aš iškentėjau! Bet Viešpats
iš visų mane ištraukė. [12]Ir visi, kurie trokšta garbindami Die-
vą gyventi Kristuje Jėzuje, bus persekiojami. [13]Pikti žmonės
ir kerėtojai* eis vis blogyn, klaidindami ir klysdami. [14]O tu
laikykis to, ko išmokai ir kuo tvirtai tiki. Juk žinai, kas tave
mokė, [15]ir nuo vaikystės pažįsti Šventuosius Raštus, galinčius
suteikti tau išminties, kad būtum išgelbėtas per tikėjimą
į Kristų Jėzų. [16]Visas Raštas yra Dievo įkvėptas ir naudingas
mokyti, paneigti*, taisyti, auklėti teisumui, [17]idant Dievo
žmogus būtų tinkamai išugdytas ir pasirengęs kiekvienam
geram darbui.

4 Dievo ir Kristaus, kuris teis gyvuosius ir mirusiuosius,
akivaizdoje jo pasirodymu bei jo karalyste saikdinu tave:
[2]skelbk žodį, būk atkaklus geru ir blogu metu, taisyk, drausk,
ragink, labai kantriai mokydamas. [3]Nes ateis metas, kai
jie nebepakęs sveiko mokslo, bet, pasidavę savo įgeidžiams,
prisikvies minią mokytojų, glostančių ausis. [4]Tiesos jie ne-
benorės girdėti, bet atgręš ausis į pasakas. [5]Bet tu lik blaivus,
ištverk sunkumus, dirbk evangelisto darbą, atlik savo tarnystę.
[6]O aš jau esu nuliejamas kaip vyno auka* – atėjo metas išeiti.
[7]Šauniai koviausi, nubėgau visą taką, išsaugojau tikėjimą.
[8]O dabar manęs laukia teisumo vainikas, kurį man tą dieną

3, 9 *kaip buvo ir su anais kerėtojais*: vėl turimi omenyje Janas ir Jambras, nebesugebėję padaryti tokių pačių stebuklų kaip Mozė (Iš 8, 18), be to, ir patys nukentėję nuo vočių, ištikusių egiptiečius (Iš 9, 11).

3, 13 *kerėtojai*: dkt. *goēs* – *burtininkas, kerėtojas, magas*, vartojamas ir *sukčiaus, apgaviko* prasme, parodo, kad čia Paulius toliau plėtoja pasitelktą Egipto žynių konfrontacijos su Moze analogiją (3, 6-9).

3, 16 *paneigti*: žodžių junginiai *pros elegmon*, pažod. *papeikimui, kritikai, paneigimui*, ir *pros epanorthōsin* – *taisymui*, įterpti tarp *pros didaskalian* – *mokymui* ir *pros paideian* – *auklėjimui*, pabrėžia dvejopą Šventojo Rašto paskirtį: apreikšti ir mokyti, kas teisinga, bet taip pat parodyti ir paneigti, kas klaidinga.

4, 6 *nuliejamas kaip vyno auka*: Paulius nujaučia artėjančią mirtį ir yra pasiruošęs ją pasitikti oriai, kaip Kristaus kankinys, savo kraujo praliejimą prilygindamas liejamosioms atnašoms šventykloje, žr. Fil 2, 17 paaišk.

uždės Viešpats, teisingasis Teisėjas; ir ne tik man, bet visiems,
kurie su meile laukia jo pasirodant.
[9]Pasistenk greičiau pas mane atvykti, [10]nes Demas, pamilęs
dabartinį amžių, paliko mane ir iškeliavo į Tesaloniką,
Krescentas – į Galatiją, Titas – į Dalmatiją. [11]Vienas Lukas tėra
su manimi. Pasiimk su savimi Morkų, jis man labai padeda
tarnystėje. [12]Tichiką pasiunčiau į Efezą. [13]Atvykdamas atnešk
apsiaustą, kurį palikau Troadėje pas Karpą, ir knygas, ypač
pergamentus. [14]Kalvis Aleksandras padarė man daug bloga,
Viešpats atlygins jam pagal jo darbus. [15]Ir tu jo saugokis – jis
be galo priešinosi mūsų žodžiams. [16]Kai pirmą kartą gyniausi
teisme, man niekas nepadėjo – visi mane paliko*. Tenebūna
jiems tai įskaityta! [17]Bet Viešpats buvo su manimi ir suteikė
man stiprybės, idant per mane žinia būtų iki galo paskelbta
ir visos tautos ją išgirstų. Aš buvau ištrauktas iš liūto nasrų.
[18]Viešpats ištrauks mane iš visų nelaimių ir išgelbės savo dangaus
aukštybių karalystei*. Jam šlovė per amžių amžius. Amen.
[19]Pasveikink Priską ir Akvilą, taip pat Onesiforo namiškius.
[20]Erastas pasiliko Korinte, o Trofimą dėl ligos palikau Milete.
[21]Pasistenk atvykti iki žiemos. Tave sveikina Eubulas, Pudentas,
Linas, Klaudija ir visi broliai. [22]Viešpats su tavo dvasia!
Malonė su jumis!

4,16 *visi mane paliko*: galutinį išmėginimą Paulius pasitinka vienas, kaip ir Jėzus, paliktas net tų, kurie buvo arčiausiai. Ši asmeninė apaštalo patirtis tik dar labiau išaukština Viešpaties ištikimybę (2,13; 4,17) ir visiems kenčiantiems bei vienišiems Viešpaties tarnams primena Jozuei duotą Dievo pažadą: „Aš nepaliksiu ir neapleisiu tavęs" (Joz 1,5; Hbr 13,5).
4,18 *dangaus aukštybių karalystei*: žr. Ef 1,3 paaišk.

Laiškas Titui

1 Paulius, Dievo vergas, Jėzaus Kristaus apaštalas dėl
Dievo išrinktųjų tikėjimo, tiesos pažinimo*, vedančio į
dievógarbą, [2]ir amžinojo gyvenimo vilties – jį nemeluojantis
Dievas pažadėjo prieš amžinuosius laikus, [3]o tinkamu me-
tu apreiškė savo žodį, man patikėtą skelbti mūsų Gelbėtojo
Dievo paliepimu, – [4]Titui, tikram savo vaikui bendrame ti-
kėjime: malonė ir ramybė nuo Dievo Tėvo ir mūsų Gelbėtojo
Kristaus Jėzaus!
[5]Kretoje tave palikau tam, kad sutvarkytum, kas dar neuž-
baigta, ir paskirtum vyresniuosius*, kaip esu nurodęs: [6]jei kas
yra be priekaišto, vienos žmonos vyras, turintis tikinčius vai-
kus, kurie nekaltinami palaidumu ar neklusnumu. [7]Juk vys-
kupas, kaip Dievo namų prievaizdas, turi būti be priekaišto*:

1,1 *dėl Dievo išrinktųjų tikėjimo, tiesos pažinimo*: egzegetai svarsto šioje frazėje esančio priel. *kata* paskirtį. Prielinksnis gali žymėti priežasties santykį, apaštalystės pagrindą, kurį sudaro Dievo išrinktųjų tikėjimas, tiesos pažinimas ir amžinojo gyvenimo viltis. Tačiau jis gali žymėti ir pašaukimo paskirtį, tikslą – apaštalo tarnystė skirta tam, kad žmonės patikėtų, pasiektų tiesos pažinimą (plg. 1 Tim 2, 4) ir kliautųsi amžinojo gyvenimo viltimi (1, 2). Liet. priel. *dėl* apima abi reikšmes.

1, 5 *paskirtum vyresniuosius*: bendruomenės vyresniųjų (*presbuteroi*) paskyrimas buvo neatsiejama Pauliaus misijų strategijos dalis (Apd 14, 23). Pastebėtina, kad laiško įžangoje sinonimiškai vartojami dktv. *presbuteros* (1, 5) ir *episkopos* (1, 7) bendruomenių vadovams apibūdinti. Tai, kad apaštalų laikais šiais žodžiais nebuvo įvardijamos dvi skirtingos tarnystės, galime spręsti ir iš Luko pasakojimo (Apd 20, 17.28).

1,7 *turi būti be priekaišto*: toliau pateikiamas bendruomenės vadovo savybių sąrašas labai panašus į tą, kurį randame 1 Tim 3, 2-7. Vis dėlto esama ir skirtumų: aname sąraše, pvz., nerasime, kad vyskupas turi būti ne savavaliautojas, neūmus (1, 7), geranoris, teisingas, šventas, susitvardantis (1, 8), o čia nėra pasakyta, kad jis privalo būti tvarkingas (1 Tim 3, 2), taikingas (1 Tim 3, 3), ne naujatikis (1 Tim 3, 6) ir toks, kad pašaliečiai gerai apie jį liudytų (1 Tim 3, 7). Tad galime daryti pagrįstą išvadą, jog vardydamas doro ganytojo (taip pat diakono ir, toliau, kitų bendruomenės grupių) savybes, Paulius pateikia gaires, o ne baigtinius ir nekintančius etinius sąrašus.

ne savavaliautojas, neūmus, ne girtuoklis, ne mušeika, ne-
siekiantis gėdingai pasipelnyti, [8]bet svetingas, geranoris,
santūrus, teisingas, šventas, susivaldantis, [9]besilaikantis
patikimo žodžio, kaip buvo pamokytas, idant sveiku mokslu
galėtų ir paraginti, ir pataisyti prieštarautojus.
[10]Mat yra daug neklusnių, tuščiakalbių apgavikų, ypač iš
apipjaustytųjų, [11]kuriuos reikia užčiaupti, nes jie griauna
ištisus namus, dėl gėdingo pelno mokydami, kas nedera.
[12]Vienas iš jų tarpo, jų pačių pranašas*, sakė: „Kretiečiai visad
meluoja, žvėrys pikti ir tingūs ėdrūnai.“ [13]Teisingas liudi-
jimas! Dėl šios priežasties griežtai juos taisyk, idant tikėtų
sveikai, [14]neklausydami žydų pasakų ir nuo tiesos nusigręžu-
sių žmonių įsakymų. [15]Tyriems viskas tyra, o susitepusiems
ir netikintiems nieko nėra tyro, nes sutepti ir jų protas, ir
sąžinė. [16]Jie skelbiasi pažįstą Dievą, bet darbais jo išsigina.
Jie bjaurūs, neklusnūs, netikę jokiam geram darbui.

2 O tu kalbėk tai, kas atitinka sveiką mokslą*. [2]Senyvi
vyrai tebūna blaivūs, orūs, santūrūs, sveiko tikėjimo,
meilės ir ištvermės. [3]Taip pat senyvos moterys tegu elgiasi
kaip dera šventoms: tegu susilaiko nuo šmeižto, nevergau-
ja vynui be saiko gerdamos ir moko, kas gera. [4]Tegu ragina
jaunesniąsias mylėti savo vyrus ir vaikus, [5]būti santūrias,
skaisčias, darbščias šeimininkes, geras, klusnias savo vyrams,
idant Dievo žodis nebūtų šmeižiamas. [6]Taip pat ir jaunuolius
ragink būti santūrius [7]visur. Pats būk gerų darbų pavyzdys,
mokyk sąžiningai ir oriai, [8]kalbėk sveikai ir nepriekaištingai,

---

1,12 *jų pačių pranašas*: iš toliau pateiktos citatos sužinome, kad Paulius turi mintyje iš Kretos kilusį mąstytoją, poetą Epimenidą (VI a. pr. Kr.). Epimenidas laikytas aiškiaregiu ir pranašu, gydytoju ir kunigu. Cituojama eilutė, užrašyta hegzametru, randama Kalimacho (III a. pr. Kr.) *Himne Dzeusui* (eil. 8 cituoja tris pirmus žodžius – *kretiečiai visad meluoja*), tačiau jos autoriumi laikomas Epimenidas. Ar gali Paulius pagonių aiškeregį poetą vadinti pranašu? Vieni NT tyrėjai mano, kad jis tiesiog perduoda pačių graikų požiūrį – jiems jis buvo pranašas. O kiti – kad Paulius pripažįsta, kad ir ne Izraelio pranašų lūpomis galėjo būti skelbiamos Dievo įkvėptos tiesos: „Išmintingųjų žodžiai yra lyg akstinai, jų pamokymai lyg tvirtai įkaltos vinys. Jie duoti vieno Ganytojo“ (Mok 12,11).

2,1 *kas atitinka sveiką mokslą*: toliau pateikiamas sveiko mokslo turinys daugiausia susideda iš dorovinių gairių (2,1-10), kurios lakoniškai apibendrinamos soteriologinėmis maksimomis (2,11-14; 3,4-7). Akivaizdu, kad Paulius siekia atskleisti nedorų (1,10-11.16) mokytojų, kurie Kretoje skleidė klaidinantį ir bendruomenes skaldžiusį mokymą, motyvus. Užčiaupti šiuos *tuščiakalbius apgavikus* (1,10) buvo vienas pagrindinių uždavinių, iškeltų Titui.

idant priešininkas liktų sugėdintas, neturėdamas apie mus
pasakyti nieko blogo. [9]Mokyk, kad vergai visur klausytų savo
šeimininkų, būtų jiems paslaugūs, neatsikalbinėtų, [10]neva-
giliautų, bet pasirodytų verti visiško pasitikėjimo. Taip jie
visu kuo puoš mūsų Gelbėtojo Dievo mokslą.
[11]Juk gelbstinti Dievo malonė pasirodė visiems žmonėms,
[12]mokydama mus, kad, išsižadėję bedievystės ir pasaulio geis-
mų, santūriai, teisingai, garbindami Dievą gyventume šiame
amžiuje, [13]laukdami palaimingos vilties ir didžiojo Dievo bei
mūsų Gelbėtojo Jėzaus Kristaus šlovės pasirodymo. [14]Jis atidavė
save už mus, idant atpirktų mus iš visų neteisybių ir sau apva-
lytų ypatingą tautą*, uolią geriems darbams. [15]Taip kalbėk, įsak-
miai ragindamas ir taisydamas. Niekam neleisk tavęs niekinti.

3 Primink jiems, kad būtų nuolankūs valdovams ir val-
džioms, klausytų jų, būtų pasirengę kiekvienam geram
darbui, [2]nieko nešmeižtų, būtų taikingi, švelnūs, su visais
žmonėmis visuomet elgtųsi romiai.
[3]Juk ir mes kitados buvome neprotingi, neklusnūs, pakly-
dę, vergavome įvairiausiems geismams ir malonumams,
gyvenome kupini blogio ir pavydo, nekęsdami ir vienas kito
nekenčiami. [4]Tačiau, kai pasirodė mūsų Gelbėtojo Dievo
gerumas ir meilė žmonėms, [5]jis išgelbėjo mus ne dėl mūsų
padarytų teisumo darbų, bet iš savo gailestingumo – atgim-
dančiu ir atnaujinančiu Šventosios Dvasios nuplovimu*. [6]Jos

---

2, 14 *ypatingą tautą*: žodžių junginys *laos periousios – ypatinga tauta*, vartojamas LXX (Iš 19, 5; Įst 7, 6 ir kt.), kyla iš hbr. *am segula – tauta kaip brangiausia, ypatinga nuosavybė* ir apibūdina Dievo pasirinktą, išrinktąją tautą. Šis žodžių junginys NT pavartotas tik šioje vietoje. Tas pats apibūdinimas, tik perteiktas žodžiais *laos eis peripoiēsin – įsigytoji tauta*, randamas ir 1 Pet 2, 9.
3, 5 *atgimdančiu ir atnaujinančiu Šventosios Dvasios nuplovimu*: 4 eil. atvėręs išgelbėjimo motyvą – Dievo gerumą ir meilę žmonėms – čia Paulius paaiškina, kaip išgelbėjimas ateina. Teologai svarsto, koks yra šio posakio, kurį sudaro penki kilmininko (gr. genityvo) linksnio daiktavardžiai, akcentas; pažod. vertimas būtų toks: *per nuplovimą atgimimo ir atnaujinimo Šventosios Dvasios*. Tikėtina, kad Paulius pabrėžia, jog išgelbėjimas įmanomas tik gimstant iš Šv. Dvasios ir patiriant jos teikiamą vidinio žmogaus atnaujinimą (plg. Jn 3, 5). Mažiau tikėtinas aiškinimas, kad tai nuoroda į vandens krikštą. Panašu, kad dktv. *loutron – nuplovimas* – vartojamas perkeltine prasme, t. y. nuplauna Šv. Dvasia. Šią mintį randame 1 Kor 6, 11: „esate nuplauti [...] mūsų Dievo Dvasia“. Greičiausiai Paulius remiasi pranašo Ezekielio metafora, nusakančia poegzilinį tautos nuplovimą tyrame vandenyje, kuris apvalys ją nuo stabmeldystės ir suteiks naują Dvasią, o vidines nuostatas pakeis taip, kad žmonės noriai vykdys Dievo įsakymus (Ez 36, 25-27).

per mūsų Gelbėtoją Jėzų Kristų jis gausiai mums išliejo, 7idant
išteisinti jo malone taptume amžinojo gyvenimo, kurio vi-
liamės*, paveldėtojais.
8Tai patikimas žodis. Ir aš noriu, kad tu atkakliai tvirtintum
šiuos dalykus, idant įtikėjusieji Dievą imtųsi daryti gerus
darbus. Tai gera ir naudinga žmonėms. 9O kvailų ginčų, kil-
mės sąrašų, vaidų ir kovų dėl Įstatymo venk, tai nenaudinga
ir bergždžia. 10Žmogaus, keliančio susiskaldymą*, vieną kitą
kartą įspėjęs, venk, 11žinodamas, kad toks yra iškrypęs, nu-
sideda ir pats save pasmerkia.
12Kai nusiųsiu pas tave Artemą ar Tichiką, pasistenk atvykti
pas mane į Nikopolį, nes esu nutaręs ten žiemoti. 13Pasirū-
pink teisininką Zeną ir Apolą į kelionę išlydėti taip, kad jiems
nieko netrūktų. 14Tesimoko ir mūsiškiai daryti gerus darbus
būtiniems poreikiams tenkinti*, idant nebūtų bevaisiai.
15Tave sveikina visi esantys su manimi. Pasveikink tuos,
kurie myli mus tikėjime. Malonė su jumis visais!

3,7 *amžinojo gyvenimo, kurio viliamės*: laiško pradžioje kalbėdamas apie savo pašaukimą Paulius pažymi, kad vienas iš jo tikslų – suteikti Dievo išrinktiesiems amžinojo gyvenimo viltį; čia dar kartą tai pabrėžiama. Viltis remiasi *nemeluojančio Dievo* pažadu (1, 2; plg. Hbr 6, 18-19) ir kantriai laukia jo išsipildymo (plg. Rom 8, 24, 25).

3,10 *Žmogaus, keliančio susiskaldymą*: nors senesni klasikiniai vertimai būdv. *hairetikos* verčia tiesiog *eretikas*, labiau tiktų versti *skaldytojas*. Turimi omenyje žmonės, kurių veikla suskaldo bendruomenę; daugiau apie dkt. *hairesis* reikšmes žr. 1 Kor 11, 19 paaišk.

3,14 *daryti gerus darbus būtiniems poreikiams tenkinti*: pasirengimo daryti gera tema plėtojama visame laiške (1, 16; 2, 7.14; 3, 8), o laiško pabaigoje nuskamba ir praktinis šio apaštališko pamokymo pritaikymas – Titas turi pasirūpinti, kad Evangelijos tarnai kelionėje nieko nestokotų (3, 14).

LAIŠKAS FILEMONUI

[1]Paulius, Kristaus Jėzaus kalinys, ir brolis Timotiejus mūsų
mylimam bendradarbiui Filemonui, [2]taip pat sesei Apfijai,
mūsų bendražygiui Archipui* ir bendruomenei tavo namuose*:
[3]malonė jums ir ramybė nuo Dievo, mūsų Tėvo, ir Viešpaties
Jėzaus Kristaus!
[4]Visuomet dėkoju savo Dievui, minėdamas tave savo mal-
dose, [5]nes girdžiu apie tavo meilę Viešpačiui Jėzui ir visiems
šventiesiems ir tikėjimą*. [6]Meldžiu, kad mums bendras tikė-
jimas teiktų tau pažinimą visokio gerumo*, esančio mumyse
dėl Kristaus*. [7]Iš tavo meilės patyriau didelį džiaugsmą ir pa-
guodą, nes per tave, brolau, buvo atgaivintos šventųjų širdys.

1,2 *bendražygiui Archipui*: Archipas taip pat minimas Kol 4,17; tad Filemonas gyveno Kolosuose, o jo namuose besirenkančiai bendruomenei adresuotą Pauliaus laišką mes žinome kaip Laišką kolosiečiams.

1,2 *bendruomenei tavo namuose*: ankstyvosios krikščionybės periodu tikinčiųjų bendruomenės neturėjo maldos namų ir dažniausiai rinkdavosi pasiturinčiųjų namuose (plg. Rom 16,5; 1 Kor 16,19; Kol 4,15; taip pat žr. Rom 16,5 paaišk.). Namų bažnyčiai priklausydavo ir namiškiai bei vergai, kurie, atsivertus šeimininkui, sekdavo jo pavyzdžiu (Apd 16,30-33). Panašu, jog Filemono vergas Onesimas, dėl kurio Paulius ir rašo šį laišką, nepritarė savo šeimininko naujai atrastam tikėjimui ir galbūt dėl šios priežasties ir pabėgo iš namų.

1,5 *meilę [...] ir tikėjimą*: paprastai Paulius pirma mini tikėjimą ir po to meilę (žr. 1 Kor 13,13; 1 Tes 1,3; 2 Tes 1,3), tačiau čia jis apkeičia tvarką. Akivaizdu, kad taip pabrėžiama meilės, kuri gaivina ir guodžia prislėgtą širdį (1,7), reikšmė. Be to, kaip paaiškėja toliau, Filemonui reikės meiliai priimti į namus savo pabėgusį vergą Onesimą ir atleisti jo skriaudas. Tik iš meilės Filemonas galės atsiliepti ir į apaštalo prašymą – leisti Onesimui tapti Pauliaus pagalbininku.

1,6 *mums bendras tikėjimas teiktų tau pažinimą visokio gerumo*: labiau pažodžiui frazę galima versti taip: *tavo bendrystė tikėjime veiktų pažįstant visokį gėrį*. Žodis *gerumas* (*agathon*) pakartojamas ir 1,14. Tad aišku, kad ir laiško pradžioje Paulius turi mintyje tai, kad Filemono gerumas gali būti parodytas konkrečiu darbu – išleidžiant Onesimą į misijas drauge su apaštalu Pauliumi.

1,6 *dėl Kristaus*: žodžiais *eis Christon* gali būti nurodytas tikslas, tuomet būtų turima omenyje tai, kad gerumas yra nukreiptas į Kristų. Iš tiesų prielinksnis *eis* dažniausiai nurodo kryptį, tikslą, tačiau taip pat, nors daug rečiau, ir priežastį. Tokiu atveju norima pasakyti, kad Kristus yra gerumo, esančio tikinčiuosiuose, priežastis. Pastarasis aiškinimas labai tikėtinas, žinant, kad laiške, adresuotame bendruomenei, kuri rinkosi Filemono namuose, yra toks teiginys: *Kristus jumyse – šlovės viltis* (Kol 1,27).

[8]Todėl, nors turiu ganėtinai drąsos Kristuje tau įsakyti, kas
dera, [9]labiau iš meilės prašau*, toks, koks esu: aš, Paulius,
senyvas žmogus*, o dabar ir Kristaus Jėzaus kalinys, [10]prašau
tavęs dėl savo sūnaus Onesimo*, kurį pagimdžiau kalėdamas*,
[11]kadaise tau nenaudingo, o dabar naudingo [ir] tau, ir man.
[12]Siunčiu jį tau kaip savo širdį. [13]Norėčiau jį pasilaikyti, idant
vietoje tavęs patarnautų man, kalinčiam dėl Evangelijos.
[14]Tačiau be tavo sutikimo nieko nenorėjau daryti, kad tavo
gerumas būtų ne priverstinis, o savanoriškas*. [15]Galbūt jis
tam ir buvo trumpam atskirtas, kad amžinai galėtum jį tu-
rėti [16]jau ne kaip vergą, bet daugiau nei vergą – kaip mylimą
brolį*, ypač mylimą man, o juo labiau tau, ir pagal kūną, ir
Viešpatyje*.

[17]Tad jei laikai mane bičiuliu, priimk jį kaip mane*. [18]O jeigu
jis tave kuo nuskriaudė ar yra skolingas – tai mano sąskaiton!

1, 9 *labiau iš meilės prašau*: toliau plėtojama krikščioniškos meilės tema. Meilė priešpriešinama įsakymui, net doram, ir net jeigu jis ateina iš apaštalo lūpų. Mylima ne paklūstant autoritetui, o laisva širdimi – šią mintį Paulius plėtoja 14 eil.

1, 9 *senyvas žmogus*: kai kurių tyrėjų nuomone, dktv. *presbutēs* galėjo būti pavartotas *pasiuntinio, ambasadoriaus* reikšme, aptinkama LXX (2 Kr 32, 31; 1 Mak 14, 22; 15, 17; 2 Mak 11, 34). Tačiau šią reikšmę turi kitas, giminingas dktv. *presbeutēs*, nepasitaikantis NT rankraščiuose (tiesa, vksm. *presbeuō* dalyvį Paulius šia prasme vartoja 2 Kor 5, 20; Ef 6, 20). Vis dėlto laiško Filemonui kontekstas ir šio sakinio mintis, regis, pabrėžia ne apaštalo autoritetą, o jo žmogiškumą.

1, 10 *Onesimo*: Onesimas minimas ir Kol 4, 9.

1, 10 *kurį pagimdžiau kalėdamas*: turimas omenyje Onesimo atsivertimas, įtikėjus Kristų (plg. 1 Kor 4, 15; Gal 4, 19). Tad tikėtina, kad Onesimas pabėgo nuo savo šeimininko Filemono dėl to, kad pastarasis tapo krikščioniu. Tačiau, papuolęs į kalėjimą, Onesimas sutiko ten kalėjusį Paulių ir jo skelbiamai Evangelijai jau nebegalėjo pasipriešinti.

1, 14 *tavo gerumas būtų ne priverstinis, o savanoriškas*: Dievo akyse geri darbai priimtini tiek, kiek jie kyla iš laisvo apsisprendimo, o prievarta gali slėptis net po apaštališku autoritetu. Tai yra bene pagrindinė šio laiško mintis ir priežastis, paskatinusi apaštalą parašyti Filemonui ir parsiųsti namo pabėgusį vergą.

1, 16 *daugiau nei vergą – kaip mylimą brolį*: laiško pradžioje patį Filemoną įvardijęs kaip savo *mylimą bendradarbį*, dabar Paulius jo prašo parodyti meilę Onesimui. Akivaizdu, kad meilės motyvas, atsikartojantis per visą neilgą laišką, pabrėžia pagrindinę krikščioniško tikėjimo savybę – meilę.

1, 16 *ir pagal kūną, ir Viešpatyje*: posakis, be abejo, reiškia tai, kad Filemonas turi branginti Onesimą kaip žmogų ir kaip krikščionį. Visų pirma – kaip žmogų. Socialinė padėtis žmogui tapus krikščioniu, pasak Pauliaus, praranda reikšmę (Kol 3, 10-11). Apie žodžio *sarx* – *kūnas* vartoseną Pauliaus laiškuose žr. Rom 1, 3; Gal 2, 16; 5, 13 paaišk.

1, 17 *priimk jį kaip mane*: tai ne vien retorinė priemonė. Pabėgusį ir galbūt apsivogusį vergą Paulius prilygina sau, išrinktajam apaštalui. Teiginys atskleidžia tiek apaštalo nuolankumą, tiek suvokimą, jog Dievo akyse visi žmonės, nepriklausomai nuo jų bendruomeninio statuso ar luomo, yra lygūs. Tai sakydamas, Paulius laiduoja Onesimo atsivertimo autentiškumą: ta pati Evangelijos jėga, kurią buvo patyręs Filemonas, perkeitė ir jo vergo širdį bei gyvenimą.

19 Aš, Paulius, rašau savo ranka*: „aš atlyginsiu“, – jau net
neminiu, kad ir pats save esi man skolingas. 20 Taip, brolau,
norėčiau iš tavęs turėti naudos Viešpatyje. Atgaivink mano
širdį Kristuje!
21 Rašau tau, pasikliaudamas tavo paklusnumu ir žinoda-
mas, kad padarysi daugiau nei prašau. 22 Be to, paruošk man
svečių kambarį, nes viliuosi, kad per jūsų maldas būsiu jums
dovanotas.
23 Tave sveikina Epafras*, belaisvis* Kristuje Jėzuje drauge su
manimi, 24 Morkus, Aristarchas, Demas, Lukas*, mano bend-
radarbiai. 25 Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė su jūsų dvasia!

1,19 *rašau savo ranka*: plg. 1 Kor 16,21; Gal 6,11; Kol 4,18; žr. 2 Tes 3,17 paaišk.

1,23 *Epafras*: Pauliaus bendražygis, kilęs iš Kolosų ir šiame mieste paskelbęs Evangeliją; žr. Kol 1,7 paaišk.

1,23 *belaisvis*: dktv. *sunaichmalōtos* – pažod. *bendrabelaisvis*. Save Paulius vadina *Kristaus Jėzaus kaliniu* (1,1.10), o Epafrą – *belaisviu Kristuje Jėzuje*. Šiais sąmoningai pasirinktais apibūdinimais pabrėžiama, jog kalima dėl Evangelijos, tačiau jie turi ir kitą konotaciją – Kristaus tarnai gyvena ne sau, bet savo Viešpačiui.

1,24 *Morkus, Aristarchas, Demas, Lukas*: visi šie Pauliaus bendražygiai yra minimi ir Laiške kolosiečiams: Aristarchas ir Morkus – Kol 4,10, o Demas ir Lukas – Kol 4,14. Tai dar vienas patvirtinimas, kad Kol ir Flm rašyti tuo pat metu ir perduoti kolosiečiams per Tichiką ir Onesimą (Kol 4,7-9).

LAIŠKAS HEBRAJAMS

1 Dievas, daug kartų ir įvairiai kitados kalbėjęs protėviams
per pranašus, 2šiomis paskutinėmis dienomis prakalbo
mums per Sūnų, kurį paskyrė visko paveldėtoju ir per kurį
sukūrė pasaulius. 3Jis, būdamas Dievo šlovės spindesys* ir
jo esybės atspaudas*, visa* išlaikantis savo galios žodžiu, ap-
valęs nuodėmes, atsisėdo Didybės* dešinėje aukštybėse 4ir
tapo tiek pranašesnis už angelus, kiek prakilnesnį už juos
paveldėjo vardą.

5Kuriam iš angelų kada nors Dievas pasakė*:

Tu esi mano Sūnus,
šiandien aš tave pagimdžiau.

1,3 *šlovės spindesys*: žodžių junginys *apaugasma tēs doxēs* nepavartotas nė viename Pauliaus laiške. Laiške hebrajams yra ir daugiau terminų, kurių nerandame *Corpus Paulinum*. Skirtingas Paulius laiškų ir Hbr žodynas yra laikomas vienu iš įrodymų, kad laiško autorius nėra apaštalas Paulius. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Hbr įžangoje nėra Pauliui būdingo prisistatymo, adresato paminėjimo, padėkos / maldos.

1,3 *jo esybės atspaudas*: dar vienas žodžių junginys, NT randamas tik šioje vietoje – *charaktēr tēs hupostaseōs autou*. Tyrėjai atkreipia dėmesį į paraleles tarp Filono Aleksandriečio ir Laiško hebrajams leksikos, pvz., Filonas, kalbėdamas apie sieloje esantį Dievo atspaudą (*Legum allegoriae* 3.95), vartoja dktv. *charaktēr – antspaudas, atspaudas, ženklas, raidė, charakteris, būdas* – ir aiškina, kad antspaudo ženklas yra amžinasis Logas (*De plantatione* 18). Todėl kai kurie biblistai Laiško hebrajams autoriumi laiko Apolą, kuris buvo kilęs iš Aleksandrijos, be to, *iškalbingas* (*anēr logios*), t. y. mokęsis retorikos meno (Apd 18,24).

1,3 *visa*: žodžius *ta panta* čia galime traktuoti kaip *visatos* apibūdinimą, taip pat 2,10.

1,3 *Didybės*: dar viena Pauliui nebūdinga kategorija, *megalōsunē – didybė, didingumas, didenybė*, NT pavartota Hbr 1,3; 8,1 ir Jud 1,25. Toliau laiške argumentuotai pabrėžiama Kristaus didybė ir pranašumas prieš angelus (1,3-13), prieš Mozę (3,3-6), prieš vyriausius Izraelio kunigus (8,1-5; 9,11-14).

1,5 *pasakė*: toliau tiksli LXX cit. Ps 2,7. Didžioji dalis Hbr citatų paremtos LXX, priešingai nei Pauliaus korpuse, kuriame tikslių Septuagintos citatų nėra daug, dažniau cituojama iš kitų šaltinių arba iš atminties.

Ir vėl*:

Aš būsiu jam tėvas,
o jis bus man sūnus.

6 O įvesdamas Pirmgimį* į pasaulį*, sako*:

Tepagarbina jį visi Dievo angelai.

7 Ir angelams sako*:

Jis daro savo angelus vėjais
ir savo tarnus ugnies liepsnomis.

8 O Sūnui*:

Tavo sostas, Dieve, amžių amžiams
ir tavo teisingumo skeptras yra tavo karalystės skeptras.
9 *Tu pamilai teisumą ir neapkentei neteisybės,*
todėl patepė tave Dievas, tavo Dievas,

1,5 *Ir vėl*: toliau cit. 2 Sam 7,14.

1,6 *Pirmgimį*: dktv. *prōtotokos – pirmgimis, pirmagimis*. Galbūt tai aliuzija į Ps 89,27, kurioje karalius Dovydas apibūdinamas kaip *prōtotokos* – „aukščiausiasis iš žemės karalių", o galbūt turimas omenyje Izraelis, kurį Dievas vadina savo pirmgimiu (Iš 4,22; Jer 31,9). Šiaip ar taip, kalbama apie Kristaus pranašumą, tik ne prieš žemiškus valdovus, kaip Dovydo atveju, ir ne prieš kitas tautas, kaip Izraelio atveju, o prieš dangiškus valdovus – angelus; taip pat žr. Kol 1,15 paaišk.

1,6 *į pasaulį*: čia pavartotas ne dktv. *kosmos – pasaulis*, o dktv. *oikoumenē – apgyvendinta žemė, pasaulis*. Pastaruoju žodžiu paprastai būdavo apibūdinamos civilizuotos graikų (vėliau romėnų) valdos kaip barbarų žemių priešingybė. Tad į kokį pasaulį Dievas įveda savo Pirmgimį? Nors gali atrodyti, kad autorius čia kalba apie Dievo Sūnaus įsikūnijimą, tačiau tiek kito žodžio parinkimas, tiek kontekstas leidžia daryti išvadą, kad turimas omenyje dangus, į kurį įžengia prisikėlęs Kristus. Štai taip ją grindžiame: (1) Kristaus įsikūnijimas minimas vėliau, vartojant dktv. *kosmos* (10,5); (2) 3 eil. autorius kalba apie Kristaus išaukštinimą po prisikėlimo iš numirusiųjų; (3) 5 eil. cituojamą psalmės ištrauką „Tu esi mano Sūnus, šiandien aš tave pagimdžiau" (Ps 2,7) apaštalas Paulius pasitelkia Kristaus prisikėlimui apibūdinti (Apd 13,33); (4) toliau žodis *oikoumenē* taikomas ateities pasauliui (2,5). Tad čia *oikoumenē* apibūdina dangišką pasaulį, kuriame angelai garbina Kristų. Tai ir yra pagrindinė laiško įžangos (1,3-14) mintis – Kristus didingesnis už angelus. Regis, skaitytojai, kuriems buvo adresuotas šis laiškas, tuo abejojo.

1,6 *sako*: tolesnės citatos šaltinis nėra visai aiškus, svarstomos šios versijos: (1) „tepagarbina jį visi Dievo sūnūs" (LXX Įst 32,43b); (2) „teįgauna tvirtybės visi Dievo angelai" (LXX Įst 32,43d); (3) „garbinkite jį, visi jo angelai" (LXX Įst 97[96],7); (4) graikiškas Mozės giesmės tekstas, kuriame Įst 32,43b eilutė yra identiška čia cituojamai. Pastebėtina, kad Mozės giesmė ST metu buvo giedama Jeruzalės šventykloje, taip pat tapo liturgijos dalimi sinagogose, tad graikiškai kalbantys judėjai ją gerai žinojo. Mozės giesmė minima Apr 15,4, ją cituoja ir Justinas Kankinys *Dialoge su Trifonu* (130).

1,7 *angelams sako*: cit. Ps 104,4. Laiško autorius seka rabiniška tradicija, kuri, aiškindama ST teofanijas, vėją ir ugnį traktuoja kaip Dievo įrankius: „Jo valia angelai sėdasi ir stojasi, pasirodo vyro ar moters pavidalu, ar net kaip vėjas ir ugnis" (Exod. Rab 25.86a). Ši citata atskleidžia, kad Hbr autoriaus teologinės įžvalgos išplaukia iš graikiško LXX, o ne hebrajiško MT teksto. Pastarasis sako: „Darai vėjus savo pasiuntiniais, ugnies liepsnas savo tarnais"; o LXX: „Jis daro savo angelus vėjais ir savo tarnus ugnies liepsnomis".

1,8 *Sūnui*: cit. Ps 45,8-9.

džiaugsmo aliejumi labiau už tavo bičiulius.
[10]Ir*:
Pradžioje tu, Viešpatie, padėjai žemės pamatus
ir dangūs – tavo rankų darbas.
[11] *Jie pražus, o tu pasiliksi,*
jie visi susidėvės lyg drabužis,
[12] *ir kaip apdarą juos suvyniosi,*
lyg drabužį, ir jie bus pakeisti,
bet tu esi tas pats
ir tavo metai nesibaigs.
[13]Kuriam iš angelų jis kada nors yra pasakęs*:
Sėskis mano dešinėje,
kol paguldysiu tavo priešus po tavo kojomis.
[14]Ar jie visi nėra patarnaujančios dvasios, pasiųstos tarnauti
tiems, kurie paveldės išgelbėjimą?

2 Todėl turime būti dar dėmesingesni tam, ką girdėjome,
kad nepaslystume. [2]Mat jei per angelus paskelbtas žodis
galiojo ir kiekvienas nusižengimas bei neklusnumas susilauk-
davo teisingo atpildo, [3]kaip mes jo išvengsime, nepaisydami
tokio didingo išgelbėjimo? Jis, pradžioje paties Viešpaties
paskelbtas, mums buvo patvirtintas jį girdėjusiųjų, [4]drauge
su jais liudijant ir Dievui – ženklais, stebuklais, įvairiomis
galiomis ir Šventosios Dvasios dovanomis, padalytomis pa-
gal jo valią.
[5]Juk ne angelams jis palenkė ateities pasaulį, apie kurį kal-
bame. [6]Kai kas kažkur paliudijo, sakydamas*:
Kas yra žmogus, kad jį prisimeni,
kas žmogaus sūnus, kad juo rūpiniesi?
[7] *Padarei jį trumpam žemesnį už angelus,*
šlove ir garbe jį apvainikavai,
[8] *visa palenkei po jo kojomis.*

1,10 *Ir*: cit. Ps 102,26-28.
1,13 *yra pasakęs*: cit. Ps 110,1; pastebėtina, kad ST citatų rinkinys (1,5-13) yra įrėmintas pasikartojančiu retoriniu klausimu: „kuram iš angelų jis yra pasakęs?".
2,6 *sakydamas*: cit. Ps 8,5-7. Nors Hbr autorius pabrėžia, kad neatsimena, kur tiksliai ST yra jo cituojama mintis, – *kažkur paliudijo*, – jis žodis į žodį cituoja graikišką psalmės tekstą (taip pat 4,4).

9Tačiau regime tą trumpam padarytą žemesnį už angelus –
Jėzų, už mirties kančias vainikuotą šlove ir garbe, kad jis
Dievo malone už kiekvieną paragautų mirties. 10Mat derėjo,
kad tas, dėl kurio ir per kurį yra visa, vesdamas daug sūnų
į šlovę, kentėjimais ištobulintų jų išgelbėjimo pradininką*.
11Juk šventintojas ir šventinamieji – visi iš vieno*. Dėl šios
priežasties jis nesigėdija vadinti juos broliais, 12sakydamas*:

Paskelbsiu savo broliams tavąjį vardą,
bendruomenėje tau himnus giedosiu.

13Ir vėl*:

Pasitikėsiu juo.

Ir vėl:

Štai aš ir vaikai, kuriuos davė man Dievas.

14O kadangi vaikai turi tokį patį kūną ir kraują, tai ir jis jais
dalijosi, idant mirtimi sunaikintų turintįjį mirties galią,
tai yra velnią, 15ir išlaisvintų tuos, kurie, bijodami mirties,
visą gyvenimą praleido vergijoje. 16Juk iš tikrųjų jis pagelbs-
ti* ne angelams, o Abraomo palikuoniams. 17Todėl ir turėjo
tapti visa kuo panašus į brolius, idant būtų gailestingas ir

2,10 *išgelbėjimo pradininką*: dktv. *archēgos* – *įkūrėjas, pradininkas, sumanytojas* arba *vedlys, vadovas, kapitonas*. Kristui apibūdinti tiktų ir viena, ir kita reikšmė. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad toliau (6,20) Kristus vadinamas pirmtaku (*prodromos*), labiau tikėtina, jog ir čia jis įvardijamas kaip išgelbėjimo pradininkas. Šiame apibūdinime biblistai atkreipia dėmesį į galimą aliuziją: Romos valstybėje paplitusiame Herkulio (graikų mitologijoje Heraklio) kulte Herkulis buvo tituluojamas ir pradininku (*archēgos*), ir gelbėtoju (*sōtēr*).

2,11 *iš vieno*: nuo Bažnyčios tėvų iki mūsų dienų svarstoma, ką autorius turėjo omenyje, sakydamas *ex henos* – *iš vieno* (sktv. gali būti tiek vyriškos, tiek bevardės giminės). Paminėtini pagrindiniai aiškinimai: (1) šventintojas ir šventinamieji yra vienos prigimties, (2) jie iš Adomo, (3) iš Abraomo, (4) iš Dievo. Nors pastarojo požiūrio taško laikosi ir dalis vertėjų, mūsų manymu, labiau tikėtinas pirmasis aiškinimas, pasak kurio, turimas omenyje Kristaus ir tikinčiųjų žmogiškumas. Tuo grindžiama Kristaus pergalė prieš mirtį (2,14) ir jo kaip Aukščiausiojo kunigo atjauta žmonėms (2,18). Adomas laiške apskritai neminimas, o Abraomui ir jo palikuoniams skiriama daug dėmesio tiek šiame skyriuje (2,16), tiek ir toliau (11,12); pastarojoje eil. pavartotas beveik identiškas žodžių junginys: *aph' henos* – *iš vieno* – tad neatmestinas ir trečias tyrėjų aiškinimas.

2,12 *sakydamas*: cit. Ps 22,23.

2,13 *vėl*: čia ir toliau cit. Iz 8,17-18.

2,16 *pagelbsti*: vksm. *epilambanomai* – *paimti, pagriebti, pasiekti, padėti* ir pan., perkeltine prasme *suprasti, suvokti*. Klasikiniai vertimai, kaip antai angliška Karaliaus Jokūbo Biblija, sekdami Bažnyčios tėvų komentarais, mintį perteikė kaip nusakančią Kristaus įsikūnijimą – „jis prisiėmė ne angelų prigimtį, o Abraomo palikuonių". Tačiau šių dienų teologai ir vertėjai laikosi nuomonės, kad turimas omenyje ne įsikūnijimas, o *pagalba, išgelbėjimas, išlaisvinimas (iš mirties)*. Mūsų požiūriu, įterpdami žodžius iš ankstesnio sakinio, mintį galėtume versti ir taip: „jis iš vergijos paima ne angelus, o Abraomo palikuonis".

ištikimas Aukščiausiasis kunigas*, tarnaujantis Dievui, kad
permaldautų už tautos nuodėmes. 18Pats iškentęs, kai buvo
gundomas, jis gali padėti tiems, kurie yra gundomi.

3 Todėl, šventieji broliai, dangiškojo pašaukimo dalininkai,
įsižiūrėkite į mūsų išpažinimo Apaštalą ir Aukščiausiąjį
kunigą Jėzų, 2kuris, kaip ir Mozė [visuose] jo namuose, yra
ištikimas jį paskyrusiam*. 3Juk jis pripažintas vertu dides-
nės šlovės už Mozę* – tiek, kiek statytojo garbė didesnė nei
namo. 4Kiekvieną namą kas nors stato, o Dievas yra visa ko
statytojas. 5Mozė visuose jo namuose buvo ištikimas kaip
tarnas, kad paliudytų, kas bus paskelbta, 6o Kristus – kaip
Sūnus, vadovaujantis jo namams. Tie namai esame mes, jei
[tik] būsime drąsūs ir išlaikysime viltį, kuria didžiuojamės.
7Taigi, kaip sako Šventoji Dvasia*:

Jei šiandien išgirsite jo balsą,
8 *neužkietinkite savo širdžių kaip per maištą,*
išmėginimo dieną dykumoje,
9 *kur jūsų tėvai mane gundydami mėgino*
ir regėjo mano darbus
10 *keturiasdešimt metų.*
Todėl užsirūstinau ant šios kartos
ir pasakiau: „Jų širdys nuolatos klajoja,
jie nepažino mano kelių.“
11 *Tad rūstaudamas prisiekiau:*
„Jie tikrai neįeis į mano poilsį.“

12Žiūrėkite, broliai, kad kuris iš jūsų neturėtų piktos, ne-
tikinčios širdies, atitraukiančios nuo gyvojo Dievo. 13Verčiau

---

2,17 *Aukščiausiasis kunigas*: čia Jėzus pirmą kartą pristatomas kaip Aukščiausiasis Dievo tautos kunigas. Ši mintis toliau plėtojama ir aiškinama 3,1; 4,14-16; 5,1-10; 7,26-28, 8,1-6; 9,11-14.24-26.
3,2 *kaip ir Mozė [visuose] jo namuose, yra ištikimas jį paskyrusiam*: plg. Sk 12,7; 1 Sam 2,35; 1 Met 17,14.
3,3 *pripažintas vertu didesnės šlovės už Mozę*: akivaizdu, kad skaitytojams, kuriems adresuotas šis laiškas, įtaką darė judaistinės doktrinos, pabrėžiančios Mozės, kaip Toros davėjo, šventyklos statytojo ir apskritai tautinio identiteto bei valstybingumo kūrėjo, autoritetą. Kristaus reikšmė šioje šviesoje buvo menkinama. Hbr 1 sk., remiantis ST citatomis, atskleidžiama, jog angelai negali prilygti Kristaus didybei, o 2 sk. teigiama, kad Mozė tebuvo Dievo Sūnaus pirmtakas, Dievo namų tarnas, negalintis prilygti Kristui. 9 sk. žemiška šventykla bus priešpriešinama dangiškajai, o jos kunigai – Kristui kaip Aukščiausiajam kunigui.
3,7 *kaip sako Šventoji Dvasia*: pažod. cit. Ps 95,7-11.

raginkite vieni kitus kasdien, kol diena dar vadinama *šiandien*, idant neužkietintų kurio iš jūsų nuodėmės apgaulė. [14]Juk esame tapę Kristaus dalininkais, jei tik pirminį pasitikėjimą išlaikysime tvirtą iki galo, [15]kaip sakoma*:

Jei šiandien išgirsite jo balsą,
neužkietinkite savo širdžių kaip per maištą.

[16]Kas gi buvo tie išgirdusieji ir maištavę? Ar ne visi tie, kuriuos Mozė išvedė iš Egipto? [17]Ant ko jis rūstavo keturiasdešimt metų? Ar ne ant nusidėjusiųjų, kurių kūnai krito dykumoje*? [18]O kam prisiekė, kad neįeis į jo poilsį, jei ne tiems, kurie nepakluso? [19]Tad matome, kad jie neįstengė įeiti dėl netikėjimo*.

4 Todėl, kol pažadas įeiti į jo poilsį* vis dar galioja, bijokime, kad kas nors iš jūsų nepasirodytų pavėlavęs. [2]Juk Evangelija buvo paskelbta ir mums, kaip ir jiems, bet jiems išgirstas žodis nedavė naudos, nes tikėjimu jie nesijungė su tais, kurie girdėjo*. [3]O mes, kurie tikime, įeiname į [tą] poilsį, kaip parašyta*:

Tad rūstaudamas prisiekiau:
„Jie tikrai neįeis į mano poilsį.“

O Dievo darbai buvo užbaigti nuo pasaulio sukūrimo. [4]Apie septintąją dieną jis kažkur taip yra pasakęs*: *Ir ilsėjosi Dievas septintąją dieną po visų savo darbų.* [5]Ir vėl štai čia*: *Jie neįeis į mano poilsį.* [6]Taigi todėl, kad kai kuriems dar reikės įeiti į jį, o anie, kuriems Evangelija buvo anksčiau paskelbta, neįėjo

---

3,15 *kaip sakoma*: cit. Ps 95,7-8.
3,17 *kūnai krito dykumoje*: plg. Sk 14,29.
3,19 *neįstengė įeiti dėl netikėjimo*: pasirinkimą tikėti arba ne galėtume laikyti svarbiausia laiško tema: 4 sk. toliau plėtojamas įspėjimas dėl skaudžių netikėjimo pasekmių, o kulminaciniame 11 sk. visa žydų tautos istorija apžvelgiama, pabrėžiant tikėjimo reikšmę.
4,1 *įeiti į jo poilsį*: šis žodžių junginys, 3 ir 4 sk. sutinkamas net 9 kartus, pabrėžia, kad dvasios ramybė ir atgaiva pasiekiama tik tikint ir išpažįstant Jėzų Kristų (4,14).
4,2 *tikėjimu jie nesijungė su tais, kurie girdėjo*: keliuose rankraščiuose šį ne visai aiškų posakį taisoma – *išgirsto žodžio [...] girdėjusieji nejungė su tikėjimu*. Tačiau tokia korektūra nebūtina, nes autorius greičiausiai turėjo omenyje Sk 14 sk., kuriame pasakojama, kad iš dvylikos žvalgų, pasiųstų išžvalgyti Pažadėtosios žemės, tik Jozuė ir Kalebas tikėjo Dievo pažadu. Tauta, *nesijungdama* su jais, t. y. nepriimdama jų tikėjimo, pradėjo murmėti ir išmirė dykumoje (plg. 3,17; 4,6 ir Sk 14,26-38). Tad pirmąjį tekstinį variantą pagrindžia tiek kritinė teksto analizė, pirmenybę atiduodanti sudėtingesniam posakiui, tiek ir kontekstas, nurodantis ST istoriją.
4,3 *kaip parašyta*: cit. Ps 95,11.
4,4 *taip yra pasakęs*: cit. Pr 2,2; plg. Iš 20,11; 31,17.
4,5 *vėl štai čia*: cit. Ps 95,11.

dėl nepaklusnumo, [7]jis vėl nustato tam tikrą dieną – *šiandien*, po tiek laiko kalbėdamas per Dovydą, kaip jau buvo sakyta*:

Jei šiandien išgirsite jo balsą,
neužkietinkite savo širdžių.

[8]Mat jeigu Jozuė būtų suteikęs jiems poilsį, Dievas vėliau nekalbėtų apie kitą dieną. [9]Vadinasi, šabo poilsis vis dar laukia Dievo tautos, [10]nes kas įeina į jo poilsį, ilsisi po savo darbų, kaip Dievas – po savųjų. [11]Todėl stenkimės įeiti į tą poilsį, idant niekas nebenupultų, sekdamas anuo nepaklusnumo pavyzdžiu.

[12]Gyvas ir paveikus yra Dievo žodis, aštresnis už bet kokį dviašmenį kalaviją, perskrodžiantis iki sielos ir dvasios perskyros, iki sąnarių ir kaulų smegenų, ir teisiantis širdies mintis bei ketinimus. [13]Ir joks kūrinys negali nuo jo pasislėpti – viskas nuoga ir atvira akims to, kuriam mes atsiskaitysime.

[14]Taigi turėdami didįjį Aukščiausiąjį kunigą, perėjusį per dangus, Jėzų, Dievo Sūnų, laikykimės išpažinimo. [15]Juk mes turime ne tokį Aukščiausiąjį kunigą, kuris negalėtų atjausti mūsų silpnybių, bet kaip mes visaip mėgintą, tačiau nenusidėjusį. [16]Todėl drąsiai ateikime prie malonės sosto, idant gautume gailestingumą ir rastume malonę, kai mums reikia pagalbos.

5 Juk kiekvienas aukščiausiasis kunigas, imamas iš žmonių, yra skiriamas kaip žmonių atstovas pas Dievą, idant atnašautų dovanas ir aukas už nuodėmes. [2]Jis gali atjausti neišmanančius ir klystančius, nes ir jam nesvetimas silpnumas. [3]Todėl jis turi atnašauti aukas tiek už tautos, tiek ir už savo nuodėmes. [4]Ir niekas pats neprisiima tos garbės, bet tik tas, kuris Dievo šaukiamas kaip Aaronas. [5]Taip ir Kristus ne pats save pašlovino tapdamas Aukščiausiuoju kunigu, bet tas, kuris jam pasakė*:

Tu esi mano Sūnus,
šiandien aš tave pagimdžiau.

4,7 *jau buvo sakyta*: 3,7-8, kur cituojama Ps 95,7-8a.
5,5 *jam pasakė*: cit. Ps 2,7.

6 Ir kitoje vietoje jis sako*:
Tu – kunigas per amžius
Melchizedeko tvarka.
7 Savo gyvenimo žemėje dienomis* jis garsiai šaukdamas ir
raudodamas atnašavo maldas ir prašymus tam, kuris galėjo
išgelbėti jį iš mirties, ir buvo išklausytas dėl savo pagarbu-
mo. 8 Nors ir buvo Sūnus, kentėdamas išmoko paklusnumo
9 ir padarytas tobulas tapo visiems jo klausantiems amžinojo
gyvenimo priežastimi, 10 Dievo pavadintas Aukščiausiuoju
kunigu Melchizedeko tvarka*.
11 Apie tai mums reikėtų daug kalbėti, bet sunku tai išaiškinti,
nes tapote tingūs klausyti. 12 Nors jau laikas jums būti mokyto-
jais, vėl reikia, kad kas nors jus pamokytų įvadinių Dievo žodžio
pagrindų. Tapote tokie, kuriems reikia pieno, o ne kieto maisto.
13 Juk kas maitinasi pienu, nesupranta teisumo žinios, mat tebė-
ra kūdikis. 14 Kietas maistas skirtas brandiesiems – tiems, kurie
patirtimi išsiugdė pojūčių gebas atskirti gera nuo blogo.

6 Todėl, palikę pradinį Kristaus mokslą, eikime pirmyn,
bręskime*, užuot vėl dėję pamatus: atsivertimą nuo ne-
gyvų darbų ir tikėjimą Dievu, 2 mokymą apie krikštus, rankų
uždėjimą, mirusiųjų prisikėlimą ir amžinąjį teismą*. 3 Dievui
leidus, taip ir padarysime.

5,6 *jis sako*: cit. Ps 110,4.
5,7 *gyvenimo žemėje dienomis*: pažod. *kūno dienomis*. Laiško autorius pabrėžia žmogišką Kristaus prigimtį (2,17-18; 4,15). Čia, be abejo, numanoma Jėzaus kančia, malda Getsemanės sode (Lk 22,44), šauksmai, kabant ant kryžiaus (Mt 27,46.50). Kristaus žmogiškumo aprašymu siekiama patikinti, kad kiekvienas, net ir pats silpniausias, ateinantis pas jį kaip Aukščiausiąjį kunigą, bus suprastas ir išklausytas.
5,10 *pavadintas Aukščiausiuoju kunigu Melchizedeko tvarka*: laiško autorius, pristatydamas Jėzų kaip vyriausiąjį kunigą dangiškoje Dievo Šventykloje, turi įtikinti skaitytoją žydą, kad toks titulas ir tokia tapimo kunigu tvarka buvo nustatyta Rašte. Šiam tikslui jis ir pasitelkia Melchizedeką (Pr 14,18-20) bei pabrėžia jo kaip kunigo išskirtinumą, palyginti su ST kunigais iš Levio giminės. Melchizedeko tvarka detalizuojama 7 ir 8 sk., daugiau apie Melchizedeką žr. 7,1 ir 7,3 paaišk.
6,1 *eikime pirmyn, bręskime*: pažod. *judėkime link brandos*.
6,2 *amžinąjį teismą*: žodžių junginys *krima aiōnion – amžinasis teismas* – NT pavartotas tik šioje vietoje, plg. *ateinantį teismą* (Apd 24,25). NT autoriai Dievo teismą dažniau apibūdina dktv. *krisis* (pvz., Mt 10,15; Jn 3,19, 5,22; 1 Tim 5,24); o žodžio *krima* pirmoji reikšmė yra teismo *nuosprendis, sprendimas* (pvz., Mk 12,40; Rom 2,2.3; 11,33). Visgi nėra dvejonių, kad čia turimas omenyje mirusiųjų teismas, vaizdžiai aprašytas Apr 11,18. Dievo teismo ir Dievo teisėjo motyvas Hbr atkartojamas ne kartą (9,27; 10,27.30; 12,23; 13,4).

[4]Juk neįmanoma, kad tie, kurie kartą buvo apšviesti, pa-
ragavo dangaus aukštybių* dovanos, tapo Šventosios Dvasios
dalininkais, [5]patyrė Dievo žodžio gerumą ir ateinančiojo
amžiaus galybę [6]ir nupuolė, atsinaujintų ir atsiverstų, nes
jie kenkdami sau vėl kryžiuoja Dievo Sūnų* ir viešai jį žemi-
na*. [7]Juk žemė, sugerianti dažną lietų ir brandinanti derlių,
naudingą tiems, kurie ją įdirba, gauna Dievo palaiminimą,
[8]bet auginanti erškėčius ir usnis – bevertė ir netrukus bus
prakeikta, o galiausiai išdeginta.

[9]Nors mes taip kalbame, bet jums, mylimieji, tikimės kai
ko geresnio, to, kas gelbsti. [10]Juk Dievas nėra neteisingas, jis
nepamirš jūsų darbų ir meilės, kurią parodėte jo vardui, kai
tarnavote ir tebetarnaujate šventiesiems. [11]Trokštame, kad
kiekvienas iš jūsų tą patį stropumą rodytų iki galo, kol visiškai
išsipildys jūsų viltis, [12]kad neaptingtumėte, bet sektumėte
tais, kurie tikėjimu ir kantrumu paveldi, kas pažadėta.

[13]Duodamas Abraomui pažadą Dievas neturėjo kuo aukš-
tesniu prisiekti, todėl *prisiekė savimi** [14]tardamas*:

Tikrai laiminte palaiminsiu tave ir dauginte padauginsiu tave.

[15]Ir būdamas kantrus Abraomas gavo, kas pažadėta. [16]Juk žmo-
nės prisiekia kažkuo aukštesniu ir kiekvieno ginčo pabaigą
patvirtina priesaika. [17]Taip ir Dievas, norėdamas dar aiškiau
parodyti pažado paveldėtojams, kad jo ketinimas nesikeis,

6,4 *dangaus aukštybių*: žr. Ef 1,3 paaišk., plg. Ef 2,6; Fil 2,10; 2 Tim 4,18.

6,6 *kenkdami sau vėl kryžiuoja Dievo Sūnų*: nuo Bažnyčios tėvų iki šių dienų egzegetų įvardis *heautois* traktuojamas kaip nuostolio datyvas, t. y. *kenkdami patys sau, taip sau darydami žalą*. Tačiau posakį galima suprasti ir kaip naudos datyvą: *sau kryžiuoja Dievo Sūnų*. Egzegetų nuomonės išsiskiria ir aiškinant vksm. *anastauroō* (čia pavartotą dalyvio forma): vieni laiko, kad priešdėlis *ana* žymi kartotinį veiksmą – *vėl, dar kartą kryžiuoja*, o kiti – kad juo žymima kryptis – *aukštyn iškėlę kryžiuoja*. Kadangi autorius daug kartų pabrėžia Kristaus aukos išskirtinumą – jis paaukojo save kartą ir visiems laikams (7,27; 9,12. 28; 10,10.14), pirmoji traktuotė yra kur kas labiau tikėtina, žr. tolesnį paaišk.

6,6 *vėl kryžiuoja Dievo Sūnų ir viešai jį žemina*: ši eilutė atskleidžia auditorijos, kuriai adresuotas laiškas, padėtį. Krikščionims žydams darė įtaką mokymas, siekiantis juos sugrąžinti atgal į judaizmą ar tam tikrą jo atšaką, atmetant, vėl kryžiuojant Kristų. Dėl šios priežasties laiške atskleidžiamas Kristaus pranašumas prieš angelus (1-2 sk.), prieš Mozę (3 sk.), jis pristatomas kaip Aukščiausiasis Dievo tautos kunigas (4b-5 sk.). Dvasinio statinio pamatų metafora (6,2) pabrėžia mintį, kad, atmetus kertinį akmenį – Jėzų Kristų, atgaila tampa nebeįmanoma, nes jis ir yra šio atsivertimo pagrindas. Turima omenyje ne tai, kad tikintiesiems, kurie nusideda po atsivertimo, nebeįmanoma atgailauti – tokia galimybė visuomet yra (12,1), bet tai, kad Kristaus nelaikant Gelbėtoju panaikinamas pats atsivertimo pamatas.

6,13 *prisiekė savimi*: cit. Pr 22,16.

6,14 *tardamas*: cit. Pr 22,17.

patvirtino jį priesaika, [18]idant du nekintantys dalykai, apie
kuriuos Dievas negali meluoti, mums, suradusiems prieg-
lobstį, suteiktų didelės drąsos laikytis mums skirtos vilties.
[19]Turime ją tartum saugų ir tvirtą sielos inkarą, įeinantį vidun
pro uždangą*, [20]kur dėl mūsų įėjo pirmtakas Jėzus, amžiams
tapęs Aukščiausiuoju kunigu Melchizedeko tvarka.

7 Tas *Melchizedekas**, *Salemo karalius**, *Aukščiausiojo Dievo kunigas,*
**pasitiko Abraomą, grįžtantį iš mūšio, kuriame jis sutriuškino karalius,*
ir jį palaimino. [2]Jam *Abraomas nuo visko skyrė dešimtinę.* Verčiant, jo
vardas pirmiausia reiškia „teisumo karalius“, po to Salemo ka-
ralius, tai yra „taikos karalius“. [3]Be tėvo, be motinos, be kilmės
sąrašo, neturintis nei dienų pradžios, nei gyvenimo pabaigos,
tapęs panašus į Dievo Sūnų – jis lieka kunigas visiems laikams.
[4]Tik pažiūrėkite, koks didis tas, kuriam patriarchas Abrao-
mas [net] davė dešimtinę iš geriausio grobio! [5]Žinoma, ir Levio
sūnūs, gaunantys kunigystę, turi Įstatymo duotą įsakymą
imti iš tautos, tai yra iš savo brolių, dešimtinę, nors ir jie
yra kilę iš Abraomo strėnų. [6]Bet tas, nors ir nepriklausė jų
giminei, vis dėlto paėmė iš Abraomo dešimtinę ir palaimi-
no pažadų turėtoją. [7]Nėra jokių dvejonių, kad žemesnis yra
laiminamas viršesnio. [8]Be to, ten dešimtines ima mirtingi
žmonės, o čia – tas, apie kurį liudijama, kad jis gyvas. [9]Galima
sakyti, kad per Abraomą dešimtinę yra davęs ir dešimtinių
ėmėjas Levis. [10]Juk jis, kai Melchizedekas pasitiko Abraomą,
buvo savo tėvo strėnose.

6,19 *įeinantį vidun pro uždangą*: ST mini dvi Šventyklos uždangas, kurios LXX įvardijamos skirtingai. Kiemo uždanga vadinama *kalumma* (hbr. *māsāk*), o uždanga, skyrusi Šventąją nuo Švenčiausiosios – *katapetasma* (hbr. *pārōket*). Pastaroji uždanga ir yra minima šioje eilutėje, taip pat 9,3 ir 10,20. Taigi posakis *vidun pro uždangą* numano įėjimą į Švenčiausiąją. Taip Izraelio aukščiausiojo kunigo Aarono (o vėliau ir jo palikuonių) atėjimas į Švenčiausiąją, kur jis paaukoto už tautos nuodėmes ožio krauju apšlakstydavo Sandoros skrynios dangtį (Kun 16,2-16), yra palyginamas su Jėzaus įžengimu į Šventyklą danguje, kur jis, kaip visų žmonių Aukščiausiasis kunigas, aukoja savo kraują už jų nuodėmes bei užtaria juos prieš Dievą. Šią analogiją, atveriančią kontrastą tarp žemiškų kunigų atnašaujamo gyvulių kraujo ir Jėzaus Kristaus pralieto kraujo, autorius plėtoja ir toliau (7,23-28; 8,1-4).

7,1 *Melchizedekas*: ši ir 2a eil. susideda iš Pr 14,18-20 citatų.

7,1 *Salemo karalius*: greičiausiai Salemu vadinamas Jeruzalės miestas (taip aiškina hebrajų targumai), nors Jeronimas mėgina Salemą sieti su Salimu (Jn 3,23).

7,1 *Aukščiausiojo Dievo kunigas*: Senovės Artimųjų rytų karaliai sykiu dažniausiai atlikdavo ir vyriausiojo kunigo apeigas.

[11]Taigi, jei tobulumas būtų pasiekiamas per levitų kuni-
gystę* (juk su ja susijęs tautai duotas Įstatymas), kam dar
reikėtų sakyti, kad iškils kitas kunigas Melchizedeko, o ne
Aarono tvarka? [12]Mat keičiantis kunigystei, būtinai keičiasi
ir Įstatymas. [13]O tas, apie kurį tai sakoma, priklausė kitai
giminei, iš kurios niekas nebuvo atsidėjęs tarnystei prie au-
kuro. [14]Akivaizdu, kad mūsų Viešpats yra kilęs iš Judo gimi-
nės, apie kurios kunigus Mozė nieko nėra kalbėjęs. [15]Tai juo
labiau akivaizdu, nes iškyla kitas, panašus į Melchizedeką,
kunigas, [16]kuris juo yra tapęs ne kūnišku Įstatymo įsakymu,
bet nesunaikinamo gyvenimo galia. [17]Juk liudijama*:

Tu – kunigas per amžius
Melchizedeko tvarka.

[18]Taip atšaukiamas ankstesnis įsakymas, nes jis silpnas ir
nenaudingas – [19]Įstatymas nieko neištobulino – ir suteikiama
geresnė viltis, kuria priartėjame prie Dievo.

[20]Juo labiau, kad neapsieita be priesaikos! Anie tapdavo kuni-
gais be priesaikos, [21]o šis su priesaika, nes jam buvo pasakyta*:

Viešpats prisiekė
ir nesigailės:
Tu – kunigas per amžius!

[22]Dėl to Jėzus [ir] tapo geresnės Sandoros laiduotoju. [23]Anų
kunigų buvo daug, nes mirtis trukdydavo jiems išlikti, [24]o šis
pasilieka per amžius, todėl ir turi neatšaukiamą kunigystę.
[25]Dėl šios priežasties jis gali iki galo išgelbėti* tuos, kurie
per jį ateina pas Dievą – jis amžinai gyvas, kad juos užtartų.
[26]Tokį Aukščiausiąjį kunigą mums ir derėjo turėti: šventą,
nekaltą, nesuteptą, atskirtą nuo nusidėjėlių ir išaukštintą

7,11 *jei tobulumas būtų pasiekiamas per levitų kunigystę*: greičiausiai tai vienas iš pagrindinių teiginių, imponavusių tikintiems žydams. Laiško autorius paneigia, kad tobulumą galima pasiekti per levitų kunigystę, įžvalgiai pasitelkdamas „nepriklausomo" kunigo Melzhizedeko, kuris nurodomas kaip Jėzaus Kristaus provaizdis, argumentą. Kitaip tariant, jis atkreipia skaitytojų dėmesį į tai, kad jau ST yra užuominų apie naują dvasinę kunigystę (Ps 110, 4).

7,17 *Juk liudijama*: cit. Ps 110, 4b.

7,21 *jam buvo pasakyta*: cit. Ps 110, 4a.

7,25 *jis gali iki galo išgelbėti*: gr. posakis *eis to panteles* gali būti traktuojamas arba kaip laiko aplinkybė – *amžinai*, arba kaip būdo – *visiškai, pilnai, iki galo* (pvz., Lk 13, 11). Pastarąja prasme (kaip priev. *pantelōs* sinonimą) šį žodžių junginį vartoja Filonas Aleksandrietis, Juozapas Flavijus. Toks pasirinkimas minčiai suteikia dar vieną, soteriologinę reikšmę – tikintiems dovanojamas Kristaus išgelbėjimas ne tik amžinas, bet ir užbaigtas.

viršdangaus. [27]Jam nereikia, kaip kitiems aukščiausiesiems
kunigams, kasdien atnašauti aukas pirma už savo nuodėmes,
po to už tautos – jis, pats save paaukojęs, tai įvykdė kartą ir
visiems laikams. [28]Juk Įstatymas aukščiausiaisiais kunigais
skiria silpnybių turinčius žmones, o po Įstatymo duotas priesaikos žodis – amžiams tobulą Sūnų.

8 Svarbiausia iš to, ką sakome, yra šitai: mes turime tokį
Aukščiausiąjį kunigą, kuris atsisėdo danguje Didybės
sosto dešinėje*. [2]Jis – tarnas Šventyklos, tikrosios Palapinės,
kurią pastatė ne žmogus, o Viešpats. [3]Kiekvienas aukščiau-
siasis kunigas yra skiriamas dovanoms ir aukoms atnašauti,
todėl ir šiam reikia turėti ką atnašauti. [4]Jei jis būtų žemėje,
nebūtų kunigas, nes čia yra, kas atnašauja dovanas pagal
Įstatymą. [5]Šie kunigai tarnauja dangaus aukštybių ženklui
ir šešėliui, juk Mozei, kai jis ruošėsi įrengti palapinę, buvo
nurodyta*: *Žiūrėk*, – sako Dievas, – *kad viską padarytum pagal pavyzdį, parodytą tau ant kalno*. [6]Bet Jėzus yra gavęs juo prakilnesnę
tarnystę, juo pranašesnės Sandoros, grindžiamos pranašesniais pažadais, tarpininkas jis yra.

[7]Jei pirmoji Sandora nebūtų turėjusi trūkumų, nereikėtų
ieškoti vietos antrajai. [8]Priekaištaudamas jiems Dievas sako*:

Štai ateina dienos, – sako Viešpats, –
kai Izraelio bei Judo namams
suteiksiu naują Sandorą.
[9] *Ne tokią Sandorą, kurią buvau sudaręs su jų tėvais*
tą dieną, kai paėmęs už rankos išvedžiau juos iš Egipto žemės.
Jie nesilaikė mano Sandoros,
ir aš juos apleidau, – sako Viešpats. –
[10] *Štai kokią Sandorą sudarysiu su Izraelio namais,*
praėjus anoms dienoms, – sako Viešpats: –
Duosiu savo įstatymus jų protams
ir juos įrašysiu jų širdyse.

8,1 *Didybės sosto dešinėje*: įžanginę laiško eilutę atkartojantis posakis (žr. 1,3 paaišk.) patvirtina vieną esminių šio laiško teiginių – niekas negali prilygti išaukštinto Jėzaus Kristaus didybei.
8,5 *buvo nurodyta*: cit. Iš 25,40; LXX tekste nėra žodžio *panta* – *viskas*; egzegetų nuomone, laiško autorius jį galėjo įterpti, turėdamas omenyje ankstesnę eilutę – Iš 25,9.
8,8 *sako*: cit. Jer 31,31-34 – pati ilgiausia ST citata visame NT.

Ir būsiu jiems Dievas,
o jie bus mano tauta.
11 *Ir nebemokys nė vienas savo artimo**
nei savo brolio sakydamas: „Pažink Viešpatį“,
nes jie visi pažins mane,
nuo mažiausio iki didžiausio,
12 *nes būsiu gailestingas jų neteisybėms*
ir jų nuodėmių daugiau nebeprisiminsiu.
13 Sakydamas „naują Sandorą“, jis paskelbė, kad pirmoji yra
atgyvenusi. O kas atgyvena ir pasensta, tas netrukus išnyks.

9 [Ir] pirmoji Sandora turėjo tarnystės potvarkių ir že-
miška šventyklą. 2 Pastatytos palapinės priekinė dalis,
kurioje stovėjo menora, stalas ir padėtinė duona, vadinosi
„Šventoji“. 3 Už antrosios uždangos buvo palapinės dalis, vadi-
nama „Šventų Švenčiausioji“. 4 Ten stovėjo auksinis smilkymo
aukuras ir iš visų pusių auksu padengta Sandoros skrynia,
kurioje buvo auksinis indas su mana*, išsprogusi Aarono
lazda* ir Sandoros plokštės*, 5 o virš jos šlovės cherubai*, spar-
nais dengiantys permaldavimo dangtį*. Apie tai dabar nėra
reikalo smulkiau kalbėti.
6 Taip viską įrengus, į priekinę palapinės dalį nuolat eida-
vo tarnystę atliekantys kunigai, 7 bet į antrąją – tik kartą per

---

8,11 *artimo*: vienuose rankraščiuose randame dktv. *politēs – bendrapilietis*, kituose *plēsios – artimas, kaimynas*.

9,4 *indas su mana*: plg. Iš 16,33-34.

9,4 *išsprogusi Aarono lazda*: plg. Sk 17,10.

9,4 *Sandoros plokštės*: plg. Įst 10,2-5.

9,5 *šlovės cherubai*: gr. *cherubim* yra pasiskolintas iš hbr. *karûbîm* ir reiškia Jahvės akivaizdoje esančius angelus. Pirmą kartą jie minimi Adomo ir Ievos išvarymo iš Edeno sodo scenoje kaip sargai, saugantys kelią prie gyvenimo medžio (Pr 3,24). Psalmininkas cherubus apibūdina kaip Dievo žirgus (Ps 18,10); išsamesnį šių angeliškų būtybių aprašymą randame Ez 10,1-22. Tarptestamentinis judaizmas arkangelą Gabrielių vadina cherubų vadovu (*Enocho knyga* 20,7), cherubų karietos minimos Sir 49,8. Šioje vietoje Hbr autorius (žodis pavartotas vienintelį kartą NT) primena, kad Mozė pagamino auksinius cherubus, kurių sparnai dengė Sandoros skrynią (Iš 25,18-20).

9,5 *permaldavimo dangtį*: dktv. *hilastērion – permaldavimas, numaldymas, sutaikymas (su dievybe)* – graikų romėnų pasaulyje žymėjo priemones, kuriomis žmonės numaldydavo rūstaujančią dievybę. Į NT žodis ateina iš LXX ir yra pavartotas tik du kartus: čia ir Rom 3,25. Jei ten jis žymi Kristaus kraują kaip permaldavimo priemonę, tai čia – Šventų Švenčiausioje stovėjusios Sandoros skrynios dangtį (Iš 25,17-22). Kartą per metus Aaronas pašlakstydavo permaldavimo dangtį paaukotų gyvulių krauju ir taip sutaikydavo Izraelį su Dievu (Kun 16,30); taip pat žr. Rom 3,25 paaišk.

metus, tik vienas – aukščiausiasis kunigas, ir tik su krauju,
kurį atnašauja už save ir už tautos klaidas. 8Taip Šventoji
Dvasia atskleidžia, kad kelias į Šventyklą*, kol tebestovi pir-
moji palapinė, dar nėra apreikštas. 9Tai dabartinio amžiaus
provaizdis, rodantis, kad atnašaujamos dovanos ir aukos
negali padaryti tarno sąžinės tobulos*. 10Jos apima tik val-
gius, gėrimus ir įvairius apsiplovimus pagal kūnui taikomus
potvarkius, galiojančius iki naujos tvarkos meto.
11O Kristus, atėjęs kaip esamų gėrybių* Aukščiausiasis ku-
nigas, pro didesnę ir tobulesnę Palapinę, ne rankų darbo,
tai yra ne šios kūrinijos, 12ir ne ožių ar veršių krauju, bet
savuoju krauju kartą ir visiems laikams įžengė į Šventyklą,
įgydamas mums amžiną atpirkimą. 13Juk jei ožių bei jaučių
kraujas ir telyčios pelenai, kuriais apšlakstomi susitepusieji,
pašventina ir apvalo kūną, 14tai juo labiau Kristaus, kuris per
amžinąją Dvasią atnašavo save kaip auką be trūkumų Dievui,
kraujas apvalys mūsų sąžinę nuo negyvų darbų, kad tarnau-
tume gyvajam Dievui.
15Todėl jis ir yra naujosios Sandoros tarpininkas: jo mirtis
tapo atpirkimu už pirmojoje Sandoroje padarytus nusižen-
gimus, kad pašauktieji gautų pažadėtą amžinąjį paveldą.

9,8 *kelias į Šventyklą*: nors šiame posakyje pavartotas žodis *hagia* 3 eil. apibūdina priekinę palapinės dalį, vadinamą *Šventąja*, čia, pridedant pažymimąjį artikelį, juo nusakoma dangaus Šventykla. Hbr autorius žemišką Izraelio šventyklą laiko dangiškosios provaizdžiu (9,24), bet taip pat galime įžvelgti ir tokią analogiją: priešakinė Izraelio šventyklos dalis vaizduoja žemišką šventyklą, o vidinė Šventų Švenčiausioji – dangišką.

9,9 *negali padaryti tarno sąžinės tobulos*: posakį galime traktuoti dvejopai: (1) čia sąžinė turi savimonės reikšmę (žr. 10,2 paaišk.), tad turimas omenyje Dievo garbintojo savimonės tobulėjimas; (2) kalbama apie garbintojo tobulėjimą, kuris nebuvo įmanomas, taikant Senosios Sandoros priemones, o nuoroda į sąžinę – *kata suneidēsin*, pažod. *pagal sąžinę* – apibūdina garbintojo gyvenimo būdą. Toliau jau tiesiai pasakoma, kad sąžinė, jos pažadinta kaltė, gali būti apvalyta tik Kristaus krauju (9,14; 10,22), o šventykloje atnašautų gyvulių kraujas tokios galios neturi (10,2-4).

9,11 *esamų gėrybių*: kai kurie vertėjai verčia kitą rankraščiuose randamą variantą – vietoje dalyvio *genomenōn – esamų, atėjusių* rašoma *mellontōn – ateinančių*; tai reikštų, kad Kristus yra *ateinančių, būsimų gėrybių* Aukščiausiasis kunigas. Pastarajam rankraščių perrašinėtojų pasirinkimui įtakos galėjo turėti *mellontōn* pavartojimas 10,1, kur sakoma, jog Įstatymas turėjo *ateinančių gėrybių šešėlį*. Tačiau kituose rankraščiuose, tarp jų ir ankstyvajame papiruse P46, rašoma *esamų, atėjusių gėrybių*. Šį „sunkesnį" variantą tyrėjai laiko originaliu. Kokias esamas gėrybes, kurias suteikė Kristus, gali turėti omenyje teksto autorius? Labai tikėtina, kad visų pirma kitoje eilutėje paminėtą Kristaus įgytą *amžiną atpirkimą* (11,12) ir iš jo kylančius nuodėmių atleidimą (9,21), sąžinės apvalymą ir pašventinimą (9,14). Paminėtina ir tai, kad LXX antru žodžiu *agatha – gėrybės* – yra apibūdinama pažadėtoji žemė (Iš 3,8; Sk 14,7; Įst 1,25 ir kt.).

[16]Kur yra testamentas, ten būtina įrodyti testatoriaus mirtį.
[17]Testamentas įsigalioja žmogui mirus, o testatoriui esant
gyvam jis neturi jokios galios. [18]Todėl ir pirmoji Sandora ne-
buvo pašventinta be kraujo. [19]Paskelbęs tautai visus Įstatymo
įsakymus, Mozė paėmė veršių [ir ožių] kraujo su vandeniu,
raudonos vilnos ir yzopo ir apšlakstė pačią knygą bei visą
tautą [20]tardamas*: *Tai yra kraujas Sandoros, kurios Dievas įsakė jums
laikytis.* [21]Jis apšlakstė krauju ir palapinę bei visus liturginius
indus. [22]Pagal Įstatymą beveik viskas yra apvaloma krauju,
ir be kraujo praliejimo nėra atleidimo.

[23]Taigi taip turi būti apvalomi ženklai, vaizduojantys tai,
kas danguje, o pačios dangaus aukštumos – už anas prana-
šesnėmis aukomis. [24]Juk Kristus įžengė ne į rankų darbo
šventyklą – tikrosios atvaizdą, bet į patį dangų, kad dabar
atstovautų mums priešais Dievo veidą. [25]Įžengė ne tam, kad
daug kartų atnašautų save, kaip daro aukščiausiasis kunigas
kasmet įeidamas į šventyklą su svetimu krauju; [26]tuomet nuo
pasaulio sukūrimo jam daug kartų būtų reikėję kentėti. Bet
jis pasirodė vieną kartą amžių pabaigoje, kad savo auka su-
naikintų nuodėmę. [27]Kaip žmonėms skirta vieną kartą mirti,
o po to teismas, [28]taip ir Kristus, vieną kartą atnašautas, kad
prisiimtų daugelio nuodėmes*, antrą kartą pasirodys ne dėl
nuodėmės, bet jo laukiančiųjų išgelbėjimui.

10 Įstatymas, turėdamas ateinančių gėrybių šešėlį, o
ne patį dalykų vaizdą, niekuomet negali tomis pa-
čiomis, kasmet nuolat atnašaujamomis aukomis ištobulinti
tų, kurie su jomis ateina. [2]Argi atnašavimai nesiliautų, jeigu
tarnaujantys šventykloje, kartą apvalyti, nebeturėtų sąžinėje
nuodėmės*? [3]Tačiau šios aukos kasmet primena nuodėmes.
[4]Juk jaučių ir ožių kraujas negali panaikinti nuodėmių.

[5]Todėl, ateidamas į pasaulį, jis sako*:

Aukų ir atnašų nenorėjai,
bet paruošei man kūną.

9,20 *tardamas*: cit. Iš 24,8.
9,28 *kad prisiimtų daugelio nuodėmes*: aliuzija į Iz 53,12.
10,2 *sąžinėje nuodėmės*: žr. 9,9 paaišk., taip pat Rom 2,15; 1 Kor 8,7 ir 2 Kor 4,2 paaišk.
10,5 *jis sako*: cit. Ps 40,6-8.

6 *Deginamosiomis aukomis ir atnašomis už nuodėmes*
nesigėrėjai.
7 *Tuomet tariau:*
Štai ateinu –
knygos ritinyje apie mane parašyta –
vykdyti, Dieve, tavo valios.
8 Anksčiau taręs*: *aukų ir atnašų* ir *deginamųjų aukų ir atnašų už*
nuodėmes nei norėjai, nei jomis gėrėjaisi (jos atnašaujamos pagal
Įstatymą), 9 po to jis pasakė: *Štai ateinu vykdyti tavo valios*. Jis
panaikina viena, idant įtvirtintų kita. 10 Dėl šios valios ir esa-
me pašventinti per Jėzaus Kristaus kūno atnašavimą kartą
ir visiems laikams.
11 Kiekvienas kunigas kasdien stoja tarnauti ir daug kartų
atnašauja tas pačias aukas, kurios niekuomet negali pa-
naikinti nuodėmių. 12 Bet šis, atnašavęs vieną auką visiems
laikams*, atsisėdo Dievo dešinėje 13 laukdamas, kol jo priešai
bus patiesti kaip pakojis po jo kojomis, 14 nes viena atnaša jis
visiems laikams ištobulino šventinamuosius.
15 Tai mums liudija ir Šventoji Dvasia, pasakiusi*:
16 *Štai Sandora, kurią sudarysiu su jais*
pasibaigus toms dienoms, – sako Viešpats:
aš duosiu įstatymus jų širdims
ir juos įrašysiu jų mintyse,
17 *ir jų nuodėmių bei jų neteisybių*
daugiau nebeprisiminsiu.
18 O kur jos atleistos, ten nebereikia atnašos už nuodėmę.
19 Todėl, broliai, turėdami drąsos įeiti į Šventyklą per Jė-
zaus kraują* 20 pro uždangą, tai yra jo kūną, nauju ir gyvu

10,8 *taręs*: 8-9 eil. dar kartą cit. Ps 40,6-8, įterpiant paaiškinimus, o 10 eil. pateikiama soteriologinė išvada – pašventinimas įmanomas tik dėl Kristaus aukos.

10,12 *atnašavęs vieną auką visiems laikams*: egzegetų nuomonės išsiskiria sprendžiant, ar žodžių junginys *eis to diēnekes* – *visiems laikams* priskirtinas prie Kristaus išaukštinimo – *visiems laikams atsisėdo Dievo dešinėje*, ar pabrėžia atpirkimo užbaigtumą. Pastarasis pasirinkimas mums atrodo labiau tikėtinas: (1) laiške ši laiko aplinkybė visuomet žymi tai, kas pasakyta anksčiau (7,3; 10,1.12.14); (2) aptariamu teiginiu pabrėžiamas kontrastas tarp nuolat atnašaujamų aukų, kurios neturi pašventinimo galios (10,11), ir vienintelės Kristaus kaip Aukščiausiojo kunigo atnašos, panaikinančios nuodėmę (10,12) ir visiems laikams (*eis to diēnekes*; tas pats posakis dar kartą pavartotas 10,14) pašventinančios tikinčiuosius.

10,15 *pasakiusi*: cit. Jer 31,33.

10,19 *per Jėzaus kraują*: posakis gali žymėti būdo aplinkybę – kuriuo būdu įeiname į Dievo Šventyklą (*per Jėzaus kraują*) arba priežasties aplinkybę – kokiu pagrindu (*dėl Jėzaus kraujo*).

keliu, kurį jis mums atvėrė, 21ir turėdami didį kunigą Dievo
namams, 22ateikime su atvira širdimi*, kupini tikėjimo, ap-
šlakstę ir apvalę širdis nuo blogos sąžinės bei nuplovę kūną
tyru vandeniu. 23Nesvyruodami išpažinkime tai, ko viliamės,
nes ištikimas tas, kuris pažadėjo. 24Ir žiūrėkime vieni kitų,
skatindami meilę bei gerus darbus, 25neapleisdami savo susi-
rinkimo, kaip kai kuriems įprasta, bet ragindami vieni kitus
juo labiau, juo aiškiau regite besiartinančią dieną.
26O jei jau pažinę tiesą savo noru nusidedame, tuomet
aukos už nuodėmes nelieka, 27tik kažkoks baisus teismo ir
priešininkus prarysiančios liepsnojančios ugnies laukimas.
28Kas atmeta Mozės Įstatymą, tam nėra pasigailėjimo ir jis
turi mirti, dviem ar trim liudytojams paliudijus. 29Kiek, jūsų
manymu, rūstesnės bausmės vertas tas, kuris trypia Dievo
Sūnų, laiko suteptu Naujosios Sandoros kraują, kuriuo buvo
pašventintas, ir įžeidžia malonės Dvasią? 30Juk žinome, kas
pasakė*:

Mano kerštas, aš atmokėsiu.

Ir dar*:

Teis Viešpats savo tautą.

31Baisu papulti į gyvojo Dievo rankas!
32Prisiminkite ankstesnes dienas, kuomet apšviesti ištvėrėte
sunkią kentėjimų kovą*: 33tiek viešai įžeidinėjami ir kanki-
nami, tiek ir būdami bičiuliai tų, su kuriais taip elgiamasi;
34jūs atjautėte kalinius* ir su džiaugsmu pasitikote nuosavybės

---

10,22 *atvira širdimi*: pažod. *tikra širdimi*, t. y. *nesuklastota, be melo*.

10,30 *kas pasakė*: cit. Įst 32,35; plg. Kun 19,18; Pat 20,22; 24,29; Sir 28,1-7; Rom 12,19.

10,30 *Ir dar*: cit. Įst 32,36; Ps 135,14.

10,32 *sunkią kentėjimų kovą*: dktv. *athlēsis – grumtynės, imtynės, kova, varžybos*; bendrašaknis vksm. *athleō – grumtis, kovoti, varžytis* ir pan. randamas 2 Tim 2,5, o *sunathleō – grumtis drauge (prieš)* Fil 1,27; 4,3. Hbr autorius metaforiškai viešą krikščionių pažeminimą palygina su sporto arenoje vykstančiai kova. Jos metu buvo konfiskuotas šių tikinčiųjų turtas (10,32-33), tačiau, stebint didelei miniai, jie grūmėsi ir laimėjo. Šį įvaizdį perima Bažnyčios tėvai: antai Klemensas Romietis Laiške korintiečiams apaštalus apibūdina kaip imtynininkus (*athlētai*), kovojusius iki mirties (5,1-2); Ignotas Antiochietis laiške Polikarpui pastarąjį kviečia pakelti sunkumus, lavintis, kaip tai daro imtynininkas (*athlētēs*) (1,3; 2,3), nes būti sužeistam ir laimėti yra didelė garbė (3,1).

10,34 *atjautėte kalinius*: vksm. *sumpatheō* – pažod. reiškia *patirti, kentėti drauge*, bet ir *atjausti, suprasti, ką išgyvena nuteistasis*, kaip Jėzus *atjaučia* (*sumpatheō*) mūsų silpnybes (4,15); šis žodis, vartotas ir graikų filosofų (pradedant Aristoteliu ir Epikūru), tapo tarptautiniu: *reikšti simpatiją, simpatizuoti* ir pan.

išgrobstymą, žinodami, kad turite geresnį ir išliekantį turtą.
[35]Todėl nepameskite savo drąsos, jai skirtas didelis atlygis.
[36]Jums reikia ištvermės, idant įvykdę Dievo valią gautumėte,
kas pažadėta. [37]Juk*: *Dar truputį, visai truputėlį,*
Ateinantis ateis ir neužtruks.
[38] *Mano teisusis tikėjimu gyvens,*
o* *jei atsitrauktų,*
mano siela juo nesigėrės.
[39]Tačiau mes nesame iš tų, kurie traukiasi, kad pražūtų, bet
tikime, kad siela būtų išgelbėta.

11 Tikėjimas* yra pagrindas to, ko viliamės*, parodymas
to*, ko neregime. [2]Būtent dėl jo sentėviai susilaukė
pritarimo.
[3]Tikėjimu suprantame, kad pasauliai buvo sukurti Dievo
žodžiu – iš to, kas nematoma, atsirado tai, kas regima.
[4]Tikėjimu Abelis atnašavo Dievui geresnę auką negu Kai-
nas. Dėl tikėjimo buvo paliudyta, kad jis yra teisus, Dievui
priėmus jo dovanas. Tikėjimu jis ir miręs tebekalba*.
[5]Tikėjimu Enochas, nepatyręs mirties, buvo perkeltas ir *jo
nerado, nes Dievas jį perkėlė**. Mat prieš perkėlimą buvo paliudyta,

---

10,37 *Juk*: cit. Iz 26,20 ir Hab 2,3.

10,38 *o*: cit. Hab 2,4. Graikiškas ir hebrajiškas tekstai cituojamoje vietoje skiriasi. Pastarąjį verstume: *Pasipūtusi siela neteisi, o teisusis tikėjimu gyvens.* Hbr autorius seka LXX tekstu, tik jį kristologiškai modifikuoja: pirma pasako, kad teisusis tikėjimu gyvens, o po to – kad Dievas nesigėrės tuo, kuris atsitraukia. LXX tekste ateinantis ir atsitraukiantis yra tas pats asmuo, bet Hbr autoriui ateinantysis yra Kristus, o atsitraukimo grėsmė iškyla tam, kuris nustoja jį tikėjęs.

11,1 *Tikėjimas*: 1 Kor 13 sk. laikomas himnu meilei, o Hbr 11 sk. tikrai galėtume vadinti himnu tikėjimui; dktv. *pistis* – *tikėjimas* jame paminėtas net 23 kartus.

11,1 *pagrindas to, ko viliamės*: dktv. *hupostasis* – *esybė, prigimtis, esmė, pamatas, pagrindas, atrama* (pvz., LXX Ps 69,3) ir net *nuosavybės teisės dokumentas* arba pati *nuosavybė*, taip pat *pasitikėjimas, ryžtas, drąsa*. Vieni vertėjai šioje vietoje *hupostasis* traktuoja kaip būdo savybę, kurią pagimdo tikėjimas: *pasitikėjimas tuo, ko viliamės*. Kiti įžvelgia bendresnę nei subjektyvaus nusistatymo reikšmę – tikėjimas suteikia pagrindą krikščionių vilčiai arba, galėtume sakyti, pagrindžia viltį. Tikėjimas yra tarsi pažadėtąją nuosavybę patvirtinantis dokumentas, panašiai kaip Pauliaus laiškuose Šventosios Dvasios užstatas (*arrabōn* 2 Kor 1,22; 5,5; Ef 1,14) ir pirmieji vaisiai (*aparchē* Rom 8,23).

11,1 *parodymas to*: dktv. *elenchos*, panašiai kaip *hupostasis*, gali būti pavartotas subjektyvia *įsitikinimo* reikšme, ir objektyvia – *parodymo, įrodymo* reikšme, kuri kyla iš vksm. *elegchō* – *atskleisti, parodyti* (Jn 3,20; Ef 5,11.13).

11,4 *jis ir miręs tebekalba*: žr. 12,24 paaišk.

11,5 *jo nerado, nes Dievas jį perkėlė*: cit. Pr 5,24.

kad *jis patiko Dievui**. [6]O be tikėjimo neįmanoma jam patikti,
nes ateinantis pas Dievą privalo tikėti, kad jis yra ir atsily-
gina tiems, kas jo ieško.
[7]Tikėjimu Nojus, įspėtas apie tai, kas dar nebuvo regima,
apdairiai pastatė laivą savo šeimai išgelbėti; juo* jis pasmerkė
pasaulį ir tapo tikėjimu įgyjamo teisumo paveldėtoju.
[8]Tikėjimu Abraomas pakluso šaukiamas keliauti į vietą,
kurią turėjo gauti kaip paveldą, ir išvyko nežinodamas, kur
keliauja.
[9]Tikėjimu jis apsigyveno pažadėtoje žemėje tarsi svetimo-
je, įsikūręs palapinėse su Izaoku ir Jokūbu, to paties pažado
paveldėtojais, [10]nes jis laukė pamatus turinčio miesto, kurio
meistras ir kūrėjas* yra Dievas.
[11]Tikėjimu ir pati Sara, nevaisinga ir jau netinkamo gim-
dyti amžiaus, gavo galią pastoti, nes laikė ištikimu tą, kuris
pažadėjo*. [12]Todėl iš vieno žmogaus, ir jau apmirusio, gimė
palikuonys, gausūs kaip dangaus žvaigždės ir nesuskaičiuo-
jami kaip jūros kranto smiltys*.
[13]Tikėdami jie visi mirė negavę to, kas pažadėta, tik iš tolo
tai matydami, džiaugdamiesi ir išpažindami, kad jie žemėje
yra svetimi ir prašalaičiai*. [14]Juk kas taip kalba, akivaizdžiai
parodo, kad ieško tėvynės. [15]Jeigu jie būtų turėję omenyje tą,
iš kurios išėjo, tai būtų pakakę laiko į ją sugrįžti. [16]Tačiau iš
tikrųjų jie siekė geresnės, tai yra dangiškosios tėvynės. Todėl
Dievas nesigėdija vadintis jų Dievu – jis parengė jiems miestą.
[17]Tikėjimu Abraomas atnašavo Izaoką, kai buvo mėginamas.
Tas, kuris gavo pažadus, buvo beatnašaująs savo viengimį

11,5 *jis patiko Dievui*: cit. LXX Pr 5,24.

11,7 *juo*: veikiausiai turimas omenyje tikėjimas, tačiau kai kurie egzegetai svarsto, kad įvardžiu gali būti numanomas laivas.

11,10 *meistras ir kūrėjas*: žodžių *technitēs* ir *dēmiourgos* reikšmės yra labai artimos: *technitēs* gali reikšti *amatininką* (Apd 19,24.38), *menininką, kūrėją* (Išm 13,1), o *dēmiourgos* – *meistrą, kūrėją, atlikėją* ir pan. Antikinėje literatūroje (dėl Platono *Timajo* įtakos) Dievas dažnai apibūdinamas žodžiu *dēmiourgos*. Tačiau Biblijoje *demiurgas* pavartotas tik čia ir 2 Mak 4,1 (pejoratyviai). Labai tikėtina, kad Hbr autorius apibūdina Dievą kaip kūrėją, pasitelkdamas *dēmiourgos* kategoriją, dėl Aleksandrijos mokyklos įtakos – Filono raštuose šis Dievo apibūdinimas gan dažnas (pvz., *De cherubim* 127, *De mutatione nominum* 29-32), žr. 1,3 paaišk.

11,11 *laikė ištikimu tą, kuris pažadėjo*: Pr 17,19; 18,11-14; 21,2.

11,12 *gausūs kaip dangaus žvaigždės ir nesuskaičiuojami kaip jūros kranto smiltys*: Pr 22,17; 15,5; 32,13.

11,13 *išpažindami, kad jie žemėje yra svetimi ir prašalaičiai*: plg. Pr 23,4; 47,9. Šį Izraelio patriarchų požiūrį perima psalmininkai (LXX Ps 39[38],12), o NT – apaštalai (Ef 2,19; 1 Pet 2,11).

sūnų, [18]apie kurį buvo pasakyta*: *iš Izaoko tau bus pašaukti palikuo-*
nys. [19]Jis samprotavo, kad Dievas gali prikelti ir iš mirusiųjų,
todėl ir atgavo jį kaip provaizdį*.
[20]Tikėjimu ir Izaokas laimino Jokūbą bei Ezavą, kalbėda-
mas apie ateitį*.
[21]Tikėjimu Jokūbas prieš mirtį palaimino kiekvieną Juoza-
po sūnų* ir *pagarbino* Dievą, palinkęs *ant savo lazdos drūtgalio**.
[22]Tikėjimu Juozapas, baigiantis jo gyvenimo dienoms, pa-
minėjo Izraelio sūnų išėjimą iš Egipto ir nurodė, kaip elgtis
su jo palaikais*.
[23]Tikėjimu naujagimis Mozė tris mėnesius buvo savo tėvų
slepiamas*, nes jie matė, koks vaikelis mielas, ir neišsigando
karaliaus įsakymo.
[24]Tikėjimu Mozė užaugęs atsisakė vadintis faraono dukters
sūnumi*. [25]Jis verčiau pasirinko kentėti su Dievo tauta nei
pasiduoti laikiniems nuodėmės malonumams, [26]Kristaus
pažeminimą laikydamas didesniu turtu negu Egipto lobiai,
mat jis žvelgė į atlygį.
[27]Tikėjimu jis paliko Egiptą, nebijodamas karaliaus rūsty-
bės*; jis liko tvirtas, tarsi regėtų tą, kuris neregimas.
[28]Tikėjimu jis įsteigė Paschą ir apšlakstymą krauju*, idant
naikintojas nepaliestų jų pirmgimių.

11,18 *pasakyta*: pažod. LXX cit. Pr 21,12 (plg. Rom 9,7).

11,19 *kaip provaizdį*: egzegetų nuomonės dėl posakio *en parabolēi* išsiskiria: vieni mano, kad jis reiškia *vaizdžiai tariant*, t. y. Abraomas Izaoką iš mirusiųjų atgavo ne tiesiogine, bet perkeltine prasme, juk jis nebuvo miręs; kiti labiau linkę matyti sąsają su 9,9, kur *parabolē* yra *provaizdis* – kaip Mozės palapinė buvo dangiškos Šventyklos provaizdis, taip ir Izaoko paaukojimas ir tai, kad jis išliko gyvas, buvo Jėzaus Kristaus mirties ir prisikėlimo provaizdis.

11,20 *kalbėdamas apie ateitį*: Pr 27,27-29.39-40.

11,21 *palaimino kiekvieną Juozapo sūnų*: Pr 48,9-20.

11,21 *pagarbino Dievą, palinkęs ant savo lazdos drūtgalio*: cit. Pr 47,31. Remiantis Pradžios knygos naratyvu, šis epizodas yra ankstesnis nei šioje eilutėje minimas Juozapo sūnų – Efraimo ir Manaso – laiminimas (Pr 48,9-20); Jokūbas prašo Juozapo prisiekti, kad šis palaidotų jį tėvų žemėje, o ne Egipte, ir gavęs sutikimą pagarbina Dievą, parimęs ant savo lazdos.

11,22 *paminėjo Izraelio sūnų išėjimą iš Egipto ir nurodė, kaip elgtis su jo palaikais*: Pr 50,24-25.

11,23 *Mozė tris mėnesius buvo savo tėvų slepiamas*: Iš 2,2.

11,24 *atsisakė vadintis faraono dukters sūnumi*: Hbr autorius Iš 2,11-12 naratyvą interpretuoja kristologiškai.

11,27 *jis paliko Egiptą, nebijodamas karaliaus rūstybės*: labiau tikėtina, kad turimas mintyje Mozės pabėgimas nuo faraono (Iš 2,15), o ne visos tautos išvedimas iš Egipto; todėl Paschos įsteigimas minimas kitoje eil.

11,28 *įsteigė Paschą ir apšlakstymą krauju*: Iš 12,21-28.

29 Tikėjimu jie perėjo Raudonąją jūrą, tarytum per sausu-
mą*, o tai mėginę padaryti egiptiečiai prigėrė.
30 Tikėjimu buvo sugriautos Jericho sienos*, jas apėjus per
septynias dienas.
31 Tikėjimu pasileidėlė Raaba, taikiai priėmusi žvalgus, ne-
pražuvo* drauge su neklusniaisiais.
32 Ką dar turėčiau pasakyti? Man neužtektų laiko, jei pa-
sakočiau apie Gedeoną, Barką, Samsoną, Jeftę, Dovydą bei
Samuelį ir pranašus, 33 kurie tikėjimu užkariavo karalystes,
vykdė teisingumą, gavo tai, kas pažadėta, užvėrė liūtams
nasrus, 34 užgesino galingas liepsnas, išvengė kalavijo ašmenų,
nusilpę atgavo stiprybę, tapo galingi kovoje, privertė trauktis
svetimšalių kariuomenes. 35 Moterys atgavo prikeltus savo
mirusiuosius; kiti kankinami atsisakė būti išlaisvinti, idant
prisikėlę gautų geresnį gyvenimą; 36 dar kiti patyrė patyčias ir
plakimus, pančius ir kalėjimą, 37 buvo užmėtyti akmenimis,
pjaustomi pusiau, mirė nuo kalavijo, klaidžiojo rengdamie-
si avių ir ožkų kailiais, stokojo, vargo, kentėjo. 38 Tie, kurių
pasaulis nebuvo vertas, klajojo dykumoje, kalnuose, olose
ir žemės plyšiuose.
39 Ir jie visi, dėl tikėjimo sulaukę pritarimo, negavo to, kas
buvo pažadėta. 40 Nes tai, kas geriau, Dievas buvo numatęs
mums, kad be mūsų jie negalėtų pasiekti tobulumo.

12 Tad ir mes, tokio liudytojų debesies apsupti, nusi-
meskime visas naštas bei supančiojančią nuodėmę
ir ištvermingai bėkime mums skirtoje rungtyje, 2 žvelgdami
į tikėjimo pradininką ir užbaigėją Jėzų, kuris vietoje jam
skirto džiaugsmo*, nepaisydamas gėdos, iškentėjo kryžių ir
atsisėdo Dievo sosto dešinėje. 3 Pamąstykite, kokį nusidėjėlių
priešiškumą jis turėjo iškęsti, idant nenusilptų ir nesugleb-
tų jūsų siela.

11,29 *jie perėjo Raudonąją jūrą, tarytum per sausumą*: Iš 14,21-30.
11,30 *buvo sugriautos Jericho sienos*: Joz 6,5.20.
11,31 *Raaba, taikiai priėmusi žvalgus, nepražuvo*: Joz 6,25.
12,2 *kuris vietoje jam skirto džiaugsmo*: kai kurie vertėjai frazę supranta kaip dėl jam skirto džiaugsmo, t. y. dėl džiaugsmo danguje ištvėrė kančią žemėje. Tačiau labiau tikėtina, kad turimas omenyje žemiškas džiaugsmas, kurio, pasirinkęs kryžiaus kančią, Jėzus atsisakė. Su šia aliuzija susiduriame jau anksčiau, autoriui kalbant apie Mozę (11,24-25).

[4]Jūs dar nesipriešinote iki kraujo, kovodami su nuodėme,
[5]ir visai pamiršote paraginimą, skirtą jums kaip sūnums*:

Mano sūnau, niekais nenuleisk Viešpaties auklėjimo
ir nenusimink jo taisomas,
[6] *nes ką Viešpats myli, tą auklėja,*
ir plaka kiekvieną sūnų, kurį pripažįsta.

[7]Pakentėkite, kai jus auklėja. Dievas elgiasi su jumis kaip
su sūnumis. O kurio sūnaus tėvas neauklėja? [8]Bet jei liekate
be auklėjimo, kuris visiems tenka, tuomet esate ne sūnūs,
o nesantuokiniai vaikai*. [9]Juk mūsų kūno tėvai mus auklė-
jo ir mes juos gerbėme. Argi nereikėtų dar labiau paklusti
dvasių Tėvui ir gyventi? [10]Anie auklėjo mus trumpam, kaip
jiems atrodė geriausia, o šis – mūsų labui, kad gautume jo
šventumo dalį. [11]Kiekviena auklyba tam kartui atrodo ne džiu-
gi, o skausminga, bet vėliau subrandina ramybės ir teisumo
derlių tiems, kurie per ją buvo išugdyti.

[12]Todėl ištieskite nusvirusias rankas bei sustingusius kelius*
[13]ir žingsniuokite tiesiais keliais*, idant kas raiša neišnirtų,
bet verčiau sugytų.

[14]Siekite santaikos su visais* ir šventumo, be kurio niekas
neregės Viešpaties. [15]Žiūrėkite, kad kas nepritrūktų Dievo ma-
lonės, kad nesuželtų kokia karti šaknis*, sutepdama daugelį,
[16]kad kas nebūtų pasileidėlis ar nešvarus kaip Ezavas, kuris
už valgio kąsnį pardavė savo pirmagimystės teises*. [17]Juk ži-
note, kad ir vėliau, kai norėjo paveldėti palaiminimą, buvo

12, 5 *paraginimą, skirtą jums kaip sūnums*: cit. Pat 3, 11-12.

12, 8 *esate ne sūnūs, o nesantuokiniai vaikai*: nesantuokiniai vaikai (*nothoi*) neturėdavo teisės į paveldėjimą, jais buvo mažiau rūpinamasi ir auklėjant. ST įpareigojo hebrajų tėvus auklėti savo vaikus, skiriant jiems ir fizines bausmes (Pat 13, 24; 22, 15; 23, 13-14). Romos imperijos teisėje gyvavusi *patria potestas* (tėvo valdžia) suteikė tėvui neribotas teises ir bausmių (net mirties bausmės) taikymą savo vaikams. Skirtis tarp santuokinių ir nesantuokinių vaikų egzistavo ir pas graikus; paminėtina labai panaši frazė iš Aristofano komedijos *Paukščiai*: „tu esi nesantuokinis vaikas (*nothos*), o ne sūnus" (1650).

12, 12 *ištieskite nusvirusias rankas bei sustingusius kelius*: laisvai cit. Iz 35, 3.

12, 13 *žingsniuokite tiesiais keliais*: pažod. *savo pėdoms darykite tiesius kelius*; laisvai cit. Pat 4, 26.

12, 14 *siekite santaikos su visais*: kai kurie egzegetai žodžius *meta pantōn* – *su visais* sieja su *diōkete* ir verčia: *visi kartu siekite ramybės*, kitaip tariant, *sutarkite tarpusavyje*. Tačiau labiau įprasta tokioje konstrukcijoje *meta pantōn* sieti su *eirēnēn* – *santaikos su visais* (plg. Rom 12, 18).

12, 15 *nesuželtų kokia karti šaknis*: aliuzija į Įst 29, 17[18].

12, 16 *už valgio kąsnį pardavė savo pirmagimystės teises*: Pr 25, 33.

atstumtas: jis nerado progos atgailauti, nors ir su ašaromis
jos ieškojo*.
[18]Jūs atėjote ne prie apčiuopiamos ir liepsnojančios ugnies*,
ne prie tamsos, ūko ir vėtros, [19]ne prie trimito skambesio ir
žodžių garso, kurį girdėjusieji maldavo daugiau nė žodžio
jiems netarti, – [20]mat jie negalėjo pakelti priesako*: *net jei*
gyvulys paliestų kalną, bus užmėtytas akmenimis, [21]ir reginys buvo
toks grėsmingas, kad Mozė pasakė: *esu išsigandęs** ir visas dre-
bu. [22]Ne, jūs atėjote prie Siono kalno ir gyvojo Dievo miesto,
dangiškos Jeruzalės, prie nesuskaičiuojamos daugybės angelų,
prie iškilmingos draugijos, [23]prie danguje įrašytų pirmgimių
Bažnyčios, prie visų Teisėjo Dievo, prie tobulų teisiųjų dvasių,
[24]prie Naujosios Sandoros tarpininko Jėzaus ir prie apšlaks-
tančio kraujo, kalbančio geriau už Abelio kraują*.
[25]Žiūrėkite, kad neatstumtumėte kalbančiojo! Jeigu anie
neišvengė atpildo*, kai nusigręžė nuo to, kuris juos įspėjo
žemėje, tai juo labiau mes, nusigręžę nuo kalbančio iš dan-
gaus. [26]Anuomet jo balsas drebino žemę, o dabar jis kalba
žadėdamas*:

Aš dar kartą sudrebinsiu ne tik žemę, bet ir dangų.

12,17 *jis nerado progos atgailauti, nors ir su ašaromis jos ieškojo*: Pr 27,34-38.

12,18 *atėjote ne prie apčiuopiamos ir liepsnojančios ugnies*: 18-19 eil. turima omenyje teofanija ant Sinajaus kalno (Įst 4,11-14; Iš 19,16-20). Todėl kai kuriuose rankraščiuose dėl aiškumo įterpiama *oros – kalnas*: *atėjote ne prie apčiuopiamo kalno*. Sinajaus kalną, ant kurio Mozei buvo duotas Įstatymas, Hbr autorius priešpriešina Siono kalnui, ant kurio pastatytas Jeruzalės miestas (plg. Gal 4,25-26). Į pastarąjį žvelgiama iš eschatologinės perspektyvos – Jeruzalė kaip dangaus aukštybių miestas yra ta vieta, kur prie nesuskaičiuojamos daugybės angelų surenkama iškilminga draugija (12,23) negali būti žemiška. Tad Jeruzalės miestas, kaip ir jame stovėjusi šventykla, tėra dangiškosios tikrovės įvaizdis bei atspindys.

12,20 *negalėjo pakelti priesako*: toliau laisvai ir sutrumpintai cituojama Iš 19,12.

12,21 *esu išsigandęs*: šiuos žodžius Mozė pasakė anksčiau, Įst 9,19, bet Hbr autorius regi paralelę tarp šių dviejų patirčių.

12,24 *kalbančio geriau už Abelio kraują*: kulminacinėje vietoje vėl paminimas nuo brolio rankos žuvęs Abelis (11,4), kurio kraujas šaukiasi Viešpaties (Pr 10,4). Pasak Talmudo (*Sanhedrin* 96b), panašiai atpildo šaukėsi ir nužudyto kunigo Zacharijo kraujas (2 Kr 24,20-22). Tarptestamentiniame judaizme įsitvirtinusį požiūrį, kad nekaltai pralietas kraujas šaukiasi Dievo keršto, perėmė ir NT autoriai (Mt 23,35; Lk 11,51; Apr 6,9-11). Tad supriešinęs Senąją Sandorą su Naująja (8,6), žemišką šventyklą – su dangiškąja (9,23-26), gyvulių kraują – su Jėzaus krauju (9,11-13; 10,4-14), autorius, prieš įspėdamas nepamesti tikėjimo (12,25-29), patikina, kad Jėzaus kraujas *kalba geriau*, t. y. šaukiasi ne Dievo keršto, bet jo gailestingumo ir malonės.

12,25 *anie neišvengė atpildo*: autorius, pavartodamas vksm. *ekpheugō – išvengti, išsprūsti, pabėgti* ir pan., sugrąžina skaitytoją į laiško pradžią, kur jis vartoja tą patį žodį (2,3), taip duodamas suprasti, kad jo pamokymas eina į pabaigą.

12,26 *kalba žadėdamas*: cit. Hag 2,6.

[27]Žodžiai *dar kartą* nurodo, kad bus pašalinta tai, kas sudrebi-
nama, tai yra, kas sukurta, idant išliktų, kas nesudrebinama.
[28]Todėl gaudami nesudrebinamą karalystę būkime kupini
padėkos. Dėkodami tinkamai tarnaukime Dievui su pagarba
ir baime, [29]nes mūsų Dievas – pasiglemžianti ugnis*.

13 Teišlieka brolių meilė! [2]Nepamirškite svetingumo,
nes per jį kai kurie nė neįtardami į svečius priėmė
angelus*. [3]Prisiminkite kalinius, tartum kalėtumėte drauge,
ir engiamus, nes ir patys esate kūne*.
[4]Santuoka tebūna visų* gerbiama ir jos patalas nesuteptas.
Juk pasileidėlius ir svetimautojus teis Dievas.
[5]Jūsų gyvenimo būdui tebūna svetimas godumas. Pasiten-
kinkite tuo, ką turite, nes jis pats yra pasakęs: *Niekada tavęs
nepaliksiu ir neapleisiu*. [6]Todėl kupini pasitikėjimo galime sakyti*:

Viešpats mano padėjėjas,
[ir] aš nebijosiu,
ką man gali padaryti žmogus?

[7]Atsiminkite savo vadovus, kurie skelbė jums Dievo žodį. Žiū-
rėkite į jų gyvenimo baigtį, sekite jų tikėjimu. [8]Jėzus Kristus –
tas pats vakar, šiandien ir per amžius. [9]Nesiduokite suklaidi-
nami įvairių svetimų mokslų. Gera širdžiai būti stiprinamai
malonės, o ne nurodymų dėl valgių, nedavusių naudos tiems,
kurie jų laikėsi*. [10]Mes turime aukurą, nuo kurio neturi tei-
sės valgyti tarnaujantys palapinei. [11]Už nuodėmes aukojamą
gyvulių kraują aukščiausiasis kunigas įneša į šventyklą, o jų
kūnai sudeginami už stovyklos*. [12]Todėl ir Jėzus, idant savo
krauju pašventintų tautą, kentėjo už vartų. [13]Taigi išeikime
pas jį už stovyklos, prisiimdami jo pažeminimą. [14]Juk čia mes

---

12,29 *mūsų Dievas – pasiglemžianti ugnis*: laisvai cit. Įst 4,24.
13,2 *į svečius priėmė angelus*: aliuzija į angelų viešnagę pas Abraomą (Pr 18,2-21).
13,3 *nes ir patys esate kūne*: kai kurie vertėjai posakį supranta taip: *lyg patys būtumėte jų kailyje*.
13,4 *visų*: frazę galima versti ir taip: *santuoka tebūna visame kame gerbiama*.
13,6 *galime sakyti*: cit. Ps 118,6; plg. Rom 8,31.
13,9 *nurodymų dėl valgių, nedavusių naudos tiems, kurie jų laikėsi*: tiek artimo (13,10), tiek ir tolimesnio konteksto (9,10) šviesoje šią mintį reikėtų suprasti kaip nuorodą į ST potvarkius, reguliavusius mitybą. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad judėjų požiūriu maistas stiprina ir džiugina širdį (Ps 104,15).
13,11 *jų kūnai sudeginami už stovyklos*: turima omenyje Kun 16,27.

neturime išliekančio miesto, bet ieškome būsimojo*. [15][Tad]
per jį visuomet atnašaukime Dievui gyriaus auką, tai yra jo
vardą išpažįstančių lūpų vaisių. [16]Nepamirškite daryti gera,
dalytis su kitais, nes tokios aukos patinka Dievui.
[17]Pasitikėkite savo vadovais ir pakluskite jiems, nes jie budi
jūsų sielų labui ir už tai atsiskaitys. Tedaro tai su džiaugsmu,
o ne stenėdami, nes tai jums nenaudinga.
[18]Melskitės už mus, nes esame tikri, jog turime švarią sąžinę
ir norime visada tinkamai elgtis. [19]Ypač prašau tai daryti*,
kad būčiau greičiau jums sugrąžintas.
[20]O ramybės Dievas, amžinosios Sandoros krauju prikėlęs
iš mirusiųjų didįjį avių Ganytoją - mūsų Viešpatį Jėzų, [21]teparengia
jus viskam, kas gera, kad vykdytumėte jo valią,
darydamas mumyse, tai kas patinka jo akims per Jėzų Kristų.
Jam šlovė per [amžių] amžius! Amen.
[22]Prašau jus, broliai, kantriai priimti šį paraginimo žodį,
juk glaustai parašiau.
[23]Žinokite, kad mūsų brolis Timotiejus yra paleistas į laisvę.
Jeigu jis netrukus atvyks, jus pamatysiu kartu su juo.
[24]Sveikinkite visus savo vadovus ir visus šventuosius. Jus
sveikina broliai iš Italijos! [25]Malonė su jumis visais!

13,14 *ieškome būsimojo*: plg. 11,10.16.
13,19 *tai daryti*: turima omenyje malda.